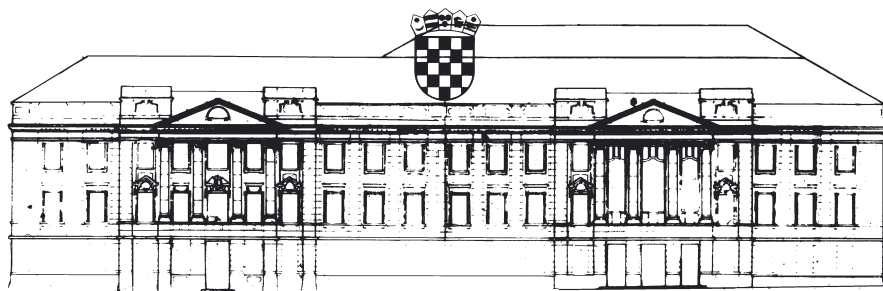

izvješća HRVATSKOGA SABORA

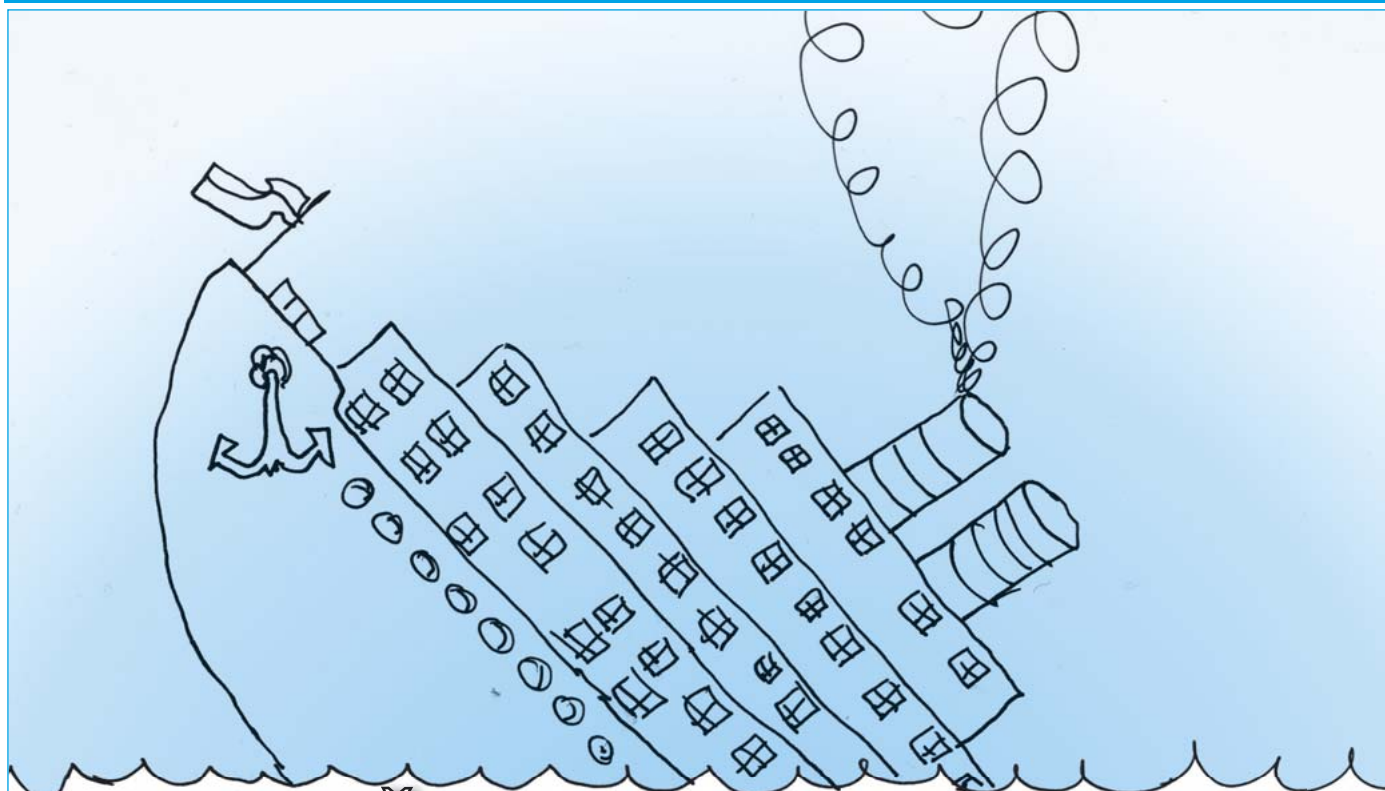

GODINA XV.

BROJ 403

ZAGREB, 10. XII. 2004.

10. SJEDNICA HRVATSKOGA SABORA

ISTRAŽNO POVJERENSTVO ZA
SLUČAJ "LENAC"

Hrvatsko izaslanstvo u skupštini Zapadnoeuropske unije

Prvi put Izaslanstvo Hrvatskoga sabora sudjelovalo je na zasjedanju Skupštine Zapadnoeuropske unije i to na 50 jubilarnom zasjedanju. Glavne teme na sastancima odbora i Plenumu skupštine bile su: Europski ustav, stabilnost i sigurnost na Južnom Kavkazu, sustav obrane u Europi, Vojna aeronautika u budućnosti. Sa stajališta Hrvatske važne teme bile su: razvoj međuparlamentarne suradnje mediteranskih zemalja, terorizam, primjena europskih snaga na Balkanu.

Kao hitna tema nametnula se i rasprava o stanju u Ukrajini.

Izaslanstvo Republik Hrvatske, predvođeno mr.sc. Matom Arlovićem, pozdravljeno je u uvodnom izlaganju predsjednika Skupštine Gleseneva.

Mr.sc. Arlović je u svom nastupu izrazio spremnost Sabora da sudjeluje u bilateralnoj i multilateralnoj suradnji na Sredozemlju i široj Europi. U dogleđno vrijeme u Hrvatskom saboru održat će se sastanak članova Odbora skupštine i saborskih odbora.

Na Skupštini je izabran novi predsjednik Belgijanac Stef Goris. U svom nastupnom govoru iznio je, uz ostalo, da je Hrvatska na dobrom putu ulaska u EU, kao i da uspješno surađuje sa zemljama u regiji.

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o suzbijanju zloporabe opojnih droga	3
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu	7
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama Ovršnog zakona	14
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o povratu duga umirovljenicima	17
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona potvrđivanju ugovora o patentnom pravu (PLT)	19
- Prijedlog zakona o eksplozivnim tvarima	20
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o potvrđivanju Konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine	23
- Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima	24
- Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji	26
- Prijedlog odluke o osnivanju istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva Brodogradilište "Viktor Lenac" d.d. Rijeka, sada u stečaju	32
- Prijedlog odluke o proglašenju "Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama"	60
- Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 2003. godinu	68

PRIKAZ RADA:

- 10. SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 15, 16, 17, 22, 23, 24, 29. I 30. RUJNA 2004. TE 1, 5, 6, 13, 14. I 15. LISTOPADA 2004.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNI ZAKONA O SUZBIJANJU ZLOPORABE OPOJNIH DROGA

Novim rješenjem protiv neučinkovitosti

Hrvatski je sabor donio ovaj Zakon prema kojem tijelo – povjerenstvo – pred kojim se provodi uništenje opojne droge, biljke ili tvari imenuje Vlada RH.

Dosadašnje rješenje da to povjerenstvo imenuju sudovi odnosno tijelo koje je donijelo odluku o oduzimanju opojne droge, dijelova droge ili biljke u praksi se pokazalo neučinkovito s obzirom na to da od dana stupanja na snagu Zakona /prosinac 2001.) sudovi nisu imenovali niti jedno povjerenstvo pred kojim bi se izvršilo uništenje opojnih droga, navodi predlagatelj Zakona Vlada RH.

Podsjetimo da je Prijedlog ovog zakona Hrvatski sabor prihvatio na 5. sjednici u travnju ove godine, o čemu smo pisali u "Izveščima", broj 389, 12. svibnja, na str. 42 pod naslovom: "Osigurati preduvjete za što efikasniju borbu protiv droge".

O PRIJEDLOGU

Spomenuto Povjerenstvo ima sedam članova i to po jednog predstavnika Ureda za suzbijanje zloporabe opojnih droga, ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, ministarstva nadležnog za zdravstvo, ministarstva nadležnog za pravosuđe, ministarstva nadležnog za obitelj, ministarstva nadležnog za gospodarstvo te Hrvatskoga novinarskog društva.

Također se uređuje da se opojne droge, dijelovi biljke ili tvari, oduzeti na temelju ovog Zakona ili drugog propisa a koje se mogu uporabiti kao sirovina, mogu prodati

na način predviđen odredbama Ovršnog zakona koje se odnose na postupak prodaje pokretnih stvari, pravnoj osobi koja ima odobrenje za izradu opojne droge. Sredstva ostvarena takvom prodajom prihod su državnog proračuna i namjenjuju se za provedbu mjera za suzbijanje zloporabe opojnih droga. Odluku o prodaji odnosno uništenju opojne droge, dijelova biljke ili tvari donosi tijelo koje je donijelo odluku o oduzimanju - povjerenstvo koje imenuje Vlada RH.

Također se uređuje da se opojne droge, dijelovi biljke ili tvari, oduzeti na temelju ovog Zakona ili drugog propisa a koje se mogu uporabiti kao sirovina, mogu prodati na način predviđen odredbama Ovršnog zakona.

Predloženim zakonom također se obavlja usklađivanje Zakona koje se odnosi na odgovarajuću nadležnost određenih ministarstava a zbog usklađivanja predlaže se i izmjena ovlasti za donošenje posebnog programa mjera za odvikavanje od ovisnosti i skrbi o ovisnicima o opojnim drogama te povremenim uzimateljima opojnih droga. Ta ovlast daje se ministru nadležnom za socijalnu skrb (dosad je taj program donosio ministar zdravstva uz suglasnost ministra nadležnog za rad i socijalnu skrb i mišljenje Ureda). Pre-

dlaže se i da se rok za podnošenje izvješća Uredu o izvršenju programa produži do 30. lipnja tekuće godine za prethodnu godinu zbog usklađivanja s Programom statističkih istraživanja RH.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovog zakona. Odbor za zdravstvo i socijalnu politiku predložio je njegovo donošenje. Isti prijedlog dao je i Odbor za obitelj, mladež i šport.

RASPRAVA

Na sjednici Hrvatskog sabora o predloženom zakonu uvodno je govorio ministar zdravstva i socijalne skrbi dr.sc. **Andrija Hebrang** naglašavajući da su ovim Konačnim prijedlogom uvažene primjedbe iz rasprave u prvom čitanju o sastavu Povjerenstva tako da jedan njegov član bude i predstavnik Hrvatskoga novinarskog društva. Usvojena je i primjedba da se droga prodaje na način predviđen odredbama Ovršnog zakona putem dražbe a tek ako ne bi na dražbi bilo zainteresiranih, proizvođača lijekova itd., onda bi se ona uništavala prema odluci Povjerenstva, naveo je ministar.

Zatim su govorili izvjestitelji radnih tijela: dr.sc. **Marko Turić (HDZ)** u ime Odbora za zakonodavstvo i **Marija Bajt (HDZ)** u ime Odbora za obitelj, mladež i šport.

U raspravi o predloženom zakonu prvi je riječ dobio **Dragutin Lesar (HNS)** te

govorio u ime Kluba zastupnika HNS-a i PGS-a koji će, kako je rekao, podržati ovaj zakon. Zastupnik je zatim naglasio da se u svakoj raspravi o ovoj temi postavlja pitanje jesmo li sve učinili da se zaustavi ovo zlo, ovisnost o drogi, u Hrvatskoj. Prevencija i represija uspjele su registrirati 18.000 ovisnika no rečeno je da tu brojku treba množiti s pet da bi se dobila prava slika. Tržište narkoticima bez PDV-a i trošarina u Hrvatskoj godišnje vrijedi između 1,6 milijardi do dvije milijarde kuna i dok je god tržište ponude u Hrvatskoj takvo, prevencija i odvikavanje neće imati ozbiljnijih rezultata. Program protiv ovisnosti trebao bi omogućiti mladom čovjeku da se izliječi i odvikne od ovisnosti ali potrebni su podaci o tome koliko Hrvatska ima kapaciteta za izvršavanje mjera odvikavanja, rekao je, među ostalim podsjećajući na svoje takve zahtjeve iz rasprave u prvom čitanju.

Bilo bi možda dobro da za iduću godinu uz stavke državnog proračuna bude i program da se vidi koliko je za to potrebno novca, rekao je, među ostalim. Na kraju je napomenuo da nije jasno tko će i kome podnositi izvješća o realizaciji programa.

Poslati poruku da je ovisnost bolest

Šime Lučin (SDP) izvijestio je da će Klub zastupnika SDP-a podržati Konačni prijedlog ovog zakona koji je, kako je rekao, mnogo bolji u ovoj verziji od prvog čitanja te u vezi s tim izrazio zadovoljstvo. Dobro je što je predlagatelj prihvatio prijedlog da član Povjerenstva bude predstavnik Hrvatskoga novinarskog društva i da predsjednik tog Povjerenstva ne bude predstavnik MUP-a.

Kad se govori o ovisnosti zastupnik naglašava da bi za to trebalo biti nadležno Ministarstvo zdravstva jer moramo poslati poruku da ovisnost nije ništa drugo nego bolest a ne socijalni problem (zastupnik u tom smislu podnio amandman). Isto tako kad je riječ o ovisnosti stvari bi trebali rješavati od početka, imati jasno definirane zakonodavne

pojmove (jedini u Europi to nemamo), nemamo u zakonodavstvu razliku između lakih i teških opojnih droga, rekao je, među ostalim, naglašavajući da je prevencija najbolji lijek protiv droge. Tu se još mnogo toga može napraviti kao i u liječenju, vjeruje zastupnik. Primjerice, zbog različitog mišljenja struke nemamo definiranu metadonsku terapiju.

Nadležni saborski odbori trebali bi otvoriti jednu tematsku raspravu i imajući u vidu sve zakone koji se odnose na tu temu i aktivnosti napraviti analizu koja će pridonijeti da sljedeća rasprava u Saboru o ovoj temi bude ozbiljnija. Na kraju je zastupnik napomenuo da policiju u borbi protiv droge treba motivirati te, u vezi s tim, da ne može vjerovati da nisu nagrađeni policajci koji su prošle godine zaplijenili 350 kilograma heroina (to je u raspravi ponovilo nekoliko zastupnika SDP-a).

Moramo poslati poruku da ovisnost nije ništa drugo nego bolest a ne socijalni problem.

Ljubica Lalić (HSS) izvijestila je da će Klub zastupnika HSS-a podržati predloženi zakon. Problem je kompleksan i ozbiljno nastojanje njegovog rješavanja ne trpi ni jednu slabu kariku u lancu zadataka. U pravilu naš ne smetaju česte zakonske izmjene ako su u funkciji otklanjanja nejasnoća i nedorečenosti Zakona no čini se da u ovom slučaju to baš nije tako. Dosad su već bile dvije izmjene ovog Zakona, ovo je treća a droga je sve dostupnija i bez posebnih problema ulazi u osnovne i srednje škole, disco klubove i barove. Nažalost, provedba Strategije i programa nije dobra a zakazivanjem bilo kojeg segmenta u podijeljenim ovlastima nikada neće dovesti do cilja.

Tu je i pitanje vraća li se zaplijenjena droga (zaplijenjeno svega 10 do 15 posto ulične droge) na tržište pa u tom kontekstu promatramo i predložene zakonske izmjene. Klub zastupnika HSS-a zalaže se za uništavanje zaplijenjene droge pred Povjerenstvom u odgovarajuće vrijeme

i na način kako se ne bi uništili potrebni dokazi u postupcima prema osumnjičenima. Sada se ponovno mijenja Zakon jer sudovi ne rade svoj posao, umjesto da ih se prisili da rade, taj posao prenosimo ni manje ni više nego Povjerenstvu koje imenuje Vlada pa će Povjerenstvo šetati po Hrvatskoj što će koštati.

Izgleda da Vlada nema povjerenja u povjerenstva koja bi imenovala tijela koja su donijela odluku o oduzimanju droge a i očito je da Vlada želi centralizaciju no ako će to spriječiti povratak zaplijenjene droge na tržište mi ćemo to podržati, rekla je zastupnica. Pritom je interesantnim ocijenila da je ne tako davno isti takav prijedlog Kluba zastupnika SDP-a tadašnja oporba a sada Vlada proglasila protivnim Zakonu o kaznenom postupku (članku 165.).

U ratu s drogom mora dominirati struka a politika je dužna stvoriti uvjete za njezin učinkovitiji rad, naglasila je.

Zastupnica je na kraju upozorila da je u "Narodnim novinama" objavljeno imenovanje članova Upravnog odbora Zavoda za prevenciju a da je taj Zavod ukinut u 2002. zakonskim izmjenama, pa stoga Klub zastupnika HSS-a u tom dijelu ima nejasnoća.

Institucije sustava ne surađuju dovoljno

Darko Milinović (HDZ) govorio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a koji će podržati predloženi zakon. Neka on bude jedna ciglica kojom ćemo pokušati izgraditi "Berlinski zid" između hrvatske mladeži, naše djece i kuge 20. stoljeća, rekao je zastupnik opširnije govoreći o razlozima za donošenje ovog zakona te o borbi protiv droge i prevenciji, radu Ureda za suzbijanje zloporabe opojnih droga (dobri početni rezultati u Splitu) i drugim pitanjima. Procjenjuje se, rekao je, da institucije sustava ne surađuju dovoljno. Smatra da bi se svi složili da je potrebno pojačati preventivno represivne mjere i aktivnosti na javnim mjestima, posebice oko škola.

Smatra da je moguće i pitanje odgovara li važeće zakonodavstvo stvarnim potrebama vremena, pogotovo u dijelu

koji se odnosi na prevenciju i edukaciju mladih, liječenje i na pomoć ovisnicima. U vezi s tim naglasio je da se tada oporbeni HDZ žestoko protivio dekriminalizaciji lakih droga koje je prošle godine vladajuća koalicija provela izmjenama i dopunama Kaznenog zakona no da je pokrenut postupak ustavnosti tog Zakona iz proceduralnih razloga (pokrenuo Vladimir Šeks) da su odlukom Ustavnom suda te odredbe prestale važiti.

Marija Lugarić (SDP) javila se s ispravkom netočnog navoda predgovornika jer da nije točno da su droge uglavnom vezane u supkulturne skupine. Podaci govore da droga ne bira društveni status. Nije točno ni da dekriminalizacija posjedovanja droge šalje krive poruke i potiče zlorabu droga, rekla je, među ostalim. **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** negirala je navod da nije bila dobra suradnja između Ministarstva pravosuđa i Vladinog ureda pri izradi Kaznenog zakona kad se predlagala dekriminalizacija, jer bilo je upravo suprotno. **Šime Lučin (SDP)** rekao je da je netočan navod da je Kazneni zakon oboren na Ustavnom sudu zbog odredaba o dekriminalizaciji droge već zbog proceduralnih grešaka.

Ruža Tomašić (HSP) govorila je u ime Kluba zastupnika HSP-a koji podržava predloženi zakon. Pogotovo stoga što se u skladištu nalazi 142 kilograma heroína, 9 kilograma hašiša, 1750 kilograma marihuane, 356 kilograma kokaina i drugo, navela je zastupnica te rekla da je zanima je li što od toga vraćeno na ulicu.

Svake godine ima oko dvije tisuće novih ovisnika jer je ponuda sve veća, policajaca sve manje a Policija ni nema ovlasti kakve bi trebala. Prozvala je policiju, pravosuđe, državne odvjetnike što ne surađuju, jer, koliko je puta policija rekla "ne smijem, jer sam prošli put dobio po prstima". Koliko su puta pustili narkobosove koji imaju pedesetak kaznenih prijavi, na otoku Korčuli ima više od 100 ovisnika a dosad tamo nije bilo veće zapljene (ispada da po svojoj dozi idu u Split, Dubrovnik) navela je, među ostalim. Na kraju je predložila da

Povjerenstvo mora donijeti poslovnik o svom radu i da o tome izvijesti Sabor.

Prekinuti šutnju

U ime Kluba zastupnika IDS-a govorio je **Damir Kajin (IDS)** te najprije naglasio da doista treba učiniti napor i pomoći svima onima koji su se odali poroku droge, njihovim obiteljima. Osobno se zalaže za maksimalnu represiju i da policija, državno odvjetništvo, USKOK itd. moraju na neki način imati odriježene ruke. No pitanje je kako to da policija ne zna dilere koje svi u nekom gradu poznaju, zakoni su rigorozni i svi su protiv droge ali kao da vlada zavjet šutnje, rekao je.

Mi očekujemo da će se protiv toga boriti netko drugi, policija, odvjetništva, zaboravljamo što sami možemo dati glede sprječavanja ovisnosti, a to je da roditelji te djece progovore.

Svi znamo da se to ne događa samo drugima i taj se porok u ovoj zemlji širi progresivnom stopom iako je, prema izvješću državnog odvjetništva, broj prijavljenih za kazneno djelo koji se odnosi na opojne druge 9,2 posto manji u 2003. nego u 2002. godini. Vrijeme je, ako neće društvo da se na neki način sami organiziramo samo neka se kaže može li zajednica tome stati na kraj ili ne može a i pitanje je želimo li o tome otvoreno progovoriti (roditelji), naveo je rekavši da ispada da imamo razumijevanja i za komune, liječenje, ali ne i da prekinemo ovaj govor šutnje.

Teško je povjerovati da je od ukupnog broja prijavljenih kaznenih djela maloljetnih osoba u 2003. godini – 3652 – za zlorabu droge u tome sudjelovalo svega 766 osoba ili 21 posto. Jasno da ne treba prema tim mladim ljudima ići sirovom represijom ali treba imati na umu da su oni u školama i među mlađom djecom, rekao je. Osvrćući se šire na pitanje droge (građani pitaju je

li moguće, ako se uskladištena droga ne uništava da se nešto od toga vraća na ulicu) na broj ovisnika u RH ali i po županijama (najkritičniji je Zagreb), umrlih od droge i druge podatke. Prema uvjerenjima koja je dobio u Istarskoj županiji su u vezi s tim prilike stabilne i treba gajiti blagi optimizam. No koliko god da činimo u borbi protiv droge to nikad nije dovoljno. Mi očekujemo da će se protiv toga boriti netko drugi, policija, odvjetništva, zaboravljamo što sami možemo dati glede sprječavanja ovisnosti, a to je da roditelji te djece progovore, rekao je.

Šime Lučin (SDP) ispravljajući navod predgovornika rekao je da je netočno da se na osnovi broja prijavljenih za zlorabu droga može dobiti objektivna i realna slika u represivnom dijelu borbe protiv droge.

Marko Turić (HDZ) rekao je da hrvatska Vlada sada izlazi s ovim Konačnim prijedlogom zakona činjenica je da zakonom predviđeno povjerenstvo nije bilo nikada formirano (obveza sudova) i sada će ga formirati hrvatska Vlada. Predloženi zakon će u mnogome pridonijeti zaštiti života i zdravlja naše djece i građana, smatra on.

Pogrešan stav

Mr.sc. **Mato Arlović (SDP)** osobno ima veliku rezervu prema predloženom u ovom Konačnom prijedlogu zakona jer za nešto što je opasno, droga, odjedanput kažemo da se može prodati da bi se nabavila sredstva za borbu protiv ovisnosti. Boji se da bi se to moglo pretvoriti u začaran krug u kojem će se i uz svu borbu protiv ovisnosti povećavati krug onih koji koriste i upotrebljavaju drogu. A pojaviti će se i prikriveni interes da se što više oduzete droge može prodati i puniti proračun. Smatra da je to pogrešan stav i da ovakvo rješenje koje bi možda bilo interesantno za socijalizam, teško može proći u građanskom društvu i tržišnom gospodarstvu.

Takvo rješenje ne bi trebalo prihvatiti već rješenje da je javni i posebni interes uništiti ono što je opasno za zdravlje a posebne vrste sirovina za lijekove

neka se reguliraju na tržištu putem ovlaštenih osoba. I ovim izmjenama i dopunom dijelom se bavimo institucijama i zapravo dobivamo hiper institucionalnu regulativu a u isto vrijeme postoji čitav niz građanskih udruga koje se financiraju priložima građana dok se za takvu djelatnost ne mogu dobiti proračunska sredstva, rekao je, među ostalim, iznoseći i druge primjedbe na predloženi tekst (izvješća o borbi protiv ovisnosti dostavljaju se Uredu koji odjedanput postaje krovna institucija u odnosu na Ministarstvo, što je s evidencijom o tome gdje završava zaplijenjena droga itd.). U borbi protiv ovisnosti treba nagradama i pohvalama stimulirati one koji u tome sudjeluju (policajci, stručnjaci u zdravstvu itd.) odnosno dati odgovarajuću motivaciju.

Uskoro cjelovita rasprava o drogi

Zatim je riječ zatražio predstavnik predlagatelja zakona ministar zdravstva i socijalne skrbi dr.sc. **Andrija Hebrang**. Ovdje se otvorila rasprava o cjelokupnoj problematiki droge dok se predloženim zakonom samo htjelo otkloniti jednu veliku nesigurnost u zbrinjavanju droge koja završava u skladištima. Inače, cjelokupna rasprava o drogi uskoro će biti u Saboru jer je Vlada već usvojila izvješće Ureda za suzbijanje droge, rekao je ministar. Zavod za javno zdravstvo podnosi izvješće Uredu za suzbijanje droge (odgovor zastupniku Lesaru) što je precizirano zakonom a rokovi su uređeni drugim aktima, programom statističkog istraživanja (do 30. lipnja svake godine za prethodnu godinu). I suštinski i formalno je u redu da za ovisnost bude nadležno Ministarstvo zdravstva (primjedba Kluba zastupnika SDP-a) no nadležnost Ministarstva za socijalnu skrb proizlazi iz važećeg Zakona prema kojem su ta pitanja (pomoć ovisniku itd.) u nadležnosti centara za socijalni rad.

U ovom trenutku se radi o jednom Ministarstvu i kako se ne bi ulazilo u cjelokupne izmjene zakona mislili smo da je bolje da ostane nadležnost socijalne skrbi. Zabilježene su i ostale primje-

dbe i sigurno ćemo ih upotrijebiti u analizi izvješća Ureda za suzbijanje opojnih droga, najavio je ministar dr.sc. **Andrija Hebrang**.

Dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)** boji se da smo svjesni koliko god govorili o problemu droge i donosili i mijenjali zakone problem se svakim danom povećava. Govoreći poput ostalih sudionika u raspravi da se Zakon nije provodio a da za to nitko nije odgovarao, da se povećava broj ovisnika, da je tržište droge u RH vrijedno oko 200 milijuna eura a da je za prevenciju osigurano nešto više od 12 milijuna kuna. Upravo zato što se okreće velik novac pokazuje se zapravo da se u tom segmentu zapravo kriju i mnogi interesi i da bi trebalo hrabrije otvoriti pitanja koja mogu biti prilično bolna za naše društvo.

Evidentno je da se šprice, tablete, sve to nalazi oko vrtića, škola, oko klubova i da je zapravo javna tajna tko se u kojoj sredini time bavi, rekao je, te ponovio slučaj jednog osječkoga policajca koji se prije nekoliko godina sukobio s tim određenim podzemljem i onda je u medijima stvorena pogrešna slika i naricalo se nad sudbinom tih jadnih mladića a policajac je na neki način bio prozvan i suspendiran. Time je na neki način dato zeleno svjetlo da oni koji se bore protiv toga bivaju sankcionirani a promotori tog posla ispadaju u javnosti žrtve. To je nedopustivo i jasno da pristup tome mora biti posve obrnut i da ljudi koji rade na prevenciji i suzbijanju moraju biti motivirani.

Što se tiče ovog Konačnog prijedloga zakona smatra da dolazi do prilično nejasne interferencije između sudbene i izvršne vlasti i da se ponovno kreće u prilično nejasnu akciju za koju nije siguran, kaže, da će profunkcionirati.

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) podržala je predloženi zakon poput drugih zastupnika SDP-a te podsjetila da je takav prijedlog dao i Klub zastupnika SDP-a. Važnim pitanjem smatra imamo li opremljene spalionice u kojima bi se uništavala droga i to svakako dovodi u pitanje provođenje ovog predloženoga zakona.

No temeljno, ključno pitanje je kako dolazi droga na naše tržište i kako se djelotvorno boriti protiv zlorabe opojnih droga. Još uvijek dolazi golema količina droge i u tome je država pokazala apsolutnu nemoć a i nespremnost da se s time uhvati ukoštac jer troši goleme snage tamo gdje ne treba trošiti, rekla je. Podsjetila je da je bivša koalicijska Vlada upravo željela taj državni represivni aparat usmjeriti prema nositeljima posla s drogom, narkobosovima, dilerima a vidi se da se naše kazneno pravosuđe iscrpljuje u procesuiranju i kažnjavanju same zlorabe opojnih droga, rekla je, šire govoreći o tim pitanjima.

Rješenje logično

Mr.sc. **Vladimir Šišljagić (HDZ)** ponovio je predložena rješenja iz ovog zakona te naglasio da je rješenje u vezi s Povjerenstvom, logično jer i uvjerljivo jer sudovi od 2001. godine nisu imenovali niti jedno povjerenstvo. Ustrojavanjem novog Povjerenstva, koji ima obvezu da svaka tri mjeseca izvješćuje Vladu RH o svom radu, neće biti zapravo ovakve praznine da tri godine sudovi nisu imenovali povjerenstvo i da time zapravo sprječavaju da se zaplijenjena droga uništi. Zastupnik podržava predloženi tekst i izražava zadovoljstvo što će se postići, kako se čulo u raspravi, konsenzus u vezi s ovim zakonom.

Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** također smatra da je dobro da se postigne ovaj konsenzus jer da je loše da se politizira kad se priča o ovim temama. Zanima ga gdje će se uništavati zaplijenjena droga odnosno što je sa spalionicama jer koliko on zna u Hrvatskoj nema tih specifičnih spalionica, rekao je, upozoravajući da se prilikom narkotika na hrvatsko ilegalno tržište nije smanjio. Zaista je pitanje koliko se u ovom nizu godina uspjelo represijom pogoditi one koji proizvode i distribuiraju drogu a koliko one koje se većim dijelom mogu smatrati žrtva, rekao je, među ostalim. Preporučio je da kao obvezni dio edukacije u našim školama u borbi protiv droge bude i film "Ta divna splitska noć" koji pravi razli-

ku između tragedije narkomana i onoga što se naziva dilerom.

Represija mora biti upućena svakom na svoj način, rekao je, te apelirao da se pri izradi drugih zakona pravi razlika između bolesnika i kriminalaca.

Šime Lučin replicirao je i rekao da represivni sustav mora biti zadnja instanca i mjera u borbi protiv narkotika, ilegalne trgovine narkoticima i da je prevencija jedini ispravan način kako se boriti s ovim zlom.

Transparentno i javno

Franjo Arapović (HDZ) smatra da bi trebalo biti transparentno i javno koliko je droge zaplijenjeno, koliko je spaljeno a koliko prodano pravnim osobama u skladu sa zakonom.

Živimo u vremenu gdje droga ulazi na sva vrata u našem životu, nažalost i u škole, pa tako i u šport, bez obzira na to koliko se športaši borili protiv toga. Da bi pomogao da se droga izbacila iz športa Svjetski olimpijski odbor donio je uredbu koju su na zadnjoj Olimpijadi morali potpisati svi športaši da se urin koji se daje na antidoping kontrolu pohranjuje čak deset godina i ako se u tom vremenu nađe u tom urinu neka nedopuštena supstanca osvajač olimpijske medalje mora tu medalju vratiti, naveo je, među ostalim.

Željko Kurtov (HNS) smatra da je pitanje zašto sudovi nisu ustrojili ni jedno povjerenstvo za uništavanje opojnih droga (osobno misli da su se bojali

odgovornosti). Predložio je da se u KBC Dubrava Zagreb osnuje specijalizirani odjel za liječenje PTSP-a i ovisnosti alkoholizma i droge, što bi bio odgovor na sadašnju situaciju na terenu.

U prevenciji treba koristiti uspješna iskustva, primjerice, dosta je napravljeno u pojedinim gradovima u Istri, u Dalmaciji je u jednoj maloj općini formiran stožer za edukaciju protiv ovisnosti, postoje letci, uključeni su i župnik, časna sestra, direktor škole i sve političke organizacije itd. i sve to je imalo puno uspjeha, rekao je.

Franjo Piplović (DC) podsjetio je na svoj amandman kojim traži da zbog interesa javnosti član Povjerenstva umjesto predstavnika Hrvatskoga novinarskog društva bude predstavnik Hrvatske izvještajne novinske agencije (HINE). Hrvatsko novinarsko društvo je udruga koja štiti interese svojih članova a ne interese javnosti pa nije sigurno da će informacija o uništavanju droge stići do javnosti, objasnio je. No, **Šime Lučin** u replici predgovorniku naglašava da nije dobro ovako na brzinu iznositi ocjene i nepovjerenje prema članovima Hrvatskoga novinarskog društva a i da je uvjeren da su većina novinara HINE članovi tog Društva. Frano Piplović ponovio je da je Hrvatsko novinarsko društvo udruga koja štiti interese svojih članova a ne javnosti a da je on dvadeset i više godina njezin član.

Željko Pavlic (LIBRA) najavio je da će biti suzdržan pri glasovanju o donošenju ovog zakona i zbog načelnih razlo-

ga koje je Klub zastupnika LIBRE iznio još u prvom čitanju. Nadalje, zastupnik smatra da nije prihvatljivo što se predložene promjene kreću u smjeru prijenosa nadležnosti za uništenje opojnih droga sa sudbenih tijela na tijela izvršne vlasti. Time dolazi do nepotrebne koncentracije ovlasti kod tijela izvršne vlasti a bez stvarne potrebe i minimiziranjem uloge sudbenih tijela, rekao je, među ostalim, ne zaobilazeći ni broj evidentiranih ovisnika, rastući broj roditelja ovisnica, broj korisnika heroina među vojnicima itd. Smanjenju ovog potonjeg pridonijelo bi i prihvaćanje naše inicijative za uklanjanje obveznog služenja vojnog roka, napomenuo je.

Pomoćnica ministra zdravstva i socijalne skrbi **Dubravka Jadro** izvijestila je da predlagatelj smatra da ne može prihvatiti amandman zastupnika Frane Piplovića jer smatra da bi bilo primjerenije da član Povjerenstva bude upravo član Hrvatskoga novinarskog društva. Obveza izvješćivanja javnosti propisana je pak odredbom članka 51. Zakona.

Rasprava je zatim bila zaključena.

U glasovanju o amandmanima zastupnici su se priklonili stajalištu predlagatelja i nisu prihvatili amandman zastupnika Šime Lučina ni amandman zastupnika Frane Piplovića.

Hrvatski je sabor donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju zlorabe opojnih droga u tekstu kako ga je predložio predlagatelj.

D.K.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ODVJETNIŠTVU

Pravno zastupanje najsiromašnijih

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom glasova prihvatili su zaključak kojim se ne prihvaća Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, kojega je uputio Klub

zastupnika SDP-a. Većina se tako priklonila mišljenju Vlade koja je najavila da će ovo pitanje uskoro riješiti na odgovarajući način, nakon prikupljanja komparativnih prikaza drugih

zakonodavstava. Predlagatelj je zapravo težio da se slobodan pristup pravosuđu osigura i za socijalno ugrožene osobe, koje ne mogu angažirati odvjetnike zbog nedavnih izmjena tarifnog

sustava i značajnog povećanja cijena odvjetničkih usluga.

O PRIJEDLOGU

U uvodnom dijelu zakonskog prijedloga kojega je podnio Klub zastupnika SDP-a, navodi se da sukladno ustavnim odredbama, država treba osigurati svim građanima pravo na slobodan pristup pravosuđu. Stoga se ta njezina dužnost involvira davanjem suglasnosti na donošenje tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, a koju temeljem zakona donosi Odvjetnička komora. Dosadašnja primjena Zakona o odvjetništvu, napose članka 21., pokazala je da je dolazilo do neujednačenih kriterija o tome koje osobe imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć od Odvjetničke komore kada se radi o "socijalno ugroženim osobama". Nakon izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku, koji nalaže koncentraciju dokaznog postupka, svim postupovnim sudionicima savjesno korištenje postupovnih ovlaštenja, omogućeno je da se postupak završi u kratkom roku – od jednog do tri ročišta. Zadnje izmjene tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, nisu slijedile izmjene Zakona o parničnom postupku, a što je bilo opravdano za očekivati. Zakonom se želi riješiti pitanje zastupanja stranaka koje traže uzdržavanje, utvrđivanje očinstva i majčinstva, te odluke o tome s kim će živjeti maloljetna djeca, a koja su bez izuzetka uvijek u teškom materijalnom položaju.

Predlagatelj je predložio primjenu hitnog postupka, ukazujući na brojnost postupaka radi utvrđivanja zakonske obveze uzdržavanja, jer su ti postupci nakon povišenja tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika postali za takve stranke nepodnošljivo visoki. Konačnim se prijedlogom zakona utvrđuje da odvjetnici imaju pravo na nagradu za svoj rad, ta za naknadu troškova sukladno tarifi koju utvrđuje i donosi Komora. Vlada bi imala pravo davanja suglasnosti na tarifu, a u slučaju uskraćivanja primjenjivala bi se postojeća tarifa ili privremena tarifa koju bi

svojom uredbom donijela Vlada Republike Hrvatske. Za obranu po službenoj dužnosti visinu nagrade za rad odvjetnika utvrđuje Ministarstvo pravosuđa.

RADNA TIJELA

O podnjetom zakonskom prijedlogu očitovale su se i nadležna radna tijela Hrvatskog sabora. **Odbor za zakonodavstvo** nije podupro donošenje ovog Zakona zbog razloga koji su izneseni u mišljenju Vlade Republike Hrvatske. **Odbor za pravosuđe** proveo je raspravu u svojstvu matičnog radnog tijela, imajući pritom na raspolaganju i mišljenje Vlade koja nije podržala prijedlog zakona. U uvodnom obrazloženju predstavnica predlagatelja istaknula je da uz izmjene i dopune tarife o nagradama i naknadi troškova rada odvjetnika nisu slijedile izmjene Zakona o parničnom postupku. Prijedlogom se želi riješiti pitanje zastupanja stranaka koje traže uzdržavanje, utvrđivanje očinstva i donošenje odluke o tome s kim će živjeti maloljetna djeca. Predstavnik Vlade istaknuo je da Vlada ne podržava ovaj zakonski prijedlog, a u tijeku je i prikupljanje komparativnih podataka drugih zakonodavstava, na temelju kojih će Vlada ovo pitanje riješiti na odgovarajući način. Nakon provedene rasprave, Odbor za pravosuđe sa tri glasa "za" i osam "protiv", odlučio je Hrvatskom saboru predložiti zaključak kojim se ne prihvaća Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina podnijeti je tekst razmotrio kao zainteresirano radno tijelo. Uvodno je predstavnik predlagatelja obrazložio da je određivanje odvjetničke tarife riješeno člankom 18. Zakona o odvjetništvu, kojim je uređeno da odvjetnici imaju pravo na nagradu za svoj rad, te na naknadu troškova u svezi s obavljenim radom, sukladno tarifi koju utvrđuje i donosi Komora. Za obranu po službenoj dužnosti, visinu nagrade za rad utvrđuje Ministarstvo pravosuđa. Predloženim izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, Vlada Republi-

ke Hrvatske davala bi suglasnost na tarifu, a u slučaju kada Vlada ne da suglasnost, primjenjivala bi se postojeća ili privremena tarifa koju bi Vlada donosila svojom uredbom. Predložena je i dopuna članka 21. Zakona o odvjetništvu, tako da se proširi krug osoba kojima je Odvjetnička komora dužna osigurati besplatno pružanje pravne pomoći. Odbor je razmotrio i mišljenje Vlade koja ne podupire donošenje podnjetog prijedloga, te većinom glasova predložio Hrvatskom saboru da donese zaključak kojim se: prihvaća Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu. Stajališta, prijedlozi i mišljenja iznijeti u raspravi upućuju se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada nije podržala donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, koji je podnio Klub zastupnika SDP-a. Sukladno zaključku Gospodarsko-socijalnog vijeća, od 6. srpnja 2004. godine, u tijeku je izrada Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, kojim će se, nakon prikupljanja komparativnih prikaza drugih zakonodavstava, navedena pitanja riješiti na odgovarajući način.

RASPRAVA

Predsjedatelj je uvodno napomenuo da je riječ o prvom čitanju zakona, te konstatirao da je i Vlada Republike Hrvatske dostavila svoje mišljenje. Pozvao je predstavnika predlagatelja iz Kluba zastupnika SDP-a da dodatno obrazloži predloženi zakonski tekst, a zatim zbog situacije nastale u dvorani upozorio da oporbeni zastupnici dogovornim kršenjem Poslovnika žele opstruirati rad Hrvatskog sabora.

Prekinuo je sjednicu na 30 minuta, najavljujući da će se izlaz iz nastale situacije pronaći sukladno odredbama Poslovnika. U nastavku rada, predsjedavajući je dao obavijest da je s predsjednicima klubova dogovorio da se

sva sporna pitanja pokušaju uskladiti na sastanku Predsjedništva.

Ne smiju se ugroziti dječja prava

U ime predlagatelja zatim je govorila zastupnica **Milanka Opačić (SDP)** uvodno podsjetivši na sve posljedice nastale nakon povećanja odvjetničke tarife. Ovakvim se postupkom bitno otežao pristup građanima na odvjetničke usluge, koje osobito pogađaju pojedine kategorije građana. Osobito treba povesti računa da se ovakvim mjerama ne ugroze usluge vezane uz dječja prava, te je predloženo da na nove odvjetničke tarife svoju suglasnost daje i Vlada Republike Hrvatske. Ovdje prvenstveno mislimo na situacije oko traženja uzdržavanja, utvrđivanja očinstva i majčinstva, te odluku o tome s kime će živjeti maloljetna djeca. Veliki broj ljudi koji povodom navedenih dvojbi traže odluku suda, nemaju dostatna sredstva za plaćanje sudskih sporova koje sada moraju platiti 1500 kuna, a osobito je težak položaj majki s djecom. Predložila je zastupnicima da prihvate ovaj zakonski prijedlog kako bi se donijela regulatorna norma kojom bi Vlada mogla reagirati kod ovih slučajeva.

Povećanjem odvjetničke tarife bitno se otežava pristup građanima na odvjetničke usluge.

U ime Odbora za pravosuđe govorio je njegov predsjednik, zastupnik **Rade Ivas**. Citirajući izvješće Odbora, napomenuo je da se raspolagalo i s mišljenjem Vlade koja nije podržala podnijeti zakonski tekst. Nekoliko članova ovog radnog tijela istaknulo je da je predmetni zakon neodređen, posebice u dijelu koji se odnosi na mogućnost da Vlada privremenu tarifu donese uredbom. Nakon rasprave Odbor je većinom glasova odlučio predložiti Hrvatskom saboru zaključak kojim se ne prihvaća rečeni prijedlog.

Odvjetnička komora ne protivi se ovom prijedlogu

Zatim je u ime Kluba zastupnika SDP-a govorila zastupnica **Ingrid Antičević – Marinović**. Ocijenila je da nema nikakvih zapreka da se izmijeni Zakon o odvjetništvu, a naročito je skrenuta pozornost na odredbu članak 21. gdje je u postojećim odredbama omogućeno svim braniteljima da pred sudom ostvaruju svoja prava, te na besplatnu pravnu pomoć. Ovu besplatnu pomoć ne snosi država nego Hrvatska odvjetnička komora. Sukladno tome, Klub zastupnika SDP-a smatra da treba voditi računa i o teškoj ekonomskoj situaciji koju imaju žene, koje pred sudovima nastoje osigurati zakonska prava svog djeteta. Predložila je da pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju i žene u već navedenim situacijama, pogotovo jer se u pravilu radi o opravdanim zahtjevima. Klub zastupnika SDP-a obavio je razgovor i s predstavnicima Odvjetničke komore koja se ne opire ovom zakonskom prijedlogu da se nadopuni član 21. Ipak, nešto je drugačija situacija s izmjenama koje se predlažu u članku 1. Napomenula je zatim da se za vrijeme koalicijske vlasti ukinula ranije enormna obvezna pristojba, koja se plaćala na alimentacijske sudove i sporove oko utvrđivanja očinstva i majčinstva. Podsjetila je zatim da je svojedobno Klub zastupnika SDP-a predložio osnivanje alimentacijskog fonda, a Vlada je žurno reagirala, navodeći da će izaći s vlastitim prijedlogom. Od toga do dana današnjeg nema ništa, a odustaje se i od ranijih najava. Istovremeno su, prema riječima ministra Šukera, osigurana minimalna sredstva koja sada leže neiskorištena, upozorila je zastupnica Antičević – Marinović.

I odvjetnici moraju voditi računa o mogućnostima klijenata

U ime Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a govorio je zastupnik **Nikola Vuljanić**. On je pozdravio interes javno-

sti za ovu temu, te upozorio na pojedine socijalno ugrožene slojeve hrvatskog društva. Osobito je teško djeci u slučaju razvoda njihovih roditelja, te umirovljenicima, ali i ostalim siromašnijim ljudima koji nemaju sredstava za odvjetničke usluge. Smatra da treba "skinuti veo tajnovitosti s autonomnog prava Odvjetničke komore, da određuje tarife kako sama misli i želi". Istovremeno se svaki pokušaj sudjelovanja u ovom poslu ocjenjuje kao tobožnje zadiranje u temelje demokracije, što jednostavno nije istina. Nije istina da odvjetnička usluga u svijetu nigdje nije regulirana i da odvjetnici imaju autonomno pravo određivati njenu visinu. Iznio je zatim iskustva iz Njemačke, gdje odvjetnici razlikuju usluge u tri temeljna dijela; primanje akata, izlazak pred sud i dokazni postupak. Svaki dio ove usluge ima svoju tarifu, a svejedno je hoće li odvjetnik ići na sud dva, tri ili pet puta, jer njegova mušterija plaća istu cijenu. Kada bi se nešto slično uvelo i kod nas, svatko bi mogao savršeno jasno znati koliko će ga postupak koštati. Danas je to potpuno nemoguće jer se postupci mogu rastegnuti godinama, a čovjek može bankrotirati ulazeći u spor.

Zakonodavac mora zaštititi dijete od dodatnog osiromašenja zbog velikih pristojbi.

Drugi dio predloženih izmjena govori o pokušaju zaštite jednog dijela populacije, koji se najčešće odnosi na majku i djecu. Postupci se vode oko rastave, utvrđivanja očinstva i majčinstva i mogu biti vrlo stresni za djetinjstvo djeteta koje je i samo sudionikom ovih postupaka. Bilo bi fer od zakonodavca, da zaštiti dijete od dodatnog osiromašenja kroz velike pristojbe koje se plaćaju u takvim postupcima, upozorio je zastupnik Vuljanić. Smatra ujedno da postoji dobar i opravdan povod donošenju zakona, posebice na pristojbe koje se plaćaju prilikom brakorazvodnih parnica. Prvi dio treba uobličiti tako da se izmijeni ne samo ova odredba zakona,

nego i druge koje su s njom povezane, da bi čitav sustav dobio smisao.

Hrvatska je i socijalna država

U ime Kluba zastupnika HSP-a govorio je zastupnik mr.sc. **Miroslav Rožić**. Budući da Klub zastupnika HSP-a u načelu podržava sve zakone koji su usmjereni uspostavi vladavine prava, uspostavi socijalne pravednosti i ograničenju samovolje, podržavamo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu kojeg su predložili zastupnici Kluba zastupnika SDP-a. Međutim, želimo upozoriti da je i SDP imao prilike da nakon 2000. godine uredi pitanje odvjetničkih tarifa i onemogućiti samovoljno divljanje na ovom području. Namjera ovog zakonskog prijedloga je dobra, ali nažalost stipulacija predloženih članaka ne slijedi dobru misao. Vidljiva je intencija predlagatelja da se pomogne određenim osobama koje se nađu u teškoj materijalnoj položaju, a spore se oko utvrđivanja očinstva i majčinstva ili izboru djeteta s kime će od rastavljenih roditelja nastaviti živjeti.

Zaključio je konstatacijom da podržava ovaj zakonski tekst, a očekuje podršku SDP-a nadolazećem prijedlogu Kluba zastupnika HSP-a oko sustavnog rješavanja pitanja odvjetničkih tarifa i zastupanju stranaka u duhu srednjoeuropske kontinentalno-pravne tradicije građanskog prava. Upozorio je da istovremeno "uvozimo" neke druge standarde, a ne smijemo zaboraviti da ustavna načela govore o Hrvatskoj i kao socijalnoj državi, što je izgleda promaklo uvidu Hrvatske odvjetničke komore.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Šime Lučin (SDP)** u dijelu da je SDP dok je bio na vlasti mogao nešto promijeniti, što se nije ni desilo. Ovakav postupak je reakcija na pristojbe koje su dignute prije četiri – pet mjeseci. Predsjedavajući je usporedio obje izjave i poručio zastupniku Lučinu da se ovdje ne radi o ispravku netočnog navoda već o polemici. Zamolio je ujedno zastupnika Rožića da odustane od izlaganja zbog

najavljene povrede Poslovnika, te riječ dao predstavnici predlagatelja, zastupnici **Milanki Opačić (SDP)**.

Uvodno je napomenula da bivša vlast nije imala potrebu za intervencijom oko odredbi Zakona o odvjetništvu. Odvjetnička komora nije mijenjala svoje tarife punih 8 godina, a tek je prije nekoliko mjeseci posegnula za izmjenama i značajnim povećanjima cijena usluga. Podsjetila je da se istovremeno pristupilo smanjivanju sudskih pristojbi prilikom sporova i utvrđivanja alimentacije i očinstva.

Pomoć u razrješenju obiteljskih sporova

Zastupnik **Ante Markov** iznio je stavove i razmišljanja Kluba zastupnika HSS-a, te uvodno najavio podršku predloženim mjerama. Pravna pomoć mora biti dostupna širem krugu građana, jer uz civilizacijsko, ona tvori i egzistencijalno pitanje. Svako civilizirano društvo mora

Ljudi koji ne mogu osigurati temeljna obiteljska prava postaju s razlogom nezadovoljnici ovog društva.

omogućiti jednako pravo svim svojim članovima da imaju pristup pravosuđu u skladu s njihovim potrebama. Upozorio je na opasnost od monopolizacije pojedinih usluga, navodeći sve loše strane monopolista – uvoznika, upozoravajući na pogubnost ukoliko se slično dogodi i u pravosuđu. Ljudi koji ne mogu osigurati svoja temeljna obiteljska prava, postaju s razlogom nezadovoljnici ovog društva. Odvjetnička komora osigurala je ovu pomoć siromašnijim klijentima koji na sudu traže pravnu pomoć vezanu uz obiteljske sporove i oko pitanja koja se odnose na prava djeteta. Ova pomoć ima jednu širu dimenziju, a javnost treba progovoriti jer politika na smije biti iznad građana i njihovih potreba. Zastupnik Markov upozorio je da često puta ni predstavnici Sabora nisu vođe-

ni borbom za prava svojih birača, već su nerijetko blokirani od sustava koji bi trebao pridonijeti općem dobru. Ljudi koji nas gledaju i koji su poniženi u svojim pravima, s razlogom očekuju da se i na ovom mjestu počnu slati poruke o njihovim potrebama.

Upozorio je da odvjetničke tarife moraju biti pod nadzorom središnje državne vlasti, jer mi nismo društvo čiji su članovi lišeni socijalnih razlika. Podsjetio je i na najave ministrice pravosuđa, koja je nagovijestila limitaciju ovih tarifa i usluga. Ovaj zakonski prijedlog podnesen je upravo zbog prava djece i roditelja koji su ostali bez bilo kakve pravne pomoći. Na kraju izlaganja apelirao je na međusobno razumijevanje i uvažavanje prilikom glasanja kod ove točke dnevnog reda, dodajući ujedno da se ne nada sličnom Vladinom prijedlogu.

Respektirati samostalnost odvjetničke službe

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio je zastupnik **Emil Tomljanović**. Nije podržao izmjene Zakona o odvjetništvu u prvom redu zbog mišljenja Vlade Republike Hrvatske. Podsjetio je da je u tijeku izrada Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, kojim će se svestrano i komparativno navedena pitanja razriješiti na odgovarajući način. Intencija predlagatelja prihvatljiva je, međutim, sporna je hitnost u postupanju, te donošenju Zakona bez prethodno pribavljenih mišljenja svih zainteresiranih subjekata. U prvom redu, to se odnosi na Odvjetničku komoru, ali i na sve čimbenike koji na izravan ili neizravan način sudjeluju u sudskim postupcima u kojima je prisutnost odvjetnika neophodna. Podsjetio je da je Zakon o odvjetništvu donesen još 1994. godine, te se pojavljuje potreba za njegovom izmjenom, uključujući i druga područja osim navedenih. Međutim, pri rješavanju ovih pitanja, potrebno je krenuti od zakonske ustavno-pravne analize navedenih pitanja. Podsjetio je zatim i na ustavno načelo samostalnosti i neovisnosti obavljanja odvjetničke slu-

žbe, pa se ovaj zakon uređuje kao poseban propis. Njime se definira ustrojstvo i djelovanje ove službe koja osigurava pružanje pravne pomoći fizičkim i pravnim osobama u ostvarivanju i zaštiti njihovih prava i interesa. Nadalje, osnovicom članka 18. navedenog zakona, odvjetnici imaju pravo na nagradu za svoj rad, te na naknadu troškova u svezi s obavljenim radom, sukladno tarifi koju utvrđuje Komora. Zakonom je propisano da se besplatna pravna pomoć pruža žrtvama Domovinskog rata i socijalno ugroženim osobama u pravnim stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u svezi s njihovim položajem. Dakle, treba sačuvati odnosno ustrojiti odvjetništvo kao samostalnu i neovisnu službu, a s druge strane spriječiti sve anomalije koje se pojavljuju u radu odvjetništva. Vlada bi svakako trebala povesti računa o navedenim detaljima prilikom pisanja novog zakona, i pronaći optimalna rješenja, upozorio je zastupnik Tomljanović.

Za ispravak netočnog navoda javila se zastupnica **Ingrid Antičević – Marinović (SDP)**. Netočnom smatra konstataciju da Vlada dok priprema izmjene ovog Zakona čeka kako bi pribavila komparativni prikaz kako su riješene odvjetničke tarife u Europi. Vlada nema što čekati, jer ove podatke ima u resornom ministarstvu. Predsjedavajući je napomenuo da je zastupnik citirao navode iz mišljenja Vlade, pa se ne može ispravljati zastupnik koji se poziva na mišljenje, a točna je konstatacija da Vlada priprema navedeni zakonski prijedlog.

Zastupnik **Željko Pavlic** govorio je u ime Kluba zastupnika LIBRE, uvodno najavljujući da će iz načelnih razloga podržati predloženi zakonski tekst. Osim toga, Hrvatska mora biti država koja osigurava svim svojim građanima zaštitu temeljnih prava i slobodan pristup pravosuđu. Smatra da je ovakav prijedlog razumljiv i očekivan nakon novog cjenika odvjetničkih usluga, koje su izazvale dosta polemika u javnosti. Podsjetio je da je cijena odvjetničke satnice povećana sa 40 na 500 kuna, a predloženi način obračuna odvjetničkih usluga predstavlja svjetski raritet. Analizirao je zatim

odvjetničku praksu u SAD-u, i europskim zemljama, te ocijenio da je visina predloženih usluga približna američkim. Istovremeno si odvjetnici osiguravaju višestruke iznose za svaki izlazak na ročište, za svaki napisani podnesak na sud, a imaju i pravo na ugovaranje udjela od dobivenog spora. Enormno visoke zarade odvjetnika, potvrđuje i činjenica da je u prošloj godini upravo odvjetnik platio rekordan oporezivi prihod prema navodima Porezne uprave. Komparirao je zatim pojedine tarife sa cjenikom u susjednoj Sloveniji, upozoravajući ujedno i na monopolistički položaj Odvjetničke komore u zemlji. Mi ne možemo prihvatiti objašnjenja Vlade, koja najavljuje podnošenje vlastitog zakonskog prijedloga i tražimo da se ovaj problem što prije riješi. Europska komisija svojim izvješćem o tržišnom natjecanju u profesionalnim djelatnostima, ocijenila je da je regulacija cijena usluga profesionalne djelatnosti i dalje nužna, među ostalim jer se regulacijom odvjetništva utječe i na učinkovitost pravosuđa. Zastupnik Pavlic na kraju izlaganja apelirao je za što brže donošenje ovog zakonskog propisa.

Treba pričekati najavljene Vladine mjere

U ime Kluba zastupnika HSLS-a, DC-a govorio je zastupnik **Franjo Piplović**. Uvažio je mišljenje Vlade, najavljujući da neće glasovati za podnijeti prijedlog. Objasnio je da se radi o problemu šire naravi, a treba riješiti i temeljne probleme koji se odnose na ukupan socijalni položaj naših građana. Naveo je zatim da Vlada i sama pristupa izmjenama Zakona o odvjetništvu. Ocijenio je zatim da je predlagatelj u ovom slučaju zloupotrijebio institut hitnog postupka, upozoravajući da pojedinci iz ministarstva "signaliziraju svojim strankama" o novim inicijativama, pa se onda pristupa hitnoj proceduri kao što je i u ovom slučaju. Predsjedavajući je zatim upozorio da je Sabor utvrdio da se ovaj prijedlog razmatra u redovnoj proceduri, pa se zastupnik ispričao. Međutim, usprkos tome neće podržati ovaj zakonski prije-

dlog, upozoravajući da mnogi odvjetnici nisu od svojih klijenata uspjeli naplatiti ni onih 40 kuna po satu. Ipak, slaže se da je problem prisutan pa smatra da treba podržati najavljene Vladine mjere u tom pogledu.

Potrebno je riješiti temeljne probleme koji se odnose na ukupni socijalni položaj naših građana.

Zastupnica **Milanka Opačić (SDP)** koja je govorila u ime predlagatelja, bila je iznenađena pojedinim kvalifikacijama zastupnika Piplovića, ocjenjujući da ova tema ne bi trebala biti predmetom ovakve vrste rasprave. Ponovila je da pojedini obiteljski prijepori tvore ozbiljan problem onim pojedincima i obiteljima koje su prinuđene zatražiti sudsku zaštitu. Podsjetila je zatim i na inicijative oko osnivanja Fonda za alimentaciju, kako bi se riješili problemi djece u ostvarivanju temeljnih prava. Volimo govoriti o potrebi što većeg broja djece, ali realizacija njihovih zakonskih prava je na vrlo niskoj razini. Ne smiju se zaposlenici koji rade u ministarstvima dijeliti na "naše i vaše", a mi u Klubu zastupnika SDP-a ljude dijelimo na stručne i nestručne, odnosno sposobne i nesposobne, upozorila je zastupnica Opačić. Mi nismo predložili ovaj zakonski projekt da na bilo koji način preduhitrimo Vladu, već da se prvenstveno riješe uočeni problemi i interesi djece. Veliki broj građana obraća nam se za pomoć, tražeći da se poduzmu određene mjere, a na ovom području želimo potaknuti pomoć za one koji su socijalno najugroženiji prilikom ostvarivanja svojih zakonskih prava. Postoji veliki broj osoba koje ne mogu ostvariti navedeni status kod Odvjetničke komore, a istovremeno jedva preživljavaju sa svojom djecom. Budući da Republika Hrvatska u svom Ustavu izričito proklamira posebnu skrb za djecu i obitelj, ovaj prijedlog tvori minimum kojim im možemo pomoći, zaključila je zastupnica Opačić.

Zastupnik **Franjo Piplović** javio se zbog ispravka netočnog navoda. Istaknuo je da je otac troje djece, pa zna o čemu govori. Rekao je da ovaj problem nije toliki da zavređuje hitnost, a bivša vlast imala je četiri godine da uredi navedeno pitanje. Osim toga, nije upotrijebio riječ "dousnik" već konstatirao da je bivša vlast ostavila svoje ljude i da im pouzdano stižu dokumenti. Predsjedavajući je istaknuo da se prilikom ispravka navoda trebaju korigirati netočne činjenice, te suzdržavati od komentara.

Državna tajnica **Snježana Bagić** javila se za riječ dajući dodatna objašnjenja vezana uz Vladino pisano obrazloženje. Podsjetila je na prijedeni posao oko pisanja dopuna i izmjena Zakona o odvjetništvu, najavljujući da će Vlada vrlo brzo poslati ovaj prijedlog u zakonodavnu proceduru. Pribavila je u međuvremenu i potrebne komparativne analize, kao i preporuke koje o tome postoje u Europskoj uniji. Zatim je ne osporavajući potrebu predloženih izmjena, obrazložila zašto Vlada Republike Hrvatske ne podržava ovaj prijedlog zakona. Podsjetila je da je Odvjetnička komora prilikom korekcije cijena iskoristila svoje zakonsko pravo, jer su po zakonu oni samostalni u tom pogledu. Dobro je što je uslijedila reakcija i Sabora i Vlade, kako bi se riješili ovi problemi. Osvrnula se zatim i na Izvješće Europske komisije, koja je ukazala na potrebu preispitivanja samostalnosti regulativnih tijela, odnosno profesionalnih usluga prilikom utvrđivanja cijena. Kada je riječ o odvjetništvu, ta je uloga dvostruka, jer svako odvjetništvo treba pridonijeti učinkovitosti pravosuđa. Napomenula je zatim da svojim radom i obavljanjem usluga i Odvjetništvo može pridonijeti učinkovitijem pravosuđu u Republici Hrvatskoj.

U sklopu ovakvih potreba i cijeneći sva iskustva, Ministarstvo pravosuđa će uskoro predložiti dodatne izmjene i dopune Zakona o odvjetništvu. Vlada je ocijenila da se postojećim prijedlogom neće u potpunosti postići uspjeh, odnosno ovim problemom nisu obuhvaćena samo djeca. Ona naravno imaju poseban značaj u bračnim sporovima, ali ovdje

su obuhvaćene i osobe koje ostvaruju pravo na uzdržavanje. To može biti bivši bračni drug ili neki član obitelji, koji ne mora nužno biti osoba bez ikakvih sredstava, odnosno socijalno ugrožena osoba. Dakle, Vlada smatra da treba razraditi i propisati sve situacije pri eventualnom proširivanju kruga socijalno ugroženih osoba.

Voditi računa i o mogućnostima umirovljenika

Zastupnik **Damir Kajin** iznio je stavove i razmišljanja Kluba zastupnika IDS-a. Citirao je zakonske stavke u kojima se uređuje način i visina plaćanja odvjetnika sukladno predloženom zakonskom tekstu. Navodi se i potreba da Vlada Republike Hrvatske izda suglasnost na tarifu, a u slučaju njenog izostanka, primjenjivala bi se postojeća ili privremena tarifa. Logično je i da visinu naknade za obranu po službenoj dužnosti utvrđuje Ministarstvo pravosuđa, kao i obveza Komore o besplatnom pružanju pravne pomoći kada su u pitanju djeca, nemoćni i socijalno ugrožene osobe. Međutim, kako će umirovljenici plaćati odvjetničke usluge kada su u cjelini jedna ugrožena kategorija građana. Da bi oni to prestali biti, onda bi se trebao usvojiti naš zakonski prijedlog kojim se uređuje povrat duga umirovljenicima. Podsjetio je zatim i na temeljne odrednice ovog prijedloga, izdvajajući potrebu da se umirovljenicima izdaju obveznice, a postupak bi mogao sličiti onom koji se primijenio prilikom sanacije banaka. Složio se da su odvjetničke tarife previsoke, pa slijedom ovakve prakse, pravnu zaštitu mogu si priuštiti samo najbogatiji pripadnici. To nije dobro, ali nažalost u ovom trenutku predstavlja hrvatsku realnost i cijenu započete tranzicije, kao i preraspodjelu društvenog bogatstva u minulih 12 godina na izabrane pripadnike društva.

Pitanje je tko će pomoći onim osobama koje nemaju sredstava za pravnu pomoć, jer predložene tarife odskoče svojom visinom i u svjetskim razmjerima. Zato bi ih što skorije trebalo propisati jasnim zakonskim aktom, kako se u

ovom slučaju ne bi provodila diskreionna volja bilo kakve asocijacije.

Predsjedavajući je zatim dao obavijest da je upravo isteklo vrijeme za prijavu za desetminutnu raspravu, te riječ dao zastupniku **Nenadu Staziću (SDP)**. On je prvo analizirao pisano mišljenje Vlade Republike Hrvatske, koja konstatira da prikuplja potrebne komparativne podatke, iako bivša ministrica uvjerava da ovi podaci već postoje u resornom ministarstvu. Nepoznato je, međutim, u kojem će pravcu ići Vladin prijedlog, jer ne kaže što ne valja u podnijetom tekstu Kluba zastupnika SDP-a. Obrazložio je zatim način formiranja cijene u odvjetništvu koje predstavlja jedan od stupova pravosuđa. Usluge odvjetnika plaćaju djelomično i stranke i država, naravno u onim postupcima kada se brani po službenoj dužnosti. Prema postojećim zakonskim propisima, Komora utvrđuje tarifu za stranke, a mi predlažemo da Vlada daje suglasnost na ove tarife.

Predložene tarife svojom visinom odskoče čak i u svjetskim razmjerima.

Razlog ovoj inicijativi su drastično povećane tarife, pa bi trebalo odmah odgovarajuće intervenirati. Upozorio je da su ovi problemi u ostalim europskim zemljama riješeni na različite načine. Postoji, međutim, mogućnost konkurencije, odnosno mogućnost izbora za građane. Budući da kod nas Komora ima monopolističku poziciju, država ima razloga za svoje djelovanje. Podnijeti prijedlog smatra korektnim i prihvatljivim, očekujući ujedno da se tu nema što novoga izmisliti. Analizirao je zatim samo odvjetništvo kao profesiju, osvrćući se posebno na mogućnost pružanja besplatne pravne pomoći za one ljude koji ne mogu platiti odvjetničke usluge. Država treba rješavati ova pitanja, pa treba zanemariti stavove i ocjene da se ne radi o hitnom problemu. Ukoliko se ovaj zakonski prijedlog ne propusti u drugo čitanje, država bi trebala razmisliti kako da sama preuzme ovu obvezu,

sukladno vlastitom Ustavu, zaključio je zastupnik Stazić.

Zastupnik **Franjo Piplović** zatražio je repliku, upozoravajući da mu se pripisuje konstatacije koje nije izrekao. Ponovio je da ovo nije problem koji zavrđuje hitnost, te podsjetio da Vlada priprema cjelovito rješenje ovog pitanja, a ovo se pitanje ne bi trebalo politizirati.

U svom odgovoru na repliku, zastupnik Stazić upozorio je da se slaže kako se u posljednjih 8 mjeseci nagomilalo mnogo problema, upozoravajući da ljudi sve teže žive. Upozorio je na najave poskupljenja osnovnih artikala, te zamjerio što se onemogućava rasprava o ovim pitanjima.

Država osigurava dostupnost pravne pomoći

Zatim je govorio zastupnik **Dragutin Lesar (HNS)**. On je napomenuo da se rasprava vodi o dostupnosti pravne zaštite pred sudbenim tijelima, za sve građane ove države. Vlada bi trebala intervenirati na određenim područjima kada procijeni da su cijene usluga otišle na onaj nivo koji građanima onemogućava dostupnost pravne zaštite u sudskim postupcima. Ima i onih koji se protive, tvrdeći da Vlada u tržišnoj ekonomiji nema pravo arbitriranja i davanja bilo kakvih suglasnosti na cijene usluga i roba. Možda bi ovaj argument bio vjerodostojan, da prije nekoliko dana Vlada Republike Hrvatske nije izravno intervenirala s nalogom INA-i da snizi cijenu marže na naftne derivate i benzin, kako bi utjecala na kretanje cijena na tržištu. Slijedom ovakve prakse, Vlada se ne bi trebala libiti oko prava nadzora nad cijenama koje najizravnije utječu na dostupnost pravne zaštite. Upozorio je da su se nedavno razmatrale ideje da se problem "zagušenosti pravosuđa" naprosto riješi kroz podizanje svih cijena usluga i potrebnih taksi. Time bi se građani destimulirali da za svaku sitnicu traže sudsku zaštitu. Ako je taj argument tada "držao vodu", onda ga moramo uvrstiti u one činjenice da predložene odvjetničke tarife istinski utječu na mogućnosti svakog građana u traženju sudske zaštite. Nakon novih tarifa Odvjetničke komore,

cjelokupna hrvatska javnost upozorila je na njihovu neodrživost, prognozirajući da će time dovesti do negativnih posljedica u pogledu prava na sudski postupak. Naša je obveza da nudimo rješenja i izlaz iz postojeće situacije, pa bi bilo dobro da Vlada prihvati ovaj zakonski tekst i u dijalogu s Komorom, nađe prihvatljivo rješenje.

I on je upozorio na neprihvatljivu praksu da se naplaćuju sve usluge, neke i višekratno, imajući u vidu da se često odugovlači i s raspravama. Sadašnji tarifni sustav takav je da stimulira što veći broj procesnih radnji, upozorio je zastupnik Lesar. Upozorio je zatim na slična iskustva koja ima njemački pravni sustav, ističući njegovu jednostavnost i transparentnost svakoj stranci. Ukoliko se izbjegnju ove vrline u izradi zakonskih propisa i akata, onda se otvaraju vrata za razne manipulacije i mučke. Upozorio je na pojedine situacije i tumačenja, kada je jedna strana tvrdila da su cijene povećane nekoliko stotina puta, a druga da se zapravo ništa nije povećalo.

Sadašnji tarifni sustav stimulira što veći broj procesnih radnji, a nije ni transparentan.

Repliku je zatražio zastupnik **Emil Tomljanović**, precizirajući i ispravljajući iznijete podatke oko strukture sudskih troškova. One se, naime, sastoje od tri komponente; pristojbi, troškova vještačenja, te naknade za rad odvjetnika. Odvjetnička komora ne može utjecati na prve dvije komponente, a broj ročišta ne utvrđuju ni stimuliraju odvjetnici, nego to pripada u procesna ovlaštenja sudaca koji vode parnični postupak. Radi javnosti je nekorektno tvrditi da na to utječu odvjetnici kako bi što više zaradili. Podsjetio je zatim i na odredbe Kodeksa odvjetničke etike, pa ne bi trebalo nepotrebno narušavati odredbe koje si ova struka određuje.

Zastupnik Lesar odgovorio je na repliku, ocjenjujući da se nije vodilo računa o prethodno iznijetim navodima. Deman-

tirao je da je tražio bilo kakvu arbitražu o visini cijena usluga, kao ni o etičkom sustavu. Ponovio je da se povećanjem ukupnih troškova sudovanja utječe na broj predmeta ili podnesaka na sud. Razumljivo mu je svrstavanje i obrana strukovnog ceha, ali ponovno naglašava potrebu za transparentnim sustavom kako bi građanin unaprijed znao koliko će platiti ovu uslugu.

Ponovno je u ime predlagatelja govorila zastupnica Opačić koja se zahvalila svim zastupnicima na sudjelovanju u raspravi, izražavajući nadu da će Vlada Republike Hrvatske iznaći pravne mehanizme kojima će zaštititi siromašnije kategorije građana u slučaju korištenja pravosudnih institucija. Radi se o ljudima koji prema kriterijima Odvjetničke komore nemaju pravo na besplatnu pomoć odvjetnika, a nisu u stanju platiti povećane tarife kako bi došli do rješenja koje trebaju dobiti na sudu. Podsjetila je da su se tarife za pojedine usluge sa 350 dignule na iznos od 1.500 kuna, a ovaj iznos je ravan pojedinim mjesečnim prihodima obitelji. S druge strane, pravni sustav toliko je kompliciran, da nitko bez pomoći odvjetnika ne može sam voditi svoje bitke pred sudom. Ovim se zakonskim prijedlogom traži drugačije uređenje tarifa kada su u pitanju slučajevi zastupanja stranaka koje traže uzdržavanje, utvrđivanje očinstva i majčinstva, te odluke o tome s kime će živjeti maloljetna djeca. Pravo na plaćanje alimentacije neće se moći u pojedinim situacijama ostvariti bez sudske odluke, pa bi trebalo na umu imati dobrobit djece koja imaju potrebe za normalnim životom. Apelirala je da se ove kategorije stanovništva primjereno zaštite, te još jednom pozvala Vladu, da ovo pitanje riješi sukladno postojećim odredbama Ustava Republike Hrvatske.

U ime Vlade Republike Hrvatske ponovno se za riječ javila državna tajnica **Snježana Bagić** ponavljajući razloge koji su motivirali Vladu da ubrzano pristupi rješavanju rečenog problema. U ovom slučaju smatramo da Vlada može ponuditi cjelovitije i bolje prijedloge izmjena, imajući u vidu da se Zakon o odvjetništvu nije mijenjao od 1994.

godine. Predložene promjene uključuju i pravo stranke da unaprijed sazna koliko će je koštati usluga odvjetnika. Sve ove detalje treba obuhvatiti izmjenama i dopunama, pa je Vlada prikupila komparativne analize i priprema cjeloviti tekst izmjena u suradnji sa svim zainteresiranim, uključujući i Odvjetničku komoru. Vlada ne prihvaća ponudeni prijedlog jer se njime nude izmjene kojima se ograničava buduća samostalnost Komore kod propisivanja cijena svojih usluga. Vlada će u sklopu svojih izmjena reagirati i na dio koji se odnosi na

određivanje visine cijena usluga, te uređiti i pitanja koja se tiču besplatne pravne pomoći. Socijalno ugroženoj stranci treba osigurati besplatnu, profesionalnu pomoć - zaključila je državna tajnica **Snježana Bagić**. Vlada smatra da način utvrđivanja kruga osoba zahvaća i jedan širi krug koje nužno ne moraju biti socijalno ugrožene, te ocjenjuje da se i zbog ovog razloga ne može prihvatiti navedeni zakonski prijedlog. Predsjedavajući je zaključio raspravu.

U nastavku rada predsjedavajući je konstatirao da je održano

prvo čitanje ovog zakonskog prijedloga, te predložio da se sukladno prijedlozima radnih tijela, zaključak kojim se ne prihvaća Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, koji je predložio Klub zastupnika SDP-a. Kao razloge naveo je mišljenje Vlade Republike Hrvatske i izvješća radnih tijela. Nakon brojanja glasova utvrdio je da je predloženi zaključak donijet sa 69 glasova "za" i 40 "protiv".

V.Ž.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA OVRŠNOG ZAKONA

Ovrha ponovno sudovima

Predlagatelj Prijedlog zakona o izmjenama Ovršnog zakona je Vlada Republike Hrvatske. Vlada je također podnijela amandmane, a rasprava je vođena po hitnom postupku. Raspravu su proveli Odbor za zakonodavstvo i Odbor za pravosuđe. Zastupnici su sa 79 glasova "za", 3 "suzdržana" i 24 "protiv" donijeli Zakon o izmjenama Ovršnog zakona u tekstu kako ga je predložio predlagatelj zajedno s prihvaćenim amandmanima.

Zastupnici oporbe iznijeli su da je bivša Vlada RH željela Zakonom o ovršnom postupku postići rasterećenje sudova i povećanje efikasnosti ovršnog postupka. Dodavši da je model da javni bilježnici provode pojedine ali ne sve radnje u ovršnom postupku poznat u europskoj praksi. Zaključeno je da izmjenama Ovršnog zakona kojima su javnobilježnički uredi imali ovlasti za provođenje ovrhe nije postignut efekt rasterećenja sudova, stoga su ukinute odredbe koje su to omogućavale.

O PRIJEDLOGU

O Prijedlogu zakona govorila je državna tajnica Ministarstva pravosuđa,

Snježana Bagić, rekavši da se podnesenim zakonom predlaže brisanje odredbe Ovršnog zakona kojom je uređeno sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi, ali i odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona koje su u vezi s tim odredbama, bilo da obvezuju ministra nadležnog za poslove pravosuđa na donošenje provedbenih propisa, ili uređuju poseban režim primjene tih odredaba ili za to postoje razlozi nometničke naravi.

Izmjene su stupile na snagu 8. studenoga 2003. godine, a primjena članka 94, kojim je dozvoljeno sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi, odgođena je do 1. listopada 2004. godine.

Odredbama o sudjelovanju javnih bilježnika u ovrsi na način kako je to predviđeno izmjenama Ovršnog zakona, u stručnim krugovima upućene su ozbiljne kritike – kako s ustavnopravnog stajališta (načelo trodiobe vlasti, sudbenu vlast obavljaju sudovi) i nespojivošću s javnobilježničkom službom (jer je javni bilježnik, prema Zakonu o javnom bilježništvu, nepristrani povjerenik stranaka), tako i s aspekta nedorečenosti, (ne)mogućnosti primjene u praksi i uopće njihova doprinosa rasterećenju sudova.

Ocijenjeno je da bi primjena tih odredaba dovela do usporavanja ovršnog postupka, konfuzije u postupanju zbog niza situacija do kojih bi u praksi moglo doći, a nejasno je kako bi se te odredbe primjenjivale (primjerice, niz postupovnih odredaba nije propisan zakonom, mjesna nadležnost javnog uvjeta javnih bilježnika za obavljanje tih poslova, kadrovski uvjeti javnobilježničkih uvjeta, neprimjenjivost odredaba o izuzeću propisanih Zakonom o parničnom postupku, koji se supsidijarno primjenjuje u ovršnom postupku na odlučivanje o izuzeću javnog bilježnika, nejasnoća postupka o izricanju kazni u javnobilježničkoj ovrsi, nejasan status zaposlenih u javnobilježničkom uredu, mogućnost povećanja troškova ovršnog postupka jer bi se u postupku javnobilježničke ovrhe, osim nagrade i naknade troškova javnom bilježniku plaćala i sudska pristojba, itd.). K tome, javni bilježnici, utvrdila je nisu dovoljno stručni za provođenje ovrhe.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo razmotrio je i prihvatio Prijedlog zakona te dao primjedbu uz prijedlog da predlagatelj svo-

jim amandmanima otkloni manjkavosti nomotehničke prirode. Oni se odnose na neprimjerenost istodobne izmjene temeljnog teksta zakona i zakona s njegovim izmjenama i dopunama. Pravno bi bilo ispravno mijenjati temeljni tekst no pritom se uviđaju poteškoće glede izmjena prijelaznih i završnih odredaba kao samostalni sadržaj novele.

Istodobno je ukazano da bi trebalo voditi računa o tome da Zakon stupi na snagu prije 1. listopada 2004. godine jer bi se od tog datuma trebalo početi s primjenom odredaba članka 94.

Odbor za pravosuđe razmotrio je i prihvatio Prijedlog zakona te smatra da sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi kako je predviđeno odredbama članka 307a. do 307s. Ovršnog zakona stručna javnost nije dobro prihvatila prije svega radi nedorečenosti, nemogućnosti primjene u praksi i nisu dale rezultata u rasterećivanju sudova. Kako je predstavnik predlagatelja izvijestio da Vlada Republike Hrvatske priprema nove izmjene Ovršnog zakona, članovi Odbora sugeriraju Vladi da se što hitnije ide u postupak izmjena te da se na cjelovit i sveobuhvatan način regulira uloga javnih bilježnika u ovršnim postupcima.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja predstavnice Vlade Snježane Bagiće za ispravak netočnog navoda državne tajnice Snježane Bagiće, javila se **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** ukazujući na uvredljivost izjave da javni bilježnici nisu dorasli poslu provođenja ovrhe. Smatra da je ta služba osnovana većinom od bivših sudaca s dugogodišnjom praksom, a jedina mjerodavna osoba koja može govoriti u njihovo ime je predsjednik javnobilježničke komore.

Izmjene Ovršnog zakona nisu funkcionirale u praksi

Pero Kovačević govorio je u ime Kluba zastupnika HSP-a rekavši kako se ovim izmjenama zakona ne mijenja ništa jer i dalje ostaje velik broj nerije-

šenih predmeta s dugom sudskom procedurom rješavanja.

Da javni bilježnici mogu sudjelovati u ovrsi dokazuje i europska praksa. No, zanima ga kada se radi o Hrvatskoj, gdje, u kojem opsegu i u kojim predmetima javni bilježnici mogu sudjelovati.

HSP podržava Prijedlog zakona, no nisu zadovoljni načinom izmjena i dopuna Ovršnog zakona jer su očekivali da se Ovršni postupak uredi s ciljem rasterećenja sudova te da ovršni postupak bude kraći.

HSP podržava Prijedlog zakona, no nisu zadovoljni načinom izmjena i dopuna Ovršnog zakona jer su očekivali da se ovršni postupak uredi s ciljem rasterećenja sudova te da ovršni postupak bude kraći.

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) govorila je u ime Kluba zastupnika SDP-a, iznijevši da SDP ne podržava Prijedlog zakona jer je izrijeckom u suprotnosti usvojenoj reformi pravosuđa, usvojenoj prije nekoliko godina.

Iznijela je da su tri elementa reforme pravosuđa: dobra normativa, rasterećenje pravosuđa i bolja kontrola odnosno osobna odgovornost. Cilj Zakona bilo je rasterećenje pravosuđa, međutim nakon jedne godine taj je Prijedlog zakona ukinut. Izmjene Ovršnog zakona nisu se dogodile jer nije funkcionirao u praksi.

Dodala je da u svijetu postoji pet slobodnih profesija koje obavljaju poslove za sudove, kao i pljenidbu, dostavu i niz pratećih službi koje su do danas ostale u pravosuđu i kojega zbog toga čine neučinkovitim. SDP smatra da svi poduzeti reformski zahvati, veća ulaganja, povećanje broja sudaca, neće moći riješiti problem ukoliko se dotok sudskih predmeta ne svede na razumnu mjeru.

Dodala je da je u dosadašnjoj praksi dokazano da su javni bilježnici uspješno rješavali ostavinske predmete.

Javnim bilježnicima povjeriti donošenje rješenja o ovrsi

Emil Tomljanović (HDZ) ispravio je netočan navod da se nitko od sudionika u ovršnom postupku ne ponaša lojalno obrazlažući tim ovršni postupak kakav jest i kakav je trebao biti.

Sudionicima u ovršnom postupku, pogotovo pri općinskim sudovima, zakonska je obveza da se ponašaju lojalno i provode ovršne postupke.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a javio se **Velimir Pleša** te podsjetio na prošlogodišnju raspravu i donošenje novele ovršnog zakona. Smatra da se tada radilo o političkom voluntarizmu i nedomišljenosti jer stalno prebacivanje nadležnosti sudova prema javnim bilježnicima ne može ostvariti cilj poboljšanja stanja u sudstvu.

Ovim se izmjenama ukidaju odredbe kojima se ispravlja i dopunjava dio koji nije bio jasno određen.

HDZ podupire donošenje izmjena zakona jer su samo tri zemlje u Europskoj uniji gdje javni bilježnici sudjeluju u ovršnom postupku i to samo kada se radi o prodaji nekretnina.

Smatra da jedino što bi se javnim bilježnicima trebalo povjeriti u ovršnom postupku je donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, ali ne i provedba ovrhe na temelju pravomoćnog rješenja.

Damir Kajin govorio je u ime Kluba zastupnika IDS-a iznio je da je prilikom rasprave o ovom Prijedlogu bio prisutan utjecaj bilježničkih lobista na Ministarstvo pravosuđa. Smatra da je prilikom izmjene ovog Zakona nužnije učiniti izmjene podzakonskih akata odnosno provedbenih propisa. IDS je suzdržan u donošenju ovog zakona.

Ovršnim zakonom ne štite se istovremeno prava dužnika i vjerovnika

Josip Vresk je u ime Kluba zastupnika HSS-a iznio da je bivša Vlada RH željela Zakonom o ovršnom postupku

postići rasterećenje sudova i povećanje efikasnosti ovršnog postupka. Ističu da je model da javni bilježnici provode pojedine ali ne sve radnje u ovršnom postupku poznat u europskoj praksi.

Također je naglasio da neke zemlje poznaju model da javni bilježnici provode pojedine ali ne sve radnje u ovršnom postupku.

HDZ smatra da jedino što bi se javnim bilježnicima trebalo povjeriti u ovršnom postupku je donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, ali ne i provedba ovrhe na temelju pravomoćnog rješenja.

Izmjenama se ne postiže, kao što je to slučaj modernog ovršnog zakona, da se istovremeno štite prava dužnika i vjerovnika ali se i omogućuje to da ovršni postupak bude brz, efikasan i legalan.

HSS ne podržava Prijedlog zakona jer smatra da je Vlada imala dovoljno vremena za donošenje podzakonskih akata ali i organizirati javne bilježnike kako bi mogla provoditi ovršni postupak.

Dražen Bošnjaković (HDZ) iznio je da su problemi pravosuđa doista veliki te da je Hrvatski sabor donio mjere koje mogu pomoći u rasterećenju sudova primjerice zakonska odredba kojom predsjednik Vrhovnog suda ima pravo i ovlasti da predmete sa sudova, koji su preopterećeni poslom, podijeli te poslove i onim sudovima koji su manje opterećeni.

Smatra da zakon treba donijeti jer je on do 1. listopada 2004. na snazi te ga potom treba staviti izvan snage.

Emil Tomljanović (HDZ) objasnio je cilj zakona i istaknuo značaj prenošenja nadležnosti javnih bilježnika za provođenjem ovršnog sustava. Jasno je da sustav ovrhe na sadašnjem stupnju organiziranosti javnog bilježništva nije primjenjiv, međutim podržava donošenje zakona jer su javnobilježnički uredi posebno uređeni zakonom a kadrovi su educirani i osposobljeni za rješavanje problema i izvan opsega i kruga javnobilježničkih poslova.

Na sudovima više od 600.000 ovršnih predmeta

Rade Ivaz (HDZ) podržava izmjene Zakona rekavši da su odredbe kojima je propisano sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi, u stručnim krugovima, a i kod dijela javnih bilježnika i sudova i sudaca doživjeli velike kritike zbog određene nedorečenosti, tojest nemogućnosti primjene u praksi te uopće doprinosa u rasterećenosti sudova.

Objasnio je da je jedan od glavnih razloga uvođenja instituta vođen željom zakonodavca da rastereti sudove, no pitanje je jesu li javni bilježnici osposobljeni da vode takve postupke s obzirom na kadrove kojima raspolažu.

Podržava ideju rasterećenja sudova te je iznio podatak da su hrvatski sudovi opterećeni s 600.000 ovršnih predmeta koji se povećavaju iz godine u godinu.

Ante Markov (HSS) ne podupire donošenje Zakona te je iznio da je od ukupnog broja neriješenih sporova ovrhe, više od 100.000 predmeta u

Zagrebu odnosi na komunalne usluge. Želeći rasteretiti sudske postupke donijet je Prijedlog zakona.

Nije nužno ukinuti institut javnog bilježništva te je sadašnji institut trebalo odgoditi na određeno vrijeme do donošenja novog zakona o ovrsi.

Cilj je ovršnog postupka da bude brz i učinkovit

Nenad Stazić (SDP) opisao je stanje u pravosuđu, dodavši kako postupci i parnice traju i do 20 godina i za banalne sporove pa takvo stanje koristi samo dužnicima i prevarantima, onima kojima odgovara da ne funkcionira pravosudni sustav.

Snježana Bagić, državna tajnica Ministarstva pravosuđa, iznijela je da se postavlja pitanje štiti li Ovršni zakon dužnika ili vjerovnika. Dodaje, da ovršni zakon u konačnici nije socijalna kategorija te treba omogućiti onome tko to nije mogao ostvariti u mirnom postupku, da prisilno naplati od svog dužnika naplatu dospjelog potraživanja.

Cilj je ovršnog postupka da bude brz, učinkovit te da vjerovnici relativno brzo ostvare naplatu svog potraživanja. U tom kontekstu svjesni smo toga da se u gruntovnicama sada provodi niz mjera koje pokazuju rezultate. Dio sudskih poslova rasterećen je jer primjerice ostavine provode javni bilježnici.

Zastupnici su sa 79 glasova "za", 3 "suzdržana" i 24 "protiv" donijeli Zakon o izmjenama Ovršnog zakona u tekstu kako ga je predložio predlagatelj zajedno, s prihvaćenim amandmanima.

M.Mi.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POV RATU DUGA UMIROVLJENICIMA

Predloženo rješenje odbijeno zbog koncepcijskih razlika s postojećim sustavom

Hrvatski sabor nije prihvatio Prijedlog zakona o povratu duga umirovljenicima, koji je predložio Klub zastupnika IDS-a. Hrvatski sabor donio je zaključak da se ne prihvaća Prijedlog zakona o povratu duga umirovljenicima koji je predložio Klub zastupnika IDS-a, zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade i izvješćima radnih tijela. Zaključak je prihvaćen sa 71 glasom "za", 4 "suzdržana i 32 "protiv". Predlagatelj smatra da je za provedbu Zakona potrebno dvadeset milijardi kuna kroz period od pet – alternativno deset godina te da će se sredstva za obveznice namiriti iz vrijednosti imovine Hrvatskoga fonda za privatizaciju, te prodajom javnih poduzeća u vlasništvu Republike Hrvatske (HT, INA ...).

O PRIJEDLOGU

Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. godine ukinute su odredbe članka 1, 2, 3, 4. i 6. Zakona o usklađivanju mirovina i drugih novčanih primanja iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, te upravljanju fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja čime je utvrđeno da su ove odredbe Zakona suprotne temeljnim odredbama Ustava Republike Hrvatske, na posve čl. 3. jer je došlo do nerazmjera u iznosima mirovina između umirovljenika, umirovljenih 31. prosinca 1994. godine i nakon toga, tako da uz iste plaće ovi umirovljenici imaju znatno veće mirovine od osta-

lih umirovljenika, te je stoga prestankom važenja uredbi Vlade Republike Hrvatske, Odluka mirovinskog fonda i Zakona o usklađivanju ostala neizvršena obveza nadležnih tijela da provedu usklađivanje mirovina za vrijeme dok su bili na snazi propisi o usklađivanju s kretanjem plaća svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj, a što osporavane odredbe Zakona o usklađivanju nisu omogućavale.

Dvadeset milijardi kuna za provedbu zakona

Stoga se predlaže da se ovo pitanje definitivno razriješi i uredi na način koji je preciznije uređen odredbama Zakona u nacrtu teksta koji se prilaže zajedno s obrazloženjem po pojedinim odredbama članka.

Za provedbu Zakona potrebna su financijska sredstva u iznosu od dvadeset milijardi kuna kroz period od pet – alternativno deset godina.

Sredstva za obveznice će se namiriti iz vrijednosti imovine Hrvatskoga fonda za privatizaciju, te prodajom javnih poduzeća u vlasništvu Republike Hrvatske (HT, INA ...).

Zakon je raspravljen po hitnom postupku.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo nije podržao donošenje Prijedloga zakona.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina nije podržao donoše-

nje teksta Prijedloga zakona. Na sjednici Odbora predlagatelj je istaknuo da je IDS uputio Prijedlog zakona na zahtjev Matice umirovljenika kako bi se utvrdilo pravo na povrat duga umirovljenicima, način i postupak, te vrijeme i oblike povrata duga. Predlaže se da se korisnicima prava na povrat duga izdaju obveznice Republike Hrvatske koje bi bile isplative u jednakim godišnjim obrocima u razdoblju od pet do deset godina, a koje bi glasile na donositelja.

IDS predlaže da su za provedbu Zakona potrebna financijska sredstva u iznosu od dvadeset milijardi kuna kroz period od pet – alternativno deset godina. Sredstva za obveznice će se namiriti iz vrijednosti imovine Hrvatskoga fonda za privatizaciju, te prodajom javnih poduzeća u vlasništvu Republike Hrvatske (HT, INA ...).

Vladin predstavnik je ukazao na koncepcijsku razliku ovoga prijedloga u odnosu na Zakon o provođenju Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. kojeg je Hrvatski sabor donio 15. srpnja 2004. godine, s obzirom na to da Odluka Ustavnog suda ne poznaje "pravo na povrat duga", već je riječ o

obeštećenju korisnika mirovina zbog djelomičnog usklađivanja mirovina za razdoblje od 1. rujna 1993. do 31. prosinca 1998. godine. Očekuje kvalitetna rješenja za obeštećenje korisnika izradom posebnog zakona o fondu koji bi uredio njegovu djelatnost, prava i obveze u provođenju načina obeštećenja.

U raspravi je naglašeno da su predstavnici umirovljenika prihvatili Vladin prijedlog rješavanja umirovljeničkih zahtjeva te da ne treba zanemariti činjenicu da je saborska većina u srpnju izglasala zakon koji rješava ovu materiju.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH predložila je Hrvatskome saboru da ne prihvati Prijedlog zakona o povratu duga umirovljenicima, s Konačnim prijedlogom zakona jer prijedlog zakona predlagatelj zastupnika Damira Kajina odudara od koncepcije Zakona o provođenju Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998, koji je Hrvatski sabor donio na prijedlog Vlade Republike Hrvatske 15. srpnja 2004. godine i razilazi se u temeljnim pitanjima o kojima ovisi mogućnost provedbe zakona u svjetlu izvršavanja Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. godine.

Razlozi su sljedeći:

- ne može se govoriti o "pravu na povrat duga" jer takvo "pravo" Odluka Ustavnog suda ne poznaje, već se radi o obeštećenju korisnika mirovina zbog djelomičnog usklađivanja mirovina za razdoblje od 1. rujna 1993. do 31. prosinca 1998. godine, a potrebno je napomenuti i da prijedlog o donošenju rješenja o iznosu duga svakom umirovljeniku nema pravne osnove;

- Prijedlogom zakona proširen je opseg mirovinskih primanja: pored mirovina i na "novčane naknade za tjelesno ošteće-

nje, dodatak za pomoć i njegu i naknada plaće te naknada za vrijeme prekvalifikacije i dokvalifikacije", što nije predmet Odluke Ustavnog suda;

- prijedlog da se financijska sredstva potrebna za provedbu zakona osiguravaju iz državnih obveznica, što znači povećanje javnog duga države, u neskladu je s gospodarskim mogućnostima Hrvatske, a također, u nizu pitanja predmetni Prijedlog zakona je nejasan i nedorečen, odnosno s pravnog i ekonomskog aspekta je upitan.

RASPRAVA

Predstavnik predlagatelja, **Damir Kajin (IDS)** zatražio je u ime Kluba zastupnika IDS-a da se rasprava o Prijedlogu zakona provede u prikladnije vrijeme objasnivši da predloženi tekst obuhvaća 700.000 hrvatskih građana te da Vlada RH "bezočno bojkotira Prijedlog zakona".

Predsjedavajući **Luka Bebić**, nije prihvatio prijedlog predlagatelja te izrekao opomenu za izrečeno da Vlada bezočno bojkotira prijedlog zakona.

Dragutin Lesar (HNS) iznio je da se radi o još jednom slučaju nepoštivanja utvrđenog dnevnog reda zasjedanja bez adekvatnog obrazloženja i opravdanja zašto nema predstavnika Vlade. Dodao je da se radi o već učestalom ignoriranju inicijative oporbe. Također je zatražio pauzu u ime Kluba zastupnika.

Bebić je spomenuto negirao objasnivši da je normalno da se napravi inverzija pojedinih točaka dnevnog reda te je potom odredio stanku.

Damir Kajin iznio je, nakon stanke, da se radi o teroru većine i bojkotu opozicijskih prijedloga. Objasnio je da IDS predlaže povrat duga putem obveznica, te da je nepoštivanje takvog prijedloga ujedno i nepoštivanje provedbe odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske te pitanje parlamentarne pristojnosti.

Potpredsjednik **Bebić** odredio je i drugu opomenu zastupniku.

Dragutin Lesar (HNS) i Damir Kajin (IDS) inzistirali su na provedbi rasprave prema utvrđenom dnevnom redu točnije da se rasprava nastavi sljedeći dan. To je podržala i **Milanka Opačić (SDP)** rekavši kako se rasprava ciljano provodi dok nisu uključene kamere HRT-a.

Marija Bajt (HDZ) je u ime Kluba zastupnika HDZ-a pozvala na pristupanje raspravi jer su stečeni svi uvjeti za njezinu provedbu.

Ljubica Lalić je u ime Kluba zastupnika HSS-a zatražila stanku, koja je također odbijena. Reagirao je **Zlatko Tomčić (HSS)** rekavši da se radi o povredi Poslovnika Sabora jer je predsjedavajući obvezan dati stanku, čime se složio i Tonči Tadić (HSP).

Damir Kajin (IDS), predlagatelj Prijedloga zakona, napustio je sjednicu kao i ostali predstavnici predlagatelja a i većina oporbenih zastupnika. Rasprava je nastavljena.

Silvano Hrelja (HSU) smatra da će nakon rasprave ostati okus gorčine jer nije potrebno na ovakav način poigravati se s hrvatskim umirovljenicima. Odustao je od rasprave.

Ivan Jarnjak je u ime Kluba zastupnika HDZ-a objasnio da je HDZ u dogovoru s umirovljenicima predložio zakon koji je Sabor donio. Prethodna Vlada obećala je da će vratiti dug umirovljenicima no to nije učinila. Smatra da je Prijedlog zakona, Damira Kajina, politikantski te da nema materijalnu pretpostavku.

Hrvatski sabor donio je zaključak da se ne prihvaća Prijedlog zakona o povratu duga umirovljenicima koji je predložio Klub zastupnika IDS-a, zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade i izvješćima radnih tijela. Zaključak je prihvaćen sa 71 glasom "za", 4 "suzdržana i 32 "protiv".

M.Mi.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU UGOVORA O PATENTNOM PRAVU (PLT)

Prijava i zaštita patentnog prava

Ovim zakonskim prijedlogom usklađuje se zakonodavstvo Republike Hrvatske sa zakonodavstvom EU, te se u prilogu dostavlja i Izjava o njegovoj usklađenosti s pravnom stečevinom EU i pravnim aktima Vijeća Europe.

Zakonom o potvrđivanju Ugovora o patentnom pravu potvrđuje se predmetni međunarodni ugovor, čime se stvaraju uvjeti za izražavanje pristanka Hrvatske da bude vezana tim ugovorom, koji je usvojen 1. lipnja 2000. godine, na diplomatskoj konferenciji održanoj u Genevi, a kojeg je Hrvatska potpisala 2. lipnja 2000. godine u Genevi. Navedenim ugovorom uređuju se pitanja iz područja prijave i zaštite patentnog prava, te tijela koja su u državama ugovornicama nadležna za priznavanje patenata i za njihovu zaštitu.

Zastupnici su u hitnom postupku, većinom glasova prihvatili Zakon o potvrđivanju Ugovora o patentnom pravu, u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanom Odbora za zakonodavstvo.

O PRIJEDLOGU

Ugovor o patentnom pravu usvojen je na Diplomatskoj konferenciji u Genevi 1. lipnja 2000. godine. Potpisan je od strane 53 države članice Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i od jedne međuvladine organizacije, a među potpisnicama je i Hrvatska.

Predmetni Ugovor još nije stupio na snagu, jer isti predviđa stupanje na snagu po isteku tri mjeseca nakon što 10 država članica položi isprave o ratifikaciji ili pristupu, kod glavnog direktora Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. Do dana 15. travnja 2004. godine ispra-

ve o ratifikaciji ili pristupu položilo je 8 država.

Ovaj Ugovor predviđa minimum uvjeta koji se moraju poštovati u odnosu na ispunjenje pretpostavki za formalnu urednost prijave patenta i sve postupke koji su s njom u svezi. Odredbama ovoga Ugovora pospješuju se naporu u cilju harmoniziranja formalnog dijela postupka za priznanje patenata na razini nacionalnih zakonodavstava članica Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. Sustav patenata koji je ujednačen u formalno pravnom segmentu, pridonosi globalizaciji formalnog prava patenata što ide u prilog svim zainteresiranim strankama, prijaviteljima i vlasnicima patenata, kao i uredima država u čijoj nadležnosti je vođenje postupaka za priznanje patenta.

Stupanjem na snagu predmetnog Ugovora doći će do određenih promjena u Zakonu o patentima. Navedeni Zakon prvenstveno će se mijenjati u segmentu koji se odnosi na udovoljavanje formalnim uvjetima za priznanje datuma podnošenja prijave, slijedom čega će se primijeniti odredbe koje propisuju da za utvrđivanje datuma podnošenja prijave ista mora, među ostalim, sadržavati i jedan ili više patentnih zahtjeva. Zakon o patentima bit će također nadopunjen u dijelu koji regulira pitanje obveznog zastupanja pred Zavodom, slijedom odredbe predmetnog Ugovora koja propisuje radnje u postupku koje stranka može obavljati samostalno.

Donošenjem Zakona o potvrđivanju ovoga Ugovora i polaganjem isprave o ratifikaciji ubrzava se njegovo stupanje na snagu, što je nedvojben interes svih država članica Svjetske trgovinske organizacije, kako postojećih tako i potencijalnih, budući da se njima na jedinstven

način uređuje način podnošenja prijave patenata i uspostavlja jednostavniji postupak za priznanje patenata.

Provedba ovoga Zakona neće zahtijevati dodatna financijska sredstva iz Državnog proračuna.

Temelj za donošenje ovoga Zakona po hitnom postupku nalazi se u članku 159. Poslovnika Hrvatskog sabora, i to u drugim osobito opravdanim državnim razlozima.

Donošenje Zakona o potvrđivanju Ugovora o patentnom pravu predviđeno je kao zakonodavna mjera za 2004., u Nacionalnom programu Hrvatske za pridruživanje EU-2004. godina.

S obzirom na prirodu postupka potvrđivanja međunarodnih ugovora, kojim država i formalno izražava spremnost da bude vezana već potpisanim međunarodnim ugovorom, kao i na činjenicu da se u ovoj fazi postupka u pravilu ne mogu vršiti izmjene i dopune teksta ugovora, predlaže se da se ovaj Prijedlog zakona raspravi i prihvati po hitnom postupku.

RADNA TIJELA

Odbor za europske integracije raspravljao je o predmetnom Zakonu kao zainteresirano radno tijelo. Predstavnik predlagatelja je nakon uvodnog izlaganja o Ugovoru o patentnom pravu istaknuo da je donošenje predloženog Zakona predviđeno Nacionalnim programom RH za pridruživanje EU-2004. godina u poglavlju koje se odnosi na intelektualno, industrijsko i trgovačko vlasništvo. Stupanjem na snagu predmetnog Ugovora doći će do promjena u Zakonu o patentima u dijelu koji se odnosi na udovoljavanje uvjetima za priznavanje datuma podnošenja prijave patenta.

Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno donio Zaključak kojim se podržava donošenje ovog Zakona.

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovog Zakona, a na tekst Konačnog prijedloga Odbor podnosi slijedeći amandman na članak 3. U članku 3. riječi: "Državnog Zavoda" zamjenjuju se riječima: "središnjeg tijela državne uprave nadležnog". Obrazloženje je da se na primjeren način uređuje nadležnost središnjeg tijela državne uprave koje će provoditi ovaj Zakon i na taj način se otklanja potreba izmjene ovoga Zakona, ukoliko bi došlo do promjena naziva središnjih tijela državne uprave.

RASPRAVA

U ime **Kluba zastupnika HNS/PGS-a** govorio je **Nikola Vuljanić (HNS)**. Rekao je da je ovaj Ugovor dosad potpisalo svega nekoliko država i da ga veseli da će Hrvatska biti među prvim potpisnicima, "što govori da nam je stalo do prihvaćanja globalnih i svjetskih standarda, bez da nas netko na to prisiljava".

Naglasio je da je najveća prednost prihvaćanja ovoga Ugovora ulazak u globalni sustav patentnih prava. Klub zastupnika HNS/PGS-a podržat će ovaj zakon.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a **Rade Ivas (HDZ)** rekao je da će Klub prihvatiti ovaj Prijedlog, iz razloga što se njime usklađuje zakonodavstvo RH sa zakonodavstvom EU. Dodao je da će stupanje ovog zakona na snagu uvjetovati određene promjene u postojećem Zakonu o patentima. Naime, morat će se izmijeniti oni dijelovi koji se odnose na udovoljavanje formalnim uvjetima za priznavanje datuma podnošenja prijave, što je regulirano člankom 5. međunarodnog Ugovora, kao i oni koji reguliraju pitanja obveznog zastupanja pred zavodom, što je regulirano u članku 7.

Zastupnik naglašava da je općim načelima Ugovora propisano da je ugovorna stranka slobodna predvidjeti uvjete koji su sa stajališta podnosioca prava i vlasnika povoljniji od uvjeta iz ovoga Ugovora i pravilnika, jasno, osim onih uvjeta iz članka 5. Isto tako je propisano da se ništa iz ovoga Ugo-

vora ne smije tumačiti kao propisivanje bilo čega, što bi omogućilo ograničavanje slobode ugovorne stranke da u svom zakonu propiše onakve uvjete materijalnog prava koji se odnose na patente kako ona želi.

Klub zastupnika HDZ-a podržava donošenje ovoga zakona kojim se potvrđuje međunarodni Ugovor, budući da će se njime na jedinstven način uređivati način podnošenja prijave patenata, kao i uspostavljanje jedinstvenog postupka za priznavanje patenata.

Ovime je zaključena rasprava.

Zastupnici su glasovali o prihvaćanju ili neprihvaćanju amandmana Odbora za zakonodavstvo, nomotehničke prirode. Amandman je prihvaćen većinom glasova. Uslijedilo je glasovanje o Konačnom prijedlogu zakona.

Zastupnici su u hitnom postupku, većinom glasova, sa 99 glasova "za", 6 "suzdržanih" i 8 "protiv" donijeli Zakon o potvrđivanju Ugovora o patentnom pravu, zajedno s prihvaćenim amandmanom Odbora za zakonodavstvo.

S.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O EKSPLOZIVNIM TVARIMA

Strože kazne za protuzakonito posjedovanje eksplozivnih tvari

Zastupnici su na 10. sjednici raspravili i prihvatili Prijedlog zakona o eksplozivnim tvarima, koji je predložila Vlada Republike Hrvatske. Prijedlog zakona prihvaćen je sa 109 glasova "za", pet "suzdržanih" i niti jednim protiv.

Prijedlogom zakona pooštravaju se kaznene odredbe kako bi se sankcionirala protupravna ponašanja koja su nadležne inspeksijske službe Ministar-

stva unutarnjih poslova najčešće utvrđivale prilikom obavljanja nadzora.

O PRIJEDLOGU

Proizvodnja, promet i uporaba eksplozivnih tvari za gospodarstvo regulirana je Zakonom o eksplozivnim tvarima za gospodarsku uporabu. Donošenje novog zakona koji će regulirati to područje predlaže se iz razloga jer prema Sporazumu o

stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica i Republike Hrvatske postoji obveza usklađivanja hrvatskih zakona s pravnom stečevinom Europske unije (acquis communautaire). U okviru postupka usklađivanja zakonodavstva provodi se i postupak usklađivanja tehničkog zakonodavstva Republike Hrvatske s tehničkim zakonodavstvom Europske unije odnosno s direktivama Novog pristupa Europske unije.

Obrtnicima dozvoljeno ispitivanje, proizvodnja, promet i uporaba eksplozivnih tvari

Prijedlogom zakona o eksplozivnim tvarima hrvatsko zakonodavstvo usklađuje se s Direktivom 93/15/CEE, koja se odnosi na plasman na tržište i nadzor eksploziva za civilne potrebe.

Prijedlogom zakona pooštavaju se kaznene odredbe kako bi se sankcionirala protupravna ponašanja koja su nadležne inspeksijske službe Ministarstva unutarnjih poslova najčešće utvrđivale prilikom obavljanja nadzora.

Osim odredbi kojima se preuzima navedena direktiva izmijenjene su i odredbe koje se odnose na državljanstvo fizičkih osoba i sjedište pravnih osoba koje se bave eksplozivnim tvarima.

Budući da odredbama važećeg Zakona nisu u potpunosti bila uređena područja proizvodnje eksplozivnih tvari na licu mjesta, korištenja eksplozivnih tvari koja se odnose na izvođenje javnog vatrometa i izvođenje glasnog pucnja te uništavanje eksplozivnih tvari, a koja su bitno vezana za sigurnost, pobliže su određena u Prijedlogu zakona. Također je i obrtnicima dozvoljeno ispitivanje, proizvodnja, promet i uporaba eksplozivnih tvari.

Važećim Zakonom određen je vrlo kratak rok prodaje i uporabe pirotehničkih proizvoda klase II (od 26. prosinca do 1. siječnja). Predloženim Zakonom produžen je rok prodaje pirotehničkih sredstava klase II na period od 1. prosinca do 1. siječnja. Produženjem roka prodaje ne narušava se uspostavljena razina sigurnosti, smanjuje utjecaj nekontroliranog tržišta i povećavaju gospodarski učinci a time i prihodi Državnog proračuna.

Kako nakon izmjene propisa o unutarnjem ustroju Ministarstva unutarnjih

poslova inspektori za nadzor proizvodnje i prometa opasnih tvari više nemaju status ovlaštene službene osobe odnosno policijskog službenika te nemaju iskaznice i značke kojima su dokazivali svoje svojstvo i ovlasti, što im otežava obavljanje nadzora, Prijedlogom zakona to stanje se nastoji prevladati na način da se utvrđuju ovlasti inspektorima u obavljanju nadzora te se ministra unutarnjih poslova ovlašćuje za donošenje propisa kojim će se propisati obrazac službene iskaznice te oblik i izgled službene značke inspektora za nadzor proizvodnje i prometa opasnih tvari.

Prijedlogom zakona pooštavaju se kaznene odredbe kako bi se sankcionirala protupravna ponašanja koja su nadležne inspeksijske službe Ministarstva unutarnjih poslova najčešće utvrđivala prilikom obavljanja nadzora.

Također su u tekstu Prijedloga utvrđeni postupci ocjenjivanja sukladnosti eksplozivnih tvari.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo raspravio je tekst Prijedloga te podupire njegovo donošenje, a na tekst Prijedloga dao je 56 primjedaba i prijedloga. Neke se odnose na nomotehničku doradu izričaja, definiranje pojmova primjerice glede

Ministarstvo unutarnjih poslova je 2000. godine obavilo najteži posao iznošenja velikih količina eksploziva iz urbanih centara. Tako je iz jednog grada u jednoj noći iznijeto osam šlepera raznog oružja i eksploziva.

skladišta eksplozivnih tvari. Odbor predlaže preispitati razloge radi kojih se ostavlja rok od osam dana od konačnosti rješenja za dostavu evidencija. Drže da je nužno uskladiti jer nije razvidan postupak nabave eksplozivnih tvari za različitu uporabu (humanitarnog razmišljanja, miniranja i podzemne rudar-

ske radove pri čemu nije ni razvidno obavljaju li se podzemni rudarski radovi na temelju odobrenja ili koncesije). Smatra se da je nužno odrediti pojam otpisa jer se radi o naznaci izdane količine i odrediti tko je dužan i u koliko primjeraka sačiniti preslike odobrenja.

Nužno preispitati pojam posjedovanja dozvole i skladišta

Smatraju da je nužno preispitati pojam posjedovanja dozvole i skladišta jer je upitno radi li se samo o faktičnom posjedu ili postoji razlika glede vlastitog skladišta, odnosno skladišta uzetog u zakup.

Smatraju da bi ovim Zakonom trebalo biti utvrđeno koji su to teži propusti radi kojih bi inspektor mogao zabraniti proizvodnju eksplozivnih tvari pogotovo imajući u vidu da žalba ne odgađa izvršenje rješenja inspektora.

Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost prihvatio je Prijedlog zakona te su članovi Odbora posebno raspravili odredbe koje se odnose na propisane količine uskladištenog pirotehničkog materijala uz sugestiju da iste razmotre pri izradi Konačnog prijedloga zakona. Nakon provedene rasprave Odbora je podržao iznijeto stajalište predstavnika Vlade Republike Hrvatske, te je prihvatio Prijedlog zakona.

Odbor za europske integracije razmotrio je i prihvatio Prijedlog zakona te je iznijeto da je predstavnik predlagatelja istaknuo da je donošenje predloženog Zakona predviđeno Nacionalnim programom RH za pridruživanje Europskoj uniji – 2004. godina u poglavlju koje se odnosi na slobodno kretanje roba. Prijedlogom zakona o eksplozivnim tvarima u hrvatsko zakonodavstvo u potpunosti se prenosi Direktiva 93/15/EEZ koja se odnosi na stavljanje na tržište eksploziva za civilnu uporabu.

Odbor je jednoglasno utvrdio da je Prijedlog zakona usklađen s pravno stečevinom Europske unije i da u potpunosti ispunjava obveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša razmotrio je i podržao Prijedlog zakona uz sugestiju da se do drugog čitanja detaljnije propišu restriktivniji uvjeti za uništavanje eksplozivna posebno u odnosu na moguće lokacije za te namjene.

Odbor smatra da treba ograničiti broj lokacija na kojima je dopušteno uništenje ovih opasnih tvari u redovnoj upotrebi, te uzrokuje dugogodišnje štetne posljedice na okoliš i osobito podzemnim vodama.

RASPRAVA

Josip Vresk, govorio je u ime Kluba zastupnika HSS-a, te smatra da je ovakav Zakon neophodan u postupku usklađivanja s pravnom stečevinom Europske unije. Smatra da Prijedlog treba nometnički doraditi te da se primjedbe Odbora za zakonodavstvo uvrste u tekst do izrade Konačnog prijedloga.

U tekstu Prijedloga nalazi se niz sadržaja za koje se koriste različiti pravni pojmovi. Upozorio je Ministarstvo unutarnjih poslova i Vladu RH da do drugog čitanja restriktivnije odredi rok do kada se eksplozivne tvari mogu stavljati u promet, odnosno prodavati, uvoziti i ostalo.

Marko Širac je u ime Kluba zastupnika HDZ-a iznio da HDZ podržava Prijedlog zakona jer su njime dobro uređena sva pitanja vezana uz proizvodnju, promet i upotrebu eksplozivnih tvari.

Podsjetio je da je Zakon o eksplozivnim tvarima za gospodarsku uporabu donijet 1994. godine, a uređivao je proizvodnju, promet i upotrebu eksplozivnih tvari u Republici Hrvatskoj. Objasnio je da se nakon deset godina pojavila potreba usklađivanja hrvatskog s europskim

zakonodavstvom te iznio neke od izmjena Prijedloga zakona.

Potreban Zakon o oružju

U ime Kluba zastupnika SDP-a istupio je **Šime Lučin**, konstatirajući da se radi o dobrom Prijedlogu zakona te da je Odbor za zakonodavstvo dao dobre primjedbe i primjedbe na zakonski tekst.

Objasnio je da pitanje eksploziva, prometa, uporabe i skladištenja eksploziva ostalih eksplozivnih tvari zavređuju posebnu pažnju Sabora. Stoga je zbog segmenta opće sigurnosti bitno donijeti Zakon o oružju.

Sugerirao je predlagatelju da u provođenje zakona uključi i Ministarstvo gospodarstva, a smatra da je Ministarstvo unutarnjih poslova preuzelo previše obveza i odgovornosti.

Podsjetio je da je 2000. godine Ministarstvo unutarnjih poslova obavilo najteži posao, iznošenje velikih količina eksploziva iz urbanih centara. Tako je iz jednog grada u jednoj noći iznijeto osam šlepera raznog oružja i eksplozivnih tvari.

Prijedlogu zakona nedostaje jasna definicija što pravna osoba može napraviti nakon što joj je izdano negativno rješenje o uvjetima za obavljanje takve vrste posla.

Smatra da bi zakonom trebalo jasnije propisati uvjete skladištenja.

SDP podržava Prijedlog zakona.

Nikola Vuljanić (HNS) podržava Prijedlog zakona te je iznio nekoliko sugestija koje se odnose na proces uskladi-

vanja s europskim propisima u području ispitivanja eksplozivnih tvari, točno određenog roka za donošenje provedbenog akta. Prijedlogu zakona nedostaje jasna definicija što pravna osoba može napraviti nakon što joj je izdano negativno rješenje o uvjetima za obavljanje takve vrste posla.

Smatra da je veliki raskorak učinjen odredbama koje se odnose na sankcije pravnih osoba u odnosu na sankcije fizičkih osoba. Točnije, sankcije za fizičke osobe su premale jer je opasnost jednaka bez obzira tko neovlašteno rukuje eksplozivom.

U saborskoj proceduri uskoro Zakon o oružju i Zakon o humanitarnom razminiranju

Pomoćnik ministra unutarnjih poslova, **Žarko Katić**, iznio je da Ministarstvo unutarnjih poslova puno pozornosti polaže na sigurnost građana kada su u pitanju minsko-eksplozivna sredstva i oružje te će osim ovog zakona u saborsku proceduru ući i Zakon o oružju kao i Zakon o humanitarnom razminiranju.

Osvrnuo se na primjedbe koje su se odnosile na raspon kazni za prekršaje. Iznos novčanih kazni za fizičke osobe određuje Zakon o prekršajima.

Smatra da kad su u pitanju ovakvi zakoni i posljedice koje mogu nastati ukoliko se taj zakon ne primjenjuje u potpunosti zaslužuju puno veće kazne. Međutim, dodao je da su ograničeni nekim općim propisima.

Prijedlog zakona o eksplozivnim tvarima prihvaćen je sa 109 glasova "za", pet "suzdržanih" i niti jednim protiv.

M. Mi.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU KONVENCIJE O ZAŠTITI
PODVODNE KULTURNE BAŠTINE

Zaštita i u epikontinentalnom pojasu

Konvencija je od velikog interesa za Republiku s obzirom na to da omogućava zaštitu podvodne kulturne baštine koja se nalazi izvan teritorijalnih voda Republike Hrvatske – u dijelu koji može biti proglašen kao epikontinentalni odnosno gospodarski pojas. Novina je i znatno šira definicija kulturne baštine u podmorju (svaki trag ljudskog postojanja stariji od 100 godina).

Hrvatski sabor jednoglasno je izglasao ovaj zakonski prijedlog u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

O PRIJEDLOGU

Umjesto prikaza Prijedloga evo što je o njemu uvodno rekao državni tajnik u Ministarstvu kulture, **Jadran Antolović**. Nakon napomene da će Hrvatska kao treća ili četvrta država pristupiti Konvenciji naglasio je da je ona od velikog interesa za Republiku s obzirom na to da omogućava zaštitu podvodne kulturne baštine koja se nalazi izvan teritorijalnih voda Republike Hrvatske – u dijelu koji može biti proglašen kao epikontinentalni odnosno gospodarski pojas.

Novina u Konvenciji je i definicija podvodne kulturne baštine. Ona je znatno šira od one iz Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i prema njoj bi se u kulturnu baštinu ubrajao svaki trag ljudskog postojanja stariji od 100 godina koji se nalazi u podmorju.

Konvencija omogućava, također, da se pojača standard zaštite unutar teritorijalnih voda.

RADNA TIJELA

Zakonski tekst prethodno je podržao **Odbor za zakonodavstvo** uz jedan nomotehnički amandman te drugi kojim se umjesto predloženog naziva ministarstva (kulture) precizira kako je riječ o "središnjem tijelu državne uprave nadležnom za kulturu" - kako bi se izbjegle nepotrebne izmjene Zakona u slučaju promjene naziva ministarstva.

Bez primjedbi zakon je podržao **Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu**, u kojem je izražena potreba da Hrvatska među prvima prihvati Konvenciju, koja je – kako je rečeno – u odnosu na nacionalni zakon o zaštiti kulturnih dobara te da širi krug zaštićenih objekata (preko područja teritorijalnih voda, a i štiti se svaki objekt stariji od 100 godina ako po drugim mjerilima potpada pod odredbe Konvencije).

Odbor za europske integracije podržao je Prijedlog bez primjedbi, uz napomenu kako je donošenje ovog zakona predviđeno Nacionalnim programom RH za pridruživanje Europskoj uniji – 2004. godina.

RASPRAVA

Nakon državnog tajnika, **Jadran Antolovića**, izlagala je **Dorothea Pešić-Bukovac**, u ime Kluba zastupnika IDS-a. Rekavši kako se osim dobrih namjera u zaštitu ukupne kulturne baštine, ne samo podvodne, mora uložiti truda, znanja i novca, ona je izjavila kako Vladu Konvencija – sudeći po tome da je spomeničku rentu za baštinu prebacila praktički na jedinice lokalne samouprave, poduzetnike, obrtnike i građane, neće ništa koštati. S tim u svezi pod-

sjetila je kako IDS već duže traži da se Vlada aktivnije uključi u zaštitu Jadrana, ali se pokazalo da baš nije zainteresirana. Zastupnica je izrazila nadu da neće još jedan dodatni teret pasti na jadranske županije, općine i gradove.

Iz njezina izlaganja još izdvajamo: sve jadranske županije uložile su veliki trud u zaštitu priobalnog i obalnog pojasa (indirektno i u određeni segment zaštite podvodne kulturne baštine), a i potpisale su Opatijsku deklaraciju o zaštiti Jadrana; u proračun za ovu godinu unijeti iznos od 850 tisuća kuna za izradu projektne dokumentacije za vađenje potonulih brodova (za slučaj onečišćenja kao u Kvarneru).

U ime Kluba zastupnika HSP-a, **Ruža Tomašić** je podržala Konačni prijedlog uz ocjenu kako je to značajan korak u zaštiti podvodne kulturne baštine. Čiju učinkovitu zaštitu, napomenula je, sve više otežava intenzivan razvoj i sve učestaliji građevinski radovi, gospodarske djelatnosti te rekreativne i sportske aktivnosti u moru ili u kopnenim vodama. Ona je skrenula zastupnicima pozornost na činjenicu da potvrđivanje Konvencije za sada odbijaju zemlje koje neovlašteno istražuju brodolome u međunarodnim vodama - Amerika, Velika Britanija te Grčka u kojoj većina podataka o podvodnoj kulturnoj baštini predstavlja strogo povjerljive podatke koje nije moguće ponuditi na uporabu međunarodnoj znanstvenoj javnosti.

U ime Kluba zastupnika HNS-a i PGS-a **Miljenko Dorić** je podržao Konačni prijedlog naglasivši uvodno kako je Konvencija znatno šira od domaćih zakona te kako je riječ o potpuno novim, veoma preciznim podacima glede primjene stručnih i međunarodno dogovorenih meto-

da zaštite podvodne kulturne zaštite. Iz predloženoga proizlazi potreba velikih promjena u svezi s prijenosom tehnologije i suradnjom Ministarstva kulture sa županijama i većim priobalnim županijskim središtima.

Zastupnik je, nadalje prigovorio što kulturne institucije nisu u svezi s predloženim konzultirane unaprijed (a ne da ih se izvještava o tome post festum). Sljedeća je primjedba – zašto, u skladu s člankom 22. Konvencije – kojom je predviđeno stručno tijelo za nadzor nad provedbom Konvencije – nije predvi-

đeno takvo tijelo, umjesto da se Ministarstvu daje bianco potpis da ga formira kako hoće (minimum pristojnosti, kako reče, nalaže da se izvijeste zastupnice kako će ga formirati, iz reda kojih stručnjaka i uz kakvu komunikaciju sa županijama)

Osvrnuvši se na primjedbe iz rasprave, mr. sc. **Jadran Antolović** je najprije rekao da predlagatelj prihvaća amandane Odbora za zakonodavstvo te izvjestio zastupnike da su u postupku izrade i potvrđivanja Konvencije vrlo aktivno sudjelovali hrvatski eksperti.

Rekao je zatim kako Ministarstvo kulture ima više od 20 godina tradicije u zaštiti podvodne kulturne baštine te da se u Hrvatskoj čuva više od 300 lokaliteta (na kojima je zabranjeno ronjenje i druge aktivnosti i gdje se jedino uz dopuštenje Ministarstva može poduzimati organizirano ronjenje kao komercijalni posao. Državni tajnik je još izvjestio zastupnike kako je Ministarstvo kulture pokrenulo osnivanje Hidroarheološkog centra u Zadru u okviru Hrvatskoga restauratorskog zavoda.

J.R.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O MINIMALNIM MJERAMA ZAŠTITE U POSLOVANJU S GOTOVIM NOVCEM I VRIJEDNOSTIMA

I dalje minimalna zaštita i kladionicima

Predlagatelj smatra kako ne postoje opravdani niti jasni kriteriji prema kojem su, sukladno važećem Zakonu, kladionice uvrštene u zajedničku kategoriju kao i banke, štedionice, FINA, HNB, te druge institucije koje obavljaju novčarske transakcije, ali u znatno većim iznosima od kladionica.

Zastupnici su nakon rasprave, većinom glasova prihvatili slijedeći zaključak: Ne prihvaća se Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima, zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade RH i izvješćima radnih tijela.

O PRIJEDLOGU

Zakonom o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima iz 2003. godine, kladionice su neosnovano i bez valjanog uporišta svrstane u novčarske institucije uz banke, stambene štedionice, štedno-kreditne zadruge, mjenjačnice, Hrvatsku lutriju,

FINU, Hrvatsku poštu i Hrvatsku narodnu banku.

Prema članku 3. stavku 1. predmetnog Zakona kladionice su uvrštene u istu kategoriju zajedno s bankama, štedionicama, FINOM, HNB-om i drugim institucijama koje obavljaju novčarske transakcije, ali u daleko većem iznosu i opsegu nego kladionice, stoji u obrazloženju predlagatelja.

Hrvatskoj udruzi sportskih kladionica je nejasno koji kriterij je bio odlučujući za uvrštavanje kladionica u istu skupinu s gore navedenim institucijama, je li temeljem same činjenice da se i unutar kladionica radi o poslovanju s gotovim novcem, ili je uzeta u obzir visina ostvarenog prometa ili nešto treće?

Naime, nigdje nije izneseno obrazloženje koji je razlog uvrštavanja kladionica u istu skupinu.

Predlagatelj smatra da je nesporna neumjeteljnost uvrštavanja kladionica u skupinu banaka i drugih velikih novčarskih institucija koja će imati za posljedicu ogromne dodatne troškove kladionicama i dovesti do kontraproduktivnog učinka

koji će za posljedicu imati zatvaranje privatnih kladionica. Stoga drže da je utemeljen zahtjev Hrvatske udruge sportskih kladionica da se kladionice brišu iz članka 3. stavka 1. Zakona.

Primjena ovoga Zakona neće zahtijevati osiguranje dodatnih sredstava u državnom proračunu, stoji u obrazloženju predlagatelja.

RADNA TIJELA

Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost razmotrio je predmetni Prijedlog Kluba zastupnika HSP-a.

Članovi Odbora raspolagali su mišljenjem Vlade RH u kojem se navodi kako je intencija važećeg Zakona bila osigurati tjelesnu zaštitu zaposlenicima u kladionicama i drugim nazočnim osobama s obzirom na učestale napade na njih. U mišljenju Vlade RH također se navodi kako je pred Ustavnim sudom pokrenut postupak ocjene ustavnosti odredbe čija se izmjena predlaže, te kako bi trebalo pričekati mjerodavnu odluku Ustavnog suda RH.

Razloge za neprihvatanje predloženog Zakona istaknuo je i predstavnik Vlade RH.

Odbor je podržao iznijeto stajalište predstavnika Vlade RH, kao i dostavljeno mišljenje Vlade RH, te je jednoglasno odlučio Hrvatskom saboru predložiti slijedeći zaključak: Ne prihvaća se Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju gotovim novcem i vrijednostima, zbog razloga navedenih u obrazloženju ovog izvješća.

Odbor za zakonodavstvo ne podupire donošenje ovoga Zakona iz razloga iznesenih u mišljenju Vlade RH.

RASPRAVA

Nakon što je zastupnik **Pero Kovačević (HSP)** u ime predlagatelja, Kluba zastupnika HSP-a obrazložio ovaj Prijedlog, **Ivan Jarnjak (HDZ)**, predsjednik Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost podnio je Izvješće Odbora.

Rast broja razbojstava

Potom je otpočela rasprava po klubovima zastupnika. U ime Kluba zastupnika LIBRE govorio je **Željko Pavlic (LIBRA)**. Rekao je da njegov Klub neće podržati ovaj Zakon u prvom redu zbog toga što ne podržavaju intenciju zakona koja ide ka tome da se smanji broj ljudi koji bi ostali bez potrebne zaštite, koja im je u svakodnevnom poslu itekako potrebna. "Upravo suprotno, po našem mišljenju, bilo bi potrebno da se proširi krug zaposlenika koji bi trebali uživati minimalnu sigurnosnu zaštitu".

Podsjetio je da je postojeći zakon donesen 2003. godine, kada smo već bili svjedoci iz godine u godinu rasta broja različitih razbojstava, posebice onih s tragičnim posljedicama. To je rezultiralo odlukom da se mora zakonski regulirati obveza takvih institucija, da one obvezno po zakonu moraju osigurati barem minimalnu sigurnost za svoje zaposlenike. Upravo zakonom iz 2003. godine osigurana je takva zaštita za određene institucije, među njima i za kladionice.

Klub zastupnika LIBRE protivi se ukidanju ove obveze. Zastupnik iznosi stav da bi trebalo proširiti, a ne smanjivati broj onih koji uživaju tu zaštitu.

"Ono na što bi također htjeli upozoriti i što nam je argument protiv donošenja ovoga zakona je porast kaznenih djela protiv imovine, konkretno krađa i razbojstava". Smatra da bi bilo neodgovorno ostaviti bez minimalne sigurnosne zaštite zaposlene u kladionicama, znajući da se radi većinom o ženama. Najavio je da će Klub zastupnika LIBRE doskora pripremiti zakonski projekt u kojem će predložiti isto tako minimalne sigurnosne standarde i za ostale "osjetljive" institucije, kao trgovine, kioske, velike trgovačke lance, kao što je to uređeno i u nekim drugim državama.

Odgovornost vlasnika kladionica

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorila je **Marija Lugarić (SDP)**. Ističe da je namjera donošenja Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima u listopadu 2003. godine bila ta da se smanje rizici i poveća zaštita osoba koje obavljaju poslove s gotovim novcem i vrijednostima. Naime, u Hrvatskoj je već dulje vrijeme bio prisutan trend razbojstava i to prije svega novčarskih institucija, banaka, štedionica, mjenjačnica i kladionica. Taj trend se i dalje nastavlja, a prilikom razbojstava česte su žrtve s najtežim posljedicama.

Napominje da se zakonom željelo vlasnike novčarskih institucija učiniti odgovornima u smislu osiguranja minimalnih sigurnosnih uvjeta, od odgovarajućih sustava tehničke zaštite do tjelesne zaštite, odnosno zaštitara. Podsjeća da su se i tada bunili predstavnici kladionica da im to iziskuje dodatne troškove. "Mi u SDP-u smatramo da bi sam vlasnik u tome trebao vidjeti svoj vlastiti interes, jer ako treba birati između troška fizičkog poslovanja i troška gubitka ljudskog života, mislim da tu izbora nema". Dodaje da su najčešće na meti razbojnika upravo prostori koji tehnički ili tjelesno nisu zaštićeni. U prvih šest

mjeseci ove godine bilo je 200 razbojštava počinjenih u kladionicama.

Komentira da nisu točni navodi predlagatelja da banke, poslovnice FINE, HNB, stambene štedionice, mjenjačnice i ove kladionice moraju imati iste uvjete zaštite. Naime, postojeći zakon kategorizira te novčarske institucije, te za kladionice propisuje uvjet da trebaju osigurati protuprovalni sustav sa centraliziranim dojavom i nadzorom alarma, ili protupreparni sustav sa centraliziranim dojavom i nadzorom alarma, a ukoliko to ne, onda 24-satni video nadzor s mogućnošću pohranjivanja video zapisa, objašnjava Lugarić. "Nije točno da moraju ispunjavati posve iste uvjete kao i banka".

Najčešće na meti razbojnika upravo su prostori koji tehnički ili tjelesno nisu zaštićeni.

Zaključila je da Klub zastupnika SDP-a neće podržati ovaj Prijedlog, posebice stoga što se kladionice isključuju kao institucije koje moraju imati minimalne sigurnosne uvjete, "za koje smatramo da su neophodni", da bi se osigurala sigurnost ljudi koji u njima rade i onih koji ih posjećuju.

U ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a govorio je **Antun Kapraljević (HNS)**. Rekao je da gore navedeni klubovi neće podržati ovaj Prijedlog, jer smatraju da je u vremenu povećanja razbojstava ukidanje minimalne zaštite neprimjereno i može biti potpuno kontraproduktivno. Dapače, smatraju da bi trebalo inzistirati da se u krug onih koje treba zaštititi s minimalnim mjerama zaštite stave još neke institucije, kao kiosci, trgovine i trgovački lanci.

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Luka Roić (HSS)**. Njegov Klub također neće podržati ovaj Prijedlog. Smatraju da su kladionice, gdje se barata s izvjesnom količinom novca, bez obzira kolika ona bila, vrlo rizična mjesta. Mišljenja su da bi mjere minimalne zaštite trebalo proširiti i na mnoge druge institucije. U svakom slučaju su protiv

predloženih izmjena zakona koje predlaže Klub zastupnika HSP-a.

U ime predlagatelja javio se **Pero Kovačević (HSP)**. Rekao je da Klub zastupnika HSP-a nije protiv toga da kladionice imaju minimalnu zaštitu, kao i ostali. Međutim, smatraju da je za uvrštenje kladionica u ovaj zakon bio izabran krivi kriterij, davanja monopola Hrvatskoj lutriji, jer da je

kriterij bila sigurnost, "onda biste vi tu uvrstili i benzinske crpke, velike trgovačke lance itd.". Dodao je da je potrebno imati jednake kriterije za sve.

Ovime je zaključena rasprava.

Sukladno prijedlozima radnih tijela glasovalo se o slijedećem zaključku: Ne prihvaća se Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o minimalnim mje-

rama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima, koji je predložio Klub zastupnika HSP-a, zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade RH i izvješćima radnih tijela. Zastupnici su ovaj Zaključak prihvatili većinom glasova, sa 95 glasova "za", 6 "suzdržanih" i 8 "protiv".

S.Š.

Prigovori redosljedu rasprave

Na konstataciju predsjednika **Vladimira Šeksa** da s dnevnog reda skida IDS-ov prijedlog izmjena Zakona o sigurnosti cestovnog prometa jer se o njemu nije izjasnio matični odbor, reagirao je IDS-ovac **Damir Kajin**. Nakon što je odbijena rasprava o dugu umirovljenika sada se odbija i rasprava o apsurdnoj odluci o 0,0 promila, primijetio je Kajin. Smatra kako tu nije riječ o opstrukciji IDS-a ili opozicije nego o opstrukciji zdravog razuma. Na djelu je, kaže, strah u sabornici od suočavanja s opozicijskim prijedlozima i istinom po kojoj Vlada u ovom trenutku nije u stanju vratiti dug umirovljenicima, a s druge strane opet želi isključiti javnost iz rasprave o jednoj apsurdnoj, neprirodnoj i štetnoj odredbi o 0,0 promila alkohola u krvi. O tome postoji mišljenje Vlade, i odbori su odradili svoj dio posla, ali neki i nisu pa je na djelu svjesna opstrukcija ovoga zakona. Zakon o sigurnosti prometa na cestama najbolji je način kako većina opstruira manjinu i njezine zakonske prijedloge, kaže Kajin i odmah dodaje kako odredba o nultoj stopi alkohola pogađa dva milijuna hrvatskih vozača, a povrat duga umirovljenicima 700 tisuća građana Republike Hrvatske. Novi Zakon o sigurnosti prometa na cestama šteti ne samo turizmu nego i državnom proračunu jer kaznama nikada nećemo popuniti proračun na način kao što možemo trošarinama kada bi omogućili nesmetani rad našim vinarima, ugostiteljima i pivarima. Matični odbor nije zasjedao da se ne bi zamjerio Vladi. "Hrvatska nije Kuvajt ili Saudijska Arabija da se ne bi toleriralo 0,5 promila", ocijenio je Kajin. Novi Zakon o sigurnosti prometa na cestama protiv je zdravog razuma i običaja i ne utječe u konačnici na broj stradalih u ovoj državi. Na kraju je zatražio u ime Kluba svoje stranke stanku od pola sata kako bi se mogao očitovati o nesvakidašnjem ponašanju Hrvatskoga sabora.

U ime Kluba zastupnika HSP-a **Peru Kovačevića** zanimalo je kada će se održati rasprava o HSP-ovom Prijedlogu zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Zna se, kaže, koliko su naši branitelji i obitelji poginulih hrvatskih branitelja zainteresirani za ovaj zakon i za to da se on uz prisutnost javnosti raspravi. I Kovačević je u ime Kluba zatražio stanku od pola sata. Reagirajući na te zahtjeve predsjednik Šeks je odredio stanku od 10 minuta. Nakon stanke **Damir Kajin** je ponovio stavove IDS-a glede potrebe provođenja raspravu o svom zakonskom prijedlogu, ali je predsjednik Šeks konstatirao da za tu raspravu nema poslovnčkih uvjeta, a jednako tako niti za raspravu o Prijedlogu zakona o Agenciji za planiranje, upravljanje, gospodarenje i nadzor obalnog područja i pomorskog dobra jer nema Vladina predstavnika. Konstatirao je još kako nema predstavnika predlagatelja zakonskog prijedloga o dobiti životinja te otvorio raspravu o Prijedlogu zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji Kluba zastupnika HSP-a.

PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVIMA HRVATSKIH BRANITELJA IZ DOMOVINSKOG RATA I ČLANOVA NJIHOVIH OBITELJI

Konsenzusom donijeti novi Zakon

Klub zastupnika HSP-a izradio je ovaj zakonski akt na podlozi Zakona iz 1996. uz otklanjanje uočenih nedostataka iz toga Zakona i uvrštavanjem

dviije nove glave o zaštiti dostojanstva Domovinskog rata i propisivanju prava dragovoljaca iz Domovinskog rata. Zastupnici su pozdravili zakonski

prijedlog HSP-a uz podijeljena mišljenja oko pitanja načina njegova donošenja. Dio je zastupnika smatrao da treba pričekati najavljen Vladin Prije-

dlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, drugi pak da treba podržati HSP-ov prijedlog neovisno o tome kada će Vlada predložiti zakon, odnosno da treba propustiti zakon u prvom čitanju, a kada Vlada izađe sa svojim prijedlogom u jednoj objedinjenoj raspravi konsenzusom donese Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Na kraju glasovanjem zastupnici nisu dali "zeleno" svjetlo HSP-ovom zakonskom prijedlogu.

O PRIJEDLOGU

Za upoznavanje sa zakonskim prijedlogom Kluba zastupnika HSP-a poslužit ćemo se uvodnim izlaganjem zastupnika **Pere Kovačevića**. Više je razloga zbog kojih se Klub, kaže, odlučio na podnošenje ovoga zakonskog akta, a prvi je taj što pravni položaj i statusna pitanja hrvatskih branitelja, HRVI i obitelji poginulih hrvatskih branitelja nije riješen na odgovarajući način važećim zakonom. Tu je činjenicu HSP isticao

Svojim zakonskim prijedlogom HSP je želio isprovocirati Vladu da u zakonsku proceduru konačno uputi zakon koji će razriješiti probleme i dvojbe zatečene primjenom važećeg Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

u predizbornoj kampanji za parlamentarne izbore pa je svoj zakonski prijedlog Klub uputio u postupak donošenja za prošlog saziva Sabora, ali zakon je prošao samo prvo čitanje. Uz to, unatoč obećanjima Vlada nije utvrdila niti uputila u postupak donošenje svog zakonskog prijedloga. Konačno, postoji, kaže, opravdana bojazan kod hrvatskih branitelja, dragovoljaca, HRVI i obitelji poginulih branitelja da Vlada nema čvrstu

nakanu uputiti Prijedlog zakona u proceduru tako da on stupi na snagu 1. siječnja slijedeće godine. Već je listopad, a usporedo se priprema donošenje državnog proračuna, objasnio je Kovačević. Nakana je Kluba zastupnika HSP-a da se konsenzusom i dogovorom riješe pravni položaj i statusna pitanja hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

Podrška županijskih organizacija

Klub je održao prethodnu raspravu o prijedlogu svoga Zakona s hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji kao i predstavnicima udruga iz Domovinskog rata na razini županija koje podržavaju donošenje predloženog Zakona. Prijedlog novog Zakona izrađen je na podlozi Zakona iz 1966. godine, uz otklanjanje uočenih manjkavosti u njegovoj provedbi, a uvrštene su i dvije nove glave o zaštiti dostojanstva Domovinskog rata i propisivanju prava dragovoljaca Domovinskog rata. U nastavku upozorio je na razlike između Vladinog prijedloga i prijedloga Kluba zastupnika HSP-a.

Vrijeme sudjelovanja u obrani

U HSP-ovom prijedlogu kao vrijeme sudjelovanja u obrani suvereniteta Republike Hrvatske priznaje se vrijeme od 30. svibnja 1990. do 30. lipnja 1996. kako je bilo propisano Zakonom o pravima hrvatskih branitelja iz 1996, a napose Zakonom o obrani. Zakonskim prijedlogom HSP-a omogućeno je HRVI Domovinskog rata s oštećenjem organizma od 100 posto I. skupine pravo na osobni automobil koji mu u vlasništvo dodjeljuje resorno ministarstvo svakih sedam godina, dok ostali HRVI i obitelji poginulih, umrlih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja imaju pravo na uvoz osobnog automobila bez plaćanja carine, trošarine, i PDV-a, jednokratno, a nakon toga još jedanput uz oslobađanje plaćanja carine, trošarine i PDV-a ovisno o stupnju tjelesnog oštećenja organizma. Vladinim prijedlogom, pak, pro-

pisuje se pravo HRVI iz Domovinskog rata II-IV. skupine s oštećenjem funkcije ekstremiteta, na uvoz osobnog automobila uz carinske i porezne olakšice svakih pet godina.

Zapošljavanje hrvatskih branitelja

Bitne su i novine vezane uz zapošljavanje hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji i osiguranje instrumenata njihove provedbe u djelo. Vlada i dalje ima odredbe koje su do sada bile neprovedive, a ticale su se prednosti pri zapošljavanju prije svega članova obitelji smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata pa tek onda, dragovoljca iz Domovinskog rata i hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Provođenje takvog prava po Vladi bi nadzirala nadležna inspekcija koja je po posebnim propisima ovlaštena za nadzor u svezi sa zapošljavanjem, a Klub zastupnika HSP-a predlaže da taj nadzor provodi posebno povjerenstvo koje imenuje Vlada u suradnji s nadležnim inspekcijским službama, s tim što je odluka povjerenstva konačna.

Razlika se uočava i kod određivanja mjesečnog iznosa osobne odnosno obiteljske invalidnine. Prema HSP-ovom prijedlogu mjesečni iznos invalidnine invalida I. skupine određivao bi se u visini od prosječne plaće svih zaposlenih u RH u prethodnoj godini, a ne od neke izmišljene proračunske osnovice u Republici Hrvatskoj kako predlaže Vlada, kaže Kovačević.

Prava dragovoljaca iz Domovinskog rata

Glede posebnih prava dragovoljaca iz Domovinskog rata HSP predlaže pravo na dragovoljački doplatak, dok bi umirovljeni dragovoljci Domovinskog rata, te obitelj poginulog dragovoljca ostvarivali pravo na posebni dragovoljački doplatak uz mirovinu. U oba slučaja iznos doplatka propisivala bi Vlada RH. Također se rješavaju i propisuju prava pirotehničara i pripadnika Hrvatske vojske sudionika mirovnih misija u sluča-

ju stradavanja te ratnih stradalnika pripadnika HVO. Za provedbu Zakona što ga predlaže Klub potrebno je osigurati oko 2,8 mlrd. kuna, a tu je i prijedlog da se promijeni naziv Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u Ministarstvo hrvatskih branitelja, obitelji i međugeneracijske solidarnosti. Predložio je na kraju da se zakonski akt Kluba zastupnika HSP-a prihvati u prvom čitanju, a Vlada na temelju tako prihvaćenog zakona i svojih prijedloga pripremi zakonski prijedlog koji bi bio donesen prije nego što se usvoji Državni proračun i s primjenom zakona počne od 1. siječnja 2005. godine.

RADNA TIJELA

Odbor za ratne veterane razmotrio je ovaj Zakon u svojstvu matičnog radnog tijela, a sjednici su nazočili i predstavnici udruga proizašlih iz Domovinskog rata. Predstavnici udruga branitelja i stradalnika pozdravili su svaku inicijativu koja vodi poboljšanju njihovog statusa te su mišljenja da je Prijedlog zakona kvalitetniji u odnosu na sada važeći. U raspravi članovi Odbora primijetili su da je visina potrebnih sredstava za provedbu Zakona od 2,8 mlrd. kuna nerealna odnosno preniska u odnosu na propisana prava te će isti biti neprovedivi. Izražena je zatim bojazan da se širi krug branitelja i stradalnika, a čulo se i to da nije dobro da Odbor ne prihvati inicijativu koja ide za poboljšanjem statusa hrvatskih branitelja i stradalnika propisivanjem novih prava ili vraćanjem ukinutih (pravo na povlastice kod uvoza automobila, oslobađanje plaćanja participacije i sl.). Spomenimo još i mišljenje da je dobar izračun potrebnih sredstava koja se u Državnom proračunu moraju izdvojiti za provedbu Zakona ali će prihodovna strana Državnog proračuna biti umanjena za iznos neplaćanja participacije za zdravstveno osiguranje, PDV-a, carine i trošarine kod uvoza automobila, strojeva i opreme odnosno provedba Zakona stajati Državni proračun više od predviđenih 2,8 mlrd. kuna. Po zaključenoj raspravi u glasovanju o Prijedlogu zakona pet članova Odbora

bilo je suzdržano, dva su člana glasovala za prihvaćanje zakonskog prijedloga, dok glasova protiv prihvaćanja nije bilo te Odbor, sukladno članku 47. stavak 1. Poslovnika s obzirom da je većina nazočnih članova bila suzdržana nije zauzeo stajalište oko prihvaćanja ili odbijanja Prijedloga zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji predlagatelja Kluba zastupnika HSP-a.

Članovi **Odbora za zakonodavstvo** ocijenili su potrebnim donošenje novog Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, na način da se ova pitanja urede trajno i da se oko njih postigne politički konsenzus. Mišljena su ostala podijeljena oko pitanja načina donošenja Zakona – pet članova Odbora smatra da treba pričekati Vladin Prijedlog zakona koji je u završnoj fazi izrade i sadržajno širi u odnosu na predmetni Prijedlog zakona Kluba zastupnika HSP-a, dok pet članova Odbora drži da treba podržati HSP-ov prijedlog neovisno o tome kada će Vlada predložiti svoj zakon.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada Republike Hrvatske predložila je Saboru da ne prihvati zakonski prijedlog Kluba zastupnika HSP-a. Vlada drži vrijednim i korisnim svako nastojanje u smjeru boljeg i kvalitetnijeg formalno-pravnog reguliranja statusa i skrbi za hrvatske branitelje, članove njihovih obitelji, kao i sve kategorije stradalnika Domovinskog rata. U tom se kontekstu gleda i na inicijativu Kluba zastupnika HSP-a, uz Vladinu napomenu da je, svjesno značaja ove problematike, resorno ministarstvo osnovalo posebnu radnu skupinu koja je posljednjih nekoliko mjeseci intenzivno radila na izradi novog Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Nacrt prijedloga novog zakona izrađen je od strane radne skupine Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, i bit će otvorena javna rasprava u kojoj će moći sudjelovati svi zainteresirani za problematiku koju taj prijedlog

obuhvaća. Sukladno navedenom, Vlada je mišljenja da je Nacrt prijedloga zakona kojeg je izradilo spomenuto ministarstvo sadržajno širi u odnosu na predmetni Prijedlog zakona (uz otvorenu mogućnost daljnje dorade i nadopune tijekom javne rasprave), te predlaže Hrvatskom saboru da ne prihvati zakonski prijedlog Kluba zastupnika HSP-a.

RASPRAVA

Nakon što su zastupnici saslušali uvodno izlaganje predstavnika predlagatelja, riječ je dobio **Vlado Jukić**, a u svojstvu predsjednika Odbora za ratne veterane prenio je stavove i zaključke toga radnog tijela. Uslijedio je ispravak navoda jednog člana Odbora koji se nije složio sa zaključkom iz Izvješća kako Odbor nije zauzeo stajalište oko prihvaćanja ili odbijanja zakonskog prijedloga HSP-a. Na to je zastupnik Jukić primijetio da u devet godina koliko je ukupno zastupnik Sabora još nije bio slučaj da se daje ispravak netočnog navoda na izvješće odbora. Formulacija koju je kao zaključak dao Odbor zapravo je tumačenje Stručne službe Sabora a ako zastupnik misli da to nije po Poslovniku postoji poslovnička mogućnost da se od nadležnog saborskog odbora zatraži ocjena o tome, zaključio je Jukić. I predsjedatelj sjednice, potpredsjednik Hrvatskoga sabora **Darko Milinović** rekao je da nema ispravka netočnog navoda na podneseno izvješće Odbora.

U nastavku sjednice stavove Kluba zastupnika HSP-a objasnio je **Vlado Jukić**. Temeljem predizbornih obećanja i programa HDZ-a hrvatski su branitelji opravdano očekivali kvalitetno rješenje svojih problema. Rješenja za branitelje i dalje se pišu po tzv. "Pančićevom zakonu" pa se i generira nezadovoljstvo branitelja i množe tužbe upravnim sudovima. Iako Vlada RH već mjesecima provodi raspravu o novim rješenjima u ovom području, novog zakona još nema, a stanje je i dalje više nego alarmantno pa hitno treba donijeti novi Zakon. Svojim zakonskim prijedlogom HSP je želio isprovocirati Vladu da u zakonsku proceduru konačno uputi novi zakon-

ski prijedlog koji će razriješiti dvojbe i probleme zatečene primjenom važećeg Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji iz 2001. godine. Većina branitelja opravdano očekuje da im se vrate neka prijašnja prava koja su im oduzeta. Državni bi proračun bio zakinut za sve povlastice koje za ovu populaciju predlaže HSP, kaže Jukić, ali drži da je to pravo jednom već konzumirano i da je najmanje što branitelji mogu očekivati od aktualne Vlade vraćanje razine prava koja su imali do 2001. godine.

Predloženi je zakon vrijedan pažnje i truda uloženog u poboljšanje prava hrvatskih branitelja, ali je napisan sa silnim željama, a ne sa stvarnim potrebama koje se vezuju uz tu našu populaciju.

U odnosu na prava koja je imao prije, hrvatski je branitelj izgubio mnoga prava, dok u drugim državama koje su u odnosu na Hrvatsku u daleko težoj gospodarskoj situaciji njihovi borci imaju više prava. U paradržavi Republici Srpskoj već sudionik rata npr. prema njihovom Zakonu o borcima sudionik rata ima čak devet prava, odnosno više nego što kod nas ima HRVI. Slična je situacija i u BiH. Naime, u važećem Zakonu Federacije BiH precizira se da će pripadnici HVO imati prava po tom zakonu do zaključenja sporazuma s Republikom Hrvatskom, a najkasnije do 31. prosinca 2005. Ako se do tada ne zaključi taj sporazum pripadnici HVO imat će zakonska prava samo do kraja slijedeće godine i ostat će bez ikakvih sredstava. Stoga Klub zastupnika HSP-a predlaže da se pripadnicima HVO prizna status hrvatskog vojnika jer su branili hrvatski teritorij, i hrvatska država i narod dužni su snositi dio posljedica koje su pripadnici te vojske imali boreći se za hrvatski narod. Svojim zakonskim rješenjem HSP želi pomoći Vladi, kaže Jukić i dodaje da je ova stranka za predložena rješenja dobila potporu na tere-

nu u općinama, gradovima i županijama. Na kraju je predložio zastupnicima da u drugo čitanje puste zakonski prijedlog HSP-a, a kada se pojavi Vladin prijedlog sučele argumente čiji je zakon kvalitetniji.

Andersenova bajka

Po mišljenju Kluba zastupnika HDZ-a predloženi je zakon vrijedan pažnje i truda uloženog u poboljšanje prava hrvatskih branitelja, ali je napisan sa silnim željama, a ne stvarnim potrebama te naše populacije, podvukao je **Josip Đakić**. Zakonski prijedlog pomalo liči na Andresenove bajke jer predlagatelj tvrdi da za provedbu zakona treba osigurati 2.856.457 613,15 kuna ali kada se uzmu u obzir sve pobrojane želje u tom zakonu trebalo bi osigurati barem tri puta više sredstava, i stoga je za Klub zastupnika HDZ-a ovaj Zakon neprihvatljiv. Drži da su neka od predloženih rješenja dobri prijedlozi, ali većina je ipak neprihvatljiva, a k tome još financijski ih je nemoguće pokriti. Predlagatelj ovoga zakona tvrdi da je njegov zakonski prijedlog pravičan, provediv i u interesu svih hrvatskih branitelja, a Đakić misli da je u pitanju čisto skopljanje političkih poena. Zastupnik tvrdi kako ne zna čemu žurba glede pitanja kada će HDZ zastupnicima uputiti svoj zakonski prijedlog u Saboru kada je jasno rečeno da će Vlada uputiti zakon u dva čitanja, a zakon stupa na snagu 1. siječnja 2005. godine. Vlada želi da stvarna prava hrvatskih branitelja budu definirana zakonom i da se više nikada ova naša populacija ne proziva privilegiranima nego da se zovu zaslužnima u svojim pravima jer to i jesu. A što se tiče pripadnika HVO Đakić priznaje da postoje stanoviti problemi ali upozorava da je Vlada Federacije BiH donijela uredbu o umirovljenju i pravima pripadnika HVO. Zaključujući raspravu zastupnik je ponovio da Klub zastupnika HDZ-a ne može prihvatiti zakonski prijedlog HSP-a jer nije objektivan i realan.

U ime predlagatelja zakona **Pero Kovačević (HSP)** ustvrdio je da njegova stranka nikada nije bila za poli-

tiziranje ove teme i je išla na raspravu sa svojim prijedlogom diljem Hrvatske (Županja, Slavonski Brod, Osijek, Zadar, Šibenik, Varaždin, Bjelovar) i isti je svugdje dobio podršku. HSP ne tvrdi da su rješenja koja predlaže najbolja, ali ne daje lažna obećanja i ne politizira o ovoj temi. "Nije u redu od jedne Vlade da 27. kolovoza tvrdi npr. kako ima svoj zakonski prijedlog koji je bolji i sadržaj-niji od HSP-og, a onda ga tek 14. rujna daje na raspravu u udruge proizašle iz Domovinskog rata, no ni do dana današnjeg nema ga u Saboru", zaključio je Kovačević.

Ispravljajući netočan navod **Josip Đakić (HDZ)** kaže kako se uporno tvrdi da je HDZ već pokazao svoj zakon, ali ga ipak još nema u Saboru. Vladin je Zakon već tu, podvlači Đakić. Za HSP-ove odlaske na teren rekao je da su stranačkog tipa gdje je prezentiran zakon te stranke određenoj skupini ljudi ali se oni nisu pisano očitivali na isti. Na konstataciju zastupnika Đakića da je za Vladin prijedlog svoj potpis dalo čak 14 udruga proizašlih iz Domovinskog rata te da to valja nešto znači reagirao je **Pero Kovačević** tražeći da mu se odgovori tko od njih nije član HDZ-a.

Stavove Kluba zastupnika IDS-a obrazložio je **Damir Kajin**. Nema nikoga, kaže, koji se neće složiti da treba pomoći braniteljskoj populaciji, ali ako je netko zapostavljen onda su to borci NOB-a jer su im oduzeta sva stečena prava i uskraćene mirovine i invalidnine. To je učinjeno zbog njihovog političkog stava, a zna se da je NOB proširio Hrvatsku za teritorij Istre, Rijeke, Zadra, otoka, Međimurja i Baranje. Kajin drži da treba ispraviti civilizacijsku nepravdu učinjenu toj kategoriji građana i samim tim povećati sredstva državnog proračuna, a je li to moguće valja raspraviti. Smatra da treba štiti invalide bez obzira jesu li oni proizašli iz Domovinskog rata ili II. svjetskog rata. Uz to, valja ispravljati nepravde prema pojedincima, a naknade povećavati prema proračunskim mogućnostima. Kaže kako malo tko može reći da su branitelji u svojim pravima zapostavljeni pa je s tim u svezi

pobrojao njihova prava. Ta prava nisu sporna ako ih država može financirati, nastavlja Kajin, i tvrdi kako ispod jednog standarda prava koja su prihvaćena prije sedam ili osam godina ne treba ići jer je riječ o stečenim pravima. Slaže se sa HSP-ovim rokom određivanja Domovinskog rata, ali drži da u slučaju stradavanja svi invalidi moraju imati jednak status te da pritom nije bitno je li on pripadnik domobranstva ili specijalne policije, odnosno gardijske jedinice. Jednako tako nije bitno je li netko izgubio ruku 1943. u okolici Buzeta ili 1993. u okolici Gospića. Drži kako ovaj Zakon ne može biti popis želja, nego mora biti popis mogućnosti i želi vjerovati da će aktualna Vlada sadašnji braniteljski dodatak unijeti u mirovinsku osnovicu te da će koliko god je to moguće povisiti obiteljske invalidnine koje koriste obitelji poginulih branitelja. Drži da bi i mirovine trebale rasti za određeni postotak o čemu treba raspravljati kada u Sabor dođu proračunske projekcije za slijedeću godinu. Nikakve promjene, međutim, neće se dogoditi ako ne popravimo našu gospodarsku situaciju a bez četverogodišnje projekcije proračuna RH sve su ovakve rasprave izlišne. U ime Kluba zastupnika IDS-a podržao je dio zahtjeva HSP-a ali naglašava kako danas nije 1968. kada je bilo realno tražiti nemoguće. Stoga valja već jedanput progovoriti o mogućnostima državnog proračuna i s tim u vezi pokušati ispraviti nepravde.

Ivo Lončar (neovisni) je reagirao na Kajinovu opasku da treba izjednačiti ljude iz 1943. i iz 1993. očito misleći na borce iz II. svjetskog rata i hrvatske branitelje iz Domovinskog rata. Iako se zastupnik apsolutno slaže da ih treba izjednačiti smatra da "prvo, uz časnu iznimku, treba postaviti pitanje za koga su se borili ovi iz 1943. godine". Hrvatskim braniteljima koji su stvarali hrvatsku državu od 1990. do 1996. treba hrpa dokumenata da bi dokazali u kojoj su se postrojbji borili, dok je borcima iz 1943. za ostvarenje mirovine bila dovoljna izjava dva druga koji bi za njega posvjedočili, upozorava Lončar.

Treba objediniti raspravu o dva zakonska akta

Namjerno ili nesvjesno postoje i zastupnici koji ne razlikuju pojam hrvatskog branitelja od pojma HRVI, primijetio je **Vlado Jukić (HSP)**. Potvrdu za to nalazi u istupu prethodnika koji je nabrojao sva prava koja navodno ima hrvatski branitelj, a zapravo pripadaju samo jednoj toj kategoriji, a to su HRVI. No, kada se govori o borcima NOB-a pogrešno se govori kako su njihova prava ugrožena, a dobro se zna da 70 ili čak 80 tisuća ljudi u Hrvatskoj prima mirovine temeljem sudjelovanja u NOB-u. Pritom se ne zna koliko je onih koji su svoje pravo stekli kao borci samo zato što su sudjelovali u ratu, a koliko je pak onih koji su baš ratni vojni invalidi. Jukić drži da je potpuno neprimjereno uspoređivati hrvatske branitelje izuzimajući HRVI, koji neka prava imaju, s borcima NOB-a. Hrvatski branitelji samo mogu sanjati o pravima boraca NOB-a, nastavlja Jukić, i dodaje da su borci NOB-a dobili velika materijalna prava koja su naslijedili u hrvatskoj državi i danas primaju kolike-tolike mirovine samo zbog činjenice da su bili pripadnici oružanih snaga u to vrijeme. Zašto ih uspoređivati s hrvatskim braniteljima koji uopće nemaju materijalna prava samo temeljem činjenice da su sudjelovali u Domovinskom ratu. Jukić je reagirao i na tvrdnju zastupnika Đakića o uredbi koju je donijela Vlada Federacije BiH. Za spomenutu uredbu Jukić kaže da je privremena, a neprimjerenim drži govoriti o privremenoj uredbi koja rješava pitanje 700 časnika kao odgovoru na pitanje sudbine cijelog HVO-a i svih HRVI. Krajem slijedeće godine pripadnici HVO-a i svih HRVI izgubit će sva materijalna prava u toj državi i ta se činjenica može provjeriti u službenim dokumentima Federacije. S obzirom na tu opasnost naša je dužnost pobrinuti se da se to ne dogodi, rekao je Jukić. Isto se tako ne može prihvatiti da se kao argument za odbacivanje zakonskog prijedloga uzme u obzir razmišljanje koordinacije udruga proizašlih iz

Domovinskog rata jer će ona podržati svaki zakon koji barem i malo poboljšava prava hrvatskih branitelja. Osim te krovne udruge postoje brojne udruge koje imaju pravnu osobnost poput HVIDRE koja ima pravnu osobnost na razini županije i Grada Zagreba te mnoštvo drugih udruga u Hrvatskoj s pravom i mogućnošću da kažu svoje mišljenje. Tu je mogućnost HSP pružio brojnim udrugama u županijama u Hrvatskoj i od njih dobio pisanu potporu. Nije se složio s tvrdnjom da nije točan izračun o provedbi ovog zakona Kluba zastupnika HSP-a, ali bi volio da zastupnici dobiju od Vlade RH točan broj korisnika prava iz ovoga zakona. Nada se da će to biti kad Vlada podastre svoj zakonski prijedlog.

Treba donijeti zakon koji se neće mijenjati svake četiri godine i koji će biti realan, moguć i financijski podnošljiv za hrvatsku državu i njezine građane.

Ispravljajući netočan navod **Damir Kajin (IDS)** ustvrdio kako borcima II. svjetskog rata nisu ugrožena već ukinuta prava. Ti su borci ostali bez svega, pogotovo invalidi. I dalje smatra da invalidima treba omogućiti sve bez obzira u kojem je ratu taj invaliditet stečen, ako se borio za interes Hrvatske, a partizani u II. svjetskom ratu zasigurno jesu, kaže Kajin.

Ispravljajući netočan navod javio se **Josip Đakić (HDZ)**. Nije se, kaže, površno osvrnuo na već spomenutu uredbu Vlade Federacije BiH kako je predstavio zastupnik Jukić nego je samo upozorio na strahovite probleme branitelja i invalida u BiH. Reagirao je i mr. sc. **Ivan Bagarić (HDZ)** konstatacijom da je zastupnik Jukić potpuno netočno interpretirao spomenutu uredbu Vlade Federacije BiH. Bagarić tvrdi kako ovdje nije riječ o uredbi i sporazumu nego o Zakonu o braniteljima Federacije BiH te da nije točno da će HVO koncem iduće godine izgubiti prava. Točno

je samo da je postignut sporazum hrvatske i muslimanske strane o odgodi primjene tog zakona na Hrvate, odnosno HVO kako bi se u međuvremenu postigao spomenuti dogovor s Republikom Hrvatskom. A već je u nekoliko navrata bilo jamstvo Vlade RH da će se postići taj dogovor, zaključio je Bagarić.

U ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a **Željko Kurtov (HNS)** rekao je da mu je iskreno žao što ovdje nije objedinjena rasprava o Vladinom i HSP-ovom zakonskom prijedlogu. HSP-ov prijedlog nudi neka dobra rješenja poput prava koja se vezuju uz oboljele od PTSP-a, dragovoljce Domovinskog rata, pravo prvenstva pri zapošljavanju nekih kategorija korisnika iz zakona itd. Ne prihvaća, međutim, širu definiciju Domovinskog rata u odnosu na onu preciziranu u Ustavu (od 1991. do 1995.) i ne slaže se da se u grupu branitelja i invalida Domovinskog rata trpaju pirotehničari, pripadnici mirovinskih misija itd. Pirotehničari, kaže, imaju velike police osiguranja i mogućnost da u slučaju invaliditeta dođu do svog obeštećenja na drugi način. Kurtov smatra da 2.856.457 613,15 kuna koliko bi po HSP-u trebalo za provedbu zakona nije dovoljno, a za to ne bi bila dovoljna čak niti nešto veća sredstva koja predlaže Vlada za provedbu svog zakona. Klub zastupnika HNS-PGS-a je za to da se donese zakon o braniteljima koji se neće mijenjati svake četiri godine, a koji će biti realan, moguć i financijski podnošljiv za hrvatsku državu i njezine građane. Također misli da treba pričekati Vladin prijedlog kako bi svi skupa donijeli zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata.

Klub zastupnika HSS-a će podržati prijedlog da se HSP-ov zakon propusti u drugo čitanje, a kada Vlada uputi svoj prijedlog potrebno je objediniti raspravu i konsenzusom donijeti jedan zakon o kojem ne bi trebalo politizirati i špekulirati, rekao je **Željko Ledinski**.

Klub zastupnika HSL-a podržava svako rješenje koje uvažava prava hrvatskih branitelja, njihovo dostojanstvo ali i to da ih se konačno izvede iz ratnog stanja, podvukao je **Franjo Piplović (DC)**.

Naglašava da su hrvatski branitelji dio naše povijesne, političke i vojne baštine i prema toj se baštini treba odnositi kao i prema svakoj baštini. Braniteljska je populacija u svojevrsnoj opasnosti, kaže Piplović. Postoji, naime, mnoštvo udruga, i raznoraznih prijedloga koje društvo financijski nije u stanju podnijeti, a hrvatski su branitelji doživjeli više štete od raznoraznih izmjena i dopuna zakona nego što su doživjeli rana od neprijatelja. Klub drži da Zakon o pravima hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji treba donijeti konsenzusom jednako tako kao što su hrvatski branitelji složno branili našu državu. Hrvatski branitelj zavređuje duboko poštovanje, a ne da bude predmet raznih politikantskih akcija i aktivnosti. Rješavanje životnih problema i potreba hrvatskih branitelja za hrvatsko bi društvo trebalo biti konačno uvažavanje njihove žrtve, a ne rješavanje jedne socijalne kategorije. Klub se zalaže za to da se u registar branitelja najprije uvrste samo oni kod kojih status branitelja nije sporan, a u drugom koraku i oni čiji je status bio sporan ali su naknadnim provjerama dvojbe otklonjene. Ovakvim pristupom Vlada RH treba devet godina nakon rata utvrditi nesporan i konačan broj hrvatskih branitelja.

Uskoro pred Saborom cjelovit Zakon

Državni tajnik Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti **Tomislav Ivić** ustvrdio je da Vlada drži vrijednim i korisnim svako nastojanje u smjeru boljeg i kvalitetnijeg formalno-pravnog reguliranja statusa i skrbi za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji kao i za sve kategorije stradalnika Domovinskog rata. U tom kontekstu Vlada gleda na inicijativu Kluba zastupnika HSP-a. Ministarstvo je osnovalo posebnu radnu skupinu koja je posljednjih nekoliko mjeseci intenzivno radila na izradi novog Zakona nastojeći osigurati što kvalitetniji i cjelovitiji Nacrt zakona. Nacrt je bio na javnoj raspravi u kojoj su sudjelovali svi zainteresirani. Sukladno navedenom Vlada misli da je taj njezin Nacrt sadržajno širi od HSP-ovog

prijedloga, uz otvorenu mogućnost daljnje dorade i nadopune tijekom javne rasprave te predlaže Saboru da ne prihvati HSP-ov prijedlog zakona. U donošenju zakona o hrvatskim braniteljima Vlada se drži svih rokova koje je najavila još u siječnju ove godine prilikom prvih izmjena važećeg zakona. Tada je rečeno da će novi zakon stupiti na snagu 1. siječnja 2005. Državni tajnik ne zna za iznesen podatak o oko 5000 nepostojećih invalida koji su na invalidskim mirovinama, a kada je riječ o pravima pripadnika HVO-a naglašava kako će se njihov status riješiti međudržavnim sporazumom Hrvatske i BiH. Inače, čudi ga da to pitanje nije riješeno ranije kada je zastupnik Kovačević, kaže, tamo obnašao značajnu dužnost u resornom ministarstvu. Predložena sredstva u HSP-ovom prijedlogu apsolutno su nedostatna za provedbu tog zakona. Ivić je to potkrijepio podatkom da će ove godine za mirovine biti isplaćeno 2 mlrd 650 milijuna kuna, dok su trajna prava "teška" oko 660 milijuna kuna. Zbroje li se samo ove dvije stavke dolazi se do znatno veće brojke od one koja je predložena u HSP-ovom zakonskom prijedlogu, pogotovo kada se uzme u obzir da se sada uvode i neka nova prava, podvlači Ivić.

Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata mora biti cjelovit, kvalitetan i nedvosmi-slen.

U ime predstavnika predlagatelja zakona **Pero Kovačević** ustrajao je na podatku da se mora riješiti pitanje oko 5100 korisnika mirovine pri Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje koji nemaju status hrvatskog ratnog vojnog invalida, a imaju punu mirovinu. Isto tako nije se složio da je on osobno radio na rješavanju pitanja mirovina u HVO-u nego su to radili resorno ministarstvo i Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Za njega osobno Vladin će prijedlog biti tu tek kada službeno stigne u Sabor

s potpisom aktualnog premijera. Rekao je također da neke udruge iz koordinacije udruge ne stoje iza Vladina prijedloga.

Nije riječ o "onome čega nema"

S potonjom konstatacijom nije se složio **Josip Đakić (HDZ)**. Koordinacija udruge podržava zakonski prijedlog Vlade ali uz primjedbe. U ponovnom istupu **Tomislav Ivić** rekao je kako se vrlo lako da provjeriti spomenuta brojka od oko 5000 korisnika mirovina, a zastupniku Kovačeviću poručio je da nije govorio o nečemu čega u Saboru nema misleći pri tome na Vladin prijedlog podsjetivši ujedno Kovačevića da je sam započeo svoje izlaganje usporedbama Vladinog i HSP-ovog zakonskog prijedloga.

Tomislav Čuljak (HDZ) je mišljenja da Zakon o pravima hrvatskih branitelja mora biti cjelovit, kvalitetan i nedvosmi-

slen s jasnim pokazateljima koliko sredstava treba za njegovu provedbu. Uz to, mora biti usklađen sa svim braniteljskim udrugama, realno provediv i prihvatljiv braniteljskoj populaciji. HSP-ov zakonski prijedlog ima dobrih rješenja, ali Čuljak drži da nije provediv. Smatra da se zbog osjetljivosti ove populacije kod pripreme zakona ne smije podležiti politiziranju već zakon treba dobro osmisliti kako ubuduće ne bi dolazilo do cjelokupne promjene zakona ili njegovih izmjena i dopuna nakon svakih parlamentarnih izbora. Stoga drži da treba pričekati Vladin prijedlog koji će biti iskoordiniran s braniteljskim udrugama i nada se toliko kvalitetan da ga zastupnici prihvate jednoglasno. "Zakon o hrvatskim braniteljima ne smije biti ni Pančićev niti Kovačevićev nego zakon svih nas kojeg ćemo podržati i zajedno provoditi", zaključio je Čuljak.

Završnu riječ imao je **Pero Kovačević**. U ime Kluba zastupnika HSP-a

Kovačević se zahvalio svima koji su podržali zakonski prijedlog Kluba te ustvrdio kako HSP-u nije bila namjera politizirati na pitanju hrvatskih branitelja niti će to ikada biti. HSP je spreman na to da njegov prijedlog posluži Vladi kao podloga u pripremi konačnog zakonskog prijedloga. Bilo bi pametno, nastavlja Kovačević, da Sabor podrži HSP-ov prijedlog u prvom čitanju i zaduži Vladu da napravi konačni tekst prijedloga zakona, a istovremeno obavi cjelovitu javnu raspravu o zakonskom tekstu. Time je rasprava zaključena.

Sa 72 glasa "za", 4 "suzdržana" i 32 "protiv" zastupnici su prihvatili zaključak da se ne prihvati Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, koji je predložio Klub zastupnika HSP-a, zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade i radnih tijela.

J.Š.

PRIJEDLOG ODLUKE O OSNIVANJU ISTRAŽNOG POVJERENSTVA ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA U SVEZI S IZDANIM DRŽAVNIM JAMSTVIMA KREDITORIMA PRIVATNOG DRUŠTVA BRODOGRADILIŠTE "VIKTOR LENAC" D.D. RIJEKA, SADA U STEČAJU

Za utvrđivanje činjenica sedmeročlano povjerenstvo

Na prijedlog 16 zastupnika (HDZ-a), Hrvatski sabor je nakon opsežne rasprave donio odluku o formiranju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva Brodogradilište "Viktor Lenac" d.d. Rijeka u stečaju i u njega imenovao - za predsjednika Antu Đapića, a za potpredsjednika Šimu Prtenjaču te za članove Florijana Borasa, Branimira Glavaša, Josipa Vreska i Dra-

gicu Zgrebec (tajnik - Emil Tomljanović).

O PRIJEDLOGU

Na temelju odredbi Zakona o istražnim povjerenstvima ("Narodne novine", br. 24/96.), šesnaest zastupnika Hrvatskog sabora svojim je potpisima iniciralo i podnijelo Prijedlog odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim jamstvi-

ma kreditorima društva Brodogradilišta "Viktor Lenac" d.d. Rijeka, sada u stečaju radi uvrštenja u dnevni red sjednice Hrvatskog sabora. Cilj istraživanja ovog Povjerenstva odnosi se na utvrđivanje svih činjenica vezanih uz postupak odobravanja i davanja državnih jamstava bankama ovog brodogradilišta. Posebice se to odnosi na ona jamstva kojima je zbog osiguranja povrata kredita, predloženo zasnivanje hipoteke na pomorskom dobru. Mora se utvrditi kome i pod

kojim uvjetima, Vlada Republike Hrvatske može davati financijska i činidbena jamstva, te po čijem zahtjevu i na čiji su se prijedlog takva jamstva izdavala. Istražno povjerenstvo dužno je izvršiti i uvid u isprave i financijske dokumente, te pribaviti važne izjave svjedoka, nalaze vještaka i druge dokaze potrebne za odlučivanje o zahtjevima za izdavanje državnih jamstava.

Budući da je ovo brodogradilište završilo u stečaju, Istražno bi povjerenstvo trebalo utvrditi koje je potraživanje Republika Hrvatska po izdanim jamstvima prijavila i koju financijsku štetu su prouzročila plaćanja i obveze po izdanim jamstvima. U postupku koje će voditi Istražno povjerenstvo je dužno svakoj osobi čiji se rad ili ponašanje ispituje, posebice dužnosnicima bivše Vlade, prethodno poimenično spomenutim, omogućiti očitovanje o činjenicama i okolnostima njihova djelovanja u svezi s izdanim državnim jamstvima, njihovim korisnicima i bankama u čiju su korist izdana.

Područje istraživanja obuhvaća djelatnost svih državnih tijela, naročito Ministarstva financija, Ministarstva gospodarstva i drugih involviranih ministarstava ili upravnih organa, kao i sudskih, te svih pravnih i fizičkih osoba koje su na bilo koji način povezana ili mogu pomoći pri utvrđivanju činjenica u svezi s izdavanjem državnih jamstava brodogradilištu "Viktor Lenac" d.d. Rijeka. Istraživanje bi trebalo početi od prvog izdavanja državnog jamstva u korist Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) za kredit navedenom brodogradilištu, koji je po njegovom zahtjevu od 5. srpnja 2001. godine predložilo Ministarstvo gospodarstva kao resorno ministarstvo za predlaganje jamstva Vladi.

U nastavku prijedloga iznosi se daljnja kronologija davanja jamstava koja okončava konstatacijom vezanom uz Izvješće o reviziji pretvorbe i privatizacije Brodogradilištu "Viktor Lenac" od studenoga 2003. godine. Prema tekstu ovog dokumenta, izričito se navodi da dobivenim državnim jamstvima nisu ostvareni planirani ciljevi, te da je za 2002. godinu ostvaren gubitak uz sma-

njenje prihoda i likvidnosti. Istovremeno, povećanjem zaduženosti nisu ostvareni ciljevi privatizacije propisani odredbom članka 1. Zakona o privatizaciji. U spomenutom izvješću o obavljenoj reviziji detaljno se opisuju svi krediti koje je Brodogradilište dobilo uz državna jamstva, te kojim je stranim dioničarima gospodin Damir Vrhovnik prenio dionice, koji su tako postali vlasnici Brodogradilišta i zapravo bili stvarni korisnici državnih kredita i jamstava Republike Hrvatske.

Istražno povjerenstvo mora utvrditi tko su stvarni vlasnici brodogradilišta, razloge izdavanja državnih jamstava, koje su pravne i fizičke osobe sudjelovale u pripremi i odobravanju kredita s državnim jamstvima na temelju hipoteka, vrijednost i karakter garancija i jamstava, analizu svih upisanih hipoteka na pomorskom dobru, kao i sve važne činjenice o putovima i načinu trošenja financijskih sredstava iz korištenih kredita i dobivenih jamstava. Ovo se posebno odnosi na mogućnost njihova odlaska u inozemstvo i plaćanja stranim partnerima i vlasnicima brodogradilišta. Istražno povjerenstvo dužno je obaviti istraživanje za koje je osnovano najkasnije u roku od tri mjeseca, te nakon toga podnijeti izvješće Hrvatskom saboru.

AMANDMAN

Klub zastupnika HSS-a predložio je amandman kojim se iza točke IV. dodaje nova točka V. koja glasi: "Istražno povjerenstvo osnovano ovom Odlukom utvrdit će činjenice u svezi s izdanim državnim jamstvima svim gospodarskim subjektima u pretežito privatnom vlasništvu (50,01% i više) od 1990. godine pa do danas. Povjerenstvo je dužno utvrditi: tko su vlasnici gospodarskih subjekata kojima su dana jamstva, razloge zbog kojih su jamstva dana, kako je društvo koristilo sredstva dobivena na temelju jamstva, vrijednost i karakter jamstva, uspješnost poslovanja društva danas, te iznose plaćenih jamstava. Radnje i utvrđenje činjeničnog stanja iz stavaka 1. i 2. ove točke Povjerenstvo je

Podnositelji Prijedloga

Uz Prijedlog odluke o osnivanju istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva brodogradilišta Viktor Lenac d.d. Rijeka, sada u stečaju, priložena je i lista s potpisima 16 zastupnika koji su podnijeli rečeni prijedlog. To su: Mario Zubović (HDZ), dr.sc. Petar Selem (HDZ), Zvonimir Puljić (HDZ), Ivan Jarnjak (HDZ), Florijan Boras (HDZ), Krunoslav Markovinović (HDZ), Stjepan Bačić (HDZ), Stjepan Fiočić (HDZ), Damir Sesvečan (HDZ), Danira Bilić (HDZ), Katarina Fuček (HDZ), mr.sc. Marko Širac (HDZ), Franjo Arapović (HDZ), dr.sc. Drago Prgomet (HDZ), Željko Krapljan (HDZ) i Željko Nenadić (HDZ). U radu Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela u ime predlagatelja sudjelovat će zastupnici: Emil Tomljanović (HDZ), Branimir Glavaš (HDZ), Florijan Boras (HDZ) te Šime Prtenjača (HDZ).

dužno provesti u roku od 12 mjeseci od dana donošenja odluke".

Dosadašnje točke V, VI. i VII. postaju točkama VI, VII. i VIII.

RASPRAVA

Pozdravljajući zastupnike Hrvatskog sabora, predsjedavajući je iznio osnovne podatke o okolnostima za predlaganje istražnog povjerenstva o brodogradilištu "Viktor Lenac", d.d. Rijeka u stečaju.

Kako se odvijala privatizacija "Viktora Lenca"?

U ime predlagatelja kojeg tvori grupa od 16 zastupnika, zastupnik **Branimir Glavaš (HDZ)** dodatno je obrazložio ovaj prijedlog. On je uvodno ocijenio neupitnost oko ustavne i zakonske osnove za donošenje ovakvih odluka. Podsjetio je zatim da je bivša Vlada na zahtjev primarnog vlasnika, gospodina

Damira Vrhovnika, direktora Brodogradilišta, omogućila dobivanje kredita od banaka kojima su izdana državna jamstva za odobrene kredite. Zastupnik je procijenio da se ne mogu zanemariti prijateljske i partijske veze koje je direktor Brodogradilišta imao s predsjednikom Vlade, gospodinom Ivicom Račanom. Kredite je dalo više banaka, od HAVOR-a, Raiffeisen banke, te Privredne banke Zagreb. Kako bi se osiguralo dobivanje kredita, izvršen je upis hipoteke na nekretninama i objektima koji čine pomorsko dobro u brodogradilišnoj luci Martinšćica.

Bivša Vlada izišla u susret gospođinu Vrhovniku i omogućila kredite i jamstva.

Zastupnik Glavaš upozorio je da se na pomorskom dobru ne može stjecati vlasništvo ni druga stvarna prava, kao što je primjerice hipoteka. Ovi su se odnosi ipak proveli prilikom provedene privatizacije brodogradilišta. Osim toga, direktor Brodogradilišta, gospodin Damir Vrhovnik tijekom privatizacije se enormno obogatio, pa postoji javni interes poreznih obveznika da se otvori ovo pitanje. Cjelokupni opisani model podrške privatnom interesu na štetu općeg, predstavlja klasičan slučaj povrede javnog interesa koji je ugrožen ovim presedanom.

Analizirajući dostupnu dokumentaciju, jasno se vidi da se osim bivšeg premijera **Ivice Račana**, u ovom slučaju angažirao bivši potpredsjednik Vlade **Slavko Linić**, bivši ministar gospodarstva **Goranko Fižulić**, bivši ministar financija dr.sc. **Mato Crkvenac** i još neki važni čimbenici u prethodnoj Vladi Republike Hrvatske. Zastupnik **Branimir Glavaš** zatim je naveo već opisane zadatke i ciljeve Istražnog povjerenstva, te ukazao na početak izdavanja državnog jamstva kojega je 5. srpnja 2001. godine predložilo Ministarstvo gospodarstva kao resorno ministarstvo za predlaganje jamstva Vladi. Tada je na čelu ovog ministarstva bio ministar

Goranko Fižulić, član vladajuće koalicije, inače član LIBRE. Opisao je zatim pojedine postupke od traženja do odobrenja kredita i jamstva, te napomenuo da je resorno ministarstvo predložilo odobrenje jamstva za kredit u visini od 16 milijuna USA dolara, navodeći da je Brodogradilište u pretežnom vlasništvu stranih dioničara; iz Nizozemske, SAD-a, Austrije, Liberije i drugih dioničara. U dopisu se ističe da kreditor za osiguranje svojih potraživanja nema mogućnosti upisati založno pravo na nekretninama na pomorskom dobru, ali u tom dopisu se daje potpora i smatra opravdanim odobravanje kreditoru državnog jamstva. Drži ga opravdanim zbog dosadašnjeg poslovanja i isplaniranih rezultata u budućnosti kojim se rizik Državnog proračuna svodi na minimum. Kasniji tijek događaja pokazao je da je ova procjena bila potpuni promašaj.

U nastavku zbivanja, svojim dopisom od 16. srpnja 2001. godine uputilo je prijedlog Vladi za donošenje odluke o izdavanju državnog jamstva u korist HAVOR-a za kredit u navedenom iznosu od 16 milijuna USA dolara, a ponovno se provlači teza o minimalnom riziku iako su događaji govorili sasvim suprotno. Kasnijim dopisima HAVOR ukazuje na ozbiljno stanje u "Viktoru Lencu", a Brodogradilište je tada zatražilo i dobilo jamstva za kredite za obrtna sredstva koje mu je odobrila Privredna banka Zagreb i to u iznosu od 11 milijuna EUR-a te Raiffeisenbank u iznosu od 11 milijuna EUR-a. I ove je poteze odobrila tadašnja Vlada Republike Hrvatske svojom odlukom od 21. veljače 2002. godine. Međusobne obveze i prava u osiguranju državnog jamstva ovim bankama, Vlada je regulirala s brodogradilištem "Viktor Lenac" posebnim ugovorom od 8. ožujka 2002. godine. Početkom slijedeće godine, nastavila se agonija jer se brodogradilište iznova našlo na rubu propasti, pa ponovno dolazi zahtjev za izdavanje državnog jamstva HAVOR-u za donošenje razvojnog programa i osiguranje nedostatnih obrtnih sredstava. Ponovno i nadležno ministarstvo daje potporu, koja je datirana od 9. siječnja 2003. godine i koju unatoč pri-

sutnom riziku smatra opravdanom. Time se u kontinuitetu od nekoliko godina; "vreće novca poreznih obveznika prebacuju u jednog "mrtvaca" u privatnom vlasništvu, a jedan od značajnih dioničara je osobni prijatelj i stranački kolega čelništva hrvatske Vlade u to vrijeme". Zastupnik Glavaš opisao je zatim situaciju nakon otvaranja stečaja nad brodogradilištem, te reguliranje međusobnih odnosa navedenih aktera koji su se spominjali oko davanja jamstva. Ministarstvo financija u svom dopisu Državnom odvjetništvu u Rijeci, od 16. veljače 2004. godine naznačuje da Republika Hrvatska prema stečajnom dužniku ima potraživanja na ime Pariškog i Londonskog kluba, te izdanih državnih jamstava. U tom se pismu navode i iznosi koji se za potraživanja Pariškog kluba penju na 62,8 milijuna kuna, Londonskog kluba 1,4 milijuna kuna, te na ime izdanih jamstava, iznos od 256,2 milijuna kuna. Na kraju je ocijenio potrebnim da se apostrofira i Izvješće o reviziji pretvorbe i privatizacije u navedenom brodogradilištu, koje datira od studenoga 2003. godine. U njemu se izričito navodi da nisu ostvareni planirani ciljevi, te da je za 2002. godinu ostvaren gubitak uz smanjenje prihoda likvidnosti, te povećanje zaduženosti. Istovremeno se detaljno opisuju svi krediti koje je brodogradilište dobilo uz državna jamstva, te kojim je stranim dioničarima gospodin Damir Vrhovnik prenio dionice. Oni su tako postali vlasnici brodogradilišta i stvarni korisnici državnih kredita i jamstava Republike Hrvatske. Ponovno je istaknuo ciljeve i zadatke Istražnog povjerenstva, te predložio da Hrvatski sabor još na ovoj sjednici donese odluku o osnivanju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima, kreditorima privatnog brodogradilišta "Viktor Lenac" d.d. Rijeka, u stečaju. Pročitao je i koncept odluke kojom bi Istražno povjerenstvo trebalo utvrditi sve činjenice u svezi s izdavanjem državnih jamstava, ocjenjujući da za ovakvu odluku postoji snažan javni interes jer su davanja jamstava za kreditiranje privatnog brodogradilišta u pretežitom vlasništvu stranaca i plaća-

nje po izdanim jamstvima, pitanja od javnog interesa. Osobito se to odnosi na davanje jamstva za osnivanje hipoteke na pomorskom dobru koje je inače izvan prometa i prodaje. Trebalo bi istovremeno utvrditi stvarne vlasnike brodogradilišta, kao i eventualno odlijevanje novca u inozemstvo i razlozima koji su doveli do stečaja. Treba pribaviti sve potrebne isprave i financijske dokumente, izjave svjedoka te nalaze vještaka, a rezultati istraživanja Povjerenstva trebaju se objaviti u Izvješću Hrvatskom saboru najkasnije u roku od tri mjeseca. Zastupnik Glavaš zatim je citirao dijelove razgovora kojega je bivši potpredsjednik Vlade, zastupnik Slavko Linić dao riječkom Novom listu. Tamo između ostalog navodi, da je osobno krivo procijenio ozbiljnost vlasnika "Viktora Lenca" koji je na kraju zbog loših procjena završio u stečaju. I ovaj element upućuje na potrebu da se utvrdi cjelokupna istina oko rečenog brodogradilišta, kako bi se utvrdili svi sudionici koji su financirali svoje osobne i partijske prijatelje novcem poreznih obveznika.

U kontinuitetu od nekoliko godina "vreće novca" poreznih obveznika prebacuju se u tvrtku koja je u privatnom vlasništvu.

Za riječ se javio zastupnik **Damir Kajin (IDS)** tražeći kratku stanku koja je potrebna da se provjere navodi izneseni u izlaganju zastupnika Glavaša, poglavito oko kvalifikacija u vlasničkoj strukturi "Viktora Lenca". Osim toga, zbog velikog javnog interesa trebalo bi urediti i pitanje oko televizijskog prijenosa ove točke dnevnog reda. Predsjedavajući je napomenuo da ne može utjecati na televizijsku satnicu, te odobrio petnaestominutnu stanku. U nastavku rada Sabora, svoje izlaganje nastavio je zastupnik **Damir Kajin**. Konstatirao je da je iznesena kriva ocjena oko vlasničke strukture, jer gospodin Vrhovnik nema većinski udio. Međutim, točno je da ima dominantan utjecaj na sve poslo-

vne odluke koje su na kraju i dovele do kraha tog riječkog brodogradilišta.

Brodogradnja - prioritetna gospodarska grana

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorila je zastupnica **Dragica Zgrebec**, koja je najavila podršku osnivanju Istražnog povjerenstva o slučaju "Viktor Lenac". Međutim, procijenila je da se ovaj slučaj nastoji ispolitizirati jer sadašnja Vlada raspoložuje zakonskim mehanizmima kojima može utvrditi sve relevantne činjenice vezane uz izdavanje državnih jamstava, te poduzeti određene mjere ako utvrdi prekršajnu ili kaznenu odgovornost. Investicijski projekt ovog brodogradilišta procijenile su opravdanim i financijski prihvatile privatne i poslovne banke, te međunarodne financijske institucije. I bivša je Vlada brodogradnju tretirala kao jednu od prioritetnih gospodarskih grana što je vidljivo iz izdanih jamstava i subvencija. Do financijskih problema došlo je zbog nezatvorene financijske konstrukcije za završetak investicije, pa se Vlada odlučila za pomoć, prvenstveno zbog povećavanja zaposlenosti, proizvodnje i izvoza. Postavljajući retoričko pitanje o tome može li Vlada davati jamstvo privatnim tvrtkama, zastupnica Zgrebec napomenula je da se odluka o kriterijima temelji na odredbama Zakona o izvršenju Državnog proračuna, kojim se utvrđuje opća godišnja visina i prioriteta. Odlukom su propisani i instrumenti osiguranja, jamstva i uvjeti koje mora zadovoljavati primatelj, a ne isključuju se privatni gospodarski subjekti. Imajući na umu sadašnje stanje u "Viktoru Lencu", mogu se postaviti pitanja racionalnosti i svrsishodnosti ulaganja novca poreznih obveznika. Međutim, način na koji se pokreće i obrazlaže osnivanje Istražnog povjerenstva, navodi da se želi voditi politički obračun s najvišim predstavnicima bivše Vlade, upozorila je zastupnica Zgrebec. Time je unaprijed iznesena i politička ocjena i presuda, a odluku o osnivanju predložilo je 16 zastupnika iz redova HDZ-a. Političke kvalifikacije iznose se i u obrazloženju ovog zakonskog prijave

dloga, ocijenila je zastupnica, te citirala dijelove teksta u kojima se osobno apostrofiraju bivši dužnosnici Vlade, te im se izriče politička osuda. Dodala je da se pojedinim ocjenama zadire i u sudsku neovisnost, a ispitivanje o eventualnom odljevu novca inozemnim vlasnicima nije u domeni Povjerenstva već na tijelima Državnog odvjetništva i USKOK-a. Na kraju je ocijenila da bi bila sretnija da su zastupnici HDZ-a predložili putove kojima bi se pronašao sadašnji izlaz iz ukupnog gospodarskog stanja, podigao standard i omogućilo zapošljavanje nezaposlenih osoba. Ovako se ostaje tek na temi o osnivanju Istražnog povjerenstva kojega ćemo podržati, sudjelujući u njegovom radu.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Emil Tomljanović (HDZ)**. Nije točno da se primarni cilj Povjerenstva odnosi na politički obračun s vodećim ljudima prošle Vlade, jer iz priloženog materijala proizlazi da se traži istina o utrošenim sredstvima iz Državnog proračuna prema privatnim trgovačkim društvima. I zastupnik **Branimir Glavaš (HDZ)** javio se zbog ispravka netočnog navoda, te zatražio da nakon toga govori o suštinskim stvarima vezanim uz rad Povjerenstva. Predsjedavajući ga je upozorio da je dignuo samo pločicu za ispravak netočnog navoda. Zastupnik Glavaš demantirao je ocjene o političkoj diskvalifikaciji bivšeg čelnika Vlade Republike Hrvatske, ocjenjujući da to nije stil rada HDZ-a, već bivše vlasti koja je proganjala tadašnje zastupnike oporbe. To je išlo do takvih poteza da su čak poticali policiju na ispisivanje kaznenih prijava zbog skidanja zastupničkog imuniteta. Ovo povjerenstvo ima zadaću istražiti putove kojim su otišle stotine milijuna kuna proračunskog novca, potvrdio je zastupnik Glavaš.

Istražiti sve kanale oko potrošnje financijskih sredstava

Zatim je nastavio izlaganje kao predstavnik predlagatelja, te zbog interesa javnosti i uključenog televizijskog prijave

nosa ukratko rekapitulirao ulogu, zadatke i ciljeve Istražnog povjerenstva oko stečaja brodogradilišta "Viktor Lenac". Ključne dileme odnose se na to da li se novac koristio racionalno ili neracionalno. Također bi trebalo upoznati javnost o mogućnosti da se ovaj novac dijelio po partijskim i prijateljskim vezama. Svi dokumenti ukazuju da su se navedena sredstva dijelila upravo prema prijateljskim i stranačkim vezama, te stranim dioničarima ove privatne tvrtke. Podsjetio je zatim i na ranije sekvence s ljetovanja, kada je premijer Račan plovio i ljetovao na jahti gospodina Vrhovnika. Nitko se ne smije miješati u privatne stvari bivšeg premijera, ocijenio je zastupnik, ali mi tražimo da se poslovi ne prelamaju na štetu državnih i općih interesa i Državnog proračuna.

Zatim se za ispravak netočnog navoda javila zastupnica **Željka Antunović (SDP)**, ocijenivši da su pojedini prethodni postupci zastupnika Glavaša ipak imali elemente političkih pritisaka na narušavanje ustavnih i zakonskih načela slobode medija. I zastupnik **Nenad Stazić (SDP)** je ispravio isti navod, odnosno konstataciju zastupnika Glavaša: "da HRT nikome ne polaže račune". Smatra da račune polaže Hrvatskom saboru, ali to ne daje pravo pojedinim zastupnicima, "da se petljaju u programsku shemu HRT-a i određuju kada će se počinjati, a kada završavati s televizijskim prijenosom". To je neprimjereno, ocijenio je zastupnik Stazić, podsjećajući ujedno na ranija razmimoilaženja zastupnika Glavaša i medijskih poslenika.

Razjasniti sve detalje oko korištenja državnih jamstava

U ime Kluba zastupnika HSP-a govorio je mr.sc. **Miroslav Rožić** koji je podržao najavu većih ingerencija ovog Povjerenstva iz nastupa predstavnika predlagatelja, odnosno zastupnika Glavaša. I on se zapitao za stvarnu motivaciju predlagatelja oko osnivanja Istražnog povjerenstva. Trebalo bi utvrditi cjelokupnu ulogu svih aktera u ovom slučaju, te razjasniti poteze oko davanja hipoteke i državnih jamstava. Svi koji

su umiješani u ovaj slučaj, sada tvrde da je riječ o političkom progonu i revanšizmu, dok predlagatelji to jednako odlučno demantiraju. Podsjetio je na ranije principijelne inicijative Kluba zastupnika HSP-a, kada su tražili da se putem povjerenstva rasvijetle slični potezi u "Diokomu", "Con holdingu" i čitavom nizu firmi koje su dobivale državna jamstva i poslije toga završavale u stečaju. Jednom rječju, postoji čitav niz privatnih tvrtki u vlasništvu bivših i sadašnjih ministara, te predsjednika upravnih odbora banaka. Zatim je napomenuo da je zastupnik **Radimir Čačić** bio član Upravnog odbora HAVOR-a, koje je kasnije dodjeljivalo kredite tvrtkama u njegovom vlasništvu. Dodao je da je predsjednik Upravnog odbora, istovremeno bio tadašnji ministar financija dr.sc. **Mato Crkvenac**. Osim toga, trebalo bi istražiti na koji su način predsjednici upravnih odbora banaka postali vlasnicima tvrtki u koje su se slijevala državna jamstva. Upitao je zatim i o rezultatima revizorskih tvrtki koje su davale ocjene kako je u "Viktoru Lencu" tobože sve u redu, a sada se spominje upitnost upisivanja pomorskog dobra u jamstva brodogradilišta. Slična kriva procjena vezana je i uz slučaj "Riječke banke", a da su sva državna tijela, poput USKOK-a, policije, Ministarstva financija, Porezne uprave i revizije, korektno obavljali svoj posao, pojedini se propusti sigurno ne bi događali, upozorio je zastupnik Rožić.

Ocijenio je da buduće povjerenstvo ne bi trebalo preuzeti posao državnih tijela koja su za to nadležna, već pružiti pomoć u uklanjanju onih prepreka koje su u pravilu političke naravi. Upravo će iz ovog razloga Klub zastupnika HSP-a podržati osnivanje Povjerenstva, ali tražeći da se njegove ingerencije prošire i na ostale vrlo slične slučajeve, zaključio je zastupnik Rožić.

Ponovno je u ime predlagatelja Povjerenstva govorio zastupnik **Branimir Glavaš (HDZ)**, te se uvodno osvrnuo na konstatacije zastupnice Antunović i zastupnika Stazića, koje je ocijenio netočnim. Umjesto da se razgovara o poslovima Istražnog povjerenstva, skreće se

pozornost javnosti da se tobože bavimo modelima uređivanja rada i programa HRT-a, istaknuo je zastupnik Glavaš. Kaže da se u ovom slučaju nije bavio koncepcijama rada i programa, već je tražio da se polažu računi za oko 800 milijuna kuna koja se prikupe posredstvom televizijske pretplate od građana Republike Hrvatske. Međutim, ovo nije tema o kojoj treba sada razgovarati, već za desetak dana, a u skladu s točkama dnevnog reda Sabora. Jednako se netočno mene predstavlja da sam sa "kalašnjikovim" ulazio u novinske redakcije, a ovu tezu protura i predsjednik HND-a Dragutin Lučić i novinar Drago Hedl.

Predstojeći zadaci

Vratio se na buduće zadatke Istražnog povjerenstva, te ocijenio da predstoje radovi oko uvida u relevantne financijske dokumente i prikupljanje iskaza sudionika tih događaja. Smatra da građani žele saznati istinu o svim etapama davanja jamstava, a pogotovo onih na temelju lažnih argumenata. Tako se stotine milijuna kuna prelijevaju prijateljima u neakvim poslovnim transakcijama na račune tvrtki, koje ubrzo bivaju proglašene nelikvidnima i izbrisanim iz sudskog registra. Prema tome, mi se zalažemo za legitiman i transparentan rad Povjerenstva, koje će omogućiti svim sudionicima u postupku da iznesu svoje mišljenje i svoju verziju istine. Time se najbolje odbacuju izgovorene insinacije o tobožnjem političkom progonu bivših aktera izvršne vlasti, istaknuo je zastupnik Glavaš. Podsjetio je da će ovim fazama rada biti nazočna i javnost, posredstvom novinara, a područje istraživanja obuhvatit će djelatnosti svih državnih tijela, od nadležnih ministarstava do rada grunтовница i književna hipoteke na pomorsko dobro. Treba vidjeti po čijem je nalogu to napravljeno, jer neke indicije ukazuju da su u pitanju bile direktne telefonske upute na relaciji Banskih dvora, kao i plasmani na račun privatnog poduzeća. Ponovio je zatim već opisani redosljed kreditiranja i traženja jamstava od Vlade, navodeći da je tvrtka "Viktor Lenac" bila

u tom periodu u pretežitom privatnom vlasništvu stranih dioničara iz Nizozemske, SAD-a, Austrije, Liberije i drugih država.

Zakonski je upitno upisivanje pomorskog dobra i vlasništvo brodogradilišta.

Nakon desetminutne stanke, riječ je zatražio zastupnik **Nenad Stazić (SDP)**. Upozorio je na netočan navod zastupnika Glavaša oko rada HRT-a. Netočna je i tvrdnja da je iznosio konstatacije kako je zastupnik Glavaš s "kalašnjikovim" ulazio u redakcije. Ocijenio je na kraju da očekuje predlaganje Istražnog povjerenstva i za rad HRT-a kao novi oblik pritiska zastupnika Branimira Glavaša.

Predsjedavajući je zatim istaknuo da je na sjednici predsjedništva Sabora, jedan potpredsjednik sugerirao da se utvrde detalji oko utroška televizijske pretplate, pa se ova inicijativa ne bi trebala pripisivati i predbacivati drugim zastupnicima.

I zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** upozorila je na povredu Poslovnika. Istaknula je da se u žaru što skorijeg stavljanja na dnevni red, nisu poštovala odredbe članka 135, stavka 2., isti u svezi s člankom 177, koji govori o podnošenju i upućivanju prijedloga kao i o donošenju ostalih akata Sabora. Predsjedavajući je međutim, upozorio da se povreda Poslovnika ne može odnositi na prijedloge koji su navedeni u obrazloženju prijedloga, nego na ovu raspravu. Nakon iznijetog razjašnjenja i kraćeg dijaloga sa zastupnicom Ingrid Antičević-Marinović, dao je riječ zastupniku mr.sc. **Marinu Jurjeviću (SDP)** koji je zatražio riječ zbog ispravka netočnog navoda.

On netočnom smatra izjavu zastupnika Glavaša koji je rekao; "ne kanim uređivati Hrvatsku televiziju, jer je u prethodnom nastupu rekao: "Televizija provodi nekakvu svoju politiku". To implicite znači, da bi trebala provoditi valjda Glavaševu, a ne svoju politiku, procijenio je zastupnik Jurjević. Govoreći o

osnivanju Povjerenstva, predložio je da se putem poluga vlasti istraže svi postupci i sankcioniraju eventualni propusti.

Riječ je zatražio i zastupnik **Ivo Lončar (neovisni)**. Citirajući konstataciju zastupnika Glavaša "da su se jamstva davala po partijskoj liniji", upozorio je na načela partijske solidarnosti". Konstatirao je da su gospoda Račan, Linić, Crkvenac i Vrhovnik bili dugogodišnji partijski članovi, pa je za očekivati da su se uzajamno pomagali. Podsjetio je i na krilaticu koja je 45 godina bila dominantna na ovim prostorima, a glasi; "Snadi se, druže".

Ovakvim postupcima ugrožavaju se radnici brodogradilišta

U ime Kluba zastupnika IDS-a govorio je zastupnik **Damir Kajin**, uvodno pitajući postoje li formalni uvjeti za osnivanje ovog Istražnog povjerenstva. Podsjetio je da se već godinu dana u Rijeci vode sudski procesi, a svi znamo da Povjerenstvo ne može početi s radom do njihovog okončanja. Tim više smatra, da nije cilj formirati Istražno povjerenstvo, već "oblatiti bivšu vlast, i to je sigurno politički cilj". Podsjetio je i na fragmente izlaganja zastupnice Zgrebec, koja je procijenila da je ova inicijativa motivirana jer će se tijekom današnjeg ili sutrašnjeg dana raspravljati glede Sporazuma s MMF-om. Međutim, svi ovi poslovi su u konačnici štetni, jer smo svi svjesni da će i ova Vlada završiti nizom neuspješnih restrukturiranja privatizacije PIK-ova, brodogradilišta i osiguravajućih društava. Onda će možda neki novi saziv iz 2007. ili 2008. godine tražiti formiranje novih povjerenstava i tražiti odgovornost sadašnjeg predsjednika, potpredsjednika i ministra Vlade. Kada je u pitanju gospodarstvo, svi smo svjesni da se politika ne može u potpunosti isključiti, ali ne smije se dopustiti politikantsko postupanje. Navodeći političke stranke koje tvore sadašnju vlast, poručio je da im opozicija neće praštati na njihovim mogućim pogreškama, nižući otvorena pitanja; od

gospodarstva do Haaga. Naveo je zatim nekoliko "otvorenih" slučajeva koji se ne mogu do kraja riješiti, bez obzira na dobre namjere i uloženi trud vlasti.

Dok se vode sudski procesi Povjerenstvo ne može početi s radom.

Vraćajući se na sadašnju gospodarsku situaciju "Viktora Lenca", ocijenio je da mu se ne može pomoći osnivanjem Istražnog povjerenstva, a ne može se pomoći ni Rijeci, kao ni kreditorima. Ovim se postupcima zapravo tjeraju radnici i daju signali stranim kompanijama, da ne servisiraju svoje brodove u "Lencu". U biti se: "zbog dva, tri šamara bivšoj Vladi i njenim čelnicima otvara rizik stečaja i bankrota, odnosno likvidacije "Viktora Lenca". Treba se boriti za svako radno mjesto, upozorio je zastupnik Kajin, jer je danas u pitanju brodogradilište, a već sutra ista situacija može se odigrati u PIK-u Belje, Željezari Sisak, ili Prvomajskoj iz Raše. Podsjetio je zatim na pojedine fragmente pretvorbe "Lenca" posredstvom "Riječke banke", koja je započela 25. siječnja 1993. godine, a kada je na vlasti bio HDZ. Govoreći o kronologiji rada "Lenca" koja poznaje uspone i padove, upozorio je na potrebu da se ne narušava poslovni kredibilitet ove tvrtke zbog "sitnih interesa i sljepila politike". Zastupnik Glavaš bio je u pravu kada je rekao da su banke znale u što se upuštaju, imajući na umu samo da netko stoji iza ovih poteza koje treba servisirati. Zatim je podsjetio i na brojne riječke tvrtke koje su u tim vremenima doživjele propast, navodeći imena: "Croatia Linesa", Tvornice konopa, Hartere, Rikarda Benčića i Torpeda". Ovakvim postupcima ne pomažemo "Lencu", jer rastjerujemo preostale radnike i poslovne suradnike "igrajući se tužitelja i sudaca". Na kraju se ništa od ovoga neće dogoditi, ali će brodogradilište biti rasprodano u staro željezo, umjesto da se analiziraju strane poslovne ponude koje još uvijek pristižu na njegovu adresu. Nemojmo dignuti ruke od "Viktora Lenca", jer Hrvatskoj treba remontno

brodogradilište, a "Vrhovnikom neka se bave neke druge institucije".

To je IDS-ova poruka-konstatirao je zastupnik Kajin, želeći vjerovati da za 502 radnika u brodogradilištu još uvijek ima šanse. Pozdravio je ujedno angažman Sindikata, kao i najavu potpredsjednika Vlade, dr.sc. **Andrije Hebranga** koji je jasno rekao da će Hrvatski fond za privatizaciju, na zahtjev Sindikata reprogramirati otplatu kredita brodogradilištu na godinu dana. Predložio je da se sredstva od eventualne prodaje Doka 11. prenesu brodogradilištu kao jezgra za stvaranje i početak njegovog novog rada.

Uslijedila su tri nova ispravka netočnog navoda. Prvoga je uputio zastupnik **Emil Tomljanović (HDZ)** koji smatra da nije točno kako se ovim postupcima tjeraju radnici "Viktora Lenca", a tvrtka vodi u likvidaciju. Radno-pravni status sadašnjih zaposlenika nema nikakve logične ni pravne posljedice u slučaju osnivanja Povjerenstva. Treba reći da je u "Viktoru Lencu" kao trgovačkom društvu pokrenut stečajni postupak u prosincu 2003. godine. Zastupnik dr.sc. **Ivan Čehok (HSL)** smatra netočnim navodom da je bivša vlast davanjem novčanih sredstava željela pomoći "Viktoru Lencu", jer je pomoć "bila namijenjena Vrhovniku". Da je Vlada željela pomoći radnicima u svim tvrtkama koje su zapale u poteškoće, onda bi pomagala i MTC-u i "Varteksu". Posljednji u ispravkama bio je zastupnik **Ivo Lončar** koji je upozorio na netočnost zastupnika Kajina i njegov poziv "da Hrvatska mora sačuvati brodogradilišta, Hrvatska mora sačuvati kombinat". To je totalna netočnost, jer se mrtvaci ne mogu oživljavati. Služeći se metaforama, konstatirao je "da Lenac danas može opstati jedino da mu na čelu bude Damir Vrhovnik, a predsjednikom Nadzornog odbora Ivica Račan".

Za agoniju brodogradilišta kriva je bivša Vlada

Ponovno je riječ zatražio predlagatelj, zastupnik **Branimir Glavaš**, kritički se osvrćući na izlaganje zastupnika Kaji-

na. Smatra da nije točna teza kako ova Vlada i saborska većina želi osnivanjem Povjerenstva dovesti "Viktora Lenca" do totalnog kraha. I on je konstatirao da se gospodarski mrtvaci ne mogu oživljavati, a brodogradilište je na koljena bacila upravo bivša Vlada i politika koju su provodili od 3. siječnja 2000. do konca 2003. godine. Brodogradilište je zatražilo i dobilo državno jamstvo za kredite i obrtna sredstva koje mu je odobrila Privredna banka, kao i ostale navedene bankarske kuće. Ovdje su u pitanju bili privatni interesi i kontakti s gospodinom Vrhovnikom i "emotivno – sentimentalno odnos prema drugim stranim dioničarima". Nepoznato je i koja je "zlatna nit" vezala Damira Vrhovnika s dužnicima bivše Vlade Republike Hrvatske, a cijelo to vrijeme pljušte državna jamstva za tvrtku koja je već tada bila na koljenima i u koju se ulijevaju proračunska sredstva poreznih obveznika. Upravo zahvaljujući usmenim telefonskim intervencijama iz Banskih dvora u siječnju 2003. godine, dolazi do novih 17 milijuna USA dolara, odnosno 16 milijuna EUR-a novca poreznih obveznika na 15 godina otplate, iako je firma tada već praktično mrtva. Istovremeno je odobreno 8 godina počeka, iako do tada neće "ostati niti kamena na kamenu od te tvrtke".

Državna jamstva bila su odobravana i dok je tvrtka gospodarski "bila na koljenima".

Treba dakle postaviti pitanje, nije li se taj novac prelijevao u neke političke stranke kojima bi se financirali njihovi pogoni? Budući da su se bližili izbori ne treba zanemariti ni tu mogućnost, ali ne treba ništa prejudicirati, ocijenio je zastupnik Glavaš. Međutim, treba imati na umu da se radi o vrećama novca koje su odvožene u trenutku evidentnog gubitka izbora za tadašnju vlast. Nije bilo legitimeteta da se 17. prosinca 2003. godine preko Hrvatskog fonda za privatizaciju napravi još jedno zaduženje i pozajmica, premda tadašnja vlast

više nije imala nikakvog legitimeteta, a izgleda niti poštenja i obraza. Nikome nije palo na pamet da se sačuva 15 milijuna kuna sredstava poreznih obveznika, jer se valjda računalo da će se pomoću stranih diplomata pronaći shema za ponovno obnašanje vlasti. Očito se računalo na nastavak trošenja, grabeži i rasipanja proračunskog novca građana, pa zbog toga tražimo da se utvrde pravi vlasnici "Viktora Lenca". Inzistiramo da se utvrde postupci trošenja, jer je očito bilo jasno da u tom periodu nije bilo nikakvih ekonomskih opravdanja za izdavanje jamstava, a da se unaprijed znalo da će novac propasti. Osim toga, moramo izvršiti analizu svih upisanih hipoteka na pomorskom dobru za dobivene kredite. Inzistiramo da se utvrdi i provjeri tok i rezultat postupka u Trgovačkom sudu u Rijeci po tužbi za brisanje vlasništva na pomorskom dobru, kao i upisanih hipoteka koje treba brisati. Treba odgovoriti i na pitanje tko je iz Vlade izdavao naloge gruntovnicama da se upisuju takve hipoteke, a Istražno povjerenstvo treba utvrditi i sve važne činjenice o putovima i načinu trošenja financijskih sredstava.

Podsjetio je zatim i na fragmente ranijeg razgovora s potpredsjednikom Vlade, gospodinom Slavkom Linićem, i to u trenutku kada je obnašao ulogu župana u Osječko-baranjskoj županiji. Tvrdi da mu je tada odgovoreno da Vlada neće nikako surađivati s onim županijama u kojima je na vlasti HDZ. Iako je kaže, nudio kvalitetne programe i investitore, nije uspio ishoditi podršku Vlade Republike Hrvatske. Ali, zato su državna jamstva dobili "Viktor Lenac" i Damir Vrhovnik "veliki prijatelj i brodar koji je vozao i vodio Ivicu Račana, a vjerojatno i Slavka Linića na turistička putovanja duž naše lijepe obale".

Zbog svih navedenih razloga, zatražio je od zastupnika da podrže ovaj prijedlog kako bi Povjerenstvo što prije započelo s radom. Ako ove tvrdnje ne stoje, neka se skine ljaga i hipoteka s bivše Vlade, a ako stoje olakšajmo rad državnim institucijama da rade svoj posao, istaknuo je na kraju izlaganja zastupnik Glavaš.

Na povredu Poslovnika upozorila je zastupnica **Ingrid Antičević–Marinović**, ponavljajući da su povrijeđene odredbe sadržane u njegovim člancima 135. i 177. Protivno odredbi članka 135. stavka 2. predsjednika Sabora je izvijestio predsjednik Kluba, a ne predlagatelj, odnosno jedan od 16 potpisanih predlagatelja. Iznijeta objašnjenja protivna su odredbi članka 209. i već sada bi svoje mišljenje trebao iznijeti i Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav, ocijenila je zastupnica.

Predsjedavajući je citirao odredbu Poslovnika koji kaže: "Postupak donošenja zakona pokreće se u obliku prijedloga zakona, s tekstom prijedloga zakona, a mora sadržavati sve sastojke iz članka 132. Poslovnika. I predlagatelj zakona obavezan je izvijestiti predsjednika Sabora tko će u radnim tijelima i Saboru davati obavještenja o podnesenom prijedlogu zakona". Ovdje se ne radi, nastavio je predsjednik Sabora o prijedlogu zakona, nego o prijedlogu za osnivanje Istražnog povjerenstva, a predlagatelji su naveli tko će davati objašnjenja. Citirao je navedene odredbe Poslovnika, te objasnio da se ne radi o njegovoj povredi. Na kraju je izrekao opomenu zastupnici **Antičević–Marinović** budući da se javila zbog povrede Poslovnika, a započela govoriti o nekoj drugoj temi.

Dao je zatim riječ zastupniku **Mariju Jurjeviću** koji se također javio zbog povrede članka 214. Poslovnika, koji govori o općim pravilima ponašanja u Saboru. Zamjerio je predstavniku predlagatelja da je citirao neprimjerene uzrečice poput: "Lako je tuđom stvari mlatiti po gloginjama". Ujedno je zatražio od predsjedavajućeg da mu omogući nastavak nesmetanog izlaganja i zabrani daljnje neprimjereno dobacivanje. Predsjedavajući je upozorio da dobacivanja i ometanja dolaze i s jedne i s druge strane, te zatražio od svih zastupnika da se pridržavaju odredbi koje su propisane Poslovníkom Sabora. Zatražio je ujedno da se svi suzdrže od alegorija i aluzija, te riječ dao zastupniku **Slavku Liniću (SDP)** koji se javio zbog ispravka netočnog navoda. On je tvrdnju Branimira

Glavaša, "kako mrtvi ne mogu ustajati" nazvao ne samo netočnom nego i bogohulnom i blasfemičnom. Smatra da bi zastupnik Glavaš od svoje stranke trebao biti pozvan na odgovornost.

Zastupnik **Damir Kajin (IDS)** ocijenio je da je "Lenac" figurativno govoreći "na izdisaju", ali još uvijek 502 radnika dolazi na posao, pa ga ne bi trebalo prije vremena "sahranjivati". Napomenuo je da ga gospodin Vrhovnik "nije vozao i vodio po Jadranu", ali se svejedno zalaže za novu šansu brodogradilištu i njegovim radnicima. Za ispravak se javio i zastupnik **Franjo Piplović (DC)** koji je zamjerio zastupnicima oporbe što je prethodna Vlada nekontrolirano trošila sredstva iako je znala da gubi izbore. Smatra da bi se svi trebali osjećati poraženima ukoliko se ne sazna cjelokupna istina o "Viktoru Lencu" i o mnogim drugim nevoljama koje se gomilaju u Hrvatskoj.

Vodili smo računa o radnicima brodogradilišta

Ponovno se za ispravak netočnog navoda javio zastupnik **Slavko Linić** ispravljajući navod da je "bahata vlast u 12. mjesecu dala Vrhovniku 15 milijuna kuna". Smatra da je prethodna Vlada donoseći odluku o stečaju, vodila računa da se zbrinu radnici, a ova su sredstva utrošena za njihove otpremnine i nastavak aktivnosti u stečaju. To je ujedno izlaz i za zaposlenike, jer postoje ljudi koji znaju kako izvući tvrtku iz financijskih poteškoća.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio je zastupnik **Emil Tomljanović** koji je uvodno podsjetio na zakonski redoslijed prilikom osnivanja Istražnog povjerenstva. Ujedno je napomenuo da Hrvatski sabor može osnivati povjerenstvo za svako pitanje od javnog interesa, što je u ovom slučaju nedvojbeno. Rad samog povjerenstva treba se bazirati na istraživanju oko davanju državnih jamstava, analizi vlasničke strukture temeljnog kapitala, te davanju jamstava i kredita sa zasnivanjem hipoteke na pomorskom dobru, koje je izvan prometa i prodaje.

Sva tri navedena elementa ne samo da predstavljaju pitanje od općeg interesa, već oslikavaju jedan nakaradan i neprimjeren model kreditiranja i plaćanja po izdanim jamstvima. Budući da je brodogradilište u stečaju, treba odgovoriti i na pitanje o visini štete za Republiku Hrvatsku temeljem obveza po izdanim jamstvima, a sve drugo treba ostaviti po strani kao predmet politike i politiziranja. Otvaranjem stečajnog postupka u prosincu 2003. godine, po sili zakona su dospjele sve tražbine banaka kreditora koje pozivaju Ministarstvo financija na plaćanje iznosa navedenih u ugovorima o jamstvu. Očito je da iz dokumentacije, odnosno obrazloženja predmetne odluke, proizlazi i čitav niz drugih pitanja koja treba rasvijetliti. Između ostalih, treba rasvijetliti i razloge zbog kojih su izdavana državna jamstva i način korištenja kredita, tko je sudjelovao u pripremi i odobravanju kredita na temelju hipoteka, te vrijednost i karakter garancija i jamstava. Međutim, pitanje koje nas najviše zanima, odnosi se na stvarnog vlasnika brodogradilišta "Viktor Lenac", zaključio je zastupnik Tomljanović predlažući donošenje predmetne odluke.

Dobivena sredstva bila su utrošena na otpremnine radnicima i nastavak aktivnosti brodogradilišta u stečaju.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Josip Leko (SDP)**. Precizirao je nepotpune podatke koji su prethodno navedeni o sastavu Povjerenstva. Prema odredbi članka 8. Zakona o istražnim povjerenstvima, ono odgovara stranačkom sastavu Sabora, odnosno većinu članova ovog tijela imat će HDZ. To je smisao ispravka, a ne da će većina članova biti iz oporbe. Zastupnik Emil Tomljanović upozorio je zatim predsjedatelja da je povrijeđen Poslovník u članku 2, alineja 4. jer se ispravljalo nešto što nije govorio. Citirao je odredbu navedenog Zakona, prema kojoj

”Predsjednika istražnog povjerenstva bira većina zastupnika”.

Ponovno je u ime Kluba zastupnika HDZ-a, ispred predlagatelja govorio zastupnik **Branimir Glavaš**. Osvrnuo se na odluku Hrvatskog fonda za privatizaciju od 18. prosinca 2003. godine. Nakon gubitka izbora, ponovno se troši novac poreznih obveznika i prebacuju iznosi na račun ”Viktora Lenca” u vidu pozajmica od preko 15 milijuna kuna, za koje se zna da nikad neće biti vraćena. Iako se kaže da se ovaj novac upotrijebio za isplatu plaća radnicima, nisu isplaćeni kooperanti iz Međimurja i Slavonije, već se prioritet dao radnicima riječkog brodogradilišta, u strahu od mogućeg socijalnog bunta. Kupovao se socijalni mir u Rijeci, a tadašnji akteri nisu vodili računa kakva je situacija u Slavoniji, čiji su radnici također radili na projektima vezanim uz brodogradilište. Naveo je zatim podatke iz nedavnog štrajka radnika ”Fiata” u Italiji navodeći da je talijanska Vlada kategorično ustrajala da ne može pomagati privatne tvrtke. Socijalno zbrinjavanje radnika može se provoditi novcem socijalnih obveznika, ali se ne mogu spašavati tajkuni, upozorio je zastupnik Glavaš obraćajući se zastupniku Liniću. Podsjetio ga je ujedno i na raniju najavu da neće pomagati dolazak talijanskog ”Benetona” u Osijek jer se radi o tajkunima. Iako sam vas upozorio da se ne radi o tajkunima, već o realizaciji jednog kvalitetnog programa i ulagača svjetskog renomea, odbili ste ovu inicijativu. Ujedno ste izjavili medijima da se u Osijeku radi ”o kriminalnim interesima i sprezi inozemnih kriminalaca podržanih od lokalnog kriminala”. To je objavila i naša televizija, dajući vam prostor da blatite i pljujete po jednoj kvalitetnoj stranoj kompaniji i investiciji, zaključio je zastupnik Glavaš.

Milanka Opačić podsjetila je na činjenicu da je na dnevnom redu prijedlog za osnivanje istražnog povjerenstva za ”Viktor Lenac” te apelirala na zastupnike da ne šire temu i ne pretvaraju sabornicu u svojevrsnu političku govornicu. Ovdje nema mjesta nikakvim osudama, ni optužbama koje se izriču prije

nego što je to povjerenstvo uopće počelo raditi i razmotrilo sve podatke i dokaze koji se odnose na taj slučaj, naglasila je. Ako ima potrebe za osnivanjem još nekih istražnih povjerenstava mi nemamo ništa protiv, ali o tome onda treba otvoriti raspravu na temelju određenog dokumenta. Njenom apelu da se zastupnici pridržavaju dnevnog reda pridružio se i predsjedatelj, **Luka Bebić**.

Slavko Linić se javio za ispravak netočnog navoda da je vrećama novaca u prosincu 2003. isplaćivan Vrhovnik. Prema njegovoj tvrdnji novac je osiguran za isplatu dijela otpremnine radnicima ”Lenca”, kako bi se mogao otvoriti stečaj i nastaviti proizvodnja.

Kako reče, otvoreni postupak stečaja tog Brodogradilišta prilika je da aktualna vlast pokuša namiriti dio potraživanja ostalih vjerovnika, jer je evidentno da su njegovim stečajem mnoga hrvatska gospodarstva izgubila dio novca.

Branimir Glavaš je konstatirao da se gospodin Linić nije držao Poslovnika, jer je ispravljao nešto što nije istina. Naime, rekao je da je Vlada pomogla dolazak ”Benetona” u Osijek iako je istina posve drugačija. Naime, Vlada je, pod njegovim vodstvom, podmetala noge ”Benettonu” jer bi njegov ulazak bio uspjeh lokalne vlasti.

Preispitati sva državna jamstva

Željko Pecek je najavio da će Klub zastupnika HSS-a podržati osnivanje ovog Povjerenstva te da su spremni i sudjelovati u njegovu radu, ali pod uvjetom da se ono pozabavi i ostalim garancijama koje je država dala svim privatnim poduzećima od 90. naovamo. Naime, ”Viktor Lenac” je bio izuzetak u radu bivše Vlade, a do 2000. godine privatnim poduzećima izdano je na tisuće garancija, u vrijednosti oko desetak milijardi kuna, koje će doći na naplatu.

Potpuno sam siguran, kaže zastupnik, da će ovo povjerenstvo za ”Viktor Lenac” služiti za dnevno-političke potrebe, te da će u njemu biti premalo struke a previše politike, što dokazuje i ova rasprava u Saboru. Bilo bi dobro - kaže - da predložimo osnivanje povjerenstva

koje bi ispitalo rad svih dosadašnjih povjerenstava, koja nisu dala nikakve rezultate. Primjerice, imali smo povjerenstvo za ispitivanje uzroka eksplozije u Glibokom Jarku, pšenične afere, rada tajnih sdlužbi, itd. S obzirom na visoku principijelnost kolege Glavaša, koji predlaže formiranje istražnog povjerenstva za ”Viktor Lenac,” očekuje - kaže - da će Sabor uskoro raspravljati i o povjerenstvu koje će pratiti ulogu države u privatizaciji ”Valpova” d.d. Naime, opće je poznato da je država, odnosno Vlada RH, na prijedlog lokalne samouprave iz Slavonije, kupila dionice po višestruko većoj cijeni nego što ih je privatni poduzetnik kupio na burzi, na čemu je izgubila nekoliko desetaka milijuna kuna. Nada se, također, da će zastupnici nešto čuti i o ”Belju” koje unatoč svim najavama i mogućnostima još uvijek nije privatizirano, zbog neprincipijelnog natječaja. Naime, na natječaju se pogodovalo nekim kupcima, tako da nismo uspjeli dobiti strateške investitore.

Povjerenstvo bi se trebalo pozabaviti i ostalim garancijama koje je država dala privatnim poduzećima od 90. naovamo.

Ako kolega ima ”čiste gaće”, predlažem da ovo Povjerenstvo ispita sukob interesa ministra Kalmete koji ni nakon nekoliko mjeseci nije donio pravilnik o načinu obračunavanja impulsa u mobilnoj telefoniji, kako bi se zaštitilo korisnike. Naime, svaku sekundu započetog razgovora naši mobilni operateri naplaćuju kao minutu i na taj način omogućuju veliku zaradu privatnoj kompaniji HT.

Luka Bebić ga je u više navrata upozorio da se drži teme, na što je zastupnik odgovorio da govori u tom kontekstu, samo što to predsjedavajućem očito ne odgovara. Predlaže, naime, dodatna pitanja kojima bi se trebalo baviti buduće Povjerenstvo.

Po njegovom mišljenju prijedlog za osnivanje tog tijela je u funkciji kruha

i igara, samo što igara očito ima previše, a kruha sve manje i manje, a i sve je skuplji. Izgleda da radije razgovaramo o povjerenstvu, nego razmatramo kako umirovljenicima nadoknaditi dug od 22 mlrd. kuna putem Fonda u koji je moguće unijeti dionice za 4,5 mlrd. kuna. Na taj način izbjegavamo i razgovore o tome kako su seljacima prepolovljeni poticaji, koji po običaju kasne, da obrtnici za prvih šest mjeseci nisu dobili ni kune poticaja, niti kreditnih linija, ili da je vanjski dug države od početka ove godine narastao za 2 mlrd. i 200 mln. kuna.

Nakon što ga je u više navrata bezuspješno upozorio da se pridržava dnevnog reda Luka Bebić mu je oduzeo riječ, uz obrazloženje da stalno širi temu na druge firme, iako se ovdje radi isključivo o imenovanju Povjerenstva za "Viktor Lenac". Sugerirao mu je da prikupi potpise 16 zastupnika na temelju čega bi se osnovalo posebno povjerenstvo koje bi istražilo firme koje je spomenuo.

Budući da je zastupnik obećao da će se pridržavati dnevnog reda, ipak mu je dozvolio da govori još pet minuta.

Odluka o jamstvima donesena u dobroj namjeri

U svom ponovnom javljanju **Željko Pecek** je napomenuo da je odluku o izdavanju jamstva za "Viktor Lenac" bivša Vlada donijela jednoglasno, i to u dobroj namjeri, vodeći računa o tisuću zaposlenih u tom Brodogradilištu i o nekoliko desetaka kooperanata, kao i o efektima PDV-a, poreza na dobit i doprinosa. Naime, "Viktor Lenac" nije samo Vrhovnik, nego je puno više od toga. Tu je bilo i značajnih, svjetski uglednih dioničara, a jednako tako i kreditora koji su tvrdili da će ostati u "Viktoru Lencu" te ga vlasnički i financijski restrukturirati, ako Vlada stane iza toga. To je, kaže, jedini razlog zbog kojeg je ona donijela takvu odluku, vjerujući da se nedostatak obrtnog kapitala lako može premostiti.

Budući da njegovi stranački kolege inzistiraju na tome da se razgovara i o ostalim poduzećima koja su dobila

državna jamstva, spomenuo je i primjer poduzeća "Rubik" iz Vukovara, koje ima temeljni kapital 20 tisuća kuna, a dobilo je garanciju Vlade za 20 mln. ondašnjih maraka. Jedino što je ostalo iza tog poduzeća je nekoliko tisuća tona starih guma koje su još uvijek uskladištene na području Vukovara, kaže zastupnik.

Po njegovu mišljenju ova rasprava će se svesti isključivo na političko prepucavanje između bivših članova koalicijske Vlade i bivše oporbe. Nejasno je, međutim, zbog čega HDZ ne koristi ostale poluge svoje vlasti - policiju, odvjetništvo i dr. Dakako, o ovom problemu nismo dobili ni mišljenje Vlade, a zasigurno ga nećemo ni dobiti. Potpuno je sigurno, međutim, da za "Viktor Lenac" i dalje nema rješenja. Strateški ulagatelji ili investitor uzalud će čekati da završi rad ovog Povjerenstva, a najvjerojatniji scenario za "Viktor Lenac" je likvidacija.

Zbog svega toga predlažemo da se Povjerenstvo pozabavi svim izdanim garancijama, kojih ima nekoliko tisuća, kaže Pecek. Mi u HSS-u podržavamo takav model "parlamentarne istrage", ali ne podržavamo ovakvo politikanstvo koje se ovdje čuje u iznošenju navodnih argumenata kojih u ovoj priči nema, zaključio je.

Replike

Njegovo izlaganje potaklo je više zastupnika da se jave za ispravak netočnih navoda.

Pšenična afera

Ivan Lončar opovrgnuo je njegovu tvrdnju da povjerenstva za istraživanje pšenične afere ništa nisu napravila. Podsjetio je na činjenicu da je na njegovu inicijativu u prošlom sazivu Sabora bilo osnovano Istražno povjerenstvo za pšeničnu aferu roda 99. i 2000. godine, koja je bila teška nekoliko stotina milijuna kuna. Kako reče, za tu pljačku krivi su tadašnji ministar poljoprivrede, gospodin Pankretić, ministar financija gospodin Crkvenac, ministar gospodarstva, gospodin Fižulić te šef robnih

zaliha, gospodin Vrana, na čelu s bivšim predsjednikom Sabora, gospodinom Tomčićem, koji nije dopustio da to izađe na vidjelo. Naime, 16 puta mu je postavio pitanje s tim u svezi, ali je gospodin Tomčić raznoraznim poslovnim smicalicama, uz pomoć strateškog partnera - partije, odbijao da to povjerenstvo progovori.

Željko Pecek je prigovorio predsjedatelju da je povrijedio Poslovnik jer je omogućio kolegi da govori izvan teme, umjesto da mu je izrekao opomenu i oduzeo riječ. Činjenica je, kaže, da spomenuto povjerenstvo nikad nije završilo s radom, što je ustvrdio i kolega koji je govorio prije njega.

Odluku o izdavanju jamstva za "Viktor Lenac" bivša Vlada je donijela jednoglasno, u dobroj namjeri, vodeći računa o tisuću zaposlenih u tom Brodogradilištu i o nekoliko desetaka kooperanata, te njihovim obiteljima.

Za riječ se ponovno javio **Ivan Lončar**, upozorivši na povredu Poslovnika. Izjavio je da je kolega Pecek povrijedio članke 209. i 214. tog akta, a predsjedatelj članak 209. jer ga nije opomenuo. Ponovio je da su ljudi koje je spomenuo krivi za neviđeni kriminal oko pšenične afere i pozvao zastupnika Peceka da opovrgne njegove navode.

Nato je mr.sc. **Božidar Pankretić** zatražio od potpredsjednika Bebića da opomene zastupnika Lončara za povredu Poslovnika jer vrijeđa zastupnike i preuzima ulogu suca (i to ne prvi puta).

Ivan Lončar je zamolio predsjedavajućeg da mu dopusti govoriti, ali da pretihodno umiri partiju, koja se uznemirila. Ponovio je da je gospodin Pankretić prekršio članke 209. i 214. U prilog tome spomenuo je i to da ga je u vrijeme pšenične afere bivši ministar poljoprivrede tužio sudu, ali je na kraju povukao tužbu uz obrazloženje da se neće sudovati (očito zato da ne bi istina izašla na

vidjelo). Obećao je da će sutradan donijeti dokumente koji to potvrđuju.

Ljubica Lalić (HSS) apelirala je na potpredsjednika Sabora da zaštiti dignitet Parlamenta i zastupnika, kao i onih koji su ih izabrali. I ona je konstatirala povredu članaka 209. i 214. Poslovnika, budući da se zastupniku Lončaru dozvoljava da kleveće i optužuje, te da na temelju klevete donosi presudu i to radi dezinformiranja javnosti ("nema nikakvih dokaza za njegove jednostrane izjave u čiju vjerodostojnost itekako imamo razloga sumnjati").

Ivo Lončar je napomenuo da je kolegica također povrijedila članak 214. Poslovnika, uz obrazloženje da ništa od onoga što je rekla nije točno. Istina je jedino to da je bilo osnovano istražno povjerenstvo za ispitivanje pšenične afere, te da je on osobno 16 puta pitao u Saboru zašto to tijelo ne počne s radom. (mogu donijeti dokumentaciju koju sam i tada iznio iz koje će se vidjeti tko je u tom procesu bio kriminalac). Je li vam zamislivo, primjerice, da tada posao za otkup pšenice u Hrvatskoj, vrijedan 600 mln. kuna, dobije tvrtka koja na računu ima svega 1412 kuna, upitao je na kraju.

Luka Bebić je izjavio da ne može nikome propisivati o čemu će govoriti kad se javi za raspravu, ili za ispravak netočnog navoda, ali da može ograničiti javljanje zastupnika za povredu Poslovnika. Dozvoljavam da ste djelomično u pravu, ali ne u pogledu povrede tog akta, rekao je Lončaru.

Potom je izvijestio zastupnike da je Vlada još 17. rujna dostavila svoje mišljenje o Prijedlogu odluke za osnivanje ovog Istražnog povjerenstva, te da je u sabornici nazočan pomoćnik ministra financija, gospodin Hrvoje Radovanić.

Politika i struka

Branimir Pasecky (HDZ) je zamjerno zastupniku Peceku što je, nabrajajući firme kojima su izdavana državna jamstva, spominjao prljave gaće. Očito je uvjeren da oni imaju čiste gaće, iako su im jako zamazane jer je preskočio spomenuti PIK Vrbovec u kojem su učini-

li užasne marifetluke na teret te firme i hrvatske države.

Ivana Drmića je najviše zasmetala Pecekova tvrdnja da je ovo čisto politički slučaj. Kako reče, po svemu što se čulo, očito je da je u slučaju "Viktor Lenac" učinjeno niz kriminalnih djela, pa i onih stvari za koje se još ne zna. Jedan od zadataka ovog Povjerenstva bit će da sve ono što se događalo ispliva ispod žita, kaže zastupnik.

A što se tiče političkih kvalifikacija gospodina Peceka, to se događalo, ali za vrijeme vlasti njegove koalicije, dometnuo je. Naime, oni su podnosili kaznene prijave protiv rukovodećih ljudi u poduzećima za banalne razloge, pa i za nepravovremeno pokretanje stečajna.

Nema smisla prigovarati kvalifikacijama gospodina Peceka da se radi o političkom povjerenstvu, primijetio je **Luka Bebić**. Naime, zastupnik je u pravu, jer je svaka odluka Vlade o saniranju poduzeća ili izdavanju jamstva, ne samo poslovna nego i politička.

Za "Viktor Lenac" i dalje nema rješenja. Strateški ulagatelji ili investitor uzalud će čekati da završi rad ovog Povjerenstva, a najvjerojatniji scenario za "Viktor Lenac" je likvidacija.

Ja nisam rekao da je to bila politička odluka, nego da je ona bila zasnovana na uvjerenju da možemo oporaviti "Viktor Lenac". Doduše, svaka odluka Vlade je i politička, ali ova nije zasnovana na politici nego na osnovi argumenata investitora i kreditora koji su bili u tom Brodogradilištu.

Krunoslav Markovinović slaže se s tim da je odluka o izdavanju jamstva politička, ali ne i s Pecekovom tvrdnjom da će u radu Povjerenstva biti više politike nego stručnosti. Dijeli njegovo mišljenje jedino u pogledu naivnosti bivše Vlade, jer je povjerovala izjavama iz "Lenca". Slaže se i s njegovom prognozom da će se jednog dana, kad

Povjerenstvo istraži robne zalihe, crna kronika u svim dnevnim listovima povećati barem za dvije stranice.

Kolega Pecek vjerojatno iskreno vjeruje u to da je iza ovih državnih jamstava privatnom brodogradilištu stajala cijela Vlada, jer je i on bio u toj Vladi, primijetio je **Niko Rebić (HDZ)**. Nema sumnje, međutim, da ne bi bilo moguće dobiti ovolike iznose kredita da nije bilo podrške u partijskom i državnom vodstvu. Nažalost, vi ste u toj Vladi samo dizali ruke, a partija je pomagala svom drugu, zaključio je.

Luka Bebić ga je zamolio da se suzdrži od nepotrebnih diskvalifikacija, a potom je dao riječ **Mariji Bajt (HDZ)**. Zastupnica je opovrgnula navod zastupnika Peceka kako je cilj ovog Istražnog povjerenstva političko prepućavanje. Napomenuvši da hrvatska Vlada ne koristi instrumente vlasti na način na koji on to očekuje, naglasila je da u obrazloženju Odluke o osnivanju Povjerenstva piše da je osnovni cilj utvrđivanje svih činjenica u svezi s postupkom odobravanja i davanja državnih jamstava bankama za kredite privatnom društvu Brodogradilište "Viktor Lenac" d.d. Rijeka. To se posebice odnosi na ona jamstva za odobrenje kredita kojima je, radi osiguranja povrata kredita, predloženo zasnivanje hipoteke na pomorskom dobru.

Vrbovec, Valpovo, Belje

Branimir Glavaš je rekao Peceku da razumije njegovu zabrinutost, budući da je u prošlom mandatu bio ministar za obrt i malo poduzetništvo, tako da ovdje ima i dokumentacije s njegovim potpisom. Nemojte uopće razmišljati o tome da bi vas vaša stranka mogla predložiti za člana Povjerenstva, poručio mu je. Naime, nećete moći biti član tog tijela, jer ste sudionik u postupku koje će Povjerenstvo morati ispitati (tuđe "gaće" vjerojatno mjerite po svojim prljavim gaćama) dometnuo je. Nakon upozorenja predsjedatelja da se okani osobnih uvreda, sugerirao je Peceku da predloži preispitivanje onoga što se događalo u Vrbovcu, Valpovu, te da se otvori

rasprava i o "Belju", dok o "Glasu Slavonije" više nema potrebe govoriti.

Osnovni razlog zbog kojeg se ide na osnivanje Istražnog povjerenstva za "Viktor Lenac" je izjava gospodina Linića, potpredsjednika Račanove Vlade, kako je on osobno krivo procijenio ozbiljnost vlasnika tog Brodogradilišta koje je, znači, zbog pogrešne procjene završilo u stečaju. Vlada ne smije odlučivati na osnovi pogrešnih procjena, a pogotovo ne nauštrb poreznih obveznika, napominje zastupnik. Netko treba snositi odgovornost za to što su stotine milijuna kuna plasirane u džepove, ladice, ili vreće Vrhovnika i drugih dioničara u "Viktoru Lencu" (većinom stranaca), zaključio je.

Vlada ne smije odlučivati na osnovi pogrešnih procjena, a pogotovo ne nauštrb poreznih obveznika.

U nastavku je iznio podatke iz pisma koje je Ministarstvo financija sredinom veljače uputilo Državnom odvjetništvu: U njemu stoji da Republika Hrvatska ima potraživanja prema stečajnom dužniku Brodogradilištu "Viktor Lenac" na ime obveza prema Pariškom klubu (62,8 mln. kuna), Londonskom klubu (1,3 mln. kuna) te 256,2 mln. kuna po osnovi izdanih državnih jamstava. Izrazio je uvjerenje da će se buduće Istražno povjerenstvo doista imati čime baviti i da će odgovoriti na pitanje kakva to zlatna nit povezuje Vrhovnika, premijera Račana i, u najmanju ruku, gospodina Linića.

Željka Antunović upozorila je na povredu Poslovnika, budući da predsjedatelj nije izrekao opomenu zastupniku Glavašu zbog vrijeđanja i prijetnje zastupniku Peceku. Kako reče, Glavaš je unaprijed osudio Peceka iako nema niti jednog argumenta o njegovoj krivici u predmetu o kojem je riječ.

Emil Tomljanović je primijetio da je kolegica povrijedila Poslovnik jer nije točno da je gospodin Glavaš vrije-

dao i izricao političke opomene. Naime, on je samo upozorio na sukob interesa u smislu može li netko biti član Istražnog povjerenstva ili ne, s obzirom na činjenice navedene u obrazloženju ove odluke.

Branimir Glavaš je izjavio da prihvaća opomenu koja mu nije izrečena i ide na zrak, nakon čega mu je predsjedatelj doista izrekao opomenu.

Željka Antunović je prigovorila predsjedatelju što je ponovno dozvolio da kolega Tomljanović zloupotrijebi institut povrede Poslovnika i polemizira s njom. Pojasnila je, također, da nije govorila o gospodinu Glavašu (on sam dovoljno govori o sebi) koji ne zaslužuje njenu pozornost, nego o odredbama Poslovnika. Zamolila je predsjedatelja da se prema njemu odnosi na isti način, držeći se Poslovnika, kao i prema ostalim zastupnicima.

Luka Bebić je konstatirao da većina sudionika u raspravi koji se javljaju radi povrede Poslovnika, zapravo izražava svoja mišljenja. Iz tih razloga, kaže, nije izrekao opomenu zastupniku Tomljanoviću, budući da nije opomenuo ni mnoge druge.

Tko (ne) može biti član Povjerenstva

Završavam svaku polemiku s gospodom Antunović, izjavio je Glavaš, uz napomenu da su činjenice koje je iznio neoborive.

Nije točno da kolega Pecek ne može biti član Istražnog povjerenstva, opovrgnula je njegove navode **Dragica Zgrebec (SDP)**. Naime, prema članku 8. Zakona o istražnim povjerenstvima to mogu biti samo saborski zastupnici, a odlukom se određuje njihov sastav koji mora približno odgovarati stranačkom sastavu Parlamenta. Prema tome, zastupnik Glavaš se postavlja kao vrhovni sudac, on optužuje i odmah izriče kaznu kolegi Peceku, pa čak određuje i koga će klubovi zastupnika predlagati u Istražno povjerenstvo, zbog čega zaslužuje opomenu.

Luka Bebić je primijetio da svaki zastupnik ima pravo na svoje mišlje-

nje o tome tko bi mogao biti u nekom povjerenstvu ili ne, ali da će o tome odlučiti Sabor.

Ispravljajući netočne navode predstavnika predlagatelja **Željka Antunović** je pojasnila da je Vlada možda donijela pogrešnu odluku o izdavanju jamstava "Viktoru Lencu, ali ne na temelju političke volje nego na temelju stručno predloženog elaborata. Riječ je - kaže - o predočenom investicijskom projektu koji je trebao osigurati višestruki rast prihoda, izvoza i povećano zapošljavanje, a procijenile su ga opravdanim i financijski pratile privatne banke i međunarodne financijske institucije.

U svom ponovnom javljanju **Branimir Glavaš** je rekao da ne osuđuje gospodina Peceka, ali da je on, kao ministar, sudjelovao u tome te potpisivao određene dokumente, i da po tom osnovi ne može biti član budućeg povjerenstva (on će biti svjedok).

Vlada je možda donijela pogrešnu odluku o izdavanju jamstava "Viktoru Lencu", ali ne na temelju političke volje, nego na osnovi stručno predloženog elaborata.

Na povredu Poslovnika upozorio je i **Željko Pecek** jer, kako reče, gospodin Glavaš iznosi prljave laži, zbog čega zaslužuje opomenu (nije inzistirao na tome da je i dobije). Napomenuo je da ništa nije potpisao "Viktoru Lencu" i nije točno da želi biti član tog Povjerenstva. Međutim, želio bi biti u povjerenstvu koje će istražiti slučajeve do 2000. godine, kad su privatnim kompanijama odobrena jamstva za 10 mlrd. kuna.

Nažalost, to sada nije na dnevnom redu, primijetio je **Luka Bebić**. Izrazio je mišljenje da bi trebalo preispitati institut opomene koja se može izreći zastupnicima jer, po svemu sudeći, nema nekog učinka.

Nenad Stazić (SDP) je izjavio da mu je neugodno sudjelovati u raspravi koja se od početka odvija na ovako niskoj razini, koju se posebno trudi odr-

zati predstavnik predlagatelja. Osnivanje Istražnog povjerenstva bi trebalo biti jedan od instrumenata Parlamenta u kontroli Vlade. Stoga bi bilo primjerenije da osnivanje ovakvih saborskih povjerenstava predlaže opozicija, da bi kontrolirala aktualnu vlast, a ne parlamentarna većina. Činjenica je, kaže, da su zastupnici HDZ-a koji su potpisali ovaj prijedlog uvjereni da su prilikom privatizacije Brodogradilišta "Viktor Lenac" počinjena brojna kaznena djela, odnosno da je prekršen zakon. Postavlja se pitanje zašto onda to nisu prijavili, jer svatko tko zna da je počinjeno kazneno djelo, a ne podnese kaznenu prijavu, također čini kazneno delo.

Kako reče, osobno podržava osnivanje ovog Povjerenstva, jer smatra da uistinu postoji javni interes da se rasvijetli taj slučaj. Međutim, način na koji je to predloženo, obrazloženje predlagatelja i ponašanje njihova predstavnika u ovoj sabornici rječitio govore o tome da se ovdje radi o posve neprikrivenom, javno iskazanom političkom obračunu. To potvrđuje i nelogičan zahtjev za osnivanje istražnog povjerenstva, barem njegovo obrazloženje. Naime, proklamirani cilj osnutka ovog tijela je utvrditi jesu li državna jamstva privatnom brodogradilištu "Viktor Lenac" davana zbog partijskih i prijateljskih veza, a iz obrazloženja proizlazi da se upravo to i dogodilo (znači da ništa ne treba ni dokazivati).

Interesantno je, kaže, da sudionici u raspravi uopće ne razgovaraju o tome ima li potrebe za osnivanjem Povjerenstva (uostalom, niti jedan parlamentarni klub se tome nije usprotivio) već unaprijed izriču osude, definitivne sudove i nalaze budućeg povjerenstva.

Nadalje, na str. 7. obrazloženja predložene odluke piše da bi njegovo istraživanje trebalo početi od prvog izdavanja državnog jamstva za kredit Brodogradilištu "Viktor Lenac," dok na drugom mjestu stoji da treba utvrditi sve okolnosti u kojima je izvršena privatizacija tog Brodogradilišta, koja je bila puno ranije. Zbog toga dobro zvuči prijedlog HSS-a da se osnuje jedno povjerenstvo koje bi se bavilo ispitivanjem svih jamstava

koja su hrvatske vlade davale od 1990. do danas, kako bi se istražilo koliko je novaca utrošeno za tu namjenu i koliko je privatnika kojima su davana jamstva u međuvremenu propalo (to ne bi bio politički obračun). Međutim, ovo će povjerenstvo vjerojatno ostati onakvo kakvo je i zamišljeno, kao jedan najobičniji politički i politikantski sud, tvrdi zastupnik. A s obzirom na to da je predstavnik predlagatelja u svojim istupima pokazao da može biti objektivan i da je kulturni i pristojan gospodin, predlažem da on bude član, a po mogućnosti i predsjednik tog tijela, jer će samo tako ono ispuniti svrhu zbog koje se osniva, rekao je na kraju.

Budući da je kolega Stazić ustvrdio da ne treba osnivati nikakvo saborsko povjerenstvo, nije jasan stav Kluba zastupnika SDP-a, primijetio je **Marijan Bekavac (HDZ)**.

U nizu netočnih navoda gospodin Stazić je rekao da je osnivanje ovog istražnog povjerenstva jasno iskazan politički obračun. To nije istina, kaže **Marija Bajt**. Naime, osnovni je cilj utvrđivanje svih činjenica u svezi s postupkom odobravanja i davanja državnih jamstava bankama za kredite Brodogradilištu "Viktor Lenac, a Povjerenstvo će ustanoviti je li bivša Vlada pritom primijenila model stranačkog ili osobnog prijateljstva.

Ispravljajući Stazićeve navode **Jure Bitunjac** je proglasio notornom laži njegovu tvrdnju kako su predlagatelji svojim potpisima konstatirali da je izvršeno kazneno djelo. Inicijativa koja je potekla od naših zastupnika ide u pravcu rasvijetljavanja apsolutno sumnjivih poslova bivše Vlade, kad je riječ o transferu državnog, odnosno novca poreznih obveznika, prema privatnoj tvrtki (u ovom slučaju Viktoru Lencu).

Jedno povjerenstvo za sva jamstva

Hrvatska javnost ima pravo saznati istinu o svim eventualno sumnjivim transakcijama u radu ove ili one Vlade, ali to je nezamislivo ne budu li u povjerenstvu sudjelovali pravaši, naglasio je

Pero Kovačević (HSP). Naime, predlagatelji smatraju da je bivša Vlada kršila svoje ovlasti i da je odgovorna za to, dok zastupnici stranaka koje su sudjelovale u toj Vladi tvrde da je sve bilo ispravno. U takvoj situaciji jedino mi možemo utvrditi pravu istinu, na temelju činjenica, a ne onu koja će odgovarati lijevoj ili desnoj strani u ovoj sabornici, kaže Kovačević. Zbog toga prihvaćamo prijedlog da sudjelujemo u budućem Povjerenstvu, ali očekujemo da se u ovom Domu podrži osnivanje istražnih povjerenstava u svim situacijama, bez obzira na to o kojoj se temi radilo, jer ćemo na taj način ispuniti svoju obvezu kao zastupnici i naš dug prema biračima. Dakako, najprije bi trebalo napraviti popis svih jamstava i osnovati jedno istražno povjerenstvo za sva jamstva koja je država davala u ime poreznih obveznika, bilo da je riječ o trgovačkim društvima u privatnom, ili u državnom vlasništvu. Primjerice, javnost je trenutno zainteresirana za to da se formira istražno povjerenstvo koje bi istražilo okolnosti izbora sudskih vježbenika.

Bilo bi primjerenije da osnivanje ovakvih saborskih povjerenstava predlaže opozicija, da bi kontrolirala aktualnu vlast, a ne parlamentarna većina.

Uključivši se u raspravu, predsjednik Sabora **Vladimir Šeks** je napomenuo da se prema Zakonu o istražnim povjerenstvima odlukom Sabora osnivaju posebna istražna povjerenstva za pojedina pitanja, te da je takvu inicijativu predsjednik Sabora dužan uvrstiti u dnevni red na prvoj narednoj sjednici. Sugerirao je zastupniku da inicira osnivanje povjerenstava za neka druga pitanja koja ga zanimaju, te ga zamolio da se u ovoj raspravi ograniči na temu koja je na dnevnom redu. Kovačević je i dalje inzistirao na tome da se u okviru te točke nadležnost budućeg Povjerenstva proširi i na pitanje na koje je upozorio, odnosno

da mu se dade mandat da istraži način izbora sudskih vježbenika i dr.

U nastavku ove polemike zastupnik je ustvrdio da zahtjev za osnivanje istražnog povjerenstva za "Viktor Lenac" baca sumnju na rad državnih tijela, u ovom slučaju MUP-a, Državnog odvjetništva, USKOK-a i drugih tijela državne uprave u čijoj je to nadležnosti. Bilo bi logično, kaže, da predstavnik Vlade ili netko iz pravosudnih tijela informira zastupnike što je dosad utvrđeni i poduzeto s tim u svezi. Slaže se, inače, s tim da treba osnovati Povjerenstvo, makar da pomogne djelovanju nadležnih tijela koja trebaju nešto procesuirati i utvrditi vrši li se na njih možda politički pritisak i sl. Simptomatično je, naime, da je rad svih dosadašnjih istražnih povjerenstava u Hrvatskoj završio fujaskom. Nikada se ništa nije saznalo ni o izuzimanju oružja teritorijalne obrane, ni o slučaju Lisica, ni o raznoraznim drugim slučajevima. Zato mu - kaže - sve ovo s tim povjerenstvom liči na političke spekulacije. Obvezni smo prema javnosti utvrditi istinu, ali očito je da pravu istinu u ovoj sabornici mogu utvrditi samo pravaši, naglasio je (pa i predsjednik Sabora ne dozvoljava da istina izađe na vidjelo).

Opovrgavši njegovu optužbu, **Vladimir Šeks** je svima koji se zalažu za osnivanje istražnih povjerenstava za pojedina pitanja, sugerirao da to predlože u skladu sa zakonom i Poslovnikom. To znači da najprije moraju prikupiti potpise određenog broja zastupnika ili parlamentarnih klubova. Sabor će o tome raspraviti, a sudbina tih prijedloga, kao i ovog o kojem se raspravlja, ovisit će o stajalištu većine zastupnika koji će se o tome očitovati glasovanjem.

Radnicima je najvažnija egzistencija

Ne mogu se oteti dojmu da je ova tema danas na dnevnom redu radi toga da ne bismo raspravljali i o nekim drugim pitanjima, poput MMF-a, gospodarske politike i sl., konstatala je **Jelena Pavičić-Vukičević (SDP)**. Obrativši se izravno zastupniku Glavašu, kao predstavniku predlagatelja, izjavila je da je

Vlada Ivica Račana kriva zbog toga što je pokušala spasiti egzistencije 10 tisuća ljudi iz riječke regije i to zaposlenike i kooperante "Lenca" i članove njihovih obitelji kao i kooperante. Radnicima u "Lencu" je posve svejedno kakva je vlasnička struktura te tvrtke i tko je na ovaj ili na onaj način bio politički motiviran za pokrivanje ovih ili onih radova. Njima je najvažnija njihova egzistencija i zasigurno ne vjeruju vlastitim ušima u ono što se u sabornici govori o političkim prijateljstvima Račana, Linića, Crkvenca i Vrhovnika.

Po mišljenju zastupnice, članovi Račanove Vlade koja je odgovorna za pokušaj spašavanja egzistencije ljudi koji su na bilo koji način vezani uz sudbinu "Lenca", mogu uzdignute glave reći da su dali svoj maksimum. Iz tog razloga i Klub zastupnika SDP-a stoji na stajalištu da treba osnovati to Istražno povjerenstvo koje će utvrditi sve činjenice. Izrazila je uvjerenje da će se pokazati da se Vlada Ivica Račana nema čega sramiti, niti da treba nešto skrivati u vezi s tim slučajem.

Inicijativa zastupnika HDZ-a ide u pravcu rasvjetljavanja sumnjivih poslova bivše Vlade, kad je riječ o transferu državnog, odnosno novca poreznih obveznika, prema privatnoj tvrtki.

Budući da se više zastupnika javilo za ispravak netočnih navoda, predsjednik je apelirao na njih da ispravljaju samo činjenične tvrdnje za koje drže da su netočne, a ne nečija mišljenja ili stajališta, jer će im u protivnom podijeliti opomene.

Branimir Glavaš je opovrgnuo tvrdnju zastupnice da je bivša Vlada nastojala riješiti egzistencijalne probleme radnika i kooperanata "Viktora Lenca" i njihovih obitelji. Ustvrdio je da je vodila brigu samo o tome da kupi socijalni mir u Rijeci, da bi opravdala stotine milijuna kuna koje je plasirala po privatnim i partijskim linijama gospodinu Vrhovni-

ku i ekipi stranih vlasnika Brodogradilišta oko njega. To mišljenje dijeli i **Ivan Drmić**. Činjenica je, kaže, da je novac poreznih obveznika koji nije bio tome namijenjen završio u "Viktoru Lencu" i upitno je je li uopće išao za plaće radnika (vrlo je vjerojatno da je završio u džepovima vlasnika tog poduzeća).

Doista je pitanje gdje je taj novac otišao i to ovo Istražno povjerenstvo mora utvrditi, naglasio je **Franjo Matušić (HDZ)**.

Za razliku od navoda kolegice, iz apela vjerovnika koji je u veljači ove godine bio obavljen u "Novom listu", vidljivo je - kaže - da njih itekako zanima zašto se Vrhovnik smjehucka iz njegove udobne vile tim istim kooperantima koji su propali zbog toga što nisu izvršene obveze prema njima, iako je Vlada navodno dala novac za tu namjenu.

Nije istina da je Račanova Vlada davala "Lencu" kredite i jamstva radi radnika, konstatao je **Zvonimir Puljić**. Da joj je to bila namjera, već nakon gubitka od 30 mln. dolara koji je Brodogradilište ostvarilo s brodom "Kraka", zacijelo im ne bi odobrila kredite za financiranje avanturističkih razvojnih planova, nego bi ih uputila na kresanje troškova.

Da je bivša Vlada pokušala spasiti te ljude "Viktor Lenac" zasigurno ne bi bio u stečaju, dometnuo je mr.sc. **Vladimir Šišljagić**. Po svemu sudeći, novac je otišao u privatne džepove ljudi oko gospodina Vrhovnika i oko članova bivše Vlade.

Nije točno da se Vlada Ivica Račana brinula za 10 tisuća ljudi u riječkoj regiji jer "Viktor Lenac" nikada nije imao više od 1200 radnika, napomenuo je **Zdravko Sočković**. Istina je posve drugačija - debelu korist od ovih silnih jamstava i novaca imali su samo uprava i vlasnici, a ne radnici, kooperanti i dobavljači, koji su izigrani kroz stečaj. Tragedija je utoliko veća što smo tolike novce utrošili za tako malo radnika, zaključio je zastupnik.

Krunoslav Markovinović je izjavio da su radnici i kooperanti "Lenca" koji slušaju ovu raspravu itekako opterećeni gospodinom Vrhovnikom i njegovim

odnosima s Račanovom Vladom, pogotovo kad vide što je ostalo od Brodogradilišta, i na koji način se gospodin Vrhovnik obogatio.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) zamjerila je kolegici Pavičić-Vukičević na usporedbi Zaklade "Spasimo djecu Hrvatske" s radnicima "Ferimporta", koji su prosvjedovali protiv stečaja s transparentima "Spasimo djecu Ferimporta". Naglasila je da je Zaklada za djecu Hrvatske humanitarna organizacija, osnovana 1990. godine, koja je za vrijeme Domovinskog rata skrblila za djecu poginulih hrvatskih branitelja, a danas pomaže siromašne višečlane obitelji. Dodala je da se sve informacije o njenom radu mogu dobiti na internet stranicama, a krajem godine sve mjero-davne institucije i humanitarne udruge u Hrvatskoj dobivaju njena izvješća (ne samo o radu nego i financijska).

Jelena Pavičić-Vukičević je pojasnila da je primjer Ferimporta spomenula zbog toga što se i tamo radilo o stečaju, ali predsjednik joj nije dozvolio da to do kraja elaborira. Bojim se da ste o stečajevima i o problemima radnika koji rade u takvim tvrtkama gledali samo na televiziji, dok su neki od nas živjeli u takvim obiteljima, dometnula je.

Postupak odobravanja i korištenja državnih jamstava

U svom ponovnom javljanju **Branimir Glavaš** je upoznao zastupnike s nalazom Državne revizije o (ne)zakonitosti postupka odobravanja korištenja državnih jamstava i nenamjenskog korištenja sredstava iz državnog proračuna uloženi u Brodogradilište "Viktor Lenac", koji je prezentiran Saboru. Naime, Državni ured za reviziju je utvrdio da odobravanje jamstava u 2003. nije bilo provedeno u skladu s kriterijima određenim Odlukom o kriterijima za davanje državnih jamstava. Naime, Brodogradilište je poslovalo s gubicima, i nije podmirivalo obveze po ranije izdanim jamstvima već su te obveze podmirivane iz državnog proračuna. Sredstva subvencije su odobrena, iako nisu prikupljeni dokazi o tome ima li "Lenac"

nenamirenih obveza prema državi (krajem prosinca 2002. obveze po kreditima Pariškog kluba iznosile su 23,5 mln. kuna). Te je obveze umjesto njih podmirilo Ministarstvo financija, iako se radi o dioničkom društvu u pretežno privatnom inozemnom vlasništvu. Naime, 60,6 posto dionica te tvrtke imaju četiri vlasnika iz inozemstva - 27,2 posto dioničari iz Nizozemske, 17,7 posto Međunarodna financijska korporacija i SAD-a, 9,3 posto dioničari iz Njemačke i 6,4 posto broderska kompanija iz Liberije. Nadalje, 12,5 posto dionica ima Raiffeisenbank Austrija iz Hrvatske, jedno dioničko društvo iz Hrvatske (IHF d.o.o. 4,2 posto, te drugi dioničari 22,7 posto (najveći među njima je gospodin Vrhovnik).

Simptomatično je da je rad svih dosadašnjih istražnih povjerenstava u Hrvatskoj završio fijasom.

Prema podacima Ministarstva financija, u razdoblju od kraja 2001. do kraja 2003. godine za kredite "Viktoru Lencu" izdano je 12 državnih jamstava (tri financijska i 9 činidbenih) u iznosu od 41,6 mln. eura i 7 mln. 193 tisuće američkih dolara. Preračunato u kune, to iznosi ukupno 364,8 mln. kuna. Krajem 2003. bilo je aktivno 9 jamstava u iznosu od 41,6 mln. eura i 2,3 mln. američkih dolara, odnosno 327 mln. i 480 tisuća kuna. Tijekom 2004. godine, do obavljanja revizije, Brodogradilištu nisu izdana nova jamstva.

Navedeni podaci svjedoče o tome da postoje uistinu opravdani razlozi da se osnuje ovo povjerenstvo, to više što se svi parlamentarni klubovi s tim slažu, kaže Glavaš. Ne samo da je gospodin Linić izjavio da je krivo procijenio vlasnike Lenca, nego je i bivši premijer Račan, u intervjuu objavljenom u "Novom listu" od 2. kolovoza, priznao da je Vlada pogriješila što je davala tolika jamstva za održavanje tog Brodogradilišta, jer ona nisu pomogla. Bilo je

logično, kaže, što smo pokušali spasiti radna mjesta, ali sa stajališta konačnog rezultata moglo bi se reći da se radilo o pogreški. Spomenuo je, među ostalim, da su i neodgovorni vlasnici Brodogradilišta svoja dodatna ulaganja uvjetovali Vladinim jamstvima.

Svaka vlada je dužna brinuti o socijalnom zbrinjavanju radnika, ali ne samo "Viktora Lenca" nego svih radnika u Republici Hrvatskoj, naglašava Glavaš. No to se radi preko kvalitetnih socijalnih programa koje treba pripremiti, a ne da se novci iz Proračuna plasiraju privatnim firmama i fizičkim osobama, usto još i osobnim prijateljima. Naime, bili smo svjedoci da je gospodin Vrhovnik često puta bio domaćin i gospodinu Račanu i gospodinu Liniću i drugim visokim funkcionerima iz hrvatske Vlade i SDP-a u proteklom razdoblju. Pitanje je samo je li to plaćao iz vlastitog džepa ili iz ovih nekoliko stotina milijuna kuna koje je Vlada prebacivala na račun "Viktora Lenca".

Ispravljajući njegove navode **Slavko Linić** je ponovno naglasio da se odlukama Vlade proračunski novac nije davao Vrhovniku, već za spašavanje posrnulog Brodogradilišta. Na taj se način nastojalo sačuvati tisuću radnih mjesta zaposlenih i isto toliko kooperanata.

Prijedlog preuranjen

Po riječima mr.sc. **Mate Arlovića** Klub zastupnika SDP-a u načelu podržava osnivanje istražnog povjerenstva za bilo koje pitanje za koje postoji javni interes, pa tako i za "Viktor Lenac", ako su se stekle zakonske i druge mogućnosti za to. Smatraju, međutim, da je prijedlog za osnivanje tog tijela preuranjen, budući da je Zakonom o istražnim povjerenstvima izričito propisano da se ona ne mogu osnivati za pitanja o kojima je pokrenut sudbeni postupak, tako dugo dok taj postupak teče. Nema dvojbe, kaže, da je stečajni postupak također sudbeni postupak. To znači da bismo se formiranjem ovog istražnog povjerenstva doveli u situaciju da vodimo paralelni postupak o istim pitanjima, i time možda zadiremo i u autonomiju

sudova. Sudeći po izlaganju predstavnika predlagatelja, čini se da su oni svjesni te činjenice, pa se stječe dojam da je ovaj prijedlog više motiviran političkim ciljevima i interesima.

Račanova Vlada je kriva zbog toga što je pokušala spasiti egzistencije 10 tisuća ljudi iz riječke regije koji su vezani uz sudbinu "Lenca".

Kako reče, ne slaže se s tim da se odgovornost za posljedice neke odluke koju je donijelo pojedino tijelo prebacuje na pojedince, kao što se ovdje stalno pokušava imputirati odgovornost za izdavanje državnih jamstava "Viktoru Lencu" bivšem premijeru i pojedinim članovima Vlade. Naime, po Zakonu o izvršenju proračuna i Odluci o kriterijima za davanje državnih jamstava odluku o izdavanju tih jamstava može donijeti samo Vlada RH kao kolektivno tijelo. Drugim riječima, ako se već želi formirati istražno povjerenstvo ono bi trebalo ispitati rad cijele bivše Vlade.

Interesantno je, kaže Arlović, da se zahtjev za osnivanje tog tijela pojavljuje upravo u vrijeme kad se otvara mogućnost da se prodajom dijela imovine "Viktora Lenca" isplate ostali vjerovnici i država postane jedini vlasnik tog Brodogradilišta. Po njegovu mišljenju nije prihvatljiv ni prijedlog da istraživanja Povjerenstva trebaju obuhvatiti razdoblje od 5. srpnja 2001., budući da se istodobno zahtijeva da se ispituju neke činjenice koje datiraju davno prije (primjerice, vlasništvo nad pomorskim dobrom). Kako reče, nema ništa protiv toga da Povjerenstvo istraži kompletan proces pretvorbe i privatizacije Brodogradilišta, i u tom kontekstu ispita tko mu je i na koji način omogućio da u pretvorbi postane i vlasnik na dijelu pomorskog dobra, na koji je upisana hipoteka za dobivene kredite. Budući da se na pomorskom dobru ne može stjecati vlasništvo niti pravo zaloge kao drugo stvarno pravo, čudi ga da nadležna

državna tijela još uvijek nisu pokrenula postupak da se taj dio vlasništva ospori na sudu.

Po mišljenju zastupnika rasprava o vlasništvu "Viktora Lenca" na pomorskom dobru bi očito trebala skrenuti pozornost s temeljnih pitanja vezanih uz tu tvrtku i poslovne odluke tadašnje uprave odnosno sadašnjeg stečajnog upravitelja. Naime, ne smije se zaboraviti da je proizvodnja u Brodogradilištu u stečaju nastavljena, doduše u ograničenom opsegu (radi svega 550 radnika) te da "Viktor Lenac" jednim dijelom servisira obveze koje ima prema vjerovnicima i prema državi i iz tekuće proizvodnje. Stoga se postavlja pitanje što ćemo dobiti formiranjem Istražnog povjerenstva, i hoćemo li doći do istine koja može biti na štetu Brodogradilišta i zaposlenih u njemu, pogotovo u situaciji kad se javljaju zainteresirani strateški partneri koji bi mogli ulagati u "Lenac."

Predložena odluka je djelomično uskladena sa Zakonom o istražnim povjerenstvima, ali je manjkava s aspekta Ustava RH, kaže Arlović. Naime, Sabor bi trebao donijeti i odluku o izboru predsjednika Istražnog povjerenstva (većinom glasova svih zastupnika) koji, po sili Ustava, mora biti iz opozicije. Međutim, takva odluka nije predložena.

Franjo Matušić demantirao je njegovu tvrdnju da SDP podržava osnivanje istražnih povjerenstava za sva pitanja od interesa za javnost. Spočitnuo mu je da je upravo njegova stranka u prošlom sazivu spriječila osnivanje istražnog povjerenstva glede prodaje hotela Excelsior u Dubrovniku (prodan je još jednom Linićevom prijatelju).

Arlović mu je prigovorio da je povijedio Poslovník, jer je ispravljao njegove navode koji su se odnosili na konkretno Istražno povjerenstvo za "Viktor Lenac. Predsjednik Šeks se nije složio s time da se radi o povredi Poslovníka, već je ocijenio da se zastupnik neopravdano pozvao na članke 209. i 214. Poslovníka koji reguliraju posve druga pitanja (npr. kad zastupnik može govoriti o povredi Poslovníka, kada zasluđuje opomena, itd.). Konstatirao je da je Arlović

iznio činjeničnu tvrdnju koju je drugi sudionik u raspravi osporio, te ustvrdio kako nije na njemu da prosuđuje tko je u pravu, već će to ocijeniti javnost. Dakaako, zastupnik koji smatra da je povrijeđen Poslovník ima pravo o tome zatražiti mišljenje Odbora za Poslovník, Ustav i politički sustav.

Za ispravak netočnog navoda javio je i **Branimir Glavaš**. Napomenuo je da buduće Povjerenstvo ne mora preispitivati postupke svih članova bivše Vlade, bez obzira na to što je Vlada donijela odluku o izdavanju jamstava "Viktoru Lencu". Kako reče, uvjeren je da u tome nisu sudjelovali svi članovi Račanove Vlade, a Povjerenstvo će samo odlučiti, nakon objektivne procjene, što će sve obuhvatiti svojim istraživanjem.

Bivša Vlada je vodila brigu samo o tome da kupi socijalni mir u Rijeci, da bi opravdala stotine milijuna kuna koje je plasirala po privatnim i partijskim linijama gospodinu Vrhovniku i ekipi stranih vlasnika Brodogradilišta oko njega.

Točno je da se predloženim želi zadirati u autonomnost sudova, konstatirala je **Nevenka Majdenić (HDZ)**. Naime, osnovni cilj Povjerenstva je utvrditi kako je utrošen novac poreznih obveznika te radi li se o krivoj procjeni Vlade ili smišljenoj namjeri poklanjanja novca privatnoj firmi, na čijem je čelu bio njihov stranački prijatelj Damir Vrhovnik.

Kaznili Brodogradilište "Viktor Lenac"

Emil Tomljanović (HDZ) nastavlja da se u konkretnoj situaciji radi o pokretanju stečajnog postupka što ni s ustavnog niti zakonskog aspekta ovu odluku ne može dovoditi u pitanje. Ponovio je da je Povjerenstvo dužno utvrditi tko su stvarni vlasnici Brodogradilišta "Viktor Lenac" kojem su odobreni krediti i drža-

vna jamstva, razloge zbog kojih su izdana ta državna jamstva, kako su korišteni krediti i zašto je i kako Brodogradilište upisalo hipoteku na pomorskom dobru (a na tom dobru se ne mogu stjecati vlasništva niti druga stvarna prava i uopće hipoteke).

Kao predlagatelj jasno smo upozorili što je u cijeloj priči bitno. To je neprihvatljiv model i izravno protivan javnom interesu i koji se u krajnjoj liniji svodi na to da se sredstva odobrena temeljem državnih jamstava plasiraju privatnim poduzećima. Možemo se raspliniti u raspravama i u najrazličitijim smjerovima odlutati od srži problema. Bitno je je li nanesena financijska šteta hrvatskoj državi, ako je, koliko i tko je odgovoran za to. A odgovorni su oni koji su na taj način donosili odluke, ti su ljudi sjedili u Vladi RH u prošlom sazivu, radi se u prvom redu o predsjedniku Vlade i resornim ministrima, rekao je, među ostalim.

Bitno je je li nanesena financijska šteta hrvatskoj državi, ako je, koliko i tko je odgovoran za to.

Josip Leko (SDP) kaže da bi ne sudjelovati u ovoj raspravi na izvjestan način bilo ne očitovati se pred svojim biračima pa će stoga i zbog javnosti i svojih birača odmah glasovati za odluku o osnivanju istražnog povjerenstva. Glasovat će za to zato što je uvjeren da ni članovi bivše koalicijske Vlade ni predsjednik te Vlade ne žele skrivati niti imaju razloga za skrivanje niti imaju potrebe sramiti se da iziđu pred ovaj Sabor, rekao je. Ne vodi se ni jedan sudski postupak u vezi s tim inače ova odluka ne bi bila moguća. Očekujemo od svih državnih tijela da utvrde činjenice i postupaju u skladu sa zakonom a ne da ih mi ovdje utvrđujemo i nastupamo kao da su utvrđene.

Na ovo proučavanje neće pomoći radnicima "Viktora Lenca" koji još tamo rade, radnicima Mechela, "Đure Đakovića", niti podići kvalitetu života radnicima koji ne rade i a htjeli bi raditi. Zar mi mislimo da radnici ne znaju koli-

ko košta jedna sjednica Sabora, rekao je, među ostalim dodajući da iz Prijedloga proizlazi "znamo da je napravljena greška, mi vas optužujemo, mi utvrđujemo, mi ćemo vas i osuditi". Pitao je i zašto o ovom Prijedlogu glasovati. To je prva točka dnevnog reda i idemo se baviti prošlošću za što nismo kvalificirani, nećemo se baviti budućnošću. U demokratskim zemljama vodi se opća i svestranačka rasprava o razvoju zemlje, rekao je i istaknuo da njega ne zanima MMF nego program Vlade za oživljavanje poljoprivrede i gospodarstva RH i standard građana. Cilj ovoga je bio politički diskvalificirati različito ili suprotno stajalište a to ne pomaže demokratskoj atmosferi i rješavanju problema u ovom Saboru. Bio je uvjeren da se HDZ demokratizirao, ali nije, rekao je na kraju. Predsjedatelj i predsjednik Hrvatskoga sabora **Vladimir Šeks** upozorio je zastupnika da ovo spada u vrijeđanje jedne političke parlamentarne stranke. **Josip Leko** odgovorio je da je pogriješio u kvalifikaciji a da je mislio da je cilj ovog Prijedloga biti utvrđivanje činjenica a ne diskvalifikacija neistomišljenika.

S ispravcima netočnih navoda javilo se nekoliko zastupnika. Najprije je **Branimir Glavaš (HDZ)** upozorio da je predgovornik povrijedio Poslovnik, članak 214, da je vrijeđao cijelu političku stranku te pitao kome će zastupnik Leko držati lekcije o demokratiziranju a do 1990. pripadao je političkoj stranci koja je proganjala. Predsjedatelj i predsjednik Hrvatskog sabora **Vladimir Šeks** podsjetio je zastupnika da je zastupniku Leki izrekao opomenu i da nema potrebe za bilo kakvom intervencijom u tom smislu.

Ivan Jarnjak (HDZ) javio se zbog ispravka netočnog navoda da se nije raspravljalo o pretvorbi. Za to su bila formirana istražna povjerenstva u skladu sa zaključkom Sabora, raspravljalo se o izvješćima revizije, bilo je predstava i pokušaja, čak i neke kaznene prijave i spektakularno skidanje imuniteta a sve te kaznene prijave su odbačene. **Krunoslav Markovinović (HDZ)** apsolutno netočnim ocijenio je navod da ova rasprava neće pomoći radnicima

Lenca, Željezare i ostalih firmi koje su u sličnom položaju. To će im otvoriti oči da vide tko se obogatio jer su oni osiromašili, tko su im bili politički sponzori i da su čak sindikalisti na stranačkim listama istih političkih sponzora koji su ih upropastili.

Pokazati javnosti kako se raspolagalo novcem poreznih obveznika

Branimir Glavaš ispravlja netočnu tvrdnju zastupnika Leke da je cilj svega ovoga politička diskvalifikacija protivnika jer kaže, mi se time ne služimo. Cijeli ste prošli mandat skidali imunitete, nalagali policiji da montira kaznene prijave da progonite svoje neistomišljenike a u tome niste uspjeli, rekao je. Ovo nije bio cilj da vas se politički diskvalificira već da se pokaže javnosti i poreznim obveznicima kako ste raspolagali sa stotinama milijuna novca poreznih obveznika i kako ste ih dijelili vašim prijateljima i partijskim drugovima a ne što je postojala uistinu opravdana gospodarska potreba.

Josip Leko smatrao je da je predsjedatelj povrijedio Poslovnik jer da ima različit tretman prema zastupnicima, a **Ivana Sućec-Trakoštanec** ispravila je netočni navod zastupnika Leke da za sada nema sudskog procesa. Nemamo saznanja da ima kaznenog, krivičnog ili nekog drugog procesa ali je, nažalost, u tijeku jedan od najbolnijih procesa, stečajni postupak u kojem neće u svakom slučaju dobro proći ni vjerovnici niti radnici a ni ostali. A ako je sve i djelomično točno što se danas čulo bit će, pretpostavlja zastupnica, i drugih sudskih progona i postupaka. Predsjedatelj i predsjednik Sabora **Vladimir Šeks** upozorio je zastupnicu da ovo nije ispravak netočnog navoda. **Jure Bitunjac** rekao je pak da je notorna neistina da je stav i cilj HDZ-a baviti se prošlošću. HDZ je okrenut budućnosti – isti ispravak dao je i dr.sc. **Krešimir Ćosić (HDZ)** - a kada je riječ o konkretnom slučaju onda svakako svakog zastupnika i hrvatsku javnost interesira da je golem

novac, koji je bio dovoljan za preustroj i restrukturiranje ne samo gospodarstva na području Cetinske krajine nego cijele Dalmacije, bačeni u vjetar i radilo bi se ne o 500, 600 radnih mjesta nego o nekoliko tisuća. U vezi s navodom da su razlozi za osnivanje ovog Povjerenstva politički **Katarina Fuček** rekla je da ako su i politički da su sigurno opravdani. Niti jedna Vlada ne može pobjeći, pa niti Sabor, od svoje i političke odgovornosti.

Josip Leko rekao je, među ostalim, da je zadovoljan s ispravicima navoda jer da potvrđuju da je bio u pravu.

Firme siromašnije, vlasnici bogatiji

Krunoslav Markovinović misli da se proteklih godina dosta slušalo o "Viktoru Lencu", o brodogradilištu koje će postati veliko i dobro raditi. Slušali smo i o drugim firmama i što su firme bile siromašnije vlasnici firmi ili predsjednici uprava firme bili su sve bogatiji, jahte su bile sve veće a nerijetko se na takvoj jahti našla cijela ili dio Vlade, sunčali se i da su se donosile odluke koje je trebalo donositi u Vladi a ne na palubi

Što su firme bile siromašnije vlasnici firmi ili predsjednici uprava firme bili su sve bogatiji, jahte su bile sve veće a nerijetko se na takvoj jahti našla cijela ili dio Vlade.

broda, dok su radnici crnčili u unutrašnjosti brodova. Točno je da je izlaskom na tržište morao propasti niz firmi, bilo je velikih grešaka i za to smo platili, međutim, ljudi moraju znati da veliki dugovi dolaze na naplatu, možda ne ove već za nekoliko godina, i da to nisu samo dugovanja "Viktora Lenca" jer je bezbroj dugovanja i kredita odgođeno. Sve to bi bilo podnošljivo da su ti dugovi imali pozitivnu posljednicu, da se "Viktor Lenac" oporavio a prije svega da to nije privatna firma. Trebalo je

imati i zaštitu svih ovih kredita a vidi se da se pod hipoteku davalo i ono što nije smjelo, rekao je, među ostalim. Misli da prigovora oko Povjerenstva nema i da bi ono trebalo čim prije raditi a sigurno da će njegovi članovi biti iz svih stranaka tako da se argumentima i dokumentacijom može doći do istine.

Plasiranje svoje istine

Antun Peruško (SDP) u svojoj replici navodi da predgovornik i zastupnici HDZ-a pokušavaju na svaki način hrvatskoj javnosti plasirati svoju istinu, da je spašavanje "Viktora Lenca" bilo isključivo iz osobnih razloga, na bazi veza i poznanstava. Poručio je predgovorniku da je brodogradnja djelatnost koja ima veliki multiplikativni faktor i kroz proizvodnju drugog broda i prateću industriju. Posljednjih 40 godina "Viktor Lenac" je bio bastion hrvatske brodograđevne industrije u kvaliteti održavanja broda i tu je djelatnost jednostavno trebalo spasiti i to je bio pokušaj Vlade. Pozvao je i ovu Vladu da učini sve što je u moći da se taj kvalitetni škver spasi, inače će zaposleni svoju kvalitetu rada morati prezentirati u Livornu, Veneciji itd. A što se tiče Povjerenstva priklanja se prijedlogu (Stazić) da na njegovom čelu bude gospodin Glavaš i misli da je presuda već napisana.

Krunoslav Markovinović odgovorio je na repliku i složio se da svako brodogradilište ima niz pozitivnih učinaka ukoliko naše firme rade za njega no analiza je pokazala da se najviše onog što se ugrađivalo u brod uvozilo. Kad se govori o profitu to je malo neuvjerljivo jer jamstva su golema, stotine milijuna bačeno, a ostali su dugovi kooperantima. **Zdenko Antešić (SDP)** replicirao je predgovorniku i rekao da je prošla Vlada u brodogradnju uložila više od 10 milijardi kuna i to u brodogradilišta "3. maj", "Uljanik" i druge s tim da vlasnici tih brodogradilišta i ljudi koji su na čelu nisu bili stranački prijatelji bivše koalicijske Vlade. Samim tim je deplasirana teza da su se sredstva dijelila po neakvom stranačkom ključu već su se plasirala da se spasi vrlo značajna gospo-

darska grana na temelju programa tih brodogradilišta.

Ovakvim pristupom daje se jasna poruka stranim ulagačima gdje se vrši razlika između oblika vlasništva, rekao je dodajući da se boji da je ovakvom prezentacijom donesena presuda prije suda. Ovakvo suđenje ga neodoljivo podsjeća, rekao je (glasovat će za formiranje Povjerenstva), na neke procese za koje misli da su davno iza nas.

Krunoslav Markovinović odgovorio je da nitko nema ništa protiv toga da se pomaže brodogradilištima a brodogradilišta koje je naveo predgovornik su u državnom vlasništvu a "Lenac" je privatno vlasništvo. I tu je bila najmanja uvjerljivost, rekao je. **Frano Matušić** smatra važnim istaknuti da je u vrijeme kad je Vlada intervenirala stotinama milijuna kuna gospodin Vrhovnik primao mjesečnu plaću od 130 000. Radi hrvatske javnosti jasno treba reći da hrvatska Vlada nije poštovala odluku o kriterijima po kojim su se dodjeljivala jamstva.

Nema nikakve političke pozadine

Branimir Glavaš ponovio je razloge za Prijedlog o osnivanju Povjerenstva kako se ne bi shvatilo (gledatelji koji ne prate raspravu) da se ovdje radi o nekakvim političkim igrama gdje parlamentarna većina želi kompromitirati parlamentarnu manjinu. Javni interes građana RH za ovu temu postoji i zanima ih odgovor na pitanje što se to događa i tko je na stotine milijuna kuna plasirao preko prijateljskih i partijskih veza pa postoji ustavna osnova za donošenje ove odluke o imenovanju povjerenstva. To je dovoljan razlog da tu nema nikakve političke pozadine već da se razobličiti istina, rekao je, među ostalim. U vezi s prijedlozima da on bude predsjednik tog Povjerenstva rekao je da ti zastupnici (Peruško i Pecek) nisu ovladali Poslovníkom iako primaju lijepu plaću jer prema Poslovníku iz vladajuće stranke ne može biti predsjednik povjerenstva. Ujedno je objasnio da kao kršćanin i član demokršćanske stranke nije rekao

da ne vjeruje u uskrsnuće čovjeka nego da ne vjeruje u uskrsnuće gospodarskog mrtvaca.

Uslijedilo je više ispravaka netočnih navoda.

Zdenko Antešić kaže da je predgovornik iznio niz netočnih navoda. Povjerenstvo ima za cilj samo da se izvrši jedna politička presuda bivšoj vlasti, rekao je. **Slavko Linić** ispravio je ponavljanja, kaže, da smo optuženi za krivična ili kaznena djela jer smo torbama, vrećama, nosili novac u privatne džepove. Odlukama Vlade osiguravano je kreditiranje "Viktora Lenca" kao brodogradilišta, hrvatske tvrtke s tisuću zaposlenih i tisuću kooperanata da pokuša opstati. Pa i otvoreni stečaj je način da ne postane "gospodarski mrtvac". **Milanka Opačić (SDP)** netočnim je ocijenila tvrdnju da je bivša vlast plasirala novac u privatne džepove jer to nije utvrdio USKOK ni policija. To je optužba i presuda gospodina Glavaša, čije smo optužbe ali i presude slušali cijeli dan, rekla je. Ovo je definitivno politička rasprava a samo zbog toga što gospoda u HDZ-u nemaju namjeru raspravljati o MMF-u.

Predsjedatelj i predsjednik Hrvatskoga sabora **Vladimir Šeks** u vezi s potonjim podsjetio je zastupnicu da je rasprava o stand by aranžmanu u dnevnom redu ove sjednice.

Dragica Zgrebec (SDP) rekla je da je netočna konstatacija zastupnika Glavaša da je prošla Vlada davala jamstva prijateljima a zapostavljala druge jer je u četiri godine sanirala mnoge gospodarske grane, tako je u poljoprivredu uloženo oko 12 milijardi kuna. Anton Peruško zahvalio je zastupniku Glavašu na poduci i rekao je, među ostalim, da prema Poslovniku ne može, a da nije ni praksa da se iz vladajuće stranke traži formiranje povjerenstva. **Slaven Letica** je rekao da mu je drago da se zastupnik Glavaš pokajao ali da nije prvi put da se vrijeđaju elementarni religijski osjećaji hrvatskoga stanovništva jer 92 posto vjeruje u dogmu uskrsnuća. **Marin Jurjević** kaže da je netočan navod zastupnika Glavaša da je član demokrišćanske stranke jer je član HDZ-a i da je istina da je izjavio da ne vjeruje u uskrsnuće mrtvaca.

Avanturistički planovi

Zvonimir Puljić (HDZ) šire je govorio o brodogradilištu "Viktor Lenac", njegovoj vlasničkoj strukturi (talijanski biznismen Zazello s 33, 6 posto vlasništva temeljnog kapitala, IFC iz Washingtona 17,7 posto temeljnog kapitala te vlasnici iz Kolna i Reiffaisenbank Austrija) i da je 2002. godine imalo oko 2200 vlastitih radnika i još kooperanata a danas je u stečaju s oko 450 radnika i malim šansama da tvrtka preživi. Govorio je i o inzistiranju menadžmenta na intenzivnom ulaganju u razvojne projekte a nakon teške situacije u kojoj se Brodogradilište našlo iskakanjem Alcata iz ugovora.

No ta državna sredstva nisu bila da bi se spašavalo brodogradilište nego da bi se podržali neprovjereni, a zapravo se pokazalo, avanturistički planovi o ulaganju u razvoj, izgradnju radilišta čeličnih konstrukcija, naveo je, uz ostale podatke. Planirana vrijednost te investicije bila je 25,8 milijuna američkih dolara ali je do danas koštao 40 milijuna dolara i taj projekt još uvijek nije završen. Stečajni upravitelj dobio je za tako nezavršeno samo jednu ponudu na 10 milijuna dolara što znači da je uloženo 40 milijuna dolara a može se prodati za 10 milijuna. Trenutni gubici "Viktora Lenca" u stečaju iznose 3,8 milijuna kuna a idućih tjedana dolazi na naplatu još pet milijuna kuna potraživanja, naveo je, među ostalim, zaključujući da nema nikakve sumnje da se menadžment "Lenca" koji se pred godinu dana hvalio primjenom najboljih iskustava u upravljanju kompanijom i rizicima, avanturistički kockao visokim ulozima i izgubio.

A sumnje stvaraju pitanja kako je bilo moguće da se menadžment jedne privatne tvrtke kocka novcem poreznih obveznika i zašto je i s čijim pravom u tu visoku rizičnu privatnu partiju hazarda uveden od 2001. do 2003. i državni proračun. Zato je potrebno istražno povjerenstvo da se utvrdi koji su to razlozi vodili ljude u tadašnjoj hrvatskoj Vladi da posežu u proračun i omogućavaju prijateljima da njihovo nerazumno

kockanje traje koliko i mandat Račanove Vlade.

Slavko Linić (SDP) ispravio je navod predgovornika da je Vlada RH podržavala vrlo rizičnu igru uprave "Viktora Lenca". Vlasnici "Lenca" bile su ugledne tvrtke, među njima i IFC, ugledna financijska kuća Svjetske banke i druge, a cijeli projekt konsolidacije vodio je Hypo iz Zagreba. **Zdenko Antešić (SDP)** replicirao je zastupniku Puljiću pitajući koja se poruka šalje ovime radnicima "Lenca" i potencijalnim investitorima ili onima koji su već u Hrvatskoj. A poruka je, kaže, umjesto da se bavimo time kako će oživjeti jedna gospodarska grana od izuzetne važnosti za hrvatsko gospodarstvo i osigurati radna mjesta i zaposlenost Vlada pokazuje svoju nesposobnost te se bavi prošlošću umjesto da se uhvati u koštac sa stvarnim problemima.

Zvonimir Puljić odgovorio je da je ta briga za radnike "Viktora Lenca" čista demagogija, izvrtnje stvari, manipulacija s jednim objektivnim problemom jer nakon kraha privatne tvrtke ti radnici jesu problem ove Vlade i ove države. A manipulirate brigom o njima zato da bi prikriji ono što se ovdje zbivalo od 2001. do 2003. godine i što mi želimo razjasniti, rekao je, među ostalim navodeći i da je 30 milijuna američkih dolara otišlo u arbitražu i nikad zapravo novac nije stigao u "Lenac" što je ozbiljno uzdrimalo tu tvrtku.

Optužbe i presude bivšim članovima Vlade

Milanka Opačić u svojoj je replici navela da se ovdje uopće ne govori o Povjerenstvu već o optužbama i presudama bivšim članovima Vlade. To samo pokazuje da nema volje u HDZ-u i predlagatelja da se istraži doista što se događalo u "Viktoru Lencu" već samo da se sudi političkim protivnicima, rekla je među ostalim. Smatra da bi se "Lencom" trebalo baviti državno odvjetništvo i USKOK. Nemamo ništa protiv ni da se time bavi Povjerenstvo i smatramo da nakon provedene istrage nadležnih tijela, ali ne one koju će ovdje provoditi

pojedini zastupnici, svi oni koji su odgovorni neka snose i odgovornost. Ponovila je da se u Saboru bježi od rasprave o skandaloznoj gospodarskoj politici koju vodi HDZ-ova Vlada, o sporazumu s MMF-om.

Ne želimo unositi netrpeljivost u ovu saborsku dvoranu, ne želimo unositi razdor u biračko tijelo RH, ne želimo dijeliti građane Hrvatske. Želimo da nakon ove rasprave izađemo jednoglasni u stavu svih političkih stranaka da građani imaju pravo na istinu, da imaju pravo znati kako se troši proračunski novac.

Predsjedatelj i predsjednik **Vladimir Šeks** na to je rekao da ova dvorana nije pretvorena u sudnicu već da je dat Prijedlog za Istražno povjerenstvo.

Zvonimir Puljić odgovorio je na repliku i rekao da zastupnica kao i njeni kolege iz Kluba zastupnika SDP-a nastupa dogovorno da se prebaci tema na bilo što drugo pa bio to i sporazum s MMF-om, briga o radnicima "Lenca" ili nešto treće, samo da se pažnja ne fokusira na ono što smo danas istakli argumentima. Nada se da nitko, pa ni javnost, neće pasti na te manipulacije i da će Povjerenstvo razotkriti činjenice kako je i zašto obilni novac iz državne riznice otišao u propale privatne projekte ali i da se tako nešto više ne ponovi.

U ime predlagatelja javio se **Branimir Glavaš** i naglasio da nije istina da se saborska vijećnica pokušava pretvoriti u sudnicu. Mi ovdje ne želimo nikome suditi, najmanje nekoj drugoj političkoj opciji u kojoj ne gledamo neprijatelja, prema kojoj nismo neprijateljski nastrojeni za razliku od te političke opcije dok je drimala Hrvatskom. Ne želimo unositi netrpeljivost u ovu saborsku dvoranu, ne želimo unositi razdor u biračko tijelo RH, ne želimo dijeliti građane Hrvatske. Želimo da nakon ove rasprave izađemo jednoglasni u stavu svih političkih stra-

naka da građani imaju pravo na istinu, da imaju pravo znati kako se troši proračunski novac.

Ne želi abolirati nikoga od odgovornosti do 3. siječnja 2000. godine (u raspravi spominjana privatizacija 1993, 94. godine), već želi da se ovo Povjerenstvo dotakne i tog razdoblja i pozove i one ljude čija je odluka i moć bila presudna tog trenutka da se izvrši privatizacija i odrade neke radnje za koje mi danas tvrdimo da se nisu mogle odraditi. Osobno vjeruje da nijedan zastupnik HDZ-a a i nijedna politička stranka u ovom Parlamentu neće stati iza nikoga i skrivati nečije nestašluke, rekao je, među ostalim dodajući da je spreman staviti potpis za osnivanje istražnih povjerenstava i za neka druga pitanja, o drugim tvrtkama i nejasnoćama ako ih ima i da od toga ne bježi. A kako smo čuli da gospodin Linić priznaje da je krivo procijenio vlasnike "Lenca" i da je gospodin Račan rekao da je pogriješio treba vidjeti dokle to seže i kako to sankcionirati jer vlast se ne smije zloupotrebjavati. Ne sudimo i ne presuđujemo unaprijed, želimo da se imenuje povjerenstvo s članovima svih političkih stranaka (neka bude i manje članova HDZ-a i neka predsjednik bude iz oporbe) i ako nema problema priča je završena a ako ih ima, predat će se nadležnim državnim organima da ih sankcionirati, rekao je na kraju.

Razotkriti i ono od 1990.

Ingrid Antičević-Marinović ispravila je navod predgovornika i rekla da nije točno da iz svega proistječe osnovana sumnja da su počinjene nezakonitosti a i da je to točno onda ste dužni, rekla je, podnijeti kaznenu prijavu. Mr.sc. **Marin Jurjević** netočnim je naveo navod zastupnika Glavaša da se ne želi unositi netrpeljivost prema političkim neistomišljenicima jer ovo danas bio je poligon unošenja te netrpeljivosti. Jesmo za povjerenstvo, no imate sve poluge vlasti i procesuirajte to, a zaista bi trebalo razotkriti sve što je od 1990. naovamo gurnuto pod tepih. Isti navod ispravila je i **Dragica Zgrebec** rekavši da ako postoje osnovane sumnje da su

tu onda nadležna istražna i sudbena tijela jer moglo se vidjeti da su u ovakvim slučajevima povjerenstva nedjelotvorna. Zbog ovakve političke rasprave mi u SDP-u uvjereni smo da treba osnovati to Povjerenstvo, rekla je. **Milanka Opačić** ispravila je kao netočan navod da nije istina da se danas ovdje nekome sudi jer se sudi članovima bivše Vlade, optužuje ih se i ističe se da su nekome pogodovali. Josip Leko zahvalio je što se zastupnik Glavaš poziva principijelno na javnost kad je u pitanju predlaganje istražnog povjerenstva na što je **Branimir Glavaš** upozorio na povredu Poslovnika jer da zastupnik Leko ne ispravlja netočan navod nego da drži lekcije.

Gdje je novac od državnih jamstava

U svojoj široj raspravi **Irena Ahel (HDZ)** iznijela je više podataka o brodogradilištu "Viktor Lenac". Privatizirano je 1994. godine a u razvojni projekt vrijedan 120 milijuna dolara upustilo se 1998. godine, u sklopu čega se namjeravalo do tada vrlo uspješnu i profitabilnu djelatnost remonta i manjih preinaka brodova proširiti i na novogradnju. Upravljačka struktura predvođena Damirom Vrhovnikom, članom SDP-a te bliskim prijateljem bivšeg premijera Račana i potpredsjednika Vlade Linića planirala je i izgradnju gradilišta metalnih konstrukcija i nabavu novog doka (11.) koji je prema stručnim ocjenama itekako preplaćen. Navodno je za to utrošeno 30 milijuna dolara što je potpuni apsurd i nameće se pitanje, navela je, među ostalim, zašto se jedan škver upustio u tako veliki investicijski ciklus kad je prije rata uspješno poslovao kao specijalizirano brodogradilište za remont brodova i kad je novogradnja predstavljala uistinu velik rizik to više što na tome radi i Brodogradilište "3. maj" u Kraljevici a i dok je postavljen izvan uvale i po mišljenju pomorskih stručnjaka na potpuno neprikladnom mjestu gdje bi bura ugrožavala sigurnost radova.

Sve to upućuje na zaključak, rekla je, da je dok 11. izvršno poslužio za pranje novca o čemu svjedoči i nalaz stečaj-

nog upravitelja Škrleca. Podsjetila je i na krizu u "Lencu" uslijed raskida ugovora s "Alcatelom", arbitražu te da je od početka te krize do stečaja Vlada premijera Račana u nekoliko navrata jamstvima poduprla kredite kod HBOR-a, zatim, da trenutno potraživanja vjerovnika, a država je najveći vjerovnik, iznose 1,3 milijarde kuna te da je upitna i uloga većinskog vlasnika talijanskog industrijalca koji je kroz dvije, očito fiktivne tvrtke, imao u "Lencu" udio od 30 posto a nije se previše uzrujao zbog krize.

Pitanje je gdje je novac odnosno u što je utrošen novac od državnih jamstava, smatra zastupnica. Osvrnula se i na situaciju vjerovnika "Lenca" o kojoj govori pismo koje su kooperanti poslali zastupnicima u kojem navode da su bili prisiljeni potpisati nagodbu o plaćanju njihovih potraživanja na otplatu i da su time bili prevareni, jer su povukli svoje ovrhe a dan nakon toga direktor "Lenca" daje ostavku i uskoro Brodogradilište odlazi u stečaj.

Jure Bitunjac (HDZ) pohvalio je izlaganje predgovornice jer da je iznijela genezu pokušaja stanovitog kruga ljudi da pod svaku cijenu stvore jedan gospodarski subjekt za kojim nije bilo potrebe jer već u riječkom akvatoriju postoji nekoliko brodogradilišta i to je bilo samo bacanje državnog novca.

Dr.sc. **Slaven Letic (neovisni)** naglasio je kako je mislio da će raspravljati o metodologiji, mandatu i poslanju tog istražnog povjerenstva s obzirom na to da su dosadašnja istražna povjerenstva u Hrvatskoj političkoj povijesti uglavnom bila neuspješna. A ovdje se javila polemika (kao da se radi o izboru, primjerice, porote u Americi) uz iznošenje unaprijed stavova i uglavnom se pretpostavlja krivnja, koriste se krupne riječi. Ako se nastavi ovakav tip rasprave neće biti kvalificiranih kandidata za to Istražno povjerenstvo, ostat će nekoliko zastupnika iz redova HSS-a i HSP-a koji uglavnom ovo slušaju i čude se, rekao je, među ostalim govoreći o razinama rasprave (sukob interesa, državna jamstva itd.).

Kad su u pitanju plaćanja iz državnog proračuna na ime protestiranih jamstava najveća isplata napravljena je 1999.

godine u doba vladavine HDZ-a u iznosu od 1,418 milijardi kuna od kojih je samo 882 milijuna otpalo na raskid ugovora s Astalidijem. Ako se želi pošteno raditi posao na čelu tog Povjerenstva mora biti čovjek apsolutne neutralnosti koji će ići od pretpostavke nevinosti bez obzira na to što mislio o ljevici ili o desnici, o Slavku Liniću i o vrećama novca. Kad se ude u to neće se moći izbjeći jedna serija bavljenja sličnim procesima koja će obuhvatiti Zagrebačku banku, PBZ, Bechtel, Enron i druge i u tom smislu je ova inicijativa dobro došla i da pokaže kako praktički funkcionira pravna država. Istražni organi, USKOK ne funkcioniraju. Davno sam trebao zahtijevati ostavku državnog odvjetnika Mladena Bajića (zastupnik je podsjetio da je očekivao da će Odvjetništvo nešto napraviti povodom dva kriminalna ugovora koja je dostavio i Odvjetništvu i Vladi), rekao je na kraju.

Ivo Lončar (neovisni) ispravio je navod predgovornika o mogućim članovima Povjerenstva jer kad je u pitanju HSS to je netočno. Znamo iz prošlog saziva Sabora da su izvanredno dobri u opstruiranju rada Istražnog povjerenstva, rekao je, podsjećajući na osnovano Istražno povjerenstvo (koje nije proradilo) za pšeničnu aferu tešku nekoliko stotina milijuna kuna u kojoj su prednjačili članovi HSS-a.

Moglo se otvoriti puno radnih mjesta

Marijan Bekavac (HDZ) misli da je osnivanje ovog Povjerenstva potrebno a i da svi žele da se događanja u "Viktoru Lencu" u razdoblju bivše vlasti rasvijetle tako da porezni obveznici doznaju kako se i na koji način u to vrijeme trošio njihov novac. Činjenice su nepobitne - po partijskoj i prijateljskoj vezi drugova Vrhovnika, Linića i Račana izdavana su državna jamstva kreditorima privatnog brodogradilišta "Viktor Lenac" iako se znalo da je to brodogradilište u katastrofalnom stanju i na rubu stečaja.

Unatoč silnim financijskim injekcijama teškim više stotina milijuna kuna to privatno poduzeće ipak propada i odla-

zi u stečaj a s tolikim novcem upotrijebljenim na pametan i produktivan način moglo se otvoriti jako puno novih radnih mjesta i potaknuti puno toga zdravog da ojača, rekao je, među ostalim podsjećajući da je velik broj poduzeća u državnom i privatnom vlasništvu u to vrijeme imao velikih problema u poslovanju ali da nitko nije bio u tako povlaštenom položaju kao famozni "Lenac". Imamo još brodogradilišta u Splitu, Trogiru, Puli, Šibeniku no nijedno nije bilo miljenik Vlade kao privatno "Viktor Lenac" (sreća u nesreći što se nisu sjetili klonirati Vrhovnika i postaviti njegove klonove u ostala brodogradilišta).

Ne želimo unositi netrpeljivost u ovu saborsku dvoranu, ne želimo unositi razdor u biračko tijelo RH, ne želimo dijeliti građane Hrvatske. Želimo da nakon ove rasprave izademo jednoglasni u stavu svih političkih stranaka da građani imaju pravo na istinu, da imaju pravo znati kako se troši proračunski novac.

Ovakav neodgovoran način vođenja državne riznice doveo je do toga da su nas u tom razdoblju zadužili 14 milijardi dolara te da je državna blagajna u deficitu 7 milijardi kuna i tko zna gdje bi tome bio kraj i kud bi to odvelo hrvatsku državu da 23. studenoga 2003. ovi drugovi nisu izgubili vlast. Danas ti isti sjede u ovom Domu predlažući zakone u socijalnoj sferi i pričaju i dalje o povratu duga umirovljenicima iz Proračuna podilazeći tako javnosti i građanima a posebno najugroženijim kategorijama građana koji su dobro osjetili ono socijalno u njihovom nazivu.

Na primjeru vođenja politike prema privatnom brodogradilištu "Viktor Lenac" može se iščitati način vođenja ekonomke politike bivše Vlade koja se zaduživala za sve i svašta a hrvatski će narod to opterećenje osjećati sigurno još godinama, rekao je.

Katarina Fuček citirala je izjavu bivšeg ministra gospodarstva Jurčića te navela da nema ni govora o onome da su dobro procijenjeni partneri, dobro uloženi novac.

Za novogradnju odlučili se vlasnici, a ne Vlada

Slavko Linić javio se za repliku i naveo da se neprekidno ponavlja da je "Viktor Lenac" privatno trgovačko društvo no da se onda mora znati da su i njegovi vlasnici odlučili o projektu novogradnje. Za razliku od mnogih zastupnika koji Vrhovnika vide kao vlasnika, iako ima možda jedan ili dva posto dionica, hrvatska je Vlada kao vlasnika vidjela Svjetsku banku putem IFC-a, razvojni fond Raiffeisenbank ozbiljne bankare i oni su donijeli tu odluku. Nitko od Vlade nije sudjelovao u donošenju odluke oko tog projekta.

Marijan Bekavac odgovorio je da su činjenice sasvim druge u izdavanju jamstava privatnom brodogradilištu "Viktor Lenac" jer se tada znalo da će ići u stečaj. Pa zašto je onda Vlada dala taj novac i ta jamstva i to samo vi znate. Mogli ste dati bilo kojoj drugoj firmi u Hrvatskoj ali zna se jako dobro zašto ste dali "Viktoru Lencu", zbog svojih partijskih i privatnih veza s gospodinom Vrhovnikom, rekao je.

Ingrid Antičević-Marinović rekla je da predgovornik netočno govori i da ustvrđuje da su upravo prijateljske veze Vrhovnika i članova Vlade osigurale ovom Brodogradilištu jamstva. A ako je siguran u tome njegova je dužnost podnijeti kaznenu prijavu a ne da ovdje podiže optužnicu. **Željka Antunović** ispravila je kao netočan navod zastupnika Bekavca da nije bio cilj spasiti radna mjesta. Netočno je i da se nismo sjetili klonirati gospodina Vrhovnika, sjetili smo se mi smo takav genetski materijal u pravilu uništavali, nažalost, gospodin Vrhovnik bio je klon Kutlea i Gucića a i razlika je u odnosu Vlade prema njima, rekla je, među ostalim. Nenad Stazić opovrgnuo je da se bivša Vlada zaduživala za sve i svašta, zadužila se, među ostalim, i za cestu Zagreb-Split i da nije

imala projekt te ceste danas ne bi bilo. Isti navod ispravila je i **Dragica Zgrebec**.

Nikola Sopčić (HDZ) podržao je osnivanje ovog Povjerenstva smatrajući da će pridonijeti raščišćavanju svih nedoumica u javnosti oko izdavanja jamstava "Viktoru Lencu". Povjerenstvo bi trebalo ustanoviti je li na odluku o davanju ovih jamstava utjecala stručna prosudba ili je to dogovoreno na ugodnom druženju na jahti gospodina Vrhovnika, rekao je, među ostalim.

Pitao je i kako se moglo dogoditi da je za osiguranje ovih kredita upisana hipoteka na pomorskom dobru, suprotno Zakonu, kad je praksa za vrijeme bivše Vlade bila da se nakon nalaza državne revizije u kakvoj općinici, gdje je probijena kakva stavka proračuna s 200 kuna slala krim policija (i u gradove), a sve istrage završile su bez rezultata.

Zanimljivo je da se oporbeni zastupnici, pogotovo SDP-a, deklarativno slažu s osnivanjem ovog Povjerenstva ali unaprijed ne vjeruju u njegove dobre namjere no ako je sve čisto i sve štima nemate se čega bojati i zato nemojmo skretati raspravu na druge teme (autoceste itd.), rekao je.

Vlada spašavala radna mjesta

Slavko Linić u svojoj replici rekao je da je vrlo ružna navika mnogih pokušati zavaditi Hrvatsku jer, danas je čuo da on dolazi iz Rijeke i da su Riječani imali sve, ostali ništa. To je neistina jer, neće govoriti o oprostima dugova, sanaciji banaka, o "Staklu" Lipik gdje su spašena radna mjesta, o zadarskoj tvrtki koja je bila poznata po jamstvima koje je dobila od bivše Vlade, "Dioni", koja je izašla iz stečaja. Sve su to aktivnosti Vlade na raznim dijelovima Hrvatske od Slavonije, Dalmacije do Istre (Istarska banka).

Nikola Sopčić odgovorio je zastupniku Liniću da je to bio pokušaj zavaditi Hrvatsku jer činjenica je da danas radnici "Viktora Lenca", pretežno ljudi iz Rijeke, nemaju ništa iz cijele priče. A gospodin Vrhovnik vaš prijatelj ima vilu na Pećinama u kojoj ugodno živi ali za svaki slučaj uknjižio ju je na kćerku.

Zdenko Antešić (SDP) replicirao je na navod da je lijepo održavati prijateljstva. To je točno, veli, ali nekada ljudi zbog toga mogu imati problema. Mnogo je isplativije i diskretnije održavati kumstva, kaže.

Katarina Fuček navela je primjer kako je bivša vlast uvažavala državne institucije, jer Državna revizija je u nalazu za 2002. godinu konstatirala da "se ne bi smjela izdavati jamstva brodogradilištu jer nema utjecaja na njegov rad, poslovanje, poslovne odluke i plaće". Vlada unatoč tome putem HBOR-a sudjeluje u investicijskom projektu s 2,5 milijuna dolara.

Željka Antunović ispravila je navod da Vlada Ivica Račana ne bi dala nekom hdz-ovom direktoru ili predsjedniku uprave jamstvo jer može se spomenuti tu "Đuro Đaković", "Folijaplast" itd. Točno je da ne bi dala jamstvo ni sdp-ovom niti hdz-ovom direktoru ako su nesposobni, dodala je. Istražujte Vrhovnika a ne hrvatsku Vladu, rekla je dodajući da je prijateljstvo puklo upravo zbog "Viktora Lenca".

Istinu možemo podnijeti

Franjo Piplović (DC) izjavio je da DC podržava formiranje ovog Povjerenstva čija je namjera definirana. No nije za Povjerenstvo čija bi uloga bila da presuđuje i da bude lov na vještice. Naša sadašnjica i prošlost bremenite su mnogim istinama o kojima nismo progovorili i možda se nikada neće progovoriti u ovom Saboru, možda je dobro da te istine ne otvaramo, kaže. Misli da istinu o "Viktoru Lencu" možemo svi podnijeti i da ovdje nije riječ o proganjanju i presuđivanju

bivšoj Vladi nego da se vidi u kojem je smjeru otišao dat novac.

Saga o "Lencu" traje dugo, riječ je o ljudima koji sada trpe te posljedice. Iz svega ovoga se može vidjeti da je država olako, lopatom, ubacivala novac i državna jamstva na jedna vrata a na druga su netragom nestajala rekao je, među ostalim. Ovu inicijativu osobno smatra jednom aktivnošću u smislu da svi ovdje pokrenu Hrvatsku jer Hrvatsku ne

možemo pokrenuti neistinama i guranjem stvari pod tepih, nego istinom.

Kriteriji - prijateljske i klanske veze

Frano Piplović (DC) je rekao kako je očito da su kod bivše Vlade kriteriji za dobivanje kredita bile prijateljske i klanovske, a možda čak i druge veze. Upitao je, zatim, tko smije pod hipoteku dati nešto što pripada općem dobru, upozorio da država nije htjela dati jamstva za poduzeća u 100-postotnom državnom vlasništvu; ustvrdio kako se u Slavoniji pitaju zbog čega je spašena Riječka banka unatoč utvrđenom kriminalu, a Županijska puštena da propada. Na kraju je dometnuo – ne postoje "vaši" i "naši", postoji istina o nama, a pitanje je koliko je želimo spoznati.

Željka Antunović (SDP) je u replici ustvrdila kako Glavaša nije potrebno niti moguće demantirati. Rekla je zatim kako svi ministri bivše Vlade osjećaju suodgovornost za to što jedan od inih projekata nije uspio, iako je – naglasila je – velika većina njih (u koje se ulazilo s rizikom kao i u slučaju Lenca) dobro završila.

Svi ministri bivše Vlade osjećaju suodgovornost za to što jedan od inih projekata nije uspio, iako je velika većina njih priču gurala pod tepih; postoje svi dokumenti, javni su, sve se može utvrditi; u SDP-u očekuju i žele da se, konačno, lažne optužbe na njihov račun skinu; jedan od razloga što se išlo i u veće rizike bilo je da se riješi pitanje kooperanata, radnika.

Iz njenog izlaganja još izdvajamo: nitko od onih koji danas osjećaju odgovornost nisu ovu priču gurali pod tepih; postoje svi dokumenti, javni su, sve se može utvrditi; u SDP-u očekuju i žele

da se, konačno, lažne optužbe na njihov račun skinu; jedan od razloga što se išlo i u veće rizike bilo je da se riješi pitanje kooperanata, radnika.

Frano Piplović je pojasnio za što se zalaže – nije riječ o inkvizicijski tim koji želi nekoga uhvatiti za gušu, naprotiv – imajmo, kako je rekao, snage saznati istinu o sebi, pa makar to bila istina o meni.

Replicirajući Piploviću, **Slavko Linić (SDP)** je najprije rekao kako ne valja takva istina, da je to mržnja, netrpeljivost a zatim podsjetio kako je odluku da Županijska banka ide u stečaj donijela Vlada ustoličena do 2000. godine. Stečaj je proveden do tada, a Koaliicijska je Vlada platila osiguranu štednju, probala je isplatiti – istina iz kredita. U slučaju Riječke banke (pronevjera bankarskih službenika) porezni obveznik nije platio ni kunu, samo je – kako je naglasio – Vlada pokazala da zna postupati u krizi. Zamjerivši Još je izrazio nadu da će već jednom stići izvješće od Riječke banke pa da se ta priča (tko je platio Riječku banku) prekine.

Na njegove riječi – ne možemo, ne želimo, kao koaliicijska vlada govoriti o tome je li netko krizu u vezi s Dubrovačkom bankom ili Županijskom vodio kako treba, **Frano Piplović** je rekao da se uspješnost neke vlade ne mjeri samo po tome kako je realizirala svoj plan nego i kako je riješila neke probleme naslijeđene od bivše vlade. Zastupnik je još uzvratilo da se ne zalaže ni za kakvu mržnju, dometnuvši kako nije valjda bilo sve loše što su radili bivši, kao što nije sve loše što je radila bivša koaliicijska vlada.

Osim kaznene postoji moralna i politička odgovornost

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) je izjavila kako je ovaj pojedinačni slučaj (Lenac) konačni obračun s politikom nepotizma, voluntarizma i subjektivizma u obnašanju državnčkih i inih javnih funkcija, naravno sve na teret hrvatske sirotinje (koji najurednije plaćaju obveze) i ostalih obveznika. Uopće je, napomenula je zastupnica, ne zanima čime je

neki od vlasnika uvjerio Vladu da treba dati garancije jer onaj koji daje novac preuzima sav rizik, a još kad raspolaže novcem sviju Vlada je trebala "debelo" provjeriti i što daje novac i kontrolirati njegovo (ne)namjensko trošenje.

Osim kaznene ili neke druge postoji i moralna te politička odgovornost. To nije, naglasila je, politički progon, jer onaj tko obnaša političku funkciju ima i političku odgovornost za učinjeno, pa i u sferi financiranja.

Ustvrdivši kako je svaki radnik (i njegova porodica) u "Viktoru Lencu" priča za sebe, zastupnica je naglasila kako su jednako važni i ukupno društvo i svi porezni obveznici. Iz njezina izlaganja još izdvajamo; napomenu kako se bivši predsjednik Vlade uistinu žrtvovao "bivajući na jahti"; da je ova rasprava ukazala na nešto što se nije smjelo dogoditi, ali da joj je smisao spriječiti takve pojave ubuduće i upozoriti obnašatelje javnih funkcija da više moraju voditi računa o objektivnim okolnostima nego o subjektivnim procjenama.

Najveći je teret na leđa građana pao 1999.

Dr.sc. **Mato Crkvenac (SDP)** je najprije replicirao na tezu o olakom davanju jamstava te teretu hrvatske sirotinje. Jamstva se ne daju olako i svaka je Vlada u velikom iskušenju kad ih daje jer je svako jamstvo rizik. A jamstva "Lencu" bila su manji rizik nego mnoga druga jamstva zato što su iza tog brodogradilišta stajale četiri banke svjetskog formata i 40 godina uspješnog rada (u usporedbi s drugim hrvatskim brodogradilištima, u koje država već trideset godina trpa silne novce).

Kad je riječ o jamstvima, po tvrdnji dr. Crkvenca najveći je teret na leđa građana pao 1999. godine.

Odgovarajući Crkvencu, **Ivana Sućec-Trakoštanec** je rekla kako je nije uvjerio da se jamstvo nije dalo olako te ga zatim upitala – koliko će propalih poslova, ili nedobivenih novaca, otplatiti svjetske banke, a koliko hrvatska država iz Proračuna na teret hrvatske sirotinje (što je većina stanovništva,

zbog izlaska iz rata i ovakvih promašaja). Da je riječ o sirotinji dokazuje, ustvrdila je zaduženje od najmanje 6 tisuća dolara (uključujući i nerođenu djecu), odnosno to što se mora raditi za generacije unaprijed kako bi se vraćale propale investicije, od kojih je jedna i garancija države za "Viktor Lenac".

Krunoslav Markovinović (HDZ) je, replicirajući prethodnici ustvrdio – ili je Vrhovnik bio Superman koji je 12 puta "preveslao" Račanovu Vladu (što je onda loše za Vladu) ili je bivša, Račanova, Vlada bila u sprezi s Vrhovnikom.

Josip Leko (SDP) je najprije rekao kako zastupnica Sušec-Trakoštanec šalje lošu poruku hrvatskim vlasnicima vrijednosnih papira trgovačkih društava i dionica - ne zna razliku između vlasništva nad dionicama i vlasništvima nad trgovačkim društvima ili namjerno zbunjuje javnost. A Vlada mora voditi brigu o svakom trgovačkom društvu, bez obzira na to tko je vlasnik vrijednosnih papira. Ne daj Bože, dometnuo je, da počne voditi brigu, primjerice, o Privrednoj banci ili INI. Najbolje bi bilo da nadležna tijela utvrde nepravilnosti, a da se ne diskvalificira nikog u Saboru, posebno ne Vladu koja je, sasvim sigurno, imala dobre namjere.

Ivana Sušec-Trakoštanec je uzvratila kako je oblik vlasništva totalno nebitan. Bitno je to što u ovom poduzeću država nema ni jednu dionicu niti udjel, a mogla je, kako reče, "filat" novac u cijeli spisak poduzeća u kojima je imala 50, 80 ili 100 posto udjela.

Tragikomedija u tri čina

Živko Nenadić (HDZ) je operaciju "Viktor Lenac" nazvao kao predstavu, tragikomedijom, u tri čina. U prvom je, kako reče, jedna koalicija birače pozvala da joj dadu povjerenje (glavnim plakatom s naslovom "Pošteno" (oni su autori predstave), u drugom činu nastaje zaplet – najistaknutiji glumci su premijer, potpredsjednik Vlade i ministar financija koji odlučiše jednog siromaha učiniti najprije menadžerom godine, a zatim bogatašem U trećem činu dolazi istražno povjerenstvo, ruka pravde.

Vlada RH daje novac poreznih obveznika svome drugu i prijatelju Vrhovniku, koji je glavni junak priče, a njena je poslastica to što on kao jamstvo nudi hipoteku na pomorskom dobru. Zamislite, dometnuo je Nenadić, kojem je sve riziku izložen - može izgubiti ono što nije njegovo, a država može dobiti ono što je već njeno (ali mora, uz to i platiti).

Vlada je trebala "debelo" provjeriti u što daje novac i kontrolirati njegovo (ne)namjensko trošenje.

Zastupnik je još: upozorio da je potraživanje države u stečajnom postupku 78.356 prosječnih plaća iz čega je 500 radnika moglo 13 godina primati plaću a da ne rade ništa ili onih 1000 koliko ih je tada bilo – šest godina.

Replicirajući Nenadiću, **Davorko Vidović** je rekao da je Vrhovnik do svog vlasništva i bogatstva došao, kao i svi tajkuni u zemlji, u vrijeme HDZ-ove Vlade. Dakle, HDZ mu je omogućio da se obogati i to s Račanovom Vladom nema baš nikakve veze.

Ispravljajući istog zastupnika, **Slavko Linić** ga je podsjetio da se plaća dobiva u bruto iznosu i da nije riječ o šest godina već manje od tri, i to u visini isplaćenih sredstava po osnovi jamstava. To je problem agonije, dometnuo je, jer je najveći dio jamstava dan za plaće radnika "Lenca".

Stvari se prejudiciraju

Šime Lučin (SDP) je izrazio čuđenje što se unaprijed donose ocjene, a tek se ide u formiranje povjerenstva. Kako reče, zapravo je riječ o predstavi i stvari se prejudiciraju.

Zastupnik je zadovoljan zbog spremnosti predlagatelja da se ispita tko su i čiji prijatelji do 2000. godine u privatnim firmama dobili jamstva.

Replicirajući Lučinu, **Živko Nenadić (HDZ)** je uzvratio kako nisu date ocjene već osnovane procjene, osnovane sumnje. Ocjenu će dati istražno povjerenstvo.

Nakon zamjerke dijelu zastupnika (pa i Glavašu) zbog čitanja pripremljenih tekstova, dr. sc. **Mato Crkvenac** je rekao kako mu je jasno što je Glavašu, koji je to isto učinio, riječ "pošteno" teško padala, ali da je ona i dalje aktualna. Ustvrdio je zatim kako je više jamstva, kad je riječ o lokalnim zajednicama, otišlo tamo gdje je na vlasti bila oporba. Zastupnik je još rekao kako je optužba da je novac išao u privatne džepove teška te da bi u tom slučaju trebalo odmah ići u Policiju i u Državno odvjetništvo.

Odgovarajući na repliku, **Živko Nenadić** je rekao da je tekst koji je pripremljen pripremila bivša vlast ("napisano je ono što je činila").

Vlada mora voditi brigu o svakom trgovačkom društvu, bez obzira na to tko je vlasnik vrijednosnih papira. Ne daj Bože, da počne voditi brigu, primjerice, o Privrednoj banci ili INI.

Franjo Matušić (HDZ) je izjavio kako osnovna dvojba u svezi s jamstvima "Lencu" proizlazi iz činjenice koju je utvrdila Državna revizija – da je jamstvo dano društvu koje je u pretežito većinskom vlasništvu privatnih osoba, k tome još stranih. Vlada jest inzistirala, priznao je da se Vrhovniku smanji plaća te da dade ostavku, ali tek u srpnju 2003, kad je pritisak javnosti bio tako neizdrživ i po samu Vladu da nije mogla, kako reče, obraniti prijateljstvo s Vrhovnikom. Nakon što je podsjetio na iznos Vrhovnikove plaće (100 tisuća kuna mjesečno), zastupnik je rekao kako je nekoliko milijuna kuna Vrhovnik dobio iz državne blagajne zato što je bio na čelu firme koju je doveo pred stečaj mnoge općine i gradovi bili odbijeni za svoje infrastrukturne projekte (vodovod, kanalizacija).

Matušić je zatim izjavio kako nije točna SDP-ova tvrdnja da su mislili na radnike i kooperante. Naime, ti su isti radnici objavili otvoreno pismo novoj

Vladi i Državnom odvjetništvu u kojem su jasno rekli da su nasamareni. Povukli su ovrhe zato što su imali obećanje da će im potraživanja biti isplaćena u roku 12 mjeseci u ratama, ali to nije učinjeno. Bivša Vlada ih je obmanula i oni danas podižu privatne tužbe protiv Damira Vrhovnika i na sudu traže povrat sredstava.

Zastupnik je s tim u svezi citirao navode iz teksta u "Novom listu" u kojem, među ostalim, stoji kako je u tužbi dosad uspio samo Bogumil Čoko te da je zanimljivo kako je velika većina nagodbi i ugovora potpisana oko 28. srpnja 2003, a toga je dana Vrhovnik izvijestio predsjednika Nadzornog odbora "Viktora Lenca" o svojoj neopozivoj ostavci.

Iz nalaza Državne revizije jasno je da bivša Vlada nije poštovala odluku i kriterije po kojim je mogla dodjeljivati jamstva, rekao je zastupnik, dometnuvši kako ostaje jedina spekulacija - da je to učinjeno temeljem prijateljstva s Račanom i Linićem.

Nije točno da je jamstvo dato privatnoj osobi, rekao je **Josip Leko**, napomenuvši kako "Lenac" ima pravni status kao i svako drugo javno trgovačko društvo u Republici Hrvatskoj (kao Privredna banka i dr.).

U slučaju jamstva ne smije se praviti razlika između privatnog i državnog poduzeća

Napomenuvši kako bi predsjedavajući trebao pohvaliti praksu replika jer to daje mogućnost odgovora sugovorniku, dr. sc. **Mato Crkvenac** je odgovorio kako se u slučaju jamstava ne smije praviti razlika između privatnog i državnog poduzeća ("U Europi biste odmah pali kad biste to učinili"). Uslijedio je njegov upit - zašto se stalno prenatlažava da je privatno poduzeće dobilo jamstvo kad su ga dobila mnoga. A ako "Lenac", kao najbolje brodogradilište 40 godina, ne bi zadovoljio kriterije ne bi nijedno drugo (i u ostale država godišnje trpa silan novac) - rekao je zastupnik. Upozorivši Matušića kako se za infrastrukturu ne daju državna jamstva, naglasio

je kako oni koji vodovod i kanalizaciju ne znaju riješiti bez toga odmah treba dati ostavku.

Odgovarajući Crkvencu, **Franjo Matušić** je najprije neprimjerenim nazvao "ovo revitaliziranje privatnog i drugog vlasništva". Je li to cilj ove Vlade privatizirati poduzeća, društava, i koliko, nema veze s davanjem jamstva. To ne znači, međutim, dometnuo je, da će, međutim, postupati kao i koalicijska i svojim prijateljima davati jamstva za firme u propadanju. Još je rekao kako Crkvenac jako dobro zna da se jedinice lokalne samouprave mogu zadužiti samo uz jamstva koja im daje Vlada.

Vlada RH daje novac poreznih obveznika svome drugu i prijatelju Vrhovniku, koji je glavni junak priče, a njena je poslastica to što on kao jamstvo nudi hipoteku na pomorskom dobru.

Šime Lučin je, u replici, uzvratilo kako će se tek vidjeti što znači davanje jamstava privatnim firmama na osnovi prijateljstva i bez kriterija (kad pristigne analiza davanje jamstava do 2000. godine). Jamstva su davana i firmama koje nemaju zaposlenika, a ovdje se barem pokušalo spasiti više od tisuću ljudi, a prijateljstva su "bila jako prisutna".

U odgovoru Lučinu, **Franjo Matušić** je rekao da će ova vlast, sada kada je u prilici potaknuti osnivanje istražnog povjerenstva i upozorio kako je koalicijska vlast to mogla, a nije među ostalim i u slučaju prodaje hotela Excelsior (iako bila riječ o finansijskoj malverzaciji) jer opet je, naglasio je, bila riječ o Linićevom i Račanovom prijatelju.

Jamstvima su osigurane kakve-takve isplate plaća i dijela vjerovnika

U novoj replici, **Slavko Linić** je rekao Matušiću kako mora preuzeti odgovornost kad nekome titulira prijeverare te

kako bi se "Lencom", ako ima toliko dokaza, pored povjerenstva trebalo već baviti i Državno odvjetništvo. Osobno će, dometnuo je, današnji zapisnik sa sjednice kojom je bivša Vlada već osuđena prosljediti toj instituciji. Govori se o prijeverari kooperanata, a upravo jamstvima su osiguravane kakve-takve isplate plaća i dijela vjerovnika. A to što nitko više ne želi govoriti o stečaju to je nebriga i za radnike i za vjerovnike.

Vlada jest inzistirala da se Vrhovniku smanji plaća te da dade ostavku, ali tek u srpnju 2003, kad je pritisak javnosti bio tako neizdrživ i po samu Vladu da nije mogla, kako reče, obraniti svoje prijateljstvo s Vrhovnikom.

Mislim da je ovdje riječ o prijeverari i o pljački i imam pravo to misliti - bio je odgovor **Frane Matušića**. Koji je zatim pročitao dio iz pisma jednog kooperanta, u kojem stoji kako je nagodba potpisana dan prije no što je Vrhovnik dao ostavku te da su time prevareni jer su odmah morali povući svoje ovrhe.

Vrhovnik bi bio u vrhu najbogatijih obitelji

Osvrnuvši se na nekoliko izlaganja zastupnika SDP-a **Branimir Glavaš** je, najprije, rekao (Vidoviću) da Koalicijska vlada nije unatoč zahtjevima oporbe željela utvrditi dvije stotine najbogatijih obitelji upravo zato što su bili svjesni da bi Vrhovnik bio na prvom mjestu ili među prvima. Ustvrdio je zatim kako je HDZ 1990, zatekao na mjestima menadžera članove Saveza komunista i da ih je malo promijenjeno jer bi Vrhovnik bio na prvom mjestu ili među prvima.

On je zatim ustvrdio kako ih je malo promijenjeno i zbog politike pomirbe (HDZ-a odnosno Tuđmana). Osobno se, napomenuo je, nije slagao s takvom politikom, ali joj se, kao vjerni član HDZ-a pokorio te sada priznaje da je bila ispra-

vna - ne bi se uspjela stvoriti država da se išlo represivno prema onima koji su to do 1990. zaslužili represivnom i anti-hrvatskom politikom.

Glavaš je još Linića upozorio kako mu je učestala terminologija bila "pljačka, lopovluk, gangsteraj, kriminal, pokrali, popljačkali", a Lučinu rekao da je zreo za povjerenstvo koje bi utvrdilo što je radio kao ministar unutrašnjih poslova - je li mobilizirao umirovljene udbaše, pripadnike službe državne sigurnosti, a i da se analizira rad Ranka Ostojića i svih parapolicijskih formacija koje je formirao.

Šime Lučin je uzvratilo da će prvi potpisati zahtjev da se formira to istražno povjerenstvo, a zatim je ustvrdio kako je na Glavaševu inicijativu smijenjen šef kriminalističke policije, inače najmlađi i najperspektivniji kadar u kriminalističkoj policiji RH. Nije točno da su bivši direktori koji su se devedesetih okoristili bili članovi SDP-a, oni su bili članovi Saveza komunista koji su na vrijeme prešli u HDZ.

Politički obračuni

Ispravljajući Glavaša, **Antun Peruško** je rekao da je Tuđman činio to što je činio zbog 73 tisuće članova Partije, trkača na kratke staze, koji su 1990. pretrčali u HDZ. Među HDZ-ovim zastupnicima, dometnuo je, i danas ima vrlih sekretara i onih koji su bili na 14. kongresu, a nisu ga napustili ("za razliku od nas").

Da se predloženim istražnim povjerenstvom ne žele utvrditi činjenice pokazuje, izjavio je **Slavko Linić**, to što je zadnje izlaganje izvjestitelja zapravo bilo - niz političkih denuncijacija i optužbi ("ovo se, zaista, pretvara u političke obračune"). Predsjedavajući je Linića upozorio da nije ispravio navod.

Davorko Vidović je zahvalio Glavašu na raspravi, rekavši da je dobro što je upravo on odabran da brani temu, kao "najneporočniji, najmoralniji, osoba za koju se pouzdano zna da niti ima što s požarom, privatizacijom, Solanom, Mobiliom"? Potpredsjednik mu je zbog zloupotrebe prava na repliku, izrekao

opomenu i oduzeo pravo odgovora na repliku.

Jamstva su davana i firmama koje nemaju zaposlenika, a ovdje se barem pokušalo spasiti više od tisuću ljudi, a prijateljstva su "bila jako prisutna".

Željko Nenadić (HDZ) je upozorio da svaka banka ima stručnu grupu za procjenu rizika ulaganja. Kad ona procijeni da je rizik snošljiv i da se očekuje povrat sredstava osigurava kredit uz poznate garancije. Prema tome, da su četiri banke stale iza ovog projekta ne bi bila potrebna garancija Vlade. One su, međutim, u startu procijenile da projekt "ne pije" vodu i postavlja se pitanje zašto je uopće bila potrebna garancija Vlade ako se znalo da to "ne pije vodu" u bankama - upitao je. Bilo bi bolje, rekao je zastupnik, da je 360 mln. kuna uloženo kroz malo poduzetništvo, zapošljavanje, restrukturiranje u druge segmente rješavanja sustava poslovanja "Lenca" koji je mogao funkcionirati, a ne da se daje poslovodstvu koje čak za sva kreditna zaduženja nije bilo sposobno svojom imovinom garantirati povrat sredstava.

Dr.sc. **Mato Crkvenac** je Nenadiću uzvratilo kako i sva svjetska brodogradnja ovisi o državnim jamstvima te da bi sutra država mogla zatvoriti sva brodogradilišta kad bi od njih digla ruku.

Ponavljanje grijeha

Luka Bebić je rekao da treba utvrditi put novca (odakle je uzet, kuda je došao i tko ga je donio) te da bi trebalo utvrditi kako se mijenjala vlasnička struktura. Zamjerio je bivšoj Vladi što nije pratila efekte jamstva već je, kako reče, ustrajavala u grijehu, a nije pogreška grijesiti već ponavljati grijeh.

Iz njegova izlaganja još izdvajamo sljedeće ocjene, tvrdnje i primjedbe: neka se predloži osnivanje drugih povjerenstava; kao da svaka Vladina odluka

nije i politička; neki su se obogatili a poduzeće je propalo; što je sa "zaposlenima" sada, što je s kooperantima koji su odustali od tužbi pa bili prevareni (jer je Vrhovnik sljedeći dan podnio ostavku); po Ustavu imamo pravo osnivati povjerenstva; zašto bi posao prebacivali tužiteljstvu, a ono nama.

Uz napomenu kako ovakve rasprave nemaju smisla (ne treba se baviti "boljom prošlošću" već problemima i budućnošću), **Zdenko Antešić** je zastupnicima ispričao priču - koja se, napomenuo je, već čula u sabornici - o novom direktoru koji je primio tri pisma s napomenom da ih otvara redom, kako se bude suočavao s problemima. Tako je i učinio. U prvom je pisalo da smijeni sve prethodnike i otvori drugo pismo kad se opet nađe u problemima, u drugom da za sve nevolje optuži prethodnike, a u trećem - da napiše tri pisma.

Odgovarajući na repliku, **Luka Bebić** je rekao da se ne treba, naravno, mnogo obazirati unatrag, ali da je za liječenje bolesti (i društva i gospodarstva) potrebno utvrditi dijagnozu.

Treba utvrditi put novca (odakle je uzet, kuda je došao i tko ga je donio) te kako se mijenjala vlasnička struktura? Bivša Vlada nije pratila efekte jamstva već ustrajavala u grijehu; a nije pogreška grijesiti, već ponavljati grijeh.

Jagoda Martić (SDP) objasnila je kako kako nije točno da SDP ima nešto protiv osnivanja povjerenstva. Samo su, pojasnila je, izrazili sumnju nije li riječ zapravo o političkom cilju, a ne o tome da se želi istina. Da nije ispravila navod upozorio ju je predsjednik Parlamenta, **Vladimir Šeks**.

Šime Lučin je replicirajući Bebiću ustvrdio kako potpisuje 99 posto njegova izlaganja. Ne vidi razloga, međutim, zašto ne iskoristiti u ovom trenutku priliku da se generalno, na političkoj razini

ni, riješi problem jamstva. S obzirom na to da će on dobiti posve drugu dimenziju kad Hrvatska zakorači u EU. Ne vidi razlog da se ne razmotre i neka jamstva davana do 2000. godine i nekim velikim firmama iz Bebićeva kraja, rekao je. Nije potrebno novo povjerenstvo, dometnuo je, nego samo valja prihvatiti amandman HSS-a.

Luka Bebić je uzvratilo da valja utvrditi činjenice ne optužujući nikoga unaprijed. Saborsko povjerenstvo nije sud, istražni organ, tužiteljstvo niti policija. Budući da je problem "Lenca" u javnosti prisutan najmanje 4 godine valja ga raščistiti, rekao je zastupnik, dometnuvši da se slaže da se isto učini u svim drugim slučajevima gdje ima dubioza i nejasnoća.

Namjera - da se pomogne prijateljima ili gospodarstvu Rijeke

Objasnujući zašto se zalaže za osnivanje povjerenstva, odnosno zašto nije bilo gospodarskog opravdanja za jamstva "Lencu", **Vladimir Pleško (HDZ)** je posegnuo za brojčanim pokazateljima. Ministarstvo malog i srednjeg gospodarstva je u 2002. i 2003. od ukupno 245 milijuna 759 tisuća ukupnih sredstava u razvojne projekte, subvencije, depozite za kredite i sl. dalo 165 milijuna kuna. A da je sa 320 milijuna kuna datih "Lencu" poticano poduzetništvo, da su plaćeni krediti imali bismo fond od 3 milijarde kuna za kreditiranje malog i srednjeg poduzetništva. Kroz takve se programe moglo zaposliti otprilike 4 tisuće ljudi. Dokazujući da nije bilo ni socijalnog opravdanja, zastupnik je izračunao da bi za plaće 1000 djelatnika "Lenca" (bruto plaća 7,5 tisuća kuna) – pod pretpostavkom da jedno radno mjesto košta otprilike 50 tisuća eura - trebalo 270 milijuna, što je 50 milijuna manje od iznosa državnih jamstava.

Iz izlaganja ovog zastupnika još izdvajamo tvrdnju kako je, očito, u slučaju "Lenca" postojala ili namjera da se pomogne osobnim prijateljima ili da se zaštiti gospodarstvo Rijeke.

Željko Pecek je ispravio Pleška tvrdnjom kako se s 300 mln kuna nikako ne može otvoriti 4 tisuće radnih mjesta, ako je ekvivalent 50 tisuća eura. Još je dometnuo kako mu, najkraće rečeno, matematika baš ne ide. Da nije riječ o ispravku navoda nego matematičkoj raspravi upozorio je zastupnika predsjednik **Šeks**.

Nakon napomene da neće osporavati matematiku jer je sve moguće, **Slavko Linić** je upitao Pleška što će svojoj Vladi poručiti o Željezari Sisak, koju se spašava već 12 godina. Nitko radnicima (kojih je 1600) ne želi reći da ih se neće spašavati, da mogu doma. Nije matematika uvijek "dva i dva su četiri", napomenuo je Linić, naglasivši kako su i tu potrebne političke odluke. A najljepše je dati jamstvo, kredit i spasiti i "Lenac" i "Željezaru" i kroz poduzetništvo financirati poduzetnike. Samo, kako je napomenuo, koji put se nešto poremeti.

Vladimir Pleško je zahvalio Liniću na izjavi kako dva i dva nisu četiri ponajprije zbog izjave Linićevog stranačkog kolege da (on, Pleško) nema pojma o matematici. Ustvrdio je zatim kako se, kad se govori o Lencu, mora govoriti i o programima samozapošljavanja radnika, poticanju na obrtništvo, malo i srednje poduzetništvo u vezi s kojima se bivša Vlada, inače, hvalila. Za to su po Plešku zaslužne "zasade" HDZ-a iz 1996, kada se startalo s tim programima. Na kraju je Pleško izrazio nadu da i u Rijeci postoji interes za takve stvari te da bi u takvoj situaciji dio radnika iz "Lenca" prešao u poduzetničke firme.

Zdravko Sočković (HDZ) je rekao kako je "Viktor Lenac" školski primjer sprege politike i gospodarstva te nelegalnog prelijevanja državnih sredstava u privatna, što u pravilu završi tragično i za tvrtku i za državu. Propast "Lenca" je, po njegovim riječima, započela onog trenutka kad je na vlast došao SDP, a Vrhovnik postao miljenik tadašnje vlade i kada je napuštena većina poslova na remontu brodova (gdje su se dokazali) a počele se realizirati "sulude ideje" Vrhovnika o novogradnji o kojoj nisu ništa znali, o megalomanskim investicijama bez pokrića. Najveća je tragedija

bivše Vlade, po njegovoj tvrdnji, to što nije imala snage na vrijeme zaustaviti i smijeniti Vrhovnika u njegovom "rasipničkom pohodu i pustošenju državne blagajne i sredstava državnih odvjetnika".

Iz ovog izlaganja još izdvajamo sljedeća upozorenja i ocjene: veliki Vrhovnikov promašaj je i kupovina doka 11 ("to je bilo smeće za koje je netko trebao platiti iz Amerike da se izveze i da ih se oslobodi svih onih problema koje imaju sa zbrinjavanjem otpada"); obmanuti su i radnici i dobavljači i kooperanti; da nije bilo jamstava ne bi nastali katastrofalni dugovi, Vrhovnik bi dobio nogu kako je i zaslužio, a ne bi "stršio" s plaćom od 130 tisuća kuna; malverzacija u Riječkoj banci sanirana je u mjesec dana, a Vukovarska banka, Cibalia i Županjska banka nestale su s lica zemlje; trebalo bi ravnopravnije razgovarati o regijama.

Koalicijska vlada je pokazala da zna upravljati krizama

Replicirajući prethodniku, **Slavko Linić** je izjavio kako sve tri slavonske banke nisu otišle u stečaj za koalicijske vlade već za one prije 2000. godine. Pitanje opljačkane Poštanske banke Koalicijska je Vlada – koja je pokazala da zna upravljati bankarskim krizama - riješila na način da je to danas kvalitetna državna banka, dok je pljačku radnika u Riječkoj banci riješila ne ulažući ni kunu u banku već samo opteretivši vlasnike (stranci su i bivši i novi).

Linić je još napomenuo kako je "zele-na" Hrvatska dobila više potpore iz Proračuna nego "plava", iako to ne bi smio biti kamen smutnje, poticanja i sukobljavanja.

Ne vodi se jednako računa o svim regijama

Odgovarajući na repliku, **Zdravko Sočković** je naveo, kao dokaz da se ne vodi računa jednako o svim regijama, primjer "Đure Đakovića", koji je imao pet puta više radnika od "Viktora Lenca", a jedva jedvice je, kako reče,

iskamčio u cijelom mandatu jamstvo koje vraća.

Povučen amandman

Najavivši u ime HSS-a zasebnu inicijativu za ispitivanje drugih slučajeva, **Željko Pecek** je rekao da bi bilo dobro da se stvar riješi u jednom paketu. Kako reče, HDZ bi svoju principijelnost trebao primijeniti i u slučaju drugih privatnih društava koja su dobila jamstva u razdoblju 1990-2004. Zastupnik je ipak povukao HSS-ov amandman.

Prijedlog odluke o osnivanju istražnog povjerenstva utvrđen je u tekstu predlagatelja sa 112 glasova "za", 4 "suzdržana" i 3 "protiv".

PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA HSS-a

Temeljem odredbi sadržanih u Poslovniku, Klub zastupnika HSS-a podnio je svoj prijedlog zaključaka. Predložili su da se: **prihvati Prijedlog odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva Brodogradilišta Viktor Lenac d.d. Rijeka, sada u stečaju.**

Istražno povjerenstvo osnovano za utvrđivanje činjenica opisanih u Prijedlogu odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva provest će u roku od 12 mjeseci od dana osnivanja Istražnog povjerenstva sve radnje iz Prijedloga za sve gospodarske subjekte u većinskom privatnom vlasništvu (50,01% i više) kojima je Vlada Republike Hrvatske izdala jamstva u bilo kom obliku od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas.

GLASOVANJE

Ovime je rasprava bila završena i uslijedilo je glasovanje, i to najprije o prijedlogu za osnivanje istražnog povjeren-

stva kao o prethodnom pitanju, za što je potrebna. **Za odluku je glasovalo 115 zastupnika, a 3 su bila suzdržana.**

Slijedilo je očitovanje predstavnika predlagatelja **Branimira Glavaša** o amandmanu Kluba zastupnika HSS-a. Ne može se prihvatiti, objasnio je, jer se postojeći prijedlog odnosi na jedan konkretan slučaj. Predlagatelji (16 zastupnika) nemaju ništa protiv da se pokrene slična inicijativa u drugom obliku i sugeriraju da HSS krene sa svojom inicijativom.

Imenovanje Povjerenstva

Uslijedila je rasprava o Prijedlogu odluke o imenovanju istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva Brodogradilište "Viktor Lenac" d. d. Rijeka u stečaju. Podsjetimo, predsjednik povjerenstva je obvezno iz redova oporbe, a potpredsjednik iz redova vladajućih.

Najprije je predsjednik Odbora za izbor, imenovanja, **Branimir Glavaš**, obrazložio koga su predložili klubovi zastupnika: **Šimu Prtenjaču** za potpredsjednika, **Emila Tomljanovića** za tajnika, a **Branimira Glavaša** i **Florijana Borasa** za članove (HDZ); te za članove - **Franu Piplovića** (Klub zastupnika HSLS-a i DC-a); **Josipa Vreska** (HSS); **Dragicu Zgrebec** (SDP) te **Antu Đapića** za predsjednika Povjerenstva (HSP).

Klub zastupnika HNS i PGS-a odlučio je da njegovi članovi neće (ne žele) sudjelovati u radu Povjerenstva. Dr. **Furio Radin** je, nakon upozorenja da Klub nacionalnih manjina nitko nije pitao da predlože nekog zastupnika, predložio u Povjerenstvo **Šemso Tankovića**. **Ivo Josipović** je u ime Kluba zastupnika SDP-a upozorio da za vjerodostojnost Povjerenstva nije dobro da su u njemu osobe koje su predlagale osnivanje povjerenstva i koje su, bilo s jedne ili s druge strane, gorljivi-

U Istražno povjerenstvo za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva Brodogradilište "Viktor Lenac" d.d. Rijeka u stečaju imenovani su:

za predsjednika Anto Đapić, a za potpredsjednika Šime Prtenjača.

članovi Povjerenstva su: Florijan Boras, Branimir Glavaš, Josip Vresk i Dragica Zgrebec, a tajnik je Emil Tomljanović.

vo i uvjerljivo zagovarali ovo ili ono rješenje. Odgovarajući na Furinovu primjedbu, **Branimir Glavaš** je rekao da je on osobno u tri navrata pozivao klubove da pravodobno dostave prijedloge zastupnike (zadnji put prethodno poslijepodne). Predstavnik predlagatelja nije se protivio tome da Klub nacionalnih manjina dade dodatni prijedlog. Zahvalivši Josipoviću na primjedbi, Glavaš je rekao kako je HDZ njega Glavaša namjeravao predložiti za potpredsjednika, ali da to nije prihvatio očekujući primjedbe. Poštujući volju stranke a i stoga što je dobrim dijelom upućen u problematiku prihvatio je da bude predložen za člana.

Dr. sc. **Šemso Tanković** je odustao od kandidature s obrazloženjem da je prijedlog podnesen prekasno.

Sastav povjerenstva utvrđen je u skladu s prijedlogom Odbora za izbor i imenovanje čiji je predsjednik Branimir Glavaš objasnio da Frano Piplović nije ušao u sastav povjerenstva S obzirom na to da je bilo više kandidata za članove iz redova vladajuće koalicije. Imat će, napomenuo je punu potporu vladajuće garniture za njegovu nominaciju u sljedeće povjerenstvo.

Prijedlog Odbora je podržalo 96 zastupnika, njih 6 su bili suzdržani, a 15-ero ih je glasovalo protiv.

V.Ž; M.Ko; Đ.K; J.R.

PRIJEDLOG ODLUKE O PROGLAŠENJU "NACIONALNOG DANA BORBE PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA"

Jasna opredjeljenje o društvenoj neprihvatljivosti nasilja

Hrvatski sabor proglasio je, na prijedlog Vlade RH, 22. rujna Nacionalnim danom borbe protiv nasilja nad ženama kao još jedan doprinos borbi protiv ove vrste nasilja, a i nasilja uopće. Cilj je – senzibiliziranje javnosti u svezi s tim velikim problemom o kome se, kako je rečeno, nikako ne smije šutjeti a pogotovo ga se ne smije prešutno prihvaćati.

Zašto baš ovaj datum? Zato što se time obilježava događaj iz rujna 1999. godine, kada su u sudnici Općinskog suda u Zagrebu smrtno stradale sutkinja Ljiljana Hvalec i odvjetnica Hajra Prohić te Gordana Oraškić, supruga počinitelja zločina, a teško bila ranjena zapisničarka Stanka Cvetković.

O PRIJEDLOGU

Evo što je o Prijedlogu uvodno rekla **Jadranka Kosor**, potpredsjednica Vlade RH i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Objasnjavajući što je motiviralo Vladu da predloži ovu odluku, ukazala je na izvrsnu suradnju sa nevladinim ženskim udrugama, a zatim podsjetila na tragediju od 22. rujna 1999. u sudnici Općinskog suda u Zagrebu. Također je izvijestila zastupnike da je 22. rujna postavljena, u suradnji sa ženskim udrugama, ploča uz prostoriju u sudnici u (u kojoj otad više nije održana rasprava), kako bi trajno upozoravala i podsjećala na ono što se zbilo.

Zašto nasilničko ponašanje ne smije biti društveno prihvaćeno, osobito ne

prešutno, potpredsjednica Kosor je najprije objasnila brojčanim pokazateljima koji svjedoče da je nasilja u obitelji sve više: 1999 - 353 počinitelja i 624 oštećene osobe; 2000. godine 3420 počinitelja i 5325 oštećenih osoba; 2001. godine

Proglasenje 22. rujna Nacionalnim danom borbe protiv nasilja nad ženama još je jedan doprinos borbi protiv ove vrste nasilja, a i nasilja uopće. Ovime se obilježava i događaj iz rujna 1999. godine, kada su u sudnici Općinskog suda u Zagrebu smrtno stradale sutkinja Ljiljana Hvalec i odvjetnica Hajra Prohić, supruge počinitelja zločina Gordana Oraškić, a teško bila ranjena zapisničarka Stanka Cvetković.

5004. počinitelja i 7159 oštećenih; 2002. godine 6600 počinitelja i 9182 oštećene osobe; 2003. godine 9151 prijavljena osoba i 12.260 oštećenih osoba (67 posto ženskog spola). Podaci za prva tri mjeseca 2004. su zabrinjavajući – prekršajno je prijavljeno 2540 osoba (usporedbe radi, za cijelu 2003 – 1650), a oštećenih osoba je 3426 (od toga 2275 ženskog spola). Oštećeno je 36 posto više maloljetnih osoba nego u istom razdoblju lani, dok je počinitelja 88 posto više nego lani.

Nasilnik je uglavnom bračni drug, bivši bračni drug, izvanbračni drug, pa i sin – dakle nasilnik je uvijek u pravilu muškarac, rekla je Jadranka Kosor, dometnuvši kako ima i slučajeva teškog nasilja nad muškarcima te da to isto treba osuditi.

Potpredsjednica Vlade je na kraju zastupnike informirala kako je pri kraju izrada Strategije o zaštiti od nasilja u obitelji, u kojoj sudjeluju i predstavnice nevladinih ženskih udruga, kojima je – naglasila je – Vlada RH od početka dala čvrstu potporu preko Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

RADNA TIJELA

U Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina čula su se sljedeća mišljenja, primjedbe i prijedlozi:

- Naziv odluke promijeniti u "Odluku o proglašenju "Nacionalnog dana borbe protiv nasilja prema ženama (jezično korektnije).- U obrazloženju odluke pažnja se kontinuirano usmjerava na nasilje u obitelji, a više bi trebalo govoriti o nasilju prema ženama u javnosti, preko verbalnog nasilja, nasilja na radnom mjestu, ili nasilja koje podliježe kaznenim sankcijama.- Proglašenje ovoga dana je u skladu s Nacionalnom politikom za promicanje ravnopravnosti spolova, te s Općom deklaracijom o pravima čovjeka i Konvencijom UN-a o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena.

Odbor za ravnopravnost spolova također je podupro donošenje predložene odluke. Njegovi članovi su se osvrnu-

li na institucionalne mehanizme za promicanje i zaštitu prava žena. Istaknuto je da u Republici Hrvatskoj postoje materijalni propisi kojima se štiti i promiče ravnopravnost spolova kao temeljna ustavna vrednota - Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova, s programom provedbe nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova u RH od 2001. do 2005. godine, Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakon o istospolnim zajednicama, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu koji zabranjuje diskriminaciju na području rada, te Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i Ured za ravnopravnost spolova.

Nasilja u obitelji sve je više: 1999 - 353 počinitelja i 624 oštećene osobe; 2000. godine 3420 počinitelja i 5325 oštećenih osoba; 2001. godine 5004. počinitelja i 7159 oštećenih; 2002. godine 6600 počinitelja i 9182 oštećene osobe; 2003. godine 9151 prijavljena osoba i 12.260 oštećenih osoba (67 posto ženskog spola). U samo prva tri mjeseca 2004. prekršajno je prijavljeno 2540 osoba (usporedbe radi, za cijelu 2003 - 1650), a oštećenih osoba je 3426 (od toga 2275 ženskog spola ili 50 posto više).

Odbor ukazuje da su u Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova propisani programi djelovanja i programske zadaće, tj. utvrđeni su zadaci koje su ministarstva dužna izvršiti. Ovaj se odbor koristio zakonskim ovlaštenjem i zatražio izvješća vezana uz nasilje nad ženama od Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstva pravosuđa i Ministarstva unutarnjih poslova. Podaci MUP-a ukazuju na porast nasilja nad

ženama u ovoj godini za oko 50,1 posto u odnosu na prethodnu godinu.

Odbor je podržao potrebu da se uz obilježavanje Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama (25. 11.) obilježava i 22. rujna, kao hrvatski dan borbe protiv nasilja nad ženama kao trajni spomen na tragično ubojstvo triju žena u sudnici Općinskoga suda u Zagrebu.

AMANDMANI

Primjerenije bi bilo – Nacionalni dan borbe protiv nasilja u obitelji

Frano Piplović (DC) predložio je da se izmijeni naziv odluke (u - Odluka o proglašenju "Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama"). Obrazloženje - primjerenije je staviti naglasak na obitelj s obzirom na to da je riječ o svojevrsnom tipu društvenog odnosa koji nastaje i razvija se u obitelji (kojim su ugrožena temeljna ljudska prava i slobode pojedinca, ali i obitelji, kao temeljne zajednice svakog društva) i čiji su nositelji u najvećem broju članovi obitelji. Ostane li predloženi naziv ispada da se u hrvatskom društvu na svim razinama provodi nasilje nad ženama, što nije točno.

Istaknuto je da se nasilje prema ženama događa najčešće u tzv. sigurnom okruženju – obiteljskim zajednicama, a nasilnici su supruzi, očevi i izvanbračni partneri.

RASPRAVA

Stanje je alarmantno

Nakon potpredsjednice Vlade, **Jadranke Kosor**, izlagala je potpredsjednica Odbora za ravnopravnost spolova, **Karmela Caparin**.

Usljedio je izlaganje **Đurđe Adlešić**, u ime Kluba zastupnika HSLS-a i DC-a. Podržavši Prijedlog, ona je propustom ocijenila to što ranije nije predloženo ovakav zakon, odnosno nije bilo

sustavnog bavljenja tom problematikom (iako je pokušaja bilo). Zastupnica se osvrnula na stanje u svijetu (svaka treća žena je žrtva nasilja) te na pojedinačne zemlje: u SAD-u milijun slučajeva nasilja godišnje; u Rusiji 14 tisuća žena bude godišnje ubijeno od partnera ili članova obitelji; u Bangladešu u 50 posto slučajeva počinitelji ubojstava su supruzi; u zemljama EU "trećina ili četvrtina" od 170 milijuna djevojaka trpi nasilje.

Alarmantnima je Đurđa Adlešić nazvala podatke o stanju u Hrvatskoj, upozorivši kako se većina nasilnih djela odvija između četiri zida te da nisu prijavljeni zbog srama, straha, osjećaja krivice ili, čak, nedostatka informacija o adekvatnim službama pa stoga nisu prijavljena, odnosno prešućena su.

Žrtvama obiteljskog nasilja omogućiti besplatnu pravnu pomoć i jednoroditeljskim obiteljima osigurati besplatne udžbenike do kraja godine te, svakako, pronaći sredstva za Alimentacijski fond.

U nastavku izlaganja predstavnica ovog kluba je: pohvalila nevladine ženske udruge - "Korak" iz Karlovca (koja, inače, ima ozbiljnih financijskih problema); "Nadu" iz Osijeka; te različita skloništa, koja nemaju dovoljno mjesta za sve žene koje zatraže pomoć; ponovila podatke MUP-a o prekršajima nasilničkog ponašanja; ustvrdila kako se može govoriti o jačoj senzibilizaciji društva; skrenula pozornost na to da je dosad (u 2004) ubijeno više žena nego u cijeloj protekloj godini; rekla kako je iza Martinja "najveća gužva", što dovoljno govori o razlozima nasilja.

Osvrnuvši se na zakonom predviđenu mjeru izdvajanja zlostavljača iz obitelji, zastupnica Adlešić je skrenula pozornost na podatak o 55 posto riješenih takvih slučajeva (što je oko 3500 predmeta). To je ogromna brojka, rekla je, ali malo se uradilo ne promijene li se stavci 3. i 4. članka 17. Zakona, gdje bi trebalo predvidjeti da izricanju zaštitne mjere doi-

sta mora prethoditi minimum zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka te pokretanje postupka protiv osoba koje za nasilje znaju, ali ga – iz ovog ili onog razloga – ne prijavljuju.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo prijedloge da se žrtvama obiteljskog nasilja omogući besplatna pravna pomoć i da se jednoroditeljskim obiteljima osiguraju besplatni udžbenici. Tu je još ocjena kako bi do kraja godine svakako trebalo pronaći sredstva godine za alimentacijski fond te napomena kako bi bilo prihvatljivo kad bi u svezi s predviđenim danom proistekle i konkretne mjere koje bi pomogle i ženama žrtvama obiteljskog nasilja i krnjim obiteljima.

Proglasiti nacionalni dan protiv nasilja u obitelji

U ime istog kluba izlagao je i **Franjo Piplović**. On je upozorio kako je nasilje prisutno na svim mjestima (ulica, posao, tramvaj, avion). Osim nasilja nad ženama ima nasilja nad djecom i nad starijima, a i nad muškarcima. Posebno je prisutno nasilje na stadionima (nema utakmice između Hajduka i Dinama bez ekscesa).

Zastupnik se založio da se proglaši Nacionalni dan protiv nasilja u obitelji, jer time će se zaštititi i djeca i starije osobe, a i muževi koji su također predmet nasilja. S tim u svezi je ustvrdio kako u slučaju od 22. rujna dvije žene (sutkinja i odvjetnica) nisu stradale kao žene nego zato što su bile involvirane u predmet (vjerojatno bi stradao i muškarac da je zastupao interese pokojne Gordane Oraškić). Ostane li predloženi naziv, napomenu je zastupnik, ispada da se u hrvatskom društvu na svim razinama provodi nasilje nad ženama, što nije točno.

Ispravljajući Piplovića, **Ingrid Antičević-Marinović** je rekla kako je nepobitno da su odvjetnica i sutkinja stradale kao žene. Žena je tu žrtva i žene su bile te koje su stavile u obranu te žrtve (upravo žene najčešće pružaju pomoć žrtvi). Kad je riječ o računici bi li stradao muškarac, rijetko kad se na njega u takvim situacijama podiže revolver, dometnula je zastupnica.

Neprihvatljive ocjene o zanemarivanju "prirodnog autoriteta".

Podržavši Prijedlog u ime Kluba zastupnika SDP-a, **Gordana Sobol** je rekla da inicijativa za proglašavanje ovakvog dana postoji od dana tragičnog ubojstva te da očekuju da će se iskreno progovoriti o nasilju nad ženama.

Da društvo još nije senzibilizirano za problem nasilja govori to što nije najčešće pitanje kako zaustaviti nasilnika nego upiti – zašto je ostala s njim, zašto ne ode. A prioritetno je kako zaustaviti nasilnika te kako pomoći ženama žrtvama nasilja, kako im pružiti zaštitu, povećati njihovu sigurnost kad jednom odu od nasilnika (mnoge tada bivaju ubijene) te koliko društvo izdvaja za pomoć skloništima za žene i djecu te općenito za prevenciju nasilja.

U nastavku izlaganja zastupnica je upozorila da ne postoje službene statistike o nasilju nad ženama (postoje samo crni policijski izvještaji te podaci i iskustva ženskih grupa). Žene, uz to, još dijelom nasilje ne prijavljuju pa se ne zna stvaran broj žena izloženih fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilju.

Predstavnica SDP-a upoznala je zastupnike s podacima iz istraživanja "Ekonomski aspekti obiteljskog nasilja nad ženama" što ga je, na tisuću žena u dobi od 18 do 65 godina, lani obavila Autonomna ženska kuća uz potporu tadašnjeg Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži na uzorku. Rezultati su sljedeći: 21 posto ispitanica doživjelo je fizičko nasilje u vezi ili braku, 35 posto mu je svjedočilo u roditeljskom domu, 40 posto je reklo da zna kako je njihova najbolja prijateljica doživjela fizički napad od muškarca s kojim je bila u vezi. Još je veća učestalost fizičkog nasilja u bivšim vezama ili brakovima – 59 posto rastavljenih žena doživjelo je da ih bivši suprug grubo gurne ili čupa za kosu, 54 posto ih je primalo šamare, 22 posto doživjelo je teško premlaćivanje, a 26 posto je preživjelo pokušaj davljenja. Posebno iznenađujući, rekla je zastupnica, bili su

podaci o seksualnom nasilju u obitelji – 24 posto žena je reklo da su bile prisiljene na seksualni odnos protiv svoje volje, 5 posto da su na to prisiljene jednom, 11 posto – dva do tri puta, a 8 posto četiri i više puta. Psihološko nasilje trpi izrazito velik broj žena (verbalno nasilje i prijetnje udarcima) – 44 posto ispitanica doživjelo je vikanje, psovke i sl. u sadašnjoj vezi, od bivšeg muža iskusilo je to 67 posto žena, prijetnju udarcima u sadašnjoj vezi njih 27 posto, a od bivšeg muža čak 61 posto žena.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo sljedeće primjedbe, ocjene i upozorenja: prema Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova postoji obveza izrade posebne nacionalne strategije za borbu protiv nasilja nad ženama; od milijun i 300 tisuća kuna za pomoć žrtvama zlostavljanja utrošeno je tek nešto više od četiri tisuće kuna; pozdravlja se pružanje pomoći nevladinim organizacijama.

Spomenimo još i kritiku iz ovog Kluba upućenu na račun "određenih tendencija iz pojedinih i najviših crkvenih krugova". Po riječima zastupnice, a prema izvješću dnevnog lista, na jednom hodočašću iz usta samog nadbiskupa čulo se kako su neprihvatljive tendencije o "nekakvoj ravnopravnosti", o "nekakvoj slobodi" u braku, uz ocjenu da se zanemaruje "prirodni autoritet" u obitelji (prvenstveno se misli na autoritet oca).

Ispravljajući zastupnicu Sobol, **Franjo Piplović** je rekao kako se crkva prije svega bori za autoritet i dostojanstvo obitelji, da je to jezgro u kojem "stanuje i pojedinac". A "pročitano u novinama" nije dovoljan argument da bi se mogla potvrditi istinitost toga, dometnuo je.

Potpredsjednica Hrvatskog sabora, **Đurđa Adlešić**, upozorila je zastupnika da nije ispravio navod već objašnjavao.

Zakon koji se ne provodi nije ništa

U ime Kluba zastupnika HSP-a, **Ruža Tomašić** je rekla kako su sudeći prema broju zakona (o ravnopravnosti spolova, o zaštiti od nasilja u obitelji, o istospolnim zajednicama, izmjene Zakona

o radu koji zabranjuje diskriminaciju na području rada) te institutima (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i Ured za ravnopravnost spolova) žene najzaštićenija bića u Hrvatskoj, što demantiraju podaci. Umjesto da se provode važeći zakoni predlažu se novi jer se time, valjda, zadovoljava savjest, rekla je zastupnica. Iz njezina izlaganja još izdvajamo ocjenu da zakon koji se ne provodi, ma kako dobar bio, nije ništa i napomenu kako bi bilo dobro da su dobiveni rezultati istrage – kako je došlo do tragedije od 22. rujna, je li se mogla spriječiti i što je učinjeno da se ne ponovi.

U središte pozornosti žrtvu, a ne nasilnika

Da i Klub Hrvatske demokratske zajednice podržava Prijedlog zastupnice je izvijestila **Karmela Caparin**. Ustvrdila je da u hrvatskoj praksi još ne postoji senzibilitet prema problemu nasilja nad ženama te da se ono – s obzirom na to da je obitelj temeljna institucija društva - mora suzbiti kao i svako drugo nasilje.

Žene skrivaju i nasilje i nasilnika kako zbog percepcije nasilja u društvu tako i zbog nemoći društva da zaštiti žrtvu. (...) Podatak o utrošenih 4086 kuna (od predviđenih milijun 300 tisuća kuna) dovodi u sumnju ozbiljnost namjere nadležnih da učine nešto ozbiljnije na realizaciji projekata zaštite zlostavljanih (najvećim dijelom žene) u obitelji.

Zastupnica je skrenula pozornost na ukupne podatke – za razdoblje od 1. srpnja 1999. do 31. prosinca 2003, u kojem je oštećeno 23.489 žena. Počinitelj nasilja bio je suprug žrtva u 49,52 posto slučajeva, otac žrtve u 18,99 posto slučajeva, izvanbračni drug u 6,28 posto

slučajeva, majka žrtve u 2,17 posto slučajeva te bivši suprug u 1,47 posto slučajeva.

Rekavši da je društvo patrijarhalno, zastupnica je naglasila kako je prijeko potrebna široka edukacija kako bi se obiteljsko nasilje prestalo tolerirati te da se u središte pozornosti stavi žrtvu, a ne nasilnika.

Karmela Caparin je, nadalje: skrenula pozornost na činjenicu transmisije u ponašanju (bivše žrtve, naime, i same postaju nasilnici); rekla da se i dalje mora raditi na optimalnoj suradnji i koordinaciji između državnih tijela, MUP-a, ministarstva pravosuđa, centara za socijalnu skrb i škola; izjavila da se na nasilje mora reagirati promptno efikasnim sudstvom i provođenjem kaznenih sankcija; upozorila da je valja regulirati i pitanje "mobbinga" (dugotrajnog emocionalnog zlostavljanja na radnom mjestu kojim su u dvije trećine slučajeva pogođene žene), a koji dovodi do diskriminacije i isključivanja iz svijeta rada; prenijela i stav Kluba zastupnika HDZ-a kako javnost treba senzibilizirati problemom trgovine ljudima, posebice ženama.

Nasilje kao obiteljska tajna

Da Klub zastupnika Hrvatske seljačke stranke podržava proglašenje Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama zastupnica je izvijestila **Ljubica Lalić**, rekavši kako se statistički podaci temelje na prijavljenim slučajevima, dok je neprijavljenih daleko više i teško je praviti procjene jer se nasilje u nas doživljava kao nešto što pripada obiteljskim tajnama. Žene skrivaju i nasilje i nasilnika kako zbog percepcije nasilja u društvu tako i zbog nemoći društva da zaštiti žrtvu. Naime, i nakon prijave nasilnika (redovito tek nakon što situacija prijeđe granicu izdržljivosti) žena je prisiljena i dalje ostati s njim u kući. Nasilje se ponavlja i ponekad, upozorila je zastupnica, završava ubojstvom ili nanošenjem teških tjelesnih povreda.

Ljubica Lalić je, nadalje, rekla kako podatak o utrošenih 4086 kuna (od predviđenih milijun 300 tisuća kuna dovodi

u sumnju ozbiljnost namjere nadležnih da učine nešto ozbiljnije na realizaciji projekata zaštite zlostavljanih u obitelji (najvećim dijelom žene). Rekavši kako je žena, nerijetko, žrtva nasilja i na radnom mjestu, zastupnica je spomenula slučaj od 22. rujna te dometnula kako se za brojne slučajeve (fizičkog, psihičkog i ostalih oblika) nasilja možda nikad neće saznati.

Programi se realiziraju

Potpredsjednica Vlade, **Jadranka Kosor** je zastupnike izvijestila da se, kad je riječ o Ministarstvu obitelji, programi realiziraju. Dosad je pružena pomoć Autonomnoj ženskoj kući, skloništu za žene u Karlovcu (po 200 tisuća kuna), Centru za profesionalnu rehabilitaciju iz Osijeka, Prihvatilištu za zlostavljane članove obitelji. U izradi je program suradnje s Udrugom invalida Grada Bjelovara, Prihvatilištem za zlostavljane članove obitelji, "Rovinjskim suncem", "Mirtom" u Splitu, prihvatilištem za zlostavljane članove obitelji u Slavonskom Brodu.

Isto tako, u realizaciji su programi za otvaranje nekoliko savjetovašta odnosno centara za obitelj (u Splitu već otvoren, očekuje se otvaranje savjetovašta u Dubrovniku), a predstoji otvaranje sličnih centara u Šibeniku, Vinkovcima, Osijeku i Sisku.

U realizaciji su programi suradnje, socijalnog osnaživanja žena iz rizičnih uvjeta življenja i programi edukacije gluhih žena za samozapošljavanje, program edukacije žena iz socijalno rizične grupe odnosno skupine u Sisku (samozapošljavanje) te programi socijalnog osnaživanja žena izloženih nasilju.

Za Kostajnicu je u pripremi program potpore roditeljima te u Zadru program osnivanja obiteljskog savjetovašta – sve programi usmjereni na suzbijanje zlostavljanja odnosno nasilja u obitelji.

Vlada smatra, rekla je potpredsjednica Kosor, da je podatak kako 58 posto nezaposlenih čine žene veoma zabrinjavajući i o tome treba voditi računa u okviru projekata zapošljavanja, odnosno samozapošljavanja. Ministarstvo

obitelji će, izvijestila je potpredsjednica zastupnike, potpisati sporazum s Ministarstvom rada, malog i srednjeg poduzetništva kojim će se poduprijeti projekt žena poduzetnica (osnaživanje žena u poduzetništvu). To su samo neki od projekata koji će se sasvim sigurno realizirati do kraja godine – rekla je Jadranka Kosor.

Ispravljajući potpredsjednicu Vlade, **Ljubica Lalić** ju je upozorila da iz Izvješća Vlade o izvršenju Državnog proračuna proizlazi da su potrošene 4048,92 kune. Isto tako, na stavci Unapređenje kvalitete obiteljskog života i razvoj obiteljskih usluga potrošeno je samo 40.000 kuna (od 4 milijuna i 400 kuna).

U dodatnom pojašnjenju, Jadranka Kosor je podsjetila na tromjesečno privremeno financiranje, na to da se moralo, pogotovo u novim projektima, čekati donošenje Proračuna da bi se započelo s novim projektima, da je trebalo proći neko vrijeme da se potpišu sporazumi, postave projekti i potpišu ugovori, a sve to nije bilo moguće obaviti do šestog mjeseca ove godine. Prema tome, na projektima se radi, pogotovo na ovome o zaštiti od nasilja u obitelji.

Uslijedila je isprika predsjedavajuće **Đurđe Adlešić**, potpredsjednice Hrvatskog sabora. Prekršila je Poslovnik (neće to postati praksa) kad je dala riječ potpredsjednici Vlade, ali je to učinila, objasnila je, s obzirom na senzibilitet svih u dvorani za statistiku i na točnost podataka.

Sedam predrasuda

U ime Kluba zastupnika HNS-a PGS-a, **Antun Kapraljević** je podržao Prijedlog uz upit, najkraće, hoće li to biti samo još jedan od takvih sličnih dana kojima se nešto obilježava, a ne postupaju po utvrđenome. Kako reče, ženske bi probleme na taj dan trebalo prezentirati posve drugačije i razbiti predrasude koje vladaju u narodu.

S tim u svezi zastupnik se osvrnuo na sedam općeprihvaćenih predrasuda u društvu u svezi s jednim od oblika nasilja – silovanjem: da najčešće siluju nepoznati muškarci, da su silovatelji manjaci

koji se prepoznaju po izgledu, da se siluju žene koje lijepo izgledaju (a siluju i djecu od 5 mjeseci ili starice od 80 godina), da žene uživaju u tome što ih se siluje, da se to ženama događa jer "izlaze iz kuće" (a nerijetko ih siluju poznati silovatelji u njihovim domovima), da se silovanje događa kao rezultat jake seksualne žene (a 80 posto silovanja je planirano unaprijed), da žene muškarce uglavnom lažno optužuju za silovanje. Nacionalni dan borbe protiv silovanja trebalo bi, stoga, posvetiti – edukaciji, a i obučavanju žena kako da zatraže pomoć u nekoj od takvih situacija.

Slijedili su ovi prijedlozi, ocjene i primjedbe: osigurati životni prostor (trajno) osobama – prije svega ženama i djeci – koji dožive nasilje; upoznati žene s funkcioniranjem raznih institucija koje im mogu pomoći; poraditi više na informiranju od rane dobi o svim vrstama nasilja; podići svijest u društvu protiv nasilja; zabraniti svakom nasilniku ulazak u politiku.

Djelovati preventivno

Klub zastupnika IDS-a, čiji je stav objasnila **Dorotea Pešić-Bukovac**, uvodno je naglasila da se taj klub zalaže za poštovanje ljudskih prava bila da je riječ o zaštiti nacionalnih manjina, djece, žena ili bilo kojih drugih ugroženih skupina. Jedino tako moguće je da Hrvatska preraste u modernu europsku državu. Rekavši kako su deklarativno svi za isto, dometnula je - ne i kada zakone treba provesti u djelo.

Zastupnica je rekla da IDS podržava stav Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina za izmjenu naziva - da se utvrdi Nacionalni dan borbe protiv nasilja "prema ženama" (a ne "nad ženama").

Iz njezinog izlaganja još izdvajamo: treba djelovati preventivno – edukacijom se može mnogo postići; ne ostati samo na obilježavanju već da zaista sve žene imaju koristi od tog dana.

Borba protiv predrasuda – borba za afirmaciju problema

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) je objasnila zašto osobno podupire Pri-

jedlog. Podsjetila je najprije da su 22. rujna žene stradale u instituciji koja im je trebala pružiti zaštitu (a nije bilo ni detektora ni stražara) te da se sličan slučaj dogodio prije više od dvadeset godina kad je muž ubio ženu (njezinu stranku) u Općinskom sudu u Zadru.

Upoznati žene s funkcioniranjem raznih institucija koje im mogu pomoći; poraditi više na informiranju od rane dobi o svim vrstama nasilja; podići svijest u društvu protiv nasilja; zabraniti svakom nasilniku ulazak u politiku.

Zastupnica je zatim podsjetila da se još ne tako davno postupak provodio samo ako je netko u obiteljskom nasilju smrtno stradao. Bio je to samo prekršaj protiv javnog reda i mira. Mnoge su žene, napomenula je, glavom platile za ovakvu normativnu situaciju danas. Za Koalicijske je vlasti donesen Zakon o zaštiti od nasilja i u Kazneni zakon je uvedeno kazneno djelo nasilja u obitelji (dotad se ženi mogla pružiti kazneno-pravna zaštita jedino ako je nasilja bilo pred djecom). Izmijenjen je i Obiteljski zakon (osnovna načela – stvaranje partnerskog odnosa u obitelji izvanbračnoj ili bračnoj) i Ustav (ravnopravnost spolova podignuta na ustavnu razinu).

Unatoč dobroj regulativi stanje zabrinjava i eskalira – dijelom i zbog veće svijesti i zbog toga što su žene hrabrije u prijavljivanju ovakvih situacija, rekla je zatim zastupnica.

Iz njezina izlaganja izdvajamo još sljedeće ocjene, primjedbe i prijedloge: borba protiv predrasuda ujedno je i borba za afirmaciju ove problematike; nema rizičnih obitelji (nasilje u obitelji trpe i nepismene i visokoobrazovane žene); obiteljsko nasilje nije privatna stvar; alkoholom se ponekad može objasniti ponašanje, ali ne i opravdati; nasilje u obitelji je bitno politički problem – diskriminacija žena državi nanosi ogromnu štetu i ovi će problemi u stvarnosti biti potcjenjivani bez

obzira na normu sve dok žene ne budu ravnomjerno politički zastupljene.

Ingrid Antičević-Marinović je pozdravila "napredak ove vlasti", podsjetivši kako su članice SDP-a devedesetih godina (kad se ta stranka priključila nevladinim ženskim udrugama u afirmaciji problema) bile proglašavane ženama koje napadaju obitelj, nedovoljno nacionalno osviještenima. Nasilje će se opet radati, naglasila je, ako se propagira patrijarhalna podjela moći ili se je ne odrekemo, jer jedini kriterij za obiteljske odnose mora biti ravnopravan odnos među spolovima – rekla je zastupnica SDP-a.

U ovoj zemlji je prilično opasno biti žena

Ljubica Brdarić (SDP) je izlaganje započela obraćanjem potpredsjednici Vlade čije nabranje projekata, kako je rekla, znači malo ili gotovo ništa zlostavljanim ženama. Razumjeti je možda i mogu zastupnici, ali ne i oni kojima je svaka sekunda takvog života vječnost – rekla je zastupnica.

Nakon što je izrazila sućut obitelji ma tragično preminulih žena, nastradalih 22. rujna 1999. na svom poslu, ona je ustvrdila kako je u ovoj zemlji prilično opasno biti žena. Obraćajući se svim ženama, rekla je kako se ponajviše moraju čuvati doma – tamo gdje bi ih trebali voljeti, i pružati im sigurnost. Tamo su, naime, počesto oni koji ih tretiraju kao svoje vlasništvo, koji smatraju – kako reče – da su potpisom na vjenčani list potpisale kapitulaciju, da nemaju pravo na svoj stav, na svoje izbore, mišljenje, svoj život.

Rekavši kako tradicionalna obitelj jest u krizi, zastupnica je i objasnila zašto. Žene, kako reče, nemaju više snage trpjeti ono što trpe stoljećima.

U nastavku izlaganja, zastupnica je još ustvrdila kako je jedna stvar deklarativno se založiti za borbu protiv nasilja nad ženama, a onda na visoke državne funkcije staviti ljude koji ne plaćaju alimentaciju ili zlostavljaju žene; rekla kako žene koje skupe snagu, volju i hrabrost da požele otići trebaju potporu društva; najbolji je program (nacio-

nalna strategija) onaj potpomognut novcem; upozorila da društvo prečesto reagira upitom "A tko joj je kriv" (a treba li ženu dodatno kazniti za pogrešan izbor ili, pak, djecu, koja su zlostavljana i kad se na njih ne digne ruka već samim time što žive sa zlostavljanom majkom).

Diskriminacija žena državi nanosi ogromnu štetu i ovi će problemi u stvarnosti biti potcjenjivani bez obzira na normu sve dok žene ne budu ravnomjerno politički zastupljene. Nasilje će se opet radati - ako se propagira patrijarhalna podjela moći ili se je ne odrekemo, jer jedini kriterij za obiteljske odnose mora biti ravnopravan odnos među spolovima.

Ljubica Brdarić je zastupnicima pričala i jedan razgovor (u okviru jednog mirenja prije rastave braka), koji je nehotice čula u Centru za socijalni rad. Starija žena u šokačkoj nošnji odlučila je učiniti korak koji je trebala mnogo prije (a nije, napomenula je, zbog straha, sramote ili osjećaja krivice). Potihom je objašnjavala kako joj je čupao kosu, razbijao zube i dizao pušku na nju, na što je on uzvratio - što hoće, prva u selu imala je kupaonicu i on je hrani. Najtuznije je, naglasila je zastupnica, što se ta žena žrtvovala, potrošila svoj život, a postoji velika vjerojatnost da sutra njezin sin postane zlostavljač.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: da bi se zaista riješio ovaj problem trebalo bi razgovarati o gospodarskoj politici Vlade jer bez toga nema rješenja ni za ovakve slučajeve (od sućuti slaba korist, ženama je potrebna konkretna pomoć i jako im je važno koliki su životni troškovi).

Nemojmo toliko dramatizirati

Replicirajući Ljubici Brdarić, mr. sc. Ivan Bagarić (HDZ) je rekao kako nije

sve u sredstvima. Vlada je problem stavila na najviši mogući pijedestal prijedlogom o proglašavanju Nacionalnog dana borbe protiv nasilja. Treba to još, dometnuo je sprovesti, a to ne ovisi samo o novcu.

Nemojmo toliko dramatizirati, rekao je Bagarić, ustvrdivši kako se poslije izlaganja poput ovog zastupnice Brdarić ni žene koje se misle udati neće moći utjerati u brak.

Uzvrćajući, Ljubica Brdarić se najprije ispričala s objašnjenjem da se uzrujala, ali je potom dometnula kako se kolegu može razumjeti, kako reče, očigledno nije žena, a ni zlostavljan. Ustvrdila je zatim kako ona osobno nije pristala na takvu vrstu ponašanja te da upravo zato traži pomoć od države – da ženama omogući da odu i tim činom svojoj djeci pokažu da je zlostavljanje neprihvatljivo, da postoji bolji život i bolji brakovi. To što je Bagarić rekao da problem nije "takav" pokazuje koliko je neupućen, dometnula je.

Društvo prečesto reagira upitom "A tko joj je kriv". A treba li ženu dodatno kazniti za pogrešan izbor ili, pak, djecu - koja su zlostavljana i kad se na njih ne digne ruka već samim time što žive sa zlostavljanom majkom.

Dr. sc. Drago Prgommet (HDZ) je uvodno naglasio da se smatra pozvanim govoriti i o ovoj temi polazeći od načela Opće deklaracije o ljudskim pravima. Unatoč njoj, međutim, i civilizacijskom razvoju kultura nasilja i smrti sve više uzima maha u odnosu na kulturu života i kulturu poštovanja. Ustvrdivši kako nema razvoja ni demokracije u društvu u kojem nisu ravnopravni svi pojedinci, zastupnik je naglasio kako nasilja nema samo nad ženama već da je ono društveni i javnozdravstveni fenomen.

Ukazavši zatim na podatak kako je više žena ozlijeđeno u obitelji nego na radu ili u prometnim nezgodama, Prgo-

met je upozorio kako nije riječ samo o nasilju nad ženom već i nad nečijom majkom, nad nečijim djetetom, nad članom obitelji, nad obitelji, kao temeljnoj zajednici te time i nad samom zajednicom. A zajednica i država koja nema snage to prepoznati nema budućnosti, naglasio je.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo sljedeće primjedbe, prijedloge i ocjene: u Zagrebu je svakih 15 minuta jedna žena žrtva nasilja; nije točno kako je broj nasilja naglo porastao nakon povratka ratnika s bojišta, jer tuku svi, od radnika, seljaka, profesora, diplomata, liječnika i dobro plaćenih odvjetnika; samoorganiziranjem žrtava nasilja, entuzijazmom nevladinih udruga neće se uspjeti u potpunosti, za rješavanje problema najpozvanija je Vlada; jedan od bitnih zadataka je edukacija u borbi protiv prihvatanja nasilja kao nečega što je tradicionalno, patrijarhalno ili čak religijski opravdano; bez osiguranja kvalitetne egzistencije žena i kvalitetnije skrbi za djecu ovo bi mogao ostati samo proklamativni čin.

Razviti programe prevencije svakog nasilja

Lucija Čikeš (HDZ) je podržala Prijedlog uz upozorenje kako je potreban svakodnevni rad da bi se smanjio problem te da treba razviti programe prevencije svakog nasilja. Riječ je, napomenula je, o fenomenu sante leda – oku je dostupan samo tisućiti dio (problema). U kojoj je mjeri velik zastupnica je ilustrirala brojčanim pokazateljima Ministarstva unutrašnjih poslova, iz kojih proizlazi da se od 1999. do 2004. gotovo 20 puta uvećao (teško je prosuditi je li riječ samo o boljoj detekciji nasilja nad ženama, napomenula je).

Zastupnike je Lucija Čikeš zatim upozнала s podacima iz istraživanja provedenog u veljači 2003 (analiza članaka na temu nasilja u pet dnevnih novina). Najviše pozornosti problemu je posvetio Jutarnji list, zatim Slobodna Dalmacija i podjednako Novi list te Večernji i Vjesnik. U 93,5 posto slučajeva problem je obrađen u crnim kronikama, a

u svega 9,8 posto slučajeva najavljen je na naslovnici. Kad je riječ o rasprostranjenosti nasilja nad ženama, najviše ga ima u Gradu Zagrebu (40,7 posto), slijedi Splitsko-dalmatinska županija (15,4 posto), Osječko-baranjska (13,8 posto) pa slijede ostale, a najmanje je u Sisačko-moslavačkoj (0,8 posto). U 52,8 posto slučajeva riječ je o fizičkom nasilju, u 38,2 posto o seksualnom, u 8,1 posto o ekonomskom nasilju i u 0,8 posto slučajeva o psihološkom nasilju. Žrtve su najčešće u dobi do 18 godina (28,5 posto), zatim u dobi od 35 do 54 godine (17,9 posto) te u dobi od 19 do 34 godine (13,8 posto). Počinitelji nasilja su najčešće u dobi od 35 do 54 godine, i to su najčešće suprug ili partner (25,2 posto slučajeva) te bližnji rođaci (16,3 posto slučajeva). Najčešće mjesto nasilja je dom žrtve. U najvećem broju slučajeva radi se o ubojstvima (26 posto slučajeva), a u 23,6 posto slučajeva o silovanju. U 27 posto slučajeva spomenute tiskovine su izvještavale o presudi nasilniku, o istrazi su pisali u 21 posto slučajeva, a o prijavi nasilnog djela u 20 posto slučajeva. Mediji bi – zaključila je zastupnica – o ovoj vrsti nasilja i općenito o nasilju trebali izvještavati sustavno, kako ne bi postao općeprihvaćena pojava koja se tolerira.

Podržavši Vladin prijedlog, mr. sc. **Marin Jurjević (SDP)** je izlaganje započeo napomenom o kontradiktornoj ljudskoj povijesti koja s jedne strane pokazuje stalni napredak u osvajanju ljudske slobode, a s druge napredovanje u promociji nasilja. Objašnjavajući nasilje prema ženama, zastupnik je ukazao na duh koji je vladao kroz hrvatsku povijest i veličao patrijarhalni model života te time dominantnu ulogu muškarca. Nasilje nad ženama u takvoj se konstelaciji prilika uobičajilo tako da ga se ponekad gotovo i ne primjećuje. A najgora je vrst nasilja ona koju ne primjećujemo, naglasio je Jurjević. S tim u svezi podsjetio je, među ostalim, kako je srednjovjekovnim statutom Grada Splita bilo utvrđeno da se onaj tko oblubi djevicu ili opaticu ili udanu ženu ili udovicu, a ova je na dobru glasu i poštena, kažnjavao sa 200 libara globe. Kazne je

bila manja – 50 libara ako je dotična žena bila poštena, ali ne iz spomenutih kategorija. Oženjeni i neoženjeni muškarci mogli su, međutim, imati nekažnjeno "ljubavnicu, suložnicu ili prilježnicu", a ova je pak plaćala globu i javno trebala biti bičevana i prognana iz grada.

Zastupnik Jurjević se založio za što drastičnije kažnjavanje svakog nasilja, kao i onih koji nasilje promoviraju pod vidom "narodnih običaja, tradicije" ili nepisanog "tarzanskog prava". U slučaju da je riječ o seksualnom nasilju takvo nasilje treba da se "izjednači" sa smrtnom kaznom, rekao je.

Nedovoljno prepoznato psihološko i ekonomsko nasilje

Podržavši Prijedlog, **Ruža Lelić (HDZ)** je podsjetila kako je značajan napredak na planu zaštite od nasilja postignut Obiteljskim zakonom 1999. te Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, a zatim je skrenula zastupnicima pozornost na psihološko nasilje (izrugivanje, prigovori, maltretiranje, javni napadi) koje je također prisutno u znatnoj mjeri. Da nije dovoljno prepoznato govori podatak da ga ima u samo 0,8 posto slučajeva. Više no što se spominje izraženo je i ekonomsko nasilje (uskraćivanje pristupa novcu, zaposlenju i obrazovanju).

Zastupnica je još podsjetila na užasno nasilje nad ženama u ratu (za BiH se spominje podatak o 25 tisuća silovanih žena) te na trgovinu ženama koje je sve više u Hrvatskoj i u regiji.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: zaprepašćuje podatak da u nasilju nad ženama supruzi sudjeluju u tako visokom postotku - 50 posto te otac sa 18 posto i sin u 13 posto slučajeva; osim zakonskih odredbi potrebno je podizanje javne svijesti te pokretanje javnog mnijenja koje bi odvratilo pojedinca od nasilničkog ponašanja te Vladu i druge čimbenike primoralo na odlučne akcije u sprečavanju i kažnjavanju počinitelja; nasilje se ne može iskorijeniti i pored navedenih mjera pa je potrebna snažnija i bolje organizirana pomoć zlostavljanim ženama (bolja pristupnost ustano-

vama za privremeni smještaj i financijska pomoć takvim ustanovama).

Damir Sesvečan (HDZ) je podsjetio kako se problematika nasilja nad ženama počela rješavati na međunarodnoj razini, a kako sustavno u Hrvatskoj, od nevladinih udruga (prije nešto više od 13 godina počele su se baviti pružanjem zaštite ženama žrtvama nasilja) do zakona (na osnovi ustavne odredbe da nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvom zlostavljanju). S tim u svezi spomenuo je i Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova te naglasio značajnu ulogu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova te Vladinog Ureda za ravnopravnost spolova osnovanog u veljači ove godine.

Zastupnik je još: ustvrdio kako je uz dobar zakonski okvir potrebno jačati društvenu svijest o problemu nasilja nad ženama u obitelji i društvu; rekao kako zabrinjava što je nasilje nad ženama najčešće u obitelji; izjavio kako su brojni pokazatelji o brojnijem nasilju rezultat češćeg prijavljivanja nasilja, ali da ipak veliki broj nasilnika ostaje neprijavljen; upozorio da su zbog neprovedivosti važećeg zakona potrebne njegove izmjene; ustvrdio kako će Hrvatska proglašenjem ovog dana biti jedna od rijetkih zemalja koja je takav dan proglasila na nacionalnoj razini.

Uvesti sustav edukacije djece o nenasilnom ponašanju

Milanka Opačić (SDP) je najprije zamjerila ministrici što je napustila raspravu (predsjedavajući, potpredsjednik Parlamenta, **Luka Bebić** je objasnio da je otišla na užu kabinu), a i zbog tvrdnje kako će sredstva na nekim stavkama biti utrošena. Nažalost, za afirmaciju prava i zaštite djece utrošeno ih je tek 3,59 posto, za praćenje i unapređivanje obiteljske politike 19,41 posto, za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih (povjerenstvo Vlade) tek 0,24 posto te za unapređenje kvalitete

obiteljskog života i razvoja obiteljskih usluga 1,30 posto sredstava.

Govori to, naglasila je zastupnica, da se ništa ne radi sustavno, jer kad je riječ o nasilju u obitelji moralo bi se početi govoriti gdje je začeto nasilje (i gdje ga treba početi prekidati), a ne samo o ženama koje su žrtve nasilja. S tim u svezi Milanka Opačić je rekla da je, nažalost, zaustavljeno zapošljavanje stručnjaka mentalnog zdravlja u osnovnim i srednjim školama, na čemu je počela raditi bivša Koalicijska vlada. Bila su osigurana sredstva u Ministarstvu, ali su početkom 2004. dolaskom HDZ-a na vlast maknuta iz Državnog proračuna. Ministru Primorcu su se, domislila je, učinila nepotrebnim, a u više od 70 posto škola u Hrvatskoj nema stručnjaka za mentalno zdravlje. A ne presiječe li se pakleni krug nasilja još u osnovnoj školi, dok su djeca malena, može se još stotinama godina pričati u sabornici o tome zbog čega su žene pretučene ili ubijene.

Nije riječ samo o nasilju nad ženom već i nad nečijom majkom, nad nečijim djetetom, nad članom obitelji, nad obitelji, kao temeljnoj zajednici te time i nad samom zajednicom.

Zastupnica je upozorila kako se u školama ne radi na uvođenju sustava (kakav u Europi postoji) edukacije djece o nenasilnom rješavanju sukoba. A po zadnjim istraživanjima do četrnaeste godine je 17,8 posto djece svjedočilo nasilju u obitelji, od toga je 25 posto djevojčica i 16 posto dječaka doživjelo seksualno zlostavljanje u obitelji. Ukoliko taj obrazac uz pomoć stručnjaka djeca ne razjasne i ne prekinu na vrijeme ponašaju ga kao odrasle osobe.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo sljedeća upozorenja, primjedbe i ocjene:

ministar Hebrang je kao ministar zdravlja (prvi put) pomeo kliničke psihologe; ništa se ne radi na sprečavanju nasilja među djecom u školama (a 16 posto ih se svakodnevno ponaša nasilno; 35 posto dječaka i 31 posto djevojčica je nasilje doživjelo u osnovnoj i srednjoj školi, a 33 posto dječaka i 17 posto djevojčica nasilni su prema drugima); doista zabrinjava podatak o 58 posto nezaposlenih žena među nezaposlenima (a u godinu dana nije pokrenuta niti jedna kreditna linija za poduzetništvo žena).

Vice Vukov (neovisni) se založio za izmjenu naziva Prijedloga zakona – umjesto nasilja "nad" ženama – "prema" ženama, a sporan mu je i datum. Nakon upita je li odabran samo zbog svoje jezive spektakularnosti i napomene kako može biti zgodan za promidžbene političke svrhe izjavio je kako on ne otvara problem s njegove prave strane. Kobnog 22. rujna se zbilo grozan zločin kojega se zbog toga što se radilo o brakorazvodnoj parnici može "staviti" pod obiteljski problem, ali je tu ipak riječ o javnom zločinu, po mnogo čemu sličnom drugim, brojnim zločinima koji su na javnim mjestima izvršeni nad nizom ljudi, žena i muškaraca.

Nasilje prema ženama je, međutim, prije svega obiteljsko nasilje i veoma često je obavljeno određenom tajnovitošću, dobrim dijelom skriveno aureolom "svetosti obiteljskog života". Znači, ono po svojoj naravi nije spektakularno, ne dobiva medijsku pozornost i oni koji se najčešće organizirano i sustavno bore protiv njega najčešće u nevladinim organizacijama ne dobivaju potporu javnosti. Oni u najvećem broju slučajeva nisu suočeni s notornim zločincima nego s malograđanštinom tobožnjih zaštitnika obiteljske zajednice.

Hrvatski sabor je Odluku o proglašenju Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama donio sa 107 glasova "za" i 2 "suzdržano".

J.R.

GODIŠNJE IZVJEŠĆE HRVATSKE NARODNE BANKE ZA 2003. GODINU

Solidan gospodarski rast, niska inflacija, deficit platne bilance

U Izvješću na dvjestotinjak stranica stoji da je hrvatsko gospodarstvo u 2003. godini zabilježilo solidan gospodarski rast, nisku inflaciju ali i veliki deficit na tekućem računu platne bilance, fiskalni deficit i snažan rast inozemnoga duga.

Nakon rasprave Hrvatski je sabor prihvatio Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 2003. godinu.

O IZVJEŠĆU

Hrvatsko je gospodarstvo u 2003. zabilježilo solidan gospodarski rast i nisku inflaciju. Međutim, veliki deficit na tekućem računu platne bilance, fiskalni deficit i snažan rast inozemnog duga stavili su pred kreatora ekonomske politike velike izazove, stoji u Sažetku Izvješća.

Središnja je banka utvrdila ciljanu stopu rasta kredita u namjeri da ograniči deficit na tekućem računu, obuzda rast inozemnog duga i spriječi porast loših kredita, do kojeg može vrlo lako doći kad povećanu kreditnu aktivnost prati ublažavanje kriterija za odobravanje kredita.

Središnja je banka na te izazove odgovorila politikom čiji je cilj bio usporavanje ekspanzije kredita koji su u 2002. ostvarili visoku stopu rasta od 30 posto. Središnja je banka utvrdila ciljanu stopu rasta kredita u namjeri da ograniči defi-

cit na tekućem računu, obuzda rast inozemnog duga i spriječi porast loših kredita, do kojeg može vrlo lako doći kad povećanu kreditnu aktivnost prati ublažavanje kriterija za odobravanje kredita, lako je prepoznato da će te mjere najvjerojatnije dovesti do privremenog smanjenja gospodarskog rasta, njima je dana prednost i one su poduzete kako se ne bi izlagalo riziku da se pojave ozbiljniji problemi. Središnja je banka zbog toga u siječnju 2003. uvela mjere kako bi sankcionirala prebrzi rast kredita i osigurala da banke održavaju adekvatnu razinu devizne likvidnosti, te dodatno pojačala učinak tih mjera pooštavanjem vezanim uz instrument obvezne pričuve (povećanje postotka obračunatoga deviznog dijela obvezne pričuve koji se uključuje u obračunati kunski dio obvezne pričuve i izvršava u kunama sa 25 posto na 35 posto u rujnu, zatim na 40 posto u studenome i na 42 posto u prosincu).

O gospodarskom rastu

U 2003. realni je BDP ostvario rast od 4,3 posto, što je smanjenje u odnosu na stopu rasta od 5,2 posto zabilježenu u 2002. Rast u 2003. bio je prije svega potaknut investicijama, najvećim dijelom u javnu infrastrukturu, i osobnom potrošnjom. Investicije su realno porasle za 16,8 posto, premašivši tako rast od 10,1 posto zabilježen u 2002. Rast osobne potrošnje usporen je sa 6,6 posto u 2002. na 4,1 posto. Pojavile su se određene naznake da je potrošačka ekspanzija, zabilježena u prošlim godinama, u drugoj polovici 2003. počela gubiti na intenzitetu, iako je u segmentu prodaje automo-

bila zadržana dotadašnja dinamika rasta, što je na koncu pridonijelo rastu trgovinskog deficita.

Državna je potrošnja stagnirala tijekom 2003., zadržavši tako trend zabilježen u prethodne dvije godine. Inozemna je potražnja ponovno dala negativan doprinos rastu BDP-a jer je robni uvoz ponovno snažno porastao. Brzi rast uvoza kapitalnih dobara i uvoza robe za široku potrošnju ostvaren je zbog brzog rasta investicija i osobne potrošnje. Stopa rasta robnog izvoza povećana je u 2003. u odnosu na relativno nisku stopu rasta u 2002. godini, dok je izvoz usluga zabilježio snažnu stopu rasta. Prihodi od turizma porasli su za oko 47 posto, iskazano u kunama.

Zahvaljujući solidnom gospodarskom rastu, zaposlenost je u 2003. porasla za 2,5 posto, tj. zaposleno je 33.000 osoba više nego prethodne godine. Taj je rast bio znatno viši nego u 2002. godini, a registrirana je nezaposlenost smanjena za oko 19,3 posto (73.000 osoba). Međutim, razloge smanjenju registrirane nezaposlenosti nešto je teže precizno utvrditi zbog promijenjenih zakonskih odredaba o evidentiranju nezaposlenih pri HZZ-u. Podaci o anketnoj stopi nezaposlenosti, koji su usporedivi s međunarodno prihvaćenom metodologijom Međunarodne organizacije rada (ILO), pokazuju da je nezaposlenost smanjena sa 15,2 posto u prvoj polovici 2002. na 14,1 posto u prvoj polovici 2003.

Rast plaća bio je u 2003. umjeren. Smanjenje poreznog opterećenja dovelo je do bržeg rasta neto plaća od rasta bruto plaća. Neto su plaće, odnosno iznos koji zaposlenici zaista dobiju nakon uma-

njenja bruto plaće za poreze i doprinose, realno porasle za 3,8 posto, dok su bruto plaće koje su isplatili poslodavci povećane za 2,8 posto.

Takav, blagi pritisak plaća bio je jedan od čimbenika koji je pridonio niskoj inflaciji u 2003. Prosječna godišnja stopa rasta cijena na malo iznosila je u 2003. godini 1,5 posto, što je 0,7 postotnih bodova manje nego u 2002. Stabilnost tečaja kune prema euru također je imala značajnu ulogu u održavanju niske inflacije. Nadalje, aprecijacija kune prema dolaru poštjedela je Hrvatsku od učinka povećanih cijena nafte na svjetskom tržištu. Niska inflacija u europskim zemljama, ujedno glavnim trgovinskim partnerima Hrvatske, također je dala svoj doprinos održavanju niske uvozne inflacije. Porast administrativno reguliranih cijena bio je skroman, ali su se cijene poljoprivrednih proizvoda značajno povećale zbog dugotrajnog razdoblja suše. Temeljna inflacija, koja isključuje administrativno regulirane cijene i cijene poljoprivrednih proizvoda, povećana je u 2003. u odnosu na prethodnu godinu samo za 0,7 posto.

U skladu s politikom središnje banke usmjerenom na održavanje stabilnog tečaja, prosječni dnevni tečaj kune prema euru uglavnom je bio stabilan deprecirajući u 2003. godini 2,1 posto. Kuna je snažno aprecirala prema američkom dolaru, pa je prosječni dnevni tečaj kune ojačao za oko 14,8 posto u usporedbi sa 2002. To je dovelo do aprecijacije realnoga efektivnog tečaja kune od 2,5 posto (deflacioniranog cijenama na malo). Bitno je zamijetiti da je učinak ove aprecijacije prilično neravnomjeran jer su neki sektori hrvatskoga gospodarstva u vrlo maloj mjeri vezani uz dolar, dok su drugi više vezani za tu valutu, kao što je, primjerice, brodogradnja, koja većinu svojih izvoznih prihoda realizira u dolarima.

Tekući račun

Stanje na hrvatskom tekućem računu platne bilance u 2003. je poboljšano, no to nije bio slučaj i sa stanjem na trgovinskom računu. Deficit tekućeg raču-

na smanjen je s oko 8,5 posto BDP-a u 2002. na 7,2 posto u 2003. (preliminarni podaci). Glavni razlog tom poboljšanju bilo je poboljšanje stanja na računu usluga, gdje je zabilježen rast od oko 78,8 posto, iskazano u dolarima, čemu je pridonijelo ostvarivanje rekordnih prihoda od turizma. U međuvremenu se stanje na trgovinskom računu pogoršalo za 40,2 posto. Promatrajući oba podatka, važno je istaknuti da su oni u značajnoj mjeri uvećani zbog promjene tečaja dolara prema euru i kuni.

Kod davanja ocjene o tekućem računu u 2003. važno je razmotriti dva dodatna kretanja. Prvo, zbog značajnog rasta inozemnih izravnih ulaganja u Hrvatsku u proteklom godinama tekući račun za 2003. sadrži značajne negativne stavke u obliku zadržane dobiti po osnovi izravnih ulaganja nerezidenata u ostale (nebankarske) sektore s kojima su međusobno vlasnički povezani. Te stavke ne prikazuju stvarne odljeve novca iz zemlje, ali bi u budućnosti mogle kreirati osnovu za stvarne odljeve na temelju repatrijacije dobiti.

Drugo, tekući račun obuhvaća velike jednokratne stavke: transfer tržišne vrijednosti patenata trgovačkog društva Pliva d.d. na povezano društvo u Mađarskoj. Ako bi se ta, po svojoj prirodi jedinstvena transakcija, isključila iz tekućeg računa, deficit bi iznosio samo 6 posto BDP-a.

Snažni kapitalni priljevi obilježili su kapitalni račun u 2003. Inozemna izravna ulaganja u Hrvatsku porasla su za 1,7 milijardi američkih dolara, u čemu je najveća pojedinačna transakcija bila prodaja 25 posto dionica INE mađarskom MOL-u za 505 milijuna američkih dolara. Portfeljna ulaganja također su snažno porasla, na 1,0 milijardu američkih dolara. Ti su kapitalni priljevi doveli do velikog povećanja međunarodnih pričuva središnje banke, koje su se povećale za oko 1,3 milijarde američkih dolara, tj. na 8,2 milijarde dolara.

Inozemni dug

Inozemni dug Hrvatske porastao je u 2003. za 8,2 milijarde američkih dola-

ra, sa 15,4 milijardi dolara u 2002. na 23,6 milijardi dolara. Ponovno je značajni dio ovog rasta, i to 2,8 milijardi dolara, jednostavno rezultat slabljenja američkog dolara. Međutim, nije se povećao samo iznos ukupnoga inozemnog duga. Porastao je i inozemni dug banaka za 83,3 posto, dug ostalih poduzeća za 49,5 posto, dok je inozemni dug države povećan za 33,0 posto. Sposobnost Hrvatske da podmiri svoje inozemne obveze u neposrednoj budućnosti je nedvojbeno. Ipak, jasno je da je stopa rasta duga zabilježena u 2003. neodrživa i da je dug dosegnuo onu razinu koja od kreatora ekonomske politike zahtijeva donošenje neposrednih mjera za usporavanje stope rasta inozemnog duga, tj. njezino spuštanje na razinu koja bi otprilike bila jednaka stopi rasta BDP-a ili manja od nje.

Odgovarajući na kretanja na tekućem računu i kod inozemnog duga zabilježena u 2002., središnja je banka pooštrila monetarnu politiku u 2003. U siječnju su uvedene dvije mjere: "odluka o 16 posto", na temelju koje su sankcionirane banke čiji su kreditni plasmani rasli više od 4 posto u jednom tromjesečju, odnosno banke su bile obvezne upisati blagajničke zapise HNB-a uz kamatnu stopu od samo 0,5 posto i u vrijednosti dvostruko većoj od ostvarenog prekoračenja rasta kredita iznad tromjesečnog limita od 4 posto; i "odluka o 35 posto", na osnovi koje su banke bile obvezne povećati iznos svojih kratkoročnih deviznih potraživanja minimalno na 35 posto vrijednosti svojih deviznih obveza i održavati taj odnos svakoga dana.

Učinak "odluke o 16 posto" vrlo se brzo mogao uočiti, s obzirom na to da je većina banaka smanjila svoj rast plasmana kako bi ga zadržala ispod 4 posto na tromjesečnoj razini. Ukupno gledajući, stopa rasta kredita banaka smanjena je sa 33,6 posto u 2002. na 11,3 posto u 2003. Međutim, ako se uz to analizira i zaduživanje na osnovi lizinga i izravno inozemno zaduživanje, vidi se da je rast ukupnih sredstava stavljenih na raspolaganje gospodarstvu smanjen sa 25,7 posto u 2002. na 18 posto u 2003. godini - stoji, među ostalim, u Izvješću.

Ukratko, siječnja su mjere rezultirale smanjenjem stope rasta kredita, no nije ih pratilo poboljšanje stanja na trgovinskom računu ni usporavanje rasta inozemnog duga. Čini se štoviše, da je "odluka o 35 posto", koja je na snagu stupila u fazama i postala obvezujuća za sve banke na kraju ožujka 2004., dovela do povećanog inozemnog zaduživanja nekih banaka. To je trebala biti jednokratna prilagodba s kojom bi se ostvarila namjera HNB-a da u bilancama banaka bude poboljšan odnos između deviznih obveza i deviznih potraživanja. Taj je odnos bio ozbiljno narušen u 2002. godini, što je tada pokazalo da postojeća "odluka o 53 posto" ne jamči dnevno održavanje zadovoljavajućeg odnosa između likvidnih deviznih potraživanja i deviznih obveza pa je zamijenjena "odlukom o 35 posto", koju su banke tijekom 2003. i tijekom prvog tromjesečja 2004. uredno poštovale. To ujedno upućuje na zaključak da će sporiji kreditni rast ubuduće umanjiti potrebu banaka za inozemnim sredstvima.

Bankovni sustav

Bankovni je sustav, usprkos mjerama, pokazao snažnu profitabilnost, a prinos na prosječni kapital dosegao je u 2003. 15,6 posto. U ovom trenutku nema znakova pogoršanja kvalitete portfelja banaka zbog brzog rasta banaka u 2002. Iako je još moguće da zbog brzog rasta banaka u 2002. dođe do negativnog učinka na njihove portfelje, čini se da su mjere središnje banke za usporavanje rasta kredita poduzete u 2003. spriječile nastanak takvih problema.

Pooštrena monetarna politika i njezine mjere rezultirale su sporijim rastom monetarnih agregata a ohrabrujući razvoj monetarnih agregata u 2003. godini, neočekivano snažnog intenziteta (rast od 44 posto), odnosi se na povećanu važnost kunskog kvazinovca. Taj fenomen jednim dijelom odražava namjeru banaka da, u svjetlu "odluke o 35 posto", izbjegnju povećavanje svojih deviznih obveza. On također može biti rezultat povećanog povjerenja štediša u stabilnost tečaja kune i u bankovni sustav.

Kanali kreiranja novca u 2003. ponešto se razlikuju od onih u prethodnoj godini. Kupovine deviza središnje banke od banaka u prethodnim godinama su u velikoj mjeri sudjelovale u kreiranju novca, a u 2003. su imale mnogo manju ulogu nego smanjenje blagajničkih zapisa HNB-a, navodi se, među ostalim.

Središnja je banka, uglavnom zbog učinka negativnih tečajnih razlika od 621 milijun kuna koje generira dolar-ska komponenta međunarodnih pričuva HNB-a, iskazala ukupan manjak od 342 milijuna kuna. Manjak zabilježen u 2002. bio je mnogo veći i iznosio je 597 milijuna kuna. Dvije trećine međunarodnih pričuva središnje banke su u eurima, a jedna trećina je u američkim dolarima. U toj se valutnoj strukturi ogleda valutna struktura hrvatske robne razmjene i njezina inozemnog duga. Jedna od implikacija ovakve valutne strukture međunarodnih pričuva jest i ta da vrijednost dolara prema kuni može značajno varirati u jednoj godini u odnosu na drugu. Gubici ostvareni na temelju učinaka takvih tečajnih razlika su gubici samo na papiru. Budući da vrijednost dolara prema euru, te stoga i prema kuni, fluktuiraju u ciklusu koji traje od 5 do 10 godina, postoje godine u kojima promjene njegove vrijednosti uzrokuju gubitke i godine kad one rezultiraju s dobom. Tijekom ciklusa, očekivani gubitak ili očekivana dobit je nula. Stoga nema razloga da se ostvaruje značajan trošak zaštite od rizika koji je imanentan ulozu središnje banke, jer će se s vremenom bilo koji gubici izjednačiti s dobitima.

Druga bitna komponenta makroekonomske politike, fiskalna politika, bila je više ekspanzivna nego što je bilo planirano za 2003. godinu, lako su prihodi bili nadomak ostvarivanju ciljanih vrijednosti, rashodi su premašili planirani iznos za oko 0,5 posto BDP-a. Rezultat toga bio je manjak proračuna konsolidirane opće države od 5,1 posto BDP-a, prema preliminarnim podacima Ministarstva financija. Taj proračunski manjak velikim je dijelom financiran iz inozemnih izvora; inozemno je financiranje bilo više ekspanzivno od domaćeg

financiranja. Inozemno zaduživanje i privatizacija su u značajnoj mjeri pridonijeli financiranju toga manjka u 2003. Povećan za 9,4 milijarde kuna u 2003., dug opće države je tako dosegao 44 posto BDP-a na kraju godine. Inozemni dug opće države povećan je za 6,3 milijarde kuna i iznosio je 29,6 posto BDP-a. U budućnosti će biti potrebno smanjiti proračunski manjak i povećati korištenje domaćih izvora financiranja kako bi se inozemna zaduženost Hrvatske dovela pod kontrolu i kako bi se očuvao i ojačao pristup zemlje međunarodnim financijskim tržištima.

Dopuna Izvješća

Prema modificiranom obračunskom načelu koje uključuje ukupne neplaćene i neevidentirane obveze ostvareni manjak proračunske konsolidirane opće države u 2003. godini u skladu s podacima Ministarstva financija iznosi 12,2 milijarde kuna ili 6,3 posto vrijednosti BDP-a.

RADNA TIJELA

Odbor za financije i državni proračun raspravio je ovo Izvješće. Među iznesenim stajalištima je i da je vrlo bitna njegova Dopuna jer da prema modificiranom obračunskom načelu koje uključuje ukupne neplaćene i neevidentirane obveze ostvareni manjak proračuna konsolidirane opće države u 2003. godini u skladu s podacima Ministarstva financija iznosi 12,2 milijarde kune ili 6,3 posto vrijednosti BDP-a a ne 9,8 milijardi kuna (5,1 posto BDP-a prema gotovinskom načelu). Zatraženo je šire objašnjenje uzroka gubitka u poslovanju HNB-a u 2003. godini. Nakon rasprave Odbor je odlučio jednoglasno predložiti Hrvatskome saboru da se prihvati ovo Izvješće.

U raspravi o ovom Izvješću na **Odboru za gospodarstvo, razvoj i obnovu** naglašeno je da HNB mora voditi i razvojnu politiku, ukazano je na monopolom stvorene ekstraprofite banaka koje bi svakako trebalo oporezivati te činjenicu da mala poduzeća u RH, njih

oko 40-tak tisuća, ne mogu dobiti kredite u velikim bankama. Stoga bi male i srednje banke trebale biti financijske institucije nadležne za njihovo financijsko praćenje. Izraženo, je među ostalim, stajalište po kojem bi tečaj kune trebao biti znatno viši prvenstveno zbog poticanja izvoza. Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskome saboru da prihvati ovo Izvješće.

RASPRAVA

Na sjednici Hrvatskoga sabora o Izvješću uvodno je govorio zamjenik guvernera Hrvatske narodne banke dr.sc. **Boris Vujčić** ponovivši podatke iz njegovog sažetka. Naglasio je da je temeljni cilj Hrvatske narodne banke ostvarivanje niske stope inflacije, ostvaren u 2003. godini na način da su potrošačke cijene rasle 1,7 posto na kraju razdoblja u odnosu na potrošačke cijene u 12. mjesecu 2002. godine. Što se tiče sekundarnih ciljeva, znači onog što je HNB pored ovog temeljnog cilja pokušala ostvariti 2003. godine a i što je bilo dogovoreno u okviru aranžmana sa MMF-om, je zaoštavanje odnosno restriktivnija monetarna politika. Za to je bio relativno uzak prostor za autonomno vođenje monetarne politike u situaciji gdje je 80 posto depozita u bankovnom sustavu u stranoj valuti, da u Hrvatskoj ne postoji referentna kamatna stopa budući da se na otvorenom tržištu ne kreira novac putem uobičajenih operacija nego de facto u potpunosti kroz devizno tržište. Početkom 2003. godine HNB je svojom odlukom direktno ograničavala rast kreditnih plasmana banaka na 16 posto godišnje i to je odmah donijelo rezultate, rekao je, među ostalim, govoreći i o tečaju kune, bankovnom sustavu i drugim pokazateljima iz Izvješća.

Zatim je otvorena rasprava.

Nema suvereniteta na monetarnom području

U ime Kluba zastupnika HSP-a govorio je dr.sc. **Slaven Letica (neovisni)**. Za Klub zastupnika HSP-a ovo je istodobno nostalgični i melankonični izvje-

štaj i ako se prisjetite snova hrvatskoga naroda o vlastitom suverenitetu ne možete a ne biti tužni. U hrvatskome džepu ostalo je maksimalno devet posto a 91 posto odnijeli su stranci. Hrvatska središnja banka veliki je gubitaš (a gospodin Rohatinski je pravi i čestit guverner jedne centralne banke ostavljen je bio i još uvijek je ostavljen na cjedilu) što je svakako jedna od unikuma u svjetskim centralnim bankama, rekao je. Naglasio je da bi se moralo, kad se govori o ovom Izvješću i pogodbi s MMF-om, uvijek govoriti pošteno i po mogućnosti odgovorno. Povodom izjave Predsjednika države da bi trebalo mijenjati tečaj kune rekao je da je to je stara fraza koja je teorijski bila opravdana prije petnaestak godina ali da je danas, kad su ukupna potraživanja eurizirana na razini iznad 90 posto zalagati se za ovu tezu dosta neozbiljno. Stabilni tečaj jedina je preostala stabilnost hrvatskih poduzetnika i gospodarstvenika.

Što se tiče Međunarodnog monetarnog fonda on se obično u Hrvatskoj prikazuje kao neka vrsta babaroge no to je ozbiljna institucija s definiranim poslovanjem koje uključuje i poticanje globalne monetarne suradnje. Bilo ova ili ona Vlada pregovaračka sloboda je na razini hrvatske lisnice, znači, 5, 6 posto i zato kad se optužuje ova ili ona Vlada oko ovog ili onog aranžmana mora se računati na frustrirajuću činjenicu, o kojoj se itekako vodi računa u HNB-u – da smo izgubili suverenitet i na monetarnom području. Može se govoriti u tom smislu i dati preporuku HNB-u da se potruži oko stare ideje stvaranja nekakve moćnije financijske institucije od Poštanske banke, Croatia osiguranja, eventualno Croatia banke i još nekih institucija.

Uspješan doprinos

U ime Kluba zastupnika SDP-a javio se dr.sc. **Mato Crkvenac (SDP)**. Ovo Izvješće je važno i to ne samo kao slika onog što je bilo u 2003. godini, već da se pokaže gdje postoje problemi i što dalje raditi. HNB je uspješno pridonosila rješavanju najvažnijeg problema koji

je postojao u Hrvatskoj, potreba konsolidacije ukupnih financija države, da se dalje razvija financijski sustav i osobito da se riješi problem nelikvidnosti, rekao je, među ostalim, podsjećajući da je zbog nelikvidnosti bio u zastoju kompletni gospodarski sustav. Vrlo uspješno i u kratkom roku taj je problem riješen, poduzetništvo je oživjelo, investicije su u snažnom porastu, kamate su pale, ljudi su se okrenuli podizanju standarda i postoji financijska sigurnost u pogledu plaćanja, rekao je.

Činjenica je da s deficitom treba znati upravljati i to je jedino bitno, on može biti i veći a da nije opasan. Na teškoće vlast treba odgovoriti svojom aktivnošću inače ćemo definitivno zapasti u teškoće i to ne vlast nego Hrvatska, hrvatski građani i poduzetnici.

Govorio je i o rizicima ulaganja u Hrvatskoj te naveo da je prošle godine taj rizik smanjen sa 380 bazičnih poena na 75, u tri godine 5,5 puta i toliko je puta stimuliran i angažiran strani kapital i zato smo se mogli povoljno zadužiti i danas refinacirati dugove bez problema. Za one koji poznaju monetarnu politiku to što je Centralna banka u gubitku (Bank de France je u gubitku, Centralna banka EU IBS je u gubitku) je tehničko pitanje, računovodstveno.

Iz Izvješća se vidi da je HNB sudjelovala u ostvarivanju aranžmana s MMF-om u 2003. godini, čak, jasne su činjenice da je taj aranžman u monetarnom dijelu vrlo uspješno ostvaren. Zastupnik s odgovornošću tvrdi, kaže, da aranžman s MMF-om 2003. godine nije ničim doveo do toga da današnja Vlada prihvati ovakav aranžman s MMF-om i Izvješće je vrlo precizno u tome. Taj aranžman ne proizvodi nikakvu potrebu da se je išlo u ovakvu navrat-nanos privatizaciju kakva je sada prihvaćena, da se 800 poduzeća privatizira kroz

nekoliko tjedana do Božića, da se ugasi račun Fonda za privatizaciju, da se smanje potpore i drugo. Uz sve te restrikcije dug središnje države jednako raste.

U Izvješću na dva mjesta piše da je deficit proračuna u 2003. godini 5,1 posto, no Vlada je rekla HNB-u ovo nam pravi problem i naravno, guverner je napisao pismo uz ovo Izvješće i kaže da je po formuli 1 deficit 5,1 a po formuli 2 6,3 posto. A postoje za to još dvije formule i po jednoj od njih deficit bi mogao biti i manji od 3,5 posto. Činjenica je da s deficitom treba znati upravljati i to je jedino bitno, on može biti i veći a da nije opasan. Na teškoće vlast treba odgovoriti svojom aktivnošću inače ćemo definitivno zapasti u teškoće i to ne vlast nego Hrvatska, hrvatski građani i poduzetnici, rekao je.

Netočan je navod predgovornika o hitnoj privatizaciji jer, navodi **Marija Bajt (HDZ)**, iz obveza prema Stand by aranžmanu od 11. veljače 2003. proizlazi "da je Vlada odlučna prodati sva javna poduzeća i zadržati manjinski udjel u samo nekima od njih, očekuje se da će HFP smanjiti svoj udruženi portfelj od 1100 poduzeća za jednu polovinu do kraja 2003." Dr.sc. **Slaven Letica** kaže da predgovornik njemu pripisuje izjavu da je HNB ostavljena na cjedilu a to je netočno. Htio sam kazati da je guverner HNB sustavno od 2001. godine ukazivao na eksplozivni rast vanjskog zaduženja i da je u tome bio ignoriran i ponižavan i da je rezultat toga eksplozija duga.

Tendencija pada

Šime Prtenjača (HDZ) izvijestio je da će Klub zastupnika HDZ-a prihvatiti ovo Izvješće ali je istaknuo da je rađeno prije konačne snimke stanja i da je nakon toga došlo do korekcije. U vezi s tim zamolio je očitavanje predstavnika HNB-a oko presija odnosno jesu li podaci davani prisilno ili ne.

U širem osvrtu ukazao je na osnovne makroekonomske elemente na određene tendencije iz stanja na pojedinim područjima jer one utječu na određene procese u idućem vremenu. Istaknuo je

i da je Izvješće rađeno na bazi dostupnih podataka HNB-u (u sustavu prikupljanja podataka u Hrvatskoj ima barem 3,4 osnovne razine).

Rast gospodarstva je bio potaknut do navedene stope i ima tendenciju pada koja je od kraja prošle godine nastavljena i u ovoj godini, investicije su realno porasle oko 16,8 posto, međutim, taj je porast okarakteriziran ulaganjem u javnu infrastrukturu a drugi je porast u sektoru javne potrošnje, naveo je zastupnik govoreći i o lizingu i uvozu trajnih potrošnih dobara što utječe na deficit platne bilance. Osvrnuo se i na porast zaposlenosti, rekavši da se može raspravljati oko primjene metodologije evidencije pa i dijela zakonodavnih rješenja u tome. A taj dio ima određenu tendenciju kretanja u idućoj godini i već kroz razdoblje ove godine.

Zatim, govorio je o inflaciji za koju je rečeno da će biti stabilna, o konverziji njemačke marke u euro, snažnoj ekspanziji u sektoru potrošnje i deprecijaciji kune u odnosu na euro. Posebno je istaknuo da je u prošloj godini bio snažan porast vanjskog duga razlažući više o tom sektoru te kauzalnu vezu između domaćih izvora financiranja i kapitala koji svoj izvor ima u inozemnom zaduženju. Jer, kaže, različito se komentira. Vjerojatno će idućim mjerama trebati i HNB razmotriti ulogu leasinga u tog novčanoj masi.

Svakako da utvrđeni deficit od 6,3 posto (zastupnik zatražio još jednom o tome očitovanje) mijenja sliku tog Izvješća: postavlja se pitanje može li ovaj deficit u ovoj te idućim godinama biti smanjen a onda i zaduženje, rekao je, među ostalim.

Morat će se razgovarati o tečaju kune

Luka Roić (HSS) javio se u ime Kluba zastupnika HSS-a i najprije se osvrnuvši na izjavu zastupnika Letice o hrvatskoj lisnici u hrvatskom džepu. Mnogi su se potrudili da uspješno izbiju tu hrvatsku lisnicu iz hrvatskoga džepa a mnogi i na taj način što su držali čvrsto hrvatsku desnicu na hrvatskom srcu.

Podaci u Izvješću potpuno su točni i profesionalno sačinjeni i vrlo brzo će usmjeriti na raspravu o nekim važnim temama. Vrlo brzo ćemo morati razgovarati o stabilnom tečaju, nažalost, i o međunarodnim deviznim pričuvama HNB-a a i o veličini javnog duga. Da bi država smanjila deficit svaka Vlada mora se okaniti politike nerealnih obećanja što do sada, kaže, nije bio slučaj. Mora se odreći politike zasnovane na potrošnji što je sada i do sada redovita praksa, rekao je, među ostalim. Bez obzira na to kako je nastao dug, je li to dug bankarskih institucija, dug poduzeća, građana hrvatske države, njega svakako netko mora vratiti i u sljedeće dvije godine na naplatu dolazi po 3,4 milijarde eura i zastupnik se s pravom, kaže, pribojava problema s refinanciranjem ovih obveza. Stoga misli da su restriktivne mjere HNB posve opravdane čime je donekle ograničena politika ekspanzije kredita koja je zasnovana uglavnom na inozemnom zaduživanju banaka u matičnim zemljama.

Potrebno je možda, naglasio je još jednom, otvoriti temu fiksnog tečaja kuna i je li ovo gospodarski trenutak za prilagodbu tečaja kao jednog od uvjeta za gospodarski oporavak. Ako nije, onda je sigurno trenutak za ozbiljnu raspravu. I neke druge europske zemlje uspjele su pronaći modele za rješavanje sličnih problema. Naime, uvođenje kliznog tečaja domaće valute treba stvoriti okolnosti da građani ne budu oštećeni a da taj teret klizanja padne uglavnom na one koji su od toga imali najviše koristi, rekao je, misleći pritom na bankarski sustav i na državu koja se mora uključiti u rješavanje tog problema. Otvoreno treba reći da HNB ne može spriječiti posljedice loše fiskalne politike, to znači držati pod kontrolom deficit i rast kamata na kredite. Ne može pod kontrolom imati ni zaduženja npr. javnih poduzeća, i to može učiniti samo Vlada i prestati s izdavanjem jamstava gdje to nije opravdano.

A najbolje rješenje za sve probleme, pa tako i nezaposlenost, je gospodarski rast i ako politika Vlade to ne osigura, pokazat će se ubrzo negativni učinci jer

nas vrlo brzo može zahvatiti argentinski sindrom. Ovo Izvješće u svojim bitnim elementima ukazuje na potrebu javne i gospodarske rasprave o gospodarskom trenutku Hrvatske.

Damir Kajin (IDS) ispravio je navod predgovornika rekavši da nije moguće dignuti tečaj kune a da građani ne stradaju, Hrvatska nema perpetuum mobile. Nema nezadužene obitelji u ovoj zemlji i promjenom tečaja doći će naprosto do pomora financijskih mogućnosti naših građana. **Luka Roić** na to je rekao da je zastupnik Kajin povrijedio Poslovnik jer je govorio i stavio mu u usta nešto posve drugo. Objasnio je da je rekao da treba otvoriti raspravu i oprezno raspravljati o tome. **Petar Mlinarić (HDZ)** neistinom je ocijenio navod zastupnika Roića o izbijanju lisnica građanima jer nisu lisnice iz džepova građana izbili oni što su držali ruku na srcu 1991., oni i danas ponosno drže ruku na srcu, već vi koji ste za samo četiri godine napravili toliko duga da ste izbili lisnice i našim prauuncima. Predsjedatelj i potpredsjednik Hrvatskoga sabora Luka Bebić upozorio je zastupnika da se mišljenja ne ispravljaju, a Luka Roić na povredu Poslovnika.

Najveći problem – vanjski dug

Valter Drandić (IDS) izvijestio je da Klub zastupnika IDS-a podržava ovo Izvješće i mjere koje poduzima HNB za stabilizaciju kreditno-monetarnih tokova i politiku HNB-a u cilju usporavanja ekspanzije kredita.

Klub zastupnika IDS-a želi posebno istaknuti svoju zabrinutost rastom i razinom vanjskoga duga u RH koji je danas negdje iznad 26 milijardi dolara a na 4,5 milijuna stanovnika. Bivša Jugoslavija imala je 20 milijardi duga i to je bio velik problem za 22 milijuna stanovnika. Guverner HNB već najmanje dvije godine ozbiljno ukazuje na problem vanjske zaduženosti i ino dug je danas najveći problem RH. IDS apelira da se vrlo ozbiljno shvati težina ovog problema jer je vanjski dug postao pretežak uteg za daljnji razvoj Hrvatske, rekao je, među ostalim zastupnik, potkrepljujući

sve to citatima iz Izvješća koji govore o ozbiljnosti situacije.

Jasno je da hitno treba ojačati mjere za smanjenje vanjske zaduženosti, naglasio je, dodajući da zaduženje u tom dugu sudjeluje s visokih 32 posto. Zaduživanje banaka u inozemstvu raslo je veoma brzo u 2003. godini a kako se čulo da je 91 posto banaka u stranom vlasništvu jasno je da se vlasnicima banaka isplati uzimati kredit u matičnoj banci i plasiraju ga u Hrvatskoj po poznatim kamata. Te banke upućuju sve više domaćih poduzeća na direktno zaduživanje u inozemstvu kako bi se izbjegle obvezne rezerve u domaćim bankama, što će vjerojatno primorati HNB na restrikcije u zaduživanju naših poduzeća u inozemstvu. No postavlja se pitanje poštivanja tih mjera kako se dug ne bi povećao, rekao je, među ostalim.

Kad bi vanjski dug banaka bio plasiran kroz kredite za razvoj, kredite za izvoz onda to ne bi bio problem jer bi se vraćao stvarnim devizama iz izvoza, a nažalost, devize u Hrvatskoj nitko ne stvara. Tu je i temeljni problem da se na realnom tečaju kune ne može bazirati razvoj i ovakva politika tečaja ne stimulira izvoz, uništava poljoprivredu jer je jeftinije kupiti iz uvoza, rekao je ne zao bilazeći ni negativnu trgovinsku bilancu te da je državne imovine za prodaju ostalo veoma malo.

Potrebne su nam energične mjere za smanjenje duga, naglasio je pitajući možemo li mi uopće u EU s ovakvim deficitom i je li normalno da su banke jedine koje zarađuju u ovoj državi a da oni koji rade ne mogu preživjeti. Dok ne bude prekasno apeliramo da se daju otvorene ruke HNB-u u smanjenju inozemnog duga, da se uvedu mjere koje se neće moći izigravati. U protivnom nam preostaje samo rasprodaja cijele Hrvatske i dug koji ćemo ostaviti našoj djeci, rekao je u ime Kluba zastupnika IDS-a.

Potrebne mjere za zapošljavanje i razvoj

U pojedinačnoj raspravi **Josip Leko (SDP)** naglašava da će nastojati da ne bude savjetnik HNB-a a posebno da ne

bude odvjetnik ove ili Račanove Vlade. Jer, prema Zakonu o HNB-u (zastupnik citirao određene članke) proizlazi da HNB ima instrumente, monetarno i kontrolno ovlaštenje, ima samostalnost koja je dovedena u pitanje, rekao je dodajući da se mora razjasniti okolnost pod kojim je ovo Izvješće dopunjeno s drugačijim podacima. I površan pregled ovog Izvješća može reći da je Banka sasvim dobro ostvarila funkciju u vezi sa stabilnošću domaće valute no Banka je odgovorna i za stabilnost cijena, poslovanje hrvatskih banaka bez obzira na vlasništvo. I tu je zadaća hrvatske države, HNB-a još značajnija i potrebnija i ako se onome što je govorio zastupnik iz Kluba zastupnika IDS-a doda da banke imaju ovlaštenje da samostalno uzimaju kredite iz inozemstva i da te kredite plasiraju u izvoz inozemnih roba i na taj način financiraju i strane radnike a naši radnici ostaju bez posla.

Stručnjaci bi trebali utvrditi mjere koje bi omogućile zapošljavanje i razvoj; vrlo je važno osigurati neupitnu samostalnost HNB-u za monetarnu politiku koja će osiguravati razvojnu politiku RH.

Stručnjaci bi trebali utvrditi mjere koje bi omogućile zapošljavanje i razvoj, rekao je, među ostalim, smatrajući vrlo važnim osigurati neupitnu samostalnost HNB-u za monetarnu politiku koja će osiguravati razvojnu politiku RH.

Dr.sc. **Ljubo Jurčić (neovisni)** najprije je naglasio da su izvješća središnjih banaka bitna ne samo za kreatore monetarne politike nego za sve domaće i strane subjekte koji se na bilo koji način bave gospodarstvom. Za HNB se može reći da je kroz proteklih desetak godina bila jedini stabilni činitelj ukupnoga gospodarskoga života u Hrvatskoj, prije svega dosljedno je provodila zacrtanu politiku stabilnih cijena, stabilnog tečaja, prikupljanja deviznih rezerve

vi, štitala kunu od vanjskih i unutarnjih napada. No na ovom stupnju razvitka Hrvatska bi trebala maksimalno koristiti sve instrumente ekonomske politike pa i monetarne politike kako bi ubrzala gospodarski rast i podigla osnovu gospodarenja na višu razinu sa sadašnjih šest tisuća dolara po glavi stanovnika na 10,15 tisuća za što postoje uvjeti.

Međutim, Hrvatska se odriče jednog po jednog instrumenta ekonomske politike a HNB primjenjuje samo jedan instrument i to tzv. jedinstvenu stopu obvezne rezerve, rekao je zastupnik šire govoreći o tim pričuvama. Umjesto raznolikosti stope kod obvezne rezerve HNB nije koristila druge instrumente za upravljanje monetarnom politikom, kao što je politika otvorenog tržišta i politika uz pomoć eskontne stope, rekao je. Postavlja se pitanje, kaže, kojim će instrumentima hrvatska ekonomska politika odnosno hrvatska Vlada voditi gospodarstvo.

Koliko kilometara cesta iz tečajnih gubitaka

Ivan Vučić (HDZ) smatra da se Izvješće najvećim dijelom drži opravdanja učinjenog a ne onoga što se moglo učiniti ili se propustilo učiniti. HNB vodeći politiku stabilnog tečaja pre malo vodi računa o tome da barem uskladi rast tečaja s kretanjem porasta troškova domaćih komponenti čime se i dalje izvoznici dovode u tešku situaciju. Isto tako može se ocijeniti da je tečaj stabilan na razini kraj/početak godine a ne vodi se računa o značajnim oscilacijama tijekom godine pogotovo u 2003. godini kada je tečaj unutar mjesec dana oscilirao i po nekoliko postotaka što nanosi značajne gubitke izvoznoj privredi, a pogotovo turizmu.

Iz dijela o ino-dugovima proizlazi da je HNB donošenjem mjera monetarne politike zapravo kreirala u najvećem dijelu rast ino-dugova. Rast duga u bankama, kao glavni generator rasta duga, bio je u najvećem dijelu na tzv. poziciji 35 posto, tj. banke su se zaduživale u inozemstvu da bi te iste obveze polagale na račune u inozemstvu, naravno,

uz negativnu razliku ili su pak kupovale od HNB devizne blagajničke zapise od kojih su devize opet preko HNB-a završavale na računima kreditora naše zemlje u inozemstvu i opet uz negativnu razliku. Koliko se kilometara cesta moglo napraviti iz negativne razlike najbolje da izračuna Hrvatska narodna banka, rekao je.

Rast dugova privatnih kompanija u inozemstvu opet je posljedica istih mjera jer je jedan dio banaka u Hrvatskoj u ulozi agenta odradio plasmane prema kompanijama na račun svojih centrala u inozemstvu ili hrvatske banke nisu mogle isfinancirati neke plasmane zbog istih mjera pa su isfinancirale strane banke čime je profit te transakcije ostao za oporezivanje izvan države Hrvatske, naveo je, među ostalim, zastupnik ne zaobilazeći ni gubitke na tečajnim razlikama.

Tu je i pitanje kako je moguće da HNB, kao monopolistička institucija koja propisuje komercijalnim bankama kako da rade bez gubitka u tečajnim razlikama, već drugu godinu za redom ima gubitak u poslovanju dok te banke debelo zarađuju.

Porazno je za regulatore tečajnih razlika da sve banke odlično zarađuju na tzv. tečajnim razlikama koje proizlaze iz te pozicije a ne iz trgovine devizama, dok jedino HNB gubi u jednoj godini gotovo 80 milijuna eura. Zatim, očito da su sa zakašnjenjem donesene mjere u ograničavanju plasmana kad su i sami trendovi rasta plasmana ukazivali da će ubrzani rast iz ranijih godina morati biti usporen, ali su zato donijeli čitav niz problema kojih je HNB očito svjestan ali ne daje odgovore na njih (mjere 35 posto).

Konstatira se da je zbog tih mjera porastao dug banaka a i pala likvidnost, narasle kamatne stope na kunu i time poskupio dug Ministarstva financija i zbog nestašice kuna vrši se pritisak na

pad tečaja - ali se ne govori kako to riješiti. Osobito kad se uzme u obzir da nam ovakva situacija i kao državi stvara velike probleme a da zapravo banke te iste posuđene novce imaju neangažirane na svojim računima ili na računima HNB-a. Može se konstatirati da je intencija smanjivanja domaće ponude kredita možda i bila potreba ali s tehničkog aspekta izvedbe, s tim da su posljedice katastrofalne jer je proizvela, među ostalim, dizanje ino- duga, kamata na kunu, sporije padanje stopa na konkurentnost banaka u zemlji, odljev profita koji je mogao biti oporezovan u Hrvatskoj.

Osvrćući se na navode u Izvješću u vezi s tržištem kapitala zastupnik naglašava da se ne objašnjava što je poduzeto u smjeru potrebe da se ino-dug više financira u zemlji jer su poduzete mjere dovele domaći bankarski sustav u situaciju da uzetim kreditima financira ino-banke a ne domaću potražnju. U vezi sa stvorenom situacijom da se kuna (skupo) plasira maksimalno do šest mjeseci zastupnik kaže da se ovaj problem ne razumije najbolje te da sve govori da HNB ne shvaća kunu kao valutu u kojoj treba obavljati financiranje ino dugova u zemlji. Postavlja se pitanje ne vodi li HNB već sada politiku podružnice centralne europske banke a ne politiku samostalne države. Tu je i pitanje kako je moguće da HNB, kao monopolistička institucija koja propisuje komercijalnim bankama kako da rade bez gubitka u tečajnim razlikama, već drugu godinu za redom ima gubitak u poslovanju dok te banke debelo zarađuju. HNB kao strana koja je trebala poticati razvoj tržišta kapitala i vrijednosnica te kroz to formirati kunu donesenim mjerama stvorila je situaciju da se uopće ne trguje kuskim instrumentima iznad godinu dana i takva situacija ostavlja upitnim planove refinanciranja ino duga u zemlji. Jer, ako on i bude moguć bit će uz fiskalnu klauzulu a ne kunsku što opet znači da bila kakva promjena u tečajnoj politici u budućnosti neće biti moguća, rekao je na kraju.

Dr.sc. **Mato Crkvenac** u svojoj replici rekao je, među ostalim, da je neprihvatljivo i netočno da je HNB podru-

žnica centralne europske emisijske ustanove. Hrvatska bi odlično stajala kad bi hrvatska ministarstva, institucije, poduzeća i svi drugi mogli biti tim europskim institucijama ravnopravan partner kao HNB. **Ivan Vučić** ponovio je rečeno u vezi s HNB i Centralnom europskom bankom te naglasio da bi bilo bolje da inozemne dugove refinanciramo iz vlastitih sredstava a ne novim kreditima iz inozemstva.

Samostalnost ali i odgovornost

Šime Prtenjača uključio se još jednom u raspravu rekavši kako mu se čini nakon određenih rasprava da ipak treba lagano razlikovati sam sadržaj Izvješća i ukazivanja na tendencije koje on tretira a treba razdvojiti i ulogu HNB-a u hrvatskom društvu ili hrvatskoj državi. I ovom prilikom naglasio je da je Izvješće rađeno prije konačne snimke stanja u protekloj godini posebice onoj koja se odnosi na deficit koji se osporava već mjesecima u ovom Saboru. Ponovio je pokazatelje iz Izvješća o rastu gospodarstva (uvjetovan uvozom kapitala i ulaganjem u javnu infrastrukturu), snažnom fiskalnom deficitu te o najvećem porastu ino-duga gotovo od osnutka hrvatske države, trgovinskom računu itd. Istaknuo je da treba ograničiti generatore vanjskog duga bez obzira na prijelaz na sektor unutarnjega zaduženja. Na kraju se osvrnuo na ulogu HNB koju svakako pojedinci, skupine, stranke, mogu različito tretirati, u datom trenutku tražiti odgovornost pojedinih kreatora politike. HNB-u valja dati potpunu autonomiju ali i preuzeti potpunu odgovornost za njegovu ulogu u društvu i kreiranje monetarne politike, odnosno stabilnost države, ekonomije, gospodarstva i naravno, izbjeći mogućnost utjecaja bilo kojih interesnih krugova, banka itd.

Dr.sc. **Ljubo Jurčić (neovisni)** u svojoj replici na izlaganje predgovornika upozorio je da se ne mogu poistovjetiti poslovne, privatne, javne i monetarne financije jer da je njima samo zajedničko riječ financije. A što se tiče javnog duga i koliko se država može zaduživa-

ti ima razvojnih zemalja, članica EU, čiji javni dug prelazi 100 posto njihov bruto domaći proizvod. **Šime Prtenjača** odgovorio je da je htio plastično predočiti da svako zaduženje mora imati svoje ograničenje, a kamoli dug države.

Damir Sesvečan (HDZ) smatra da je HNB poslove iz svoje nadležnosti utvrđene Ustavom i zakonom, a prema Izvješću, obavljala kvalitetno i u skladu sa zakonom. Posebno se osvrnuo na dio financijski dio Izvješća (izvješće nezavisnog revizora, izvješće o novčanom toku i računovodstvene politike itd.) te rekao da Izvješće pokazuje da bi HNB bez utjecaja obračunskih tečajnih razlika ostvarila višak prihoda od 278,5 milijuna kuna. Komentirajući podatke o inozemnom dugu u 2003. godini rekao je kako se može po njima vidjeti kakva se ekonomska i fiskalna politika vodila u proteklom razdoblju a posebice tijekom prošle godine. Uvjeren je, rekao je na kraju, da će hrvatska Vlada svojim mjerama u narednom razdoblju uspjeti zauzavati ovakve negativne trendove.

Promotriti strukturu zaduženja

Slavko Linić (SDP) smatra da postoje različiti pristupi u čitanju ovog dokumenta pa tako i različite ocjene i stanja i ostvarenja u 2003. godini. Zadržao se na pitanju inozemnog duga, s obzirom na to da se o njemu i najviše govorilo u raspravi, te u vezi s tim izrazio čuđenje zašto se bježi od rasprave o strukturi duga. Znači, koliko se država zadužila, koliko banke, koliko trgovačka društva i kolika su ta strana ulaganja i u skladu s tim i razloge zaduženja i da li su oni baš toliko negativni.

A kad se uđe u tu strukturu onda je očito da je najveće zaduženje kod banaka, pa kad znamo da su banke pratile trgovačka društva, djelomično državu i građane onda shvaćamo da je razlog tog zaduženja dugo, dugo zaostajanje Hrvatske u ulaganje u kapitalnu infrastrukturu, kapitalne vrijednosti. Možemo zaključiti da su i poduzeća krenula što znači da je krenula kapitalna obnova, ulaganja i u privatnom sektoru. A kad promatramo samo zaduženje države

(uvijek govorimo da je najveći problem stvaranje teorije straha, do jučer Argentine) pokušavamo reći da je on bio 8,5, do 9 milijardi dolara. Pogledamo li njegovu strukturu i izuzmemo tečajne razlike vidi se da se država zadužila oko 1,5 milijardi dolara. Sve drugo su razlozi kojima se država mora baviti ako želi riješiti navedene strukturne probleme, a osnovni je, rekao je, među ostalim zastupnik, javna potrošnja, djelotvornost javnih službi i usluga ali i problem strukturnih promjena u hrvatskome društvu. Kad to ocjenjujemo ocjenjujemo i visoke subvencije u brodogradnji, prehrambenoj industriji, poljoprivredi, te konsolidaciji trgovačkih društava. I onda treba postaviti odnos tog ukupnoga ino-duga s ovim problemima, a i ono što se smatra ulaganjem u kapitalnu infrastrukturu, i otvoreno reći građanima što smo s tim radili, rekao je, među ostalim.

U petminutnoj raspravi u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Šime Prtenjača** naglasio je da tendencije koje Izvješće sadržava treba potpuno staviti pod kontrolu. Podsjetio je, među ostalim, na činjenice da je deficit nakon snimljenog stanja 6,3 posto BDP-a, da porast bruto nacionalnoga dohotka od 4,3 posto ima tendenciju pada te da se ta dva negativna elementa moraju kontrolirati a pitanje je instrumentarija. Isto tako pitanje je kako regulirati nepodnošljivo velik deficit na platnom računu bilance kao i rješavanje snažnog fiskalnog deficita.

Još jedan instrument monetarne politike

U završnoj riječi viceguverner dr.sc. **Boris Vujčić** osvrnuo se na pitanja koja su se ponavljala u raspravi pa tako i ono kako je došlo do gubitka HNB-a a da ga poslovne banke nemaju. Nikako se ne mogu uspoređivati poslovne banke i Hrvatska narodna banka jer su strukture njihovih bilanci potpuno različite. Poslovne banke imaju usklađenu pasivu i aktivu dok HNB po definiciji, radi kao kvazivalutni odbor i emitira u potpunosti kune kupovinom deviza (ima ih na jednoj strani, na drugoj devize). Poslovne banke imaju kune i eure a HNB ima

eure i dolare zato jer mora osiguravati likvidnost države i svih obveza države.

U skorije vrijeme HNB namjera uvesti operacije na otvorenom tržištu, stvoriti još jedan instrument monetarne politike kojim će se moći usklađivati kratkoročna likvidnost na novčanom tržištu i izgladivati visoke fluktuacije kamatnih stopa.

Poticat će i refinanciranje vanjskoga zaduženja na domaćem tržištu i smatramo da je to dobro no treba imati na umu da su i tu mogućnosti ograničene jer se dug može refinancirati na domaćem tržištu samo u veličini domaće štednje, rekao je, među ostalim, najavljujući da će se pokušati ići prema manjoj stopi obvezne rezerve.

Rasprava je zatim bila zaključena.

Hrvatski je sabor donio zaključak (102 glasa "za", dva "suzdržana", pet "protiv") da se prihvaća Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 2003. godinu.

Đ.K.

izvješća HRVATSKOGA SABORA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirjana Milić, Jasna Rodić, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj
GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin
RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada
TAJNICA REDAKCIJE: Gordana Petrović
ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722
fax: 01/6303-018
Web: <http://www.sabor.hr>
E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb
PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162
Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
TISAK: Tiskara Hrvatskoga sabora